วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

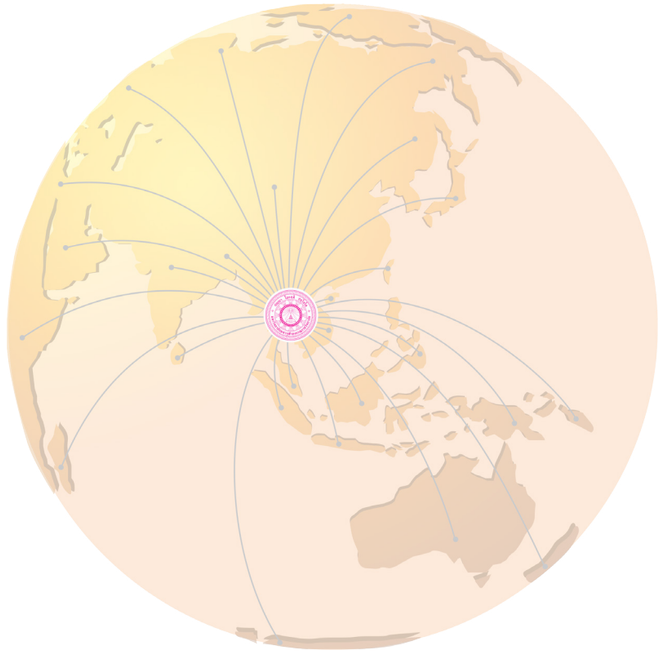

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035-248-000 ต่อ 8203 https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr
E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th

วารสาร.มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ISSN : 2287-0121

tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review | ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2564 Vol. 10 No. 3 July - September 2021 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
Social Science Review

ISSN (Print) : 2287-0121
ISSN (Online) : 2673-0782
ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2564 Vol. 10 No. 3 July - September 2021

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Cover Vol 10 No 3.indd 1 27/7/2564 23:16:02

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2564 Vol.10 No.3 July-September 2021
จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพเวที, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
รองศาสตราจารย์ พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์	มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

พระสมนึก ธีรปญฺโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม โซน B ชั้น 5 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

Vol.10 No.3 July-September 2021

Number of prints: 100 copies

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January – March.

Issue 2 April – June.

Issue 3 July – September.

Issue 4 October – December.

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to have the opportunity to disseminate academic and research works in Social Sciences and Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The Analysis Provides a Solution to The Problem of Society.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Dhammavatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof.Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atchariyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporm	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiettisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University
Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak	Air Force College
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
Asst.Prof. Dr. Thitiwut Manmee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Phra Somnuek Therapanyo, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Nigorn Srirat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Suphattharachai Sisabai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Class B, 5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปุริมานุรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโอภาสนนทกิตติ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเอกลักษณ์ อชิโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลากร สุมงฺคโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทฺธสาวโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสาร์คำ ธมฺมธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินฺทปญฺโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดสรวิชญ์ อภิปญฺโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรสฐาพร ปภสฺสโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พฤฒยางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒสัน รักขันโท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดช ชูจันอัด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตวงเพชร สมศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นาวาอากาศเอกหญิง ดร.ชญาดา เข็มเพชร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.เอนก ใยอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกูล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.บวร ขมชุณศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สายรุ้ง บุบผาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กาญจนา ดำจุติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ภัชลดา สุวรรณนวล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ วารีญา ม่วงเกลี้ยง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ศักดิ์ดา งานหมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.กรกต ชาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ดิเรก ด้วงลอย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวินัยรส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ธีรศาศวัต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	ราชบัณฑิตยสถาน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ	สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธ์สรรค์ สุทธิชัยเมธี	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ขนิษฐา จิตชินะกุล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญฉิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชุตินันทกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาห์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภวานี เผือกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด ชาติยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธิดา แจ้งประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวาลา ละวาทิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ หวานชิด	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมนักพงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
อาจารย์ ดร.ชฎิล โรจนานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุรชัย พุดชู	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อาจารย์ ดร.ชิษณุพงศ์ ทองพวง	มหาวิทยาลัยคริสเตียน
อาจารย์ ดร.ณัฐนนท์ จิระกิตมิตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.วิโรชน์ หมื่นเทพ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ ดร.ปุญญภณ เทพประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภัฏฐ์	วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์
อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรัส	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม
อาจารย์ ดร.ละออ มามะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อาจารย์ ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อาจารย์ ดร.ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ณัชพล ศิริสวัสดิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อาจารย์ ดร.เดโช แขน้ำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
อาจารย์ ดร. พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์	มหาวิทยาลัยแขนแก่น
อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ พรพรรณ โปร่งจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อาจารย์ พินันท์ ลาดบัวขาว	วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

อาจารย์ สมพร นุทผล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์ ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ดร.รินทร์ชิสา เกล็ดประทุมกานต์	นักวิชาการอิสระ
ดร.นริศรา ทองจันทร์	นักวิชาการอิสระ
ดร.รัตน์นที วิโรจน์ฤทธิ์	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
ดร.ปัญม์ณิสาธ์ องค์ปรัชญากุล	นักวิชาการอิสระ
นาวาอากาศเอก ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี	กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก
นายภูเบศ วณิชชานนท์	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายนา พ.ศ. 2564 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

สุวรรณ์ แก้วนะ และคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ”** พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหารเทศบาลนอกจากนั้นยังบูรณาการหลักพุทธธรรมคือหลักสัปปุริสธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารเทศบาลที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม

เบนาซิต เพียรรักษ์และคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ”** พบว่า ความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อในมุมมองของผู้ขายและผู้บริโภคล้วนเกิดจากความเชื่อด้วยกันทั้งสิ้น จึงทำให้ธุรกิจและสินค้าดำรงอยู่ต่อไปได้ และที่สำคัญปัจจุบันนี้มีการนำแฟชั่นเข้ามาผสมผสานจนทำให้เครื่องรางกลับมานิยมอีกครั้ง

ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุขและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา”** พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ2 = 97.219, df = 84, P = .153, χ2/df = 1.157, GFI = .990, AGFI = .981, RMSEA = .012) โดยอิริยาบถเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเป็นลบต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคืออุปกรณ์เทคโนโลยี ในขณะที่เฟอร์นิเจอร์ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียน

สุเมธ รินทลึกและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา”** พบว่า ระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.54) เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้าน

คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา

ชัชวาล แก้วกระจายและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี”** พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อตรง และด้านความรับผิดชอบ

สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์และคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“มาตรการทางกฎหมายในการจัดทำและควบคุมการขนส่งมวลชนด้วยรถไฟฟ้าในเมือง”** พบว่า ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล ทักษะทำงานเป็นทีม และทักษะการแก้ปัญหา

อัครเดช พรหมกัลป์และคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การลดความเหลื่อมล้ำ: วิเคราะห์เชิงบริบทการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์”** พบว่า ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำกับการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตั้งอยู่บนกรอบความคิดใน 4 มิติ คือ (1) ปัจจัยกำหนด (2) จิตวิทยาทางการเมือง (3) การแลกเปลี่ยน (4) ความสำนึกเชิงเหตุผล และ 3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ คือ (1) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อน (2) การส่งเสริมและผลักดันเพื่อเตรียมความพร้อม (3) การริเริ่มเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ (4) การทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

ปนัดดา รักษาแก้วและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การเตรียมบริบทด้านบัณฑิตศึกษาสำหรับการนำ “การศึกษาชั้นเรียน” มาใช้ในประเทศไทย”** พบว่า รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีปัจจัยเหตุ 2 ปัจจัยได้แก่ พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ที่ส่งเสริมให้การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประสบผลสำเร็จได้

เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุลและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”** พบว่า แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักอาชชวะ

เพ็ญนภา หวังที่ชอบและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนกรณีศึกษา กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูบ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”** พบว่า มีสินค้าที่เป็นที่นิยม 5 แบบ ได้แก่ 1) กระเป๋าสะพายข้าง (ใบเล็ก) มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 80 บาท ราคาขาย 150 บาท จุดคุ้มทุน 50 ใบ 2) กระเป๋าถือทรงเชี่ยนหมาก มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 180 บาท ราคาขาย 300 บาท จุดคุ้มทุน 30 ใบ 3) กระเป๋าถือสำหรับใส่เอกสาร มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 170 บาท ราคาขาย 290 บาท จุดคุ้มทุน 45 ใบ 4) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 8 X 12 นิ้ว มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 100 บาท ราคาขาย 180 บาท จุดคุ้มทุน 45 ใบ และ 5) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 15 X 20 นิ้ว มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 120 บาท ราคาขาย 200 บาท จุดคุ้มทุน 45 ใบ

เขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์ นำเสนอบทความเรื่อง **“ข้อเสนอแนะการกำหนดน้ำหนักการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”** พบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ควรกำหนดให้ น้ำหนักของ หลักการงบประมาณ อยู่ที่ร้อยละ 28.75 รองลงมาคือ หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 หลักการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร้อยละ 19.17 ตามลำดับ

นภาพร สิงห์นวลและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว”** พบว่า บ้านคลองอารางมีศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านศักยภาพชุมชน ในด้านมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดแทรกวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้ในอนาคต

วราวุฒิ คำพานุช นำเสนอบทความเรื่อง **“บทบาทและกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ: ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562”** พบว่า บทบาททางการในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562 การเมืองไทยอยู่ภายใต้วิกฤติเศรษฐกิจ และการเมือง เมื่อการบริหารราชการแผ่นดินไร้เสถียรภาพ และมีการใช้หลักประชานิยมทำให้เกิดภาวะขาดทุนทางการคลัง ประชาธิปไตย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในฐานะนักการเมืองที่มีประสบการณ์ ได้กลายเป็นแกนนำมวลชนในการเคลื่อนไหวเรียกร้องภายใต้บริบททางการเมืองในขณะนั้น

สุนันทา ศรีรัตนาและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การวิเคราะห์องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน”** พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจ 20 ตัวแปร พบค่าความผันผวน 0.938 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมี

ความสำคัญที่สุด ดังนั้น นโยบายด้านการพัฒนาหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในมิติของเทคโนโลยีและความร่วมสมัยเป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยต้องทบทวนอย่างเร่งด่วน

จักรพงษ์ พวงงามชื่นและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"การปลูกต้นยาสูบเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพดของเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน"** พบว่า ต้นยาสูบเป็นพืชที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งต้น และสามารถปลูกทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ได้ ประเด็นสำคัญคือเกษตรกรปลูกข้าวโพดมานาน ดังนั้นการโน้นน้าวจิตใจเกษตรกรให้หันมาปลูกต้นยาสูบนั้น ควรให้ความสำคัญไปที่ 6 ปัจจัยคือ ระดับการศึกษาของเกษตรกร รายได้ พื้นที่ในการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเพียงพอของแหล่งน้ำ และความพร้อมของเกษตรกร โดยทั้ง 6 ปัจจัยหลักนี้สามารถสร้างความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ได้ ซึ่งนำไปสู่การลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ตลอดจนการลดการเผาตอซังข้าวโพดได้ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายการลดลงของปัญหาหมอกควันในภาคเหนือตอนบน

พระสุทิน อธิปญฺโญและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี"** พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี วิธีการพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์การอบรมให้ความรู้ด้านคุณสมบัติ ต้องยึดตามหลักพระธรรมวินัย ด้านการปกครอง การให้ความรู้ในการระงับอธิกรณ์ต้องไม่ให้เกิดความเสียทั้งสองฝ่าย ด้านการให้ความสงเคราะห์ การให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์ในการจัดหาปัจจัย 4 ที่ขาดแคลน ด้านการให้พยาบาล ให้ความรู้ในการพยาบาลไข้

อภิสรรค์ ภาชนะวรรณและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2"** พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญพบว่าการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในทุกรูปแบบ เพื่อให้ชุมชนได้ทราบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการบริหารจัดการอย่างไร ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร มีแนวทางให้ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนได้อย่างไร

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโรและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย"** พบว่า มหาวิทยาลัยนเรศวร มีศูนย์พม่าศึกษาที่มีการจัดการเรียนภาษาพม่า และหลักสูตรพม่าศึกษา ที่เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการวิจัย การสร้างเครือข่าย ในส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา การเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

เบญจมาศ เมืองเกษมและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย”** ได้สร้างและพัฒนาหลักสูตรนำร่อง จำนวน 2 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรการสร้างโก๋นผึ้งและเลี้ยงผึ้งโก๋น และ 2) หลักสูตรการเลี้ยงไส้เดือนดินและผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน สำหรับผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรการเรียนรู้มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ระดับมาก

โสรยา งามสนิทและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การติดตามผลกระบวนการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน”** พบว่า เมื่อมีการติดตามกระบวนการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อผ่านไป 4 ปี นักศึกษามีการซึมซับจริยธรรมสื่อสารมวลชนจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การวิจัยการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนผ่านการมีส่วนร่วมในผลิตสื่อละครโทรทัศน์ในปี 2559 รายวิชาที่เรียนในหลักสูตร และการซึมซับจากการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนในชีวิตประจำวัน

ณัชพล ศิริสวัสดิ์ นำเสนอบทความเรื่อง **“การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)”** พบว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีความยั่งยืน ประกอบด้วย การพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์ และการถอดบทเรียนการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์

โสรยา สุภาผลและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“ปัจจัยนวัตกรรมบริการและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท”** พบว่า ปัจจัยนวัตกรรมบริการ ได้แก่ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมการบริการ และด้านนวัตกรรมกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ส่วนปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโมและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญาศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย”** พบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนระบบ e-Learning จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาต่อไป

ภูมิ มูลศิลป์ นำเสนอบทความเรื่อง **“บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย”** พบว่า วุฒิสภาในต่างประเทศมักจะถูกลดทอนและถูกจำกัดเรื่องของอำนาจแม้ในบางประเทศจะ

มีรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจากการแต่งตั้งทั้งหมดก็ตาม สำหรับพัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบันพบว่าประเทศไทยยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาที่ลงตัว

ปริญญาพร ปรีชา นำเสนอบทความเรื่อง **"การวิเคราะห์ความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรตามแนวอรรถฐานแบบแนวคิดซิดนีย์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความแบบโต้แย้งทางเดียวเชิงวิพากษ์ของนักเรียนเตรียมทหาร"** พบว่า หลังจากกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนยังไม่สามารถใช้กลวิธีการเขียนอธิบายเชิงวิจารณ์ได้ จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรหาแนวทางให้ครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเตรียมทหารได้พัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมในเชิงระบบและหน้าที่ (SFL-based curriculum) เพื่อให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเขียนจนสามารถเขียนอธิบายความเชิงวิจารณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาทิตย์ ชูชัยและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย"** พบว่า บทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองดี : คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ส่งเสริมให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

นราวิทย์ ดาวเรือง นำเสนอบทความเรื่อง **"ความเปลี่ยนแปลง "คำขอ" ต่อเจ้าพ่อศรีนครเตา ในอาณาบริเวณพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ในช่วงหลังปี 2500–ปัจจุบัน"** พบว่า คำขอก่อนปี 2500 เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตของสังคมชาวนาเป็นสำคัญ เช่น ขอให้ฝนตกตามฤดูกาลซึ่งนำมาสู่ความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตทางการเกษตรและห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศวิทยาทางเศรษฐกิจ ขอความปลอดภัยและความสงบสุขให้เกิดแก่ชุมชน ขณะเดียวกันคำขอในระดับปัจเจกบุคคลให้ความสำคัญกับระบบสุขภาพตนเอง ครอบครัวและสัตว์เลี้ยงรวมทั้งเรื่องทรัพย์สินที่สูญหาย เป็นต้น

เสกสรร มนทิราภา นำเสนอบทความเรื่อง **"การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร"** พบว่า การนำเอาหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการช่วยเหลือสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) นั้น ต้องมีความเข้าใจทั้งในด้านของสังคหวัตถุธรรมและ CSR อย่างชัดแจ้ง โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้คือ การให้ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์

มิถิลา โชว์ดูรีและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"การพัฒนาผู้ครองเรือนโดยมงคลชีวิตที่ 1 ถึง 10 ในพระพุทธศาสนา"** พบว่า มงคลชีวิตที่ 1 ถึง 10 ควรจักนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับการพัฒนาผู้ครองเรือน เพราะมงคลชีวิตเป็นข้อปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนา เกิดความสุข ความมั่งคั่งที่เรายินดี มงคลชีวิตยังสามารถนำไปสู่ความก้าวหน้า

ไกรศร วันละและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **"โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ**

อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี” พบว่า การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชน และเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องดำเนินการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ต้องทำงานประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

พระครูโสภิตพัฒนโชติ (สุพรรณ โชติธมฺโม) และคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“Crystal Club: ภาพการสะท้อนและหลักคิดทางพระพุทธศาสนา”** พบว่า Crystal Club เป็นสถานบันเทิงขนาดใหญ่ที่ผู้ที่มีเงิน มีอำนาจและมีตำแหน่งต่างๆ ในบ้านเมืองมักจะเข้าไปใช้บริการตามพอใจของตนเอง จนกลายเป็นแหล่งคลัสเตอร์รอบใหม่ของการแพร่เชื่อเชื่อไวรัส Covid-19 ทำให้ลุกลามไปทั่วประเทศ

พระครูสมุห์วัลลภ ฐิตสำโรและคณะ นำเสนอบทความเรื่อง **“Covid-2019: เสียงเพรียกจากลมหายใจแห่งธรรม”** พบว่า ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญและได้กำหนดให้ชาวพุทธดูลมหายใจเข้าและลมหายใจออกที่เรียกว่า อานาปานสติ ที่เป็นได้ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นเครื่องป้องกันกิเลสตัณหาที่จะเกิดขึ้น เพราะชาวพุทธเชื่อว่า กิเลสที่ชั่วเมื่อมีอยู่ในผู้ใด ผู้นั้นย่อมรักษาให้หายขาดยาก

อาภาพร กลิ่นเทศ นำเสนอบทความเรื่อง **“คิดแบบฆราวาสธรรมกับอาชญากรรมเชิ้ตขาว”** พบว่า มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการชีวิตที่ดีที่พร้อมสมบูรณ์ ปรารถนาความสุขความสบาย ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทุกชีวิตจึงเชื่อว่าการแสวงหาทางด้านวัตถุ คือมีเงินทองทรัพย์สินต่าง ๆ มากเท่าที่จะมากได้ด้วยเข้าใจว่าสามารถบันดาลความสุขได้ ดังนั้น จึงคิดค้นวิธีการ การแสวงหาเงินทองทรัพย์สิน ด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง จึงเป็นที่มาของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า “อาชญากรรมเชิ้ตขาว”

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

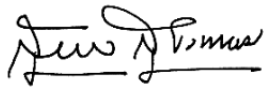

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (7)

บทบรรณาธิการ (14)

สารบัญ (21)

บทความวิจัย :

การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ

สุวรรณ์ แก้วนะ, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง 1

คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ

เบนาซิต เพียรรักษ์, ศรัณย์ ธิติลักษณ์ 14

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่าง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, นิวัฒน์ พนมสารนรินทร์, เทพฤทธิ์ ยอดใส, สุภาวดี วงษ์สกุล 26

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

สุเมธ รินทลึก, วิชิต แสงสว่าง 39

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี

ชัชวาล แก้วกระจาย, วิชิต แสงสว่าง 54

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์, วิชิต แสงสว่าง 68

การลดความเหลื่อมล้ำ: วิเคราะห์เชิงบริบทการควบรวมองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์

อัครเดช พรหมกัลป์, จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, สุรพล สุยะพรหม 81

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปนัดดา รักษาแก้ว, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, บุญทัน ดอกไธสง 93

การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล, สุรพล สุยะพรหม, ยุทธนา ปราณีต **107**
การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูบ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เพ็ญนภา หวังที่ชอบ, สุภลัคน์ จงรักษ์ **122**
ข้อเสนอแนะการกำหนดน้ำหนักการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์ **131**
การศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
นภาพร สิงห์นวล, พรนภา เตียสุธิกุล **143**
บทบาทและกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ: ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562
วราวุฒิ คำพานุช **155**
การวิเคราะห์องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน
สุนันทา ศรีรัตนา, จักรพงษ์ พวงงามชื่น, นคเรศ รังควัต, พุฒิสรรค์ เครือคำ **169**
การปลูกต้นยาสูบเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
จักรพงษ์ พวงงามชื่น, วิภาดา พรมทา **184**
รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี
พระสุทิน อธิปญฺโญ, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร), ประเสริฐ ธิลาว **198**
การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2
อภิสรรค์ ภาชนะวรรณ, สุพจน์ เกิดสุวรรณ์ **210**
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของ สถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, พิเชฐ ทั่งโต, ลำพอง กลมกูล **225**

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
เบญจมาศ เมืองเกษม, จามรี พระสุนิล **239**
การติดตามผลกระบวนการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน
โสรยา งามสนิท, ปรียา สมพืช, นิศรารัตน์ วิไลลักษณ์ **253**
การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
ณัชพล ศิริสวัสดิ์ **264**
ปัจจัยนวัตกรรมบริการและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท
โสรยา สุภาผล, ธนภัทร ขาววิเศษ, ลัดดาวัลย์ สำราญ, ชุติมา กลั่นไพฑูรย์, วัลวดี ด้วงทรัพย์ **278**
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญาศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม, พระมหากรธัช กมฺพุวณฺโณ, พระมหาทศพร สุมุทุโก, พระมหาณัฐวุฒิ ณฏฺฐวุฑฺฒิโก **292**
บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย
ภูมิ มูลศิลป์ **306**
NEEDS ANALYSIS FOR THE DEVELOPMENT OF A SYDNEY GENRE-BASED SYLLABUS DESIGN FOR IMPROVING THAI PRE-CADETS' CRITICAL WRITING ON EXPOSITION TEXTS
Parinyaporn Preecha, Udomkrit Srinon, Saneh Thongrin **319**
บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาทิตย์ ชูชัย, มนตรี รอดแก้ว, สอาด ภูนาสรณ์, พระครูสุธีวรสาร (อุธ จันทุม) **335**

บทความวิชาการ :

THE REPRESENTATION OF THE “CHANGING PRAYER” PROPOSED TO CHAW PHO SRINAKHON TAO OF THUNG KULA RONGHAI AFTER 1957-PRESENT

Narawit Daorueang **346**

การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

เสกสรร มนทิราภา **360**

HOUSEHOLD PEOPLE DEVELOPMENT BY THE HIGHEST BLESSINGS (MAṄGALA SUTTA) NUMBER 1 TO 10 IN BUDDHISM

Mithila Chowdhury, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit **371**

โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ไกรศร วันละ, ภักดี โพธิ์สิงห์ **379**

Crystal Club: ภาพการสะท้อนและหลักคิดทางพระพุทธศาสนา

พระครูโสภิตพัฒนโชติ (สุพรรณ โชติธมฺโม), เยื้อง ปั้นเหน่งเพชร **394**

Covid-2019: เสียงเพรียกจากลมหายใจแห่งธรรม

พระครูสมุห์วัลลภ ฐิตสำโร, ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา **404**

คิดแบบฆราวาสธรรมกับอาชญากรรมเชิ้ตขาว

อาภาพร กลิ่นเทศ **416**

ภาคผนวก **426**

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ **407**

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน **410**

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ **433**

การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ*

DEVELOPMENT OF LEADERSHIP CHARACTERISTICS ACCORDING TO THE SAPPURISA-DHAMMA OF MUNICIPALITY ADMINISTRATORS IN SAMUT PRAKRAN PROVINCE

สุวรรณ์ แก้วนะ, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Suwan Keawna, Vacharin Chansilp, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: s.pattana-sw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล 3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 550 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูปหรือคน แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อยืนยันโมเดลหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทผู้บริหารผ่านหลักสัปปุริสธรรมส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลโดยรวมร้อยละ 21 และ 3. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทของผู้บริหารเทศบาลนอกจากนั้นยังบูรณาการหลักพุทธธรรม คือหลักสัปปุริสธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารเทศบาลที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้นำ; บทบาทของผู้บริหาร; หลักสัปปุริสธรรม

---

*Received April 7, 2021; Revised June 10, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the characteristics of leaders of municipal administrators. 2. To study the factors affecting the development of the leadership traits of municipal administrators. 3. To propose a model for the development of leadership characteristics according to the Sappurisa-Dhamma principle of municipal administrators in Samut Prakan Province. The research was conducted by using mixed methods: The quantitative research used questionnaires that had reliability value at 0.987, The data were collected from 550 samples who were municipal personnel in Samut Prakan Province, and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, structural equation model and confirmatory factor analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing with 17 key informants and analyzed by content descriptive interpretation. Data were also collected from 10 participants for focus group discussion to confirm the model after data synthesis.

Findings of the research were as follows: 1. Development of the leadership characteristics of municipal administrators in Samut Prakan Province, by overall, was at high level in all aspects. 2. Factors contributing to organizational engagement showed that the development of leadership and management roles through the principle of Sappurisa-Dhamma affected the development of the leadership traits of municipal administrators by overall at 21% and 3. A model for the development of leadership characteristics according to the Sappurisa-Dhamma principle of municipal administrators consisted of two fundamental factors: development of leadership and the role of municipal administrators, and integrated Buddhist principles, namely Sappurisa-Dhamma, to achieve efficiency in municipal administration according to *Dhamma* principles and development principles.

Keywords: Characteristics of Leaders; Role of Administrators; Sappurisa-Dhamma

บทนำ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นพื้นฐานแห่งการปกครองในระดับประเทศ ซึ่งเป็นความสำคัญในแง่แห่งการพัฒนาตามแนวทางระบอบประชาธิปไตย และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนสภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคมซึ่งได้ยึดหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรในองค์กรนั้นจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไปได้ (กิตต์ระวี เลขากุล, 2561) การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานการปกครองที่อยู่ในระดับพื้นฐานล่างสุดของสถาบันการปกครองประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นเดียวกันการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งประเทศ เพราะเป็นสถาบันที่ฝึกสอนระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน เพื่อทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิ และหน้าที่ของผลเมืองอันจะนำมาซึ่งระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่นก็เช่นเดียวกันย่อมต้องยึดถือตามหลักการข้อนี้ไว้อย่างเคร่งครัด เพราะว่าเป็นหลักฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550-2554)

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้บริหารของเทศบาล ปัญหาด้านการไม่ไว้วางใจในผู้ใต้บังคับบัญชา (พระมหาบำรุง ธมฺมเสฏฺโฐ, 2563; เอกชัย พรนิคม, 2563) การหวงอำนาจ ยิ่งเป็นผลเสียต่อการบริหาร ไม่มีการกระจายอำนาจหรือแบ่งเบาภาระงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ผู้บริหารไม่มีเวลาที่จะสร้างสรรค์ ควบคุมติดตามงาน ทำให้งานที่ออกมามักจะล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถจะเตรียมการรับเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงที ขาดการเก็บข้อมูลมาศึกษา เพื่อรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น สิ่งที่ทำก็คือ ทำงานในแบบเดิม ๆ คิดแบบเดิม ๆ ไม่มีการแสดงวิสัยทัศน์อะไรใหม่ ๆ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เห็น ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความเชื่อมั่นในความเป็นผู้นำว่าจะสามารถนำพาองค์กรที่ตนอยู่จะประสบความสำเร็จ ทำให้ผลงานที่ออกมานั้นไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ไม่รู้จักการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน สำหรับเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนทั้งสิ้น 18 แห่งแบ่งการปกครองเป็น เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง และเทศบาลตำบล 13 แห่ง (แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี, 2461 -2564) แต่ละเทศบาลนั้นมีจำนวนบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งประกอบไปด้วย ข้าราชการประจำ พนักงานเทศบาลลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไปเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการบริหาร และเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนทำงานเพื่อประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะเหตุนั้นในส่วนของการบริหารหน่วยงานที่มีความคาดว่าที่จะให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่ความรู้ความสามารถที่มีทักษะในการบริหารรวมแม้กระทั้งทักษะของผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความเกี่ยวข้องในทั้งด้านต่าง ๆ เช่น ความเฉลียวฉลาด มีความพร้อม มีความเข้าใจในงาน มีความริเริ่มและมุ่งมั่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้องค์กรนั้นประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2553)

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างองค์กรให้เข้มแข็งแห่งสัมมาปัญญาในองค์กร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม ในการนำมาประยุกต์ในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ศึกษากลไก และเครื่องมือ หรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่งไปที่หมวดหลักสัปปุริสธรรมเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็น สัตบุรุษ หรือเป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี 7 ประการด้วยกัน คือ 1. เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) 2. เป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญุตา) 3. เป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) 4. เป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) 5. เป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตา) 6. เป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา)และ 7. เป็นผู้รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) (ที.ปา. (ไทย) 11/331/264)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำและเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้และสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารเทศบาล บุคลากรของเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีจำนวนบุคลากร 100 คนขึ้นไป มีจำนวน 4,472 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) คำนวณขนาดตัวอย่างจากเส้นพารามิเตอร์ จำนวน 55 เส้น โดยกำหนดเส้นละ 10 เท่า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 550 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารหรือกำหนดนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มผู้รับบริการ/ประชาชน กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

เครื่องมือการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักพละ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักหลักสัปปุริสธรรม และ 6) แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ 3) การปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรมจะส่งเสริมต่อการ ให้ผู้นำเทศบาลของท่าน เกิดการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารเทศบาล 4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจำนวน 550 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 12 แห่ง โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 550 ชุด คิดเป็น 100 % การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.588 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า มีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 รองลงมาคือ การมีความเฉลียวฉลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 มีความริเริ่มและมุ่งมั่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 มีความพร้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 มีความเข้าใจในงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และมีความสามารถในการควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า

1) ปัจจัยการพัฒนาภาวะผู้นำ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า กับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.93 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 1.12 และอิทธิพลทางอ้อม 0.02 เป็นอิทธิพลรวม 1.15 โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.09 หมายความว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย การทำความรู้จักตนเอง การสร้างวินัยในตนเอง การศึกษาที่มีการพัฒนา การแสวงหาประสบการณ์ การให้คำปรึกษาของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ 114

2) ปัจจัยบทบาทของผู้บริหารเทศบาล เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า ปัจจัยบทบาทของผู้บริหารเทศบาล กับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.81 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -0.41 และอิทธิพลทางอ้อม 0.17 เป็นอิทธิพลรวม -0.23 โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.08 หมายความว่า ปัจจัยการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสั่งการ การประสานงาน การควบคุมงาน ของบทบาทของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ -23

3) การบริหารงานตามหลักสัปปุริสธรรม เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม (SAPPU) อันประกอบด้วย เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) เป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญุตา) เป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) เป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) เป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตา) เป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) เป็นผู้รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.81 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ เท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.09

หมายความว่า เมื่อมีการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการได้ร้อยละ 21

3. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีจุดเด่น คือ 1) มีความเฉลียวฉลาด ประกอบด้วย มีการปฏิบัติตนที่เปิดเผย ทำงานด้วนความตรงไปตรงมา เป็นผู้เสียสละอุทิศตน เพื่อทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม และมีการแบ่งปันเสียสละ2) มีความพร้อม ประกอบด้วย เป็นผู้ที่ตระหนักในคุณธรรม มีการเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็น ให้การเคารพในความเป็นมนุษย์ เคารพต่อกฎระเบียบข้อบังคับ และมีความรับผิดชอบต่อองค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ 3) มีความเข้าใจในงาน ประกอบด้วย มีการจัดให้มีการฝึกอบรม เพื่อที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงาน เพื่อที่จะใช้เครื่องมือได้ถูกต้อง โดยไม่มองข้ามปัญหา และการนำความรู้มาสังเคราะห์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป 4) มีความริเริ่มและมุ่งมั่น ประกอบด้วย การมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ในการทำงานที่มีความรอบคอบ มีความคิดริเริ่มในการจัดหาโครงการให้การ เพื่อให้การสนับสนุนการสร้างอาชีพ และการพัฒนาในพื้นที่ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ประกอบด้วย การมีความเชื่อมั่นในการบริหารงบประมาณ นั้นต้องมีความมั่นใจในตนเอง พร้อมที่จะสร้างอาชีพให้ประชาชน รวมถึงการมั่นใจในการแก้ปัญหาและปฏิบัติงานตามเป้าหมาย 6) มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย การใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ มีความซื่อสัตย์ในการทำหน้าที่ มีการยอมรับการกระทำของตนเอง โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและสามารถตรวจสอบได้ตลอด 7) มีความสามารถในการควบคุม ประกอบด้วย มีการวางตัวเป็นกลาง ทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย มีความยุติธรรม ให้การพิจารณาความดีความชอบและมีความเที่ยงตรง และมีเหตุผลมีผลในการทำงาน

โดยการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1. การพัฒนาภาวะผู้นำมีจุดเด่น ดังนี้ 1) การทำความรู้จักตนเอง ได้แก่ มีการปฏิบัติตนที่เปิดเผย ทำงานตรงไปตรงมา เสียสละตนและอุทิศตน ในการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม และทำการแบ่งปันเสียสละ 2) การสร้างวินัยในตนเอง ได้แก่ มีความตระหนักในคุณธรรม เคารพสิทธิและรับฟัง เคารพความในความเป็นมนุษย์ ให้การเคารพระเบียบบังคับ และรับผิดชอบต่อองค์กร 3) การศึกษาที่มีการพัฒนา ได้แก่ ให้การส่งเสริมการเรียนรู้ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรเข้าอบรม และให้การพัฒนาการให้บริหาร 4) การแสวงหาประสบการณ์ ได้แก่ ให้การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อที่จะสร้างเครือข่าย ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาสู่การพัฒนาประสบการณ์ และใช้เทคโนโลยีที่สมัยใหม่ 5) การให้คำปรึกษา ได้แก่ มีความสามารถในการให้คำปรึกษา พร้อมที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ ในการร่วมกันแก้ไขปัญหา ที่มีความเที่ยงธรรม และทำการสังเคราะห์ความรู้

2. บทบาทของผู้บริหารเทศบาลมีจุดเด่น ดังนี้ 1) การวางแผน ได้แก่ จัดทำแผนในการพัฒนาเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินในการ จัดหาบุคลากรตามแผนงาน โดยจัดหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและมีการตรวจสอบการในปฏิบัติงาน 2) การจัดการองค์กร ได้แก่ มีการแบ่งงานตามความ

เหมาะสม มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ ในการสนับสนุนให้บุคลากรให้ทำงาน ให้ได้ตามปริมาณงานที่มีความเหมาะสม 3) การสั่งการ ได้แก่ ใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ที่เกิดประโยชน์ตามหลักการปกครอง มีการบังคับบัญชาด้วยเหตุผล ดำเนินการสั่งการให้มีความเหมาะสม และสามารถจัดการบุคลากรได้ 4) การประสานงาน ได้แก่ จัดให้มีการทำงานที่ตรงตามความรู้ ทำงานตรงตามหน้าที่กำหนด ให้มีความรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ 5) การควบคุมงาน ได้แก่ มีการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้บุคลากรทำงานได้สำเร็จ และอิสระในการตัดสินใจ นำไปสู่ปฏิบัติงานตามความชำนาญ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่ตั้งเป้าไว้

โดยปัจจัยพื้นฐานทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรม ดังนี้ 1) เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) ประกอบด้วย มีความตั้งมั่นในกฎหมาย โดยยึดหลักความถูกต้อง มีการปฏิบัติตามระเบียบ ที่มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และให้บริการไปตามหน้าที่ 2) เป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญุตา) ประกอบด้วย ให้การยอมรับ และยอมรับข้อร้องเรียน จัดการทำงานให้ถึงจุดหมาย ทราบถึงผลเสีย และมีการจัดการได้อย่างถูกต้อง 3) เป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) ประกอบด้วย ให้บริการทุกพื้นที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปรับตัวเข้ากับชุมชน ให้คำชี้แจงด้วยเหตุผล และอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น 4) เป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มี ให้การส่งเสริมเศรษฐกิจ ในการบริหารงบประมาณ และอยู่อย่างเพียงพอ เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน 5) เป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตา) ประกอบด้วย แก้ไขปัญหาทันเวลา ต้องรู้ว่าอะไรควรทำก่อนหลัง มีการจัดกิจกรรมในวันหยุด ให้การดูแลความปลอดภัย และช่วยเหลือยามฉุกเฉิน 6) เป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) ประกอบด้วย ให้การช่วยเมื่อได้รับความเดือดร้อน ให้การต้อนรับดูแล ศึกษาดูงานในพื้นที่จริงใจให้บริการ และรักษาชุมชนให้สงบ 7) เป็นผู้รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) ประกอบด้วย มอบหมายตามหน้าที่ ให้ความสำคัญในตัวบุคคล จัดเข้าร่วมกิจกรรม สร้างโอกาสบุคลากร และอนุเคราะห์ดูแล

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผล รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) มาเป็น**อันดับที่ 1** แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างแท้จริงนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานเป็นไปตามการวางแผนที่ถูกต้องและมุ่งเน้นการประสานงานเป็นสำคัญโดยทั้งนี้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ มีการทำความรู้จักตนเองมีการการสร้างวินัยในตนเองและปฏิบัติงานโดยมีการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมโพชน์ กวักหิรัญ (2553) ได้วิจัยเรื่อง “บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วน

ตำบลด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7” ผลการวิจัยพบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 มีผลกับการทำงานที่มีระบบในการดำเนินงานได้ตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น ลดปัญหาความขัดแย้ง ลดภาวะความเสียหาย ความสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ส่งผลให้เกิดผลดีขึ้น การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ลดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เสมอภาค เพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการลดภาวะความเสี่ยง ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น ลดภาวะความเสียหาย ในการดำเนินงานทำให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์ต่อประชาชน

อันดับ 2 ได้แก่ เป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญุตา) แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานของเทศบาลที่ได้ยึดหลักเป็นผู้รู้จักผล ผู้บริหารงานต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล ในการบริหารงานต้องใช้ทักษะผสมผสานกับองค์ความรู้ ความสามารถใช้ประสบการณ์ กำหนดเป้าหมายและการสั่งการบุคคลเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอุดร สุทฺธิญาโณ (เกตุทอง) (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟ่น อาร์. โควีย์.” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้นำแนวพุทธกำเนิดจากการที่มนุษย์ต้องการบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมและคุณธรรม มาปกครองดูแล จนเกิดคำว่า มหาชนสมมติ กษัตริย์ และราชาสำหรับลักษณะผู้นำแนวพุทธ มีลักษณะเป็นผู้มีหลักธรรมในการเป็นผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ มีปัญญา นอกจากนี้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานำหมู่คณะไปสู่ความเจริญ ความบริสุทธิ์ผ่องแผ้วได้ มีเป้าหมายที่ชัดเจน

อันดับที่ 3 ได้แก่ เป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญุตา) แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในการเชื่อมโยงกับองค์ประกอบที่สำคัญ สร้างกรอบในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการบริหาร เน้นไปที่กฎระเบียบ ที่จำเป็นแก่การนำองค์กรมาผสมผสานกับองค์ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วีรณัฐ โรจนประภา (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนการวิเคราะห์หลักพุทธธรรม คือ หลักพละ 4 ด้วยการใช้ปัญญาระดับประสบการณ์ตรงที่ถูกต้องไว้ใจได้ กับหลักความเพียรไม่ท้อถอยในการไปสู่เป้าหมาย ที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญา นำไปสู่นโยบายในคุณธรรมแม่บทและขับเคลื่อนด้วยขุมพลังปฏิบัติคุณธรรมอันเป็นเสมือนแผนงาน เพื่อจะนำไปสู่การค้นหาแนวทางหรือแผนงาน โครงการกิจกรรม ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย

อันดับที่ 4 ได้แก่ เป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้บริหารในยุคปัจจุบันการรู้จักประเมินตนเอง บริหารจัดการพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่มาตฐานสากลต่อไป เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเองมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน พร้อมใจกัน ให้ความร่วมมือด้วยความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลด้วยความสัมพันธ์อันดี สามารถใช้แรงจูงใจ ให้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณภัทร ปิณฑรัตน์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

“คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 ในธุรกิจประกันภัย” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมพละ 4 ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้นำองค์กร มี 4 คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา เฉลียวฉลาดรอบคอบในการตัดสินใจและสั่งการ คุณลักษณะทางด้านความขยันอดทนความอุตสาหะ เมื่อพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานก็สามารถได้ดีและมีกำลังใจดี คุณลักษณะทางด้านการงานมีความซื่อสัตย์สุจริตยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการประกอบกิจการ คุณลักษณะทางด้านมนุษยสัมพันธ์สร้างหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การให้ การใช้วาจาเป็นมิตร สุภาพอ่อนหวาน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และการวางตน เหมาะสมถูกต้องดีงาม

อันดับที่ 5 ได้แก่ เป็นผู้รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญุตา) แสดงให้เห็นว่าการบริหารมีการกำหนดนโยบายว่าต้องปฏิบัติงาน ตามวันเวลาที่กำหนดทั้งในสถานที่และนอกสถานที่ และเน้นย้ำให้ทุกฝ่ายเข้าใจในจุดมุ่งหมายขององค์กร เพื่อทำความเข้าใจทิศทางการปฏิบัติงาน ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานต้องเน้นเรื่องของความรู้ความสามารถ และประสบการณ์การในทำงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินงานขององค์กร ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการพัฒนาตามแผนงานที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้จริงเพื่อการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แม่ชีวงเพชร คงจันทร์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัยความสามารถและคุณธรรม การเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับงานเพื่อให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพเป็นความพยายามที่จะนำกฎหมายเข้ามาปรับใช้เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายที่ใส่ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมเสมือนหนึ่งเป็นปัญหาของตนเองหรือญาติของตนเอง ถึงแม้ว่าการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม กฎหมายแต่ละมาตรานั้นได้แฝงไปด้วยมนุษยธรรม ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความเสียสละ นอกจากสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้อีก

อันดับที่ 6 ได้แก่ เป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญุตา) แสดงให้เห็นว่าการบริหารจะต้องใช้ในการประกอบกิจกรรม เช่น การแบ่งเวลา ต้องทำให้ถูกจังหวะ ต้องตรงต่อเวลา เพราะผู้บังคับบัญชาต้องรู้และเข้าใจในทุกเรื่องก่อน ผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องทันต่อข่าวสารบ้านเมือง รวมถึงการจัดทำนโยบายหรือโครงการให้เหมาะสมเวลาและโอกาส การตอบสนองเป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภณัฐ เจริญสุข (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชี้นำสังคมหรือองค์กรนั้นที่สร้างความมั่นใจให้กับลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายแนวทางการปฏิบัติงานในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบควบคุมจัดทำให้เป็นไปตามแผนสำหรับหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรมที่เป็นธรรมของสัปปุริสชน

อันดับที่ 7 ได้แก่ เป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญุตา) นำไปสู่การกำหนดนโยบายในการบริหารงาน ได้อย่างเหมาะสม สามารถบริหารงบประมาณได้อย่างคุ้มค่าและพอเหมาะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะพอดีในการปฏิบัติงาน โดยการปฏิบัติ อยู่ในความพอดีและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร รู้จักความพอเหมาะพอดี รู้จักประมาณในเรื่องงบประมาณ สามารถบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญฺโญ) (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ได้แก่ หลักทุติยปาปณิกธรรม หลักสัปปุริสธรรม 7 หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 จะนำไปสู่การส่งเสริมรูปแบบภาวะผู้นำ ตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร และรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร จะเป็นแนวทางในการบริหารให้ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังอธิบายได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1. มีความเฉลียวฉลาด 2.มีความพร้อม 3.มีความเข้าใจในงาน 4.มีความริเริ่มและมุ่งมั่น 5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง 6. มีความรับผิดชอบ 7. มีความสามารถในการควบคุม โดยการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำมีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทผู้บริหารเทศบาล นอกจากนั้นยังประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมมาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำไปสู่ผู้นำเข้มแข็งซึ่งเป็นผลลัพธ์ในการบริหารเทศบาลให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตต์ระวี เลขากุล. (2561). *ธรรมาภิบาลวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของเทศบาลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย".* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

คณะกรรมการและอนุกรรมการจังหวัด. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี (พ.ศ. 2461 -2564) ทบทวนปี พ.ศ. 2560*. สมุทรปราการ: องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ.

ณภัทร ปิณฑรัตน์. (2554). *คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 ในธุรกิจประกันภัย* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประหยัด หงส์ทองคำ. (2553). *การปกครองท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกาบุ๊กส์ จำกัด. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554.* กรุงเทพฯ: บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

พระมหาบำรุง ธมฺมเสฏฺโฐ. (2563). การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(1), 1-13.

พระมหาอุดร สุทฺธิญาโณ (เกตุทอง). (2557). *ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟ่น อาร์. โควีย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญฺโญ). (2559). *รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีวงเพชร คงจันทร์. (2556). *การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีรณัฐ โรจนประภา. (2559). การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาใน ประเทศไทย. *วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 12(3), 217-231.

ศุภณัฐ เจริญสุข. (2558). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมโพชน์ กวักหิรัญ. (2553). *บูรณาการการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอกชัย พรนิคม. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาลตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(2), 1-11.

คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ*

THE IDEOLOGY BELIEF OF BUSINESS AND GOODS

เบนาซิต เพียรรักษ์, ศรัณย์ ธิติลักษณ์
Benazit Pianrak, Sarun Thitiluck
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University
Corresponding Author E-mail: zitzy.bp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. ศึกษาคตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ 2. ศึกษารูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ และ 3. ศึกษาความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับความเชื่อ จำนวน 5 คน และผู้บริโภคสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ จำนวน 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. คตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ คือ มนุษย์มีความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย ความเชื่อเรื่องศาสตร์ตัวเลขที่จะทำให้ชีวิตดีขึ้น เมื่อความเชื่อถูกแพร่กระจายออกไปและมีสินค้าเครื่องรางเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจถูกผลิตออกมา จึงทำให้เกิดความต้องการและเกิดเป็นธุรกิจขึ้นมา 2. รูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบของความเชื่อเรื่องศาสตร์พลังตัวเลข เช่น เบอร์โทรศัพท์มือถือ การตั้งชื่อ ทะเบียนรถ และรูปแบบของการขายสัญลักษณ์ เช่น เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคล เป็นต้น 3. ความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อในมุมมองของผู้ขายและผู้บริโภคล้วนเกิดจากความเชื่อด้วยกันทั้งสิ้น จึงทำให้ธุรกิจและสินค้าดำรงอยู่ต่อไปได้ และที่สำคัญปัจจุบันนี้มีการนำแฟชั่นเข้ามาผสมผสานจนทำให้เครื่องรางกลับมานิยมอีกครั้ง

คำสำคัญ: คตินิยมความเชื่อ; ธุรกิจความเชื่อ; สินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

---

*Received April 27, 2021; Revised June 21, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

The study entitled “The Ideology belief of Business and Goods” was conducted with qualitative methodology. The purposes of this study were 1. To study the ideology that gave rise to business and goods of belief, 2. To study beliefs of business and product model 3. To study popularity and existence. This study technique and data were collected using documentary research and in-depth interview with 5 businesses entrepreneurs on belief and 15 consumers goods on beliefs.

Findings of this study showed that 1. The ideology that creates business and belief goods is that human beings believe in talismans and sacred things will help protect the escape, beliefs in numerology that will make life better when faith was spread and amulet goods as anchors of the mind were produced creating demand and becoming a business. 2. Business and belief could be divided into 2 categories: numerology such as mobile phone numbers, naming, vehicle registration numbers, etc. And the form of selling symbols such as talismans, sacred objects, etc. 3. The popularity and existence of businesses and goods as to belief in the perspectives of the sellers and the consumers were entirely beliefs enabling business and goods to continue to exist. More importantly, nowadays, mismatched fashion is trending that help make the amulets return to popularity again.

Keywords: Ideology Belief; Business of Belief; Goods of Belief

บทนำ

คติชนวิทยาเป็นแนวคิดที่เน้นให้เห็นถึงวิถีทางในการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนการละเล่น เพลงพื้นบ้านต่างๆ ที่ได้รับการสืบทอดมาเป็นเวลานานโดย คติชนวิทยาจะแฝงอยู่ในประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งคติชนเหล่านี้ยังแฝงอยู่ในสังคมในหลาย สังคมอีกด้วย อาทิเช่น สังคมยุโรป ที่มีความเชื่อโดยใช้สัญลักษณ์ไม้กางเขนหรือลัทธิผ่านเครื่องราง อื่นๆ ตามความเชื่อของลัทธินั้น ในขณะที่สังคมเอเชียก็มีความเชื่อในเรื่องนี้เช่นกัน สะท้อนได้จากลัทธิ พราหมณ์ที่มีการทำพิธีกรรมบูชาองค์เทวรูปต่างตามความเชื่อ ตลอดจนสะท้อนผ่านเพลง ภาษิต ปริศนา และอื่นๆ เป็นต้น (ขนิษฐา จิตชินะกุล, 2545)

ความเชื่อเรื่องโชคลาง (Believes and Superstition) เป็นความเชื่อประเภทมุขปาฐะที่เชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ โดยแฝงอยู่ในขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนเครื่องรางของ

ขลัง เป็นต้น และความเชื่อนี้ได้ถูกถ่ายทอด ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของบุคคลในทางจิตวิทยาต่อปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ในสังคมแต่ละยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตามมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ที่เชื่อในคตินิยมแบบเดิมโดยยึดเครื่องรางของขลัง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (กมลชนก จันทร์แดง, 2562)

เครื่องรางของขลังมีปรากฏมาในวัฒนธรรมประเพณี แบบทางเอเชีย หรือของไทยเองมายาวนาน ดูได้จากเครื่องรางของขลังจากวัด เทวสถาน หรือมีการจำหน่ายจ่ายแจกตามคติความเชื่อ เช่นพระเครื่อง สายสิญจ์ เครื่องราง หรือวัตถุมงคลต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป จนในปัจจุบันอาจถูกมองว่าเป็นพุทธพาณิชย์ ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มนักธุรกิจที่มองเห็นช่องทางทางการตลาด โดยได้นำเอาความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังมาผนวกกับสภาวะปัญหาความไม่แน่นอนทางจิตใจของบุคคล ความสับสนของ สังคม ความต้องการความมั่นคงของชีวิตจากกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่อตามฐานคตินี้ โดยมีการพัฒนา เครื่องรางของขลังกับธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ โดยใช้แนวคิดกระแสนิยมทางการตลาด แฟชั่น และทำให้เกิดการบริโภคสินค้าขึ้น ตัวอย่างเช่น เทวรูป หินนำโชค ตะกรุดจากแบรนด์ไลลา ตลอดจนการซื้อขายเบอร์โทรศัพท์มงคล (ภริมา วินิธาสถิตย์กุล, 2558)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจึงทำให้เกิดคำถามสำคัญ เกี่ยวกับธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความ เชื่อว่าทำไมธุรกิจนี้จึงเป็นที่นิยมและดำรงอยู่ได้ด้วยเหตุผลใด ผู้ขายและผู้บริโภคมีเหตุผลต่อธุรกิจและสินค้าประเภทนี้อย่างไร จากมูลเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา ธุรกิจและสินค้าที่ เกี่ยวกับความเชื่อ เพื่ออธิบายถึงคตินิยมที่เกี่ยวกับเครื่องรางของขลังกับธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อในสังคม ความสัมพันธ์ และการดำรงอยู่ของธุรกิจที่มีมูลค่าสูงนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ
2. เพื่อศึกษารูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ
3. เพื่อศึกษาความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คตินิยมของธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ” ในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาคตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ศึกษารูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ และเพื่อศึกษาความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับความเชื่อและผู้บริโภคสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 20 คน คือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับความเชื่อ จำนวน 5 คน และผู้บริโภคสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ได้แก่ แหล่งข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) อาทิ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ตัวธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ การบันทึกเสียงการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงแนวคำถามการวิจัยที่ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แนวคำถามสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อและแนวคำถามสำหรับ กลุ่มผู้บริโภคสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นในการศึกษา คือ คติชนวิทยา รูปแบบของธุรกิจด้านความเชื่อ ความเชื่อของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ เมื่อผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษาถึงคตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ศึกษารูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ และศึกษาความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเขียนเป็นรายงานสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาคตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ คตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจับพบว่ามีด้วยกัน 2 เหตุผล คือ มุมมองความเชื่อและ ค่านิยมของมนุษย์ พบว่า

1.1) ด้านความเชื่อที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจัยสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มความเชื่อจากขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อกับประเพณีที่เป็นสิ่งแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนความโดดเด่นของภาคนั้นๆ โดยมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและการปฏิบัติตนในสังคม และสังคมสามารถปฏิบัติ ยึดถือปฏิบัติตามประเพณีก็เป็นสิ่งที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมนิยมที่ต้องปฏิบัติสืบต่อกันไปและสืบสานต่อเนื่องมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (2) กลุ่มความเชื่อทางวัฒนธรรม แบบพราหมณ์ ที่เชื่อเรื่องรูปลักษณะ สัญญะซึ่งคตินิยมความเชื่อทางวัฒนธรรม แบบพราหมณ์จะมีความเชื่อในเรื่องของรูปลักษณะและสัญญะ เนื่องจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก วัฒนธรรมแบบพราหมณ์ที่มีความเชื่อและจุดเน้นในเรื่องของเทพ รูปลักษณะ สัญญะ ที่มีมากมายหลายองค์ เช่น เทศกาลคเณศจตุรถี ซึ่งเป็นเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของการบูชาพระพิฆเนศ ซึ่งถือว่าเป็นวันกำเนิดของพระพิฆเนศ เชื่อกันว่าพระองค์จะเสด็จลงมาสู่โลกมนุษย์เพื่อประทานพรอันประเสริฐสูงสุดแก่ผู้ศรัทธาพระองค์ท่าน (3) กลุ่มความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องวิถีชีวิตบุคคล กรณี : ตะกรุดที่เป็นเครื่องรางทำให้ชีวิตดีขึ้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างกรณีตะกรุดไลลา เนื่องจากเป็นเครื่องรางที่กำลังเป็นกระแส และได้รับความนิยมในปัจจุบัน

ซึ่งกลุ่มความเชื่อกลุ่มนี้มีเหตุผลมาจากสภาวะของความไม่มั่นคง และไม่แน่นอนของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เกินกว่าการคาดเดา ความเชื่อกลุ่มนี้มีการสืบต่อมานานตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งเชื่อว่าหากพกเครื่องรางที่สร้างขึ้นจากคติชนของคนรุ่นก่อนไว้ติดตัวจะทำให้เกิดสิ่งดีๆ ในชีวิต หรือหากเกิดสิ่งไม่มีต่อชีวิตเครื่องรางก็จะสามารถขจัดปัดเป่าสิ่งร้ายที่มองไม่เห็นออกไปได้ ในปัจจุบัน ด้วยสภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยิ่งทำให้มนุษย์หันมาพึ่งพาความเชื่อเครื่องราง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มากยิ่งขึ้น

1.2) ค่านิยมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจัยสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ค่านิยมทางสังคม (Social Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เกิดความรัก ความเข้าใจ และความต้องการของอารมณ์ของบุคคล เมื่อเปรียบกับค่านิยมทางสังคมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ คือค่านิยมทางด้านแฟชั่นที่กำลังเป็นกระแสสังคมในปัจจุบันนี้ที่นำมาผสมผสานกับเรื่องความเชื่อจนกลายเป็นกระแส เช่น ตะกรุดไลลา ซึ่งเป็นตะกรุดที่ผสมผสานกับแฟชั่น จนมีเหล่าผู้นำแฟชั่น ดารา นักแสดง สวมใส่กันอย่างแพร่หลาย จนทำให้เกิดเป็นค่านิยมทางสังคม (2) ค่านิยมทางวัตถุ (Material Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้ชีวิต ร่างกายของมนุษย์เราสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ได้แก่ ปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า และยารักษาโรค ซึ่งในงานวิจัยนี้จะกล่าวถึงค่านิยมทางวัตถุของมนุษย์ที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ นั่นคือ ความต้องการมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบของมนุษย์เรา ความอยากมีอยากได้ ความต้องการเหล่านี้จึงทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ เพราะมนุษย์เราเชื่อว่าวัตถุเครื่องรางต่างๆ นี้สามารถช่วยให้มนุษย์เรานั้นได้รับสิ่งที่ต้องการ สมหวัง สมความปรารถนา และมีชีวิตที่ดีขึ้น (3) ค่านิยมทางศาสนา (Religious Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับความปรารถนา ความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธา และการบูชาในศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ กล่าวคือ แต่ละศาสนาย่อมมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป และสัญลักษณ์ของแต่ละศาสนาที่เป็นที่พึ่งทางใจหรือที่ยึดเหนี่ยวจิตใจก็แตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน อาทิ ศาสนาพุทธ มีพระพุทธรูปเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็จะมีเครื่องรางพระต่างๆ ออกมาให้บูชา หรือแม้กระทั่งความเชื่อด้านไสยศาสตร์ กุมาร ฤาษี ก็มีสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ศาสนาฮินดู ก็มีสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมายโอม พระพิฆเนศ พระศิวะ พระแม่ลักษมี เป็นต้น ดังนั้นค่านิยมแต่ละศาสนา มนุษย์เรานั้นย่อมมีความปรารถนา ความสมบูรณ์แบบของชีวิตด้วยกันทั้งสิ้น การที่มีวัตถุ เครื่องรางมาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พกพาติดตัวได้ก็ทำให้เกิดเป็นธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อมาจนถึงปัจจุบัน

2. ศึกษารูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

รูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของความเชื่อเรื่องศาสตร์พลังตัวเลข และรูปแบบของการขายสัญลักษณ์ พบว่า

2.1) รูปแบบเรื่องศาสตร์พลังตัวเลข ปัจจุบันผู้คนมีความเชื่อและให้ความสนใจเรื่องศาสตร์พลังตัวเลขเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การตั้งชื่อให้ความหมายดีๆ การเลือกทะเบียนรถ และการเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น โดยใช้เลขศาสตร์ เป็นศาสตร์หนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ทำนายชื่อที่ได้รับความนิยม โดยตำราเลขศาสตร์นี้เป็นแบบเดียวกันกับที่ใช้ทำนายเลขทะเบียนรถ หมายเลขโทรศัพท์ บ้านเลขที่ หรือตัวเลขอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันนิยมนำศาสตร์ตัวเลขมาใช้กับเบอร์โทรศัพท์มือถือ การปรับเปลี่ยนเบอร์ การเรียงเบอร์แบบเบอร์มงคล ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นที่นิยมอย่างมากในขณะนี้ เบอร์มงคล เป็นศาสตร์พยากรณ์แขนงใหม่ ที่เพิ่งได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หลากหลายคน ใช้งานแล้วเกิดผลลัพธ์อันน่ามหัศจรรย์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายคนที่ไม่เชื่อในพลังของเลขเบอร์มงคล บางคนอาจจะกล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ เป็นเพียงแค่ความเชื่อเท่านั้นเอง แต่อันที่จริงแล้วเบอร์มงคล นั้นไม่ใช่ความเชื่อที่ไร้เหตุผล แต่เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ เพราะว่าเราสามารถนำเบอร์โทรศัพท์ที่เราใช้ในอดีตนั้น มาทำนายผลของมันได้อย่างแม่นยำ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์ตัวเลข

2.2) รูปแบบของการขายสัญลักษณ์ การขายสัญลักษณ์เป็นตัวแทนสิ่งที่มนุษย์เรานั้นใช้เคารพบูชาเพื่อเป็นที่พึ่งและสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นองค์เทวรูป เครื่องราง ตะกรุด ไลลา หินนำโชค สามารถแบ่งข้อย่อยได้ 3 ข้อ ดังนี้ (1) เทวรูป เช่น เทวรูปอินเดีย (พระพิฆเนศ พระแม่ลักษมี พระศิวะ และพระแม่อุมา เป็นต้น โดยเป็นรูปแบบธุรกิจที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของผู้ประกอบการ ประกอบกับความเชื่อและความศรัทธาของผู้บริโภค(ลูกค้า) อาทิ บุคคลบางกลุ่มมีความเชื่อว่าพระพิฆเนศคือเทพแห่งความสำเร็จ หากอยากประสบความสำเร็จด้านใดก็มักจะมาขอพรกับท่าน และเมื่อประสบผลสำเร็จก็ยิ่งทำให้เกิดความเชื่อและความศรัทธามากยิ่งขึ้น และเมื่อมีผู้คนศรัทธามากยิ่งขึ้น ก็ย่อมเกิดธุรกิจของการขายสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับผู้บริโภค (2) หินนำโชค ซึ่งผู้ขายได้นำมาปรับให้เกิดประโยชน์นำมาสวมใส่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการนำหินแต่ละชนิดมาบรรยายถึงสรรพคุณ ความหมายต่างๆ ของหินแต่ละชนิดว่ามีพุทธคุณด้านใดบ้าง จนเกิดเป็นความเชื่อที่มาพร้อมกับแฟชั่นความทันสมัย ทำให้เกิดเป็นธุรกิจหินนำโชคขึ้นมาในปัจจุบันนี้ เช่น หินมูนสโตน (Moonstone) เนื้อหินสีขาวใสเหลือบเงารุ้งสีฟ้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความเชื่อในเรื่องของการเสริมพลังเสน่ห์ เสริมออร่า ความสวยงาม ช่วยดึงดูดเพศตรงข้าม เสริมเสน่ห์แห่งความเป็นหญิง ดูสวยงามขึ้น ผิวพรรณดีแลดูอ่อนกว่าวัย เป็นหินเสริมสุขภาพ เป็นต้น (3) ตะกรุดไลลา ซึ่งไลลาคือชื่อธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ มีเครื่องรางของขลังหลากหลายรูปแบบ แต่ที่โดดเด่นคือไลลาโด่งดังในเรื่องตะกรุด การนำเครื่องรางมาใส่กรอบตะกรุดที่ดูเรียบหรู สวย ดูทันสมัย ทำให้วัยรุ่นยุคใหม่เห็นเป็นแฟชั่นเครื่องประดับที่สามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน มีการทำการตลาดโดยใช้ผู้นำทางแฟชั่น นำผู้มีชื่อเสียงมาโปรโมท และปัจจุบันนี้ตะกรุดไลลาได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในหมู่ดารา นักแสดง พนักงานออฟฟิศ รวมถึงพ่อค้าแม่ค้าทั้งหลาย ที่ต้องการ

บูชาเพื่อเสริมพลังชีวิต ทั้งในเรื่องการงาน การเงิน ความรัก หรือแม้แต่นักเรียน นักศึกษาก็นิยมบูชาในเรื่องการเรียนกัน

เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคล เรียกได้ว่าเป็นที่นิยมกันมาแต่โบราณ เพราะด้วยเห็นว่าพลังหรืออำนาจนั้นมาจากพุทธคุณ ในอดีตนั้นเครื่องรางของขลังเป็นที่นิยมสำหรับคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่ปัจจุบันเครื่องรางของขลังกลับมาได้รับความนิยมอยากมากอีกครั้ง โดยการถูกนำมาผสมผสานกับเครื่องประดับจนเกิดเป็นเครื่องรางแฟชั่น ทำให้มีความร่วมสมัยสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้ง่าย คนทั่วไปสามารถสวมใส่ได้ทุกเพศทุกวัย

3. ศึกษาความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

การดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อนั้นเกิดจากข้อเท็จจริงของคติทางความเชื่อและความศรัทธาที่ถูกปลูกฝังไว้ในสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์มาเป็นเวลานานและมีการสืบทอดความเชื่อ ผ่านภาคปฏิบัติการต่างๆ ในสังคม จนไม่อาจลบความเชื่อของคนรุ่นเก่าหมดไปได้โดยง่าย เช่น ความเชื่อเรื่องพระพิฆเนศว่าเป็นเทพแห่งความสำเร็จ และมีผู้คนที่มีความเชื่อและความศรัทธาก็ต่างบูชา สักการะ ขอพรต่างๆ เผื่อหวังในการประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมากกระทั่งจนถึงปัจจุบัน ส่วนความนิยมของสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ พบว่า เกิดจากรูปแบบที่ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคม กระแสนิยม การตลาด และแฟชั่นที่เกิดจากกลุ่มผู้นำทางแฟชั่นที่มีชื่อเสียง

3.1) ความนิยมของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ความนิยมในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแฟชั่นเครื่องรางที่กำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนี้ อาทิ ตะกรุดไลลา เครื่องรางของขลังที่ผสมผสานสายมู (สายมู มาจากคำว่า มูเตลู หมายถึง คนที่เคารพ บูชาและมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องราง ของขลัง ไปจนถึงพิธีกรรมต่างๆ ที่มีความหมายในเชิงบวกที่สื่อถึงการเสริมดวงชะตาชีวิตด้านต่างๆ) และสายแฟชั่นรวมไว้ด้วยกันได้อย่างลงตัว จนสามารถนำมาพกติดตัวเป็นเครื่องประดับอีกชิ้นได้ดีเลยทีเดียว ซึ่ง ค่านิยมเรื่องความเชื่อในเครื่องรางของขลังได้ถูกนำมารวมกับความเป็นแฟชั่นในปัจจุบัน ผู้บริโภคที่มีความเชื่อด้านวัตถุมงคล เครื่องราง ก็สามารถบูชามาพกติดตัวได้อย่างสบายใจเสมือนเป็นเครื่องประดับอีกหนึ่งชิ้นที่สามารถใส่ไปไหนมาไหนได้

3.2) การดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ปัจจุบันธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อสามารถดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบันได้นั้น อาจสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ขายสินค้า และ กลุ่มผู้ซื้อสินค้า สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ (1) ส่วนของผู้ขาย สินค้าธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อเกิดขึ้นจากผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธาและความชอบในตัวสินค้านั้นๆ จนทำให้เกิดเป็นธุรกิจ เมื่อเครื่องรางอยู่ในรูปแบบของธุรกิจก็ย่อมมีการปรับรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ที่จะทำให้สินค้าเหล่านี้ดำรงอยู่ต่อไปได้ อาทิ การนำมาปรับรูปแบบให้ดูทันสมัยเหมือนตะกรุดไลลา มีการผสมผสานคตินิยมเรื่องเครื่องรางกับแฟชั่นให้ดูสวยงาม มีการทำการตลาดโดยใช้ผู้นำทางแฟชั่น ดารา นักแสดง ในการโปรโมทสินค้า ทำให้เกิดกระแสจน

ธุรกิจกับสินค้าผนวกเข้ากับความเชื่อ และทำให้ธุรกิจสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อถูกให้คุณค่าใหม่และยังคงสามารถดำรงอยู่ต่อมาจนถึงปัจจุบัน (2) ส่วนของผู้ซื้อ หากไม่มีความเชื่อ ธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อก็ไม่สามารถดำรงต่อไปได้ กล่าวคือเมื่อมนุษย์เรายังคงมีความเชื่อความศรัทธาว่าวัตถุมงคล เครื่องรางของขลังต่างๆ นานายังสามารถช่วยเหลือ เป็นที่พึ่ง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ และหากมนุษย์เรายังมีความต้องการ มีความอยากมีอยากได้อยู่นั้น สินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อก็ย่อมถูกผลิตออกมาเรื่อยๆ อยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. คตินิยมที่ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

คตินิยมเกี่ยวกับความเชื่อที่แฝงอยู่ในขนบธรรมเนียม เช่น ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า พระภูมิ เจ้าที่ เวทมนต์ และคาถาอาคมต่างที่ที่มนุษย์เรายังมีความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะช่วยคุ้มครอง ให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย ช่วยให้ชีวิตมีความสุข เป็นต้น และอีกหนึ่งความเชื่อที่แฝงอยู่ในขนบธรรมเนียมก็คือ ความเชื่อเรื่องโชคลาง ลางดี ลางร้าย โชคดี โชคร้าย ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง เช่น การบูชาพระพิฆเนศเพื่อการประสบความสำเร็จในชีวิต คตินิยมทางความเชื่อที่แฝงอยู่วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต อาทิ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การตักบาตรตอนเช้า การเวียนเทียน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากความเชื่อของมนุษย์ที่สืบทอดต่อกันมาผ่านรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม และการให้คุณค่าของมนุษย์ต่อเครื่องยึดเนี่ยวทางจิตใจเชิงสัญลักษณ์ เมื่อเกิดความศรัทธา มีความเชื่อความนิยมในสิ่งที่นับถือก็เกิดการสร้างรูปสัญลักษณ์เพื่อไว้ระลึก เตือน และเป็นเครื่องรางในการที่จะนำมาบูชาให้บังเกิดมงคล และนำสิ่งที่ดีต่อตัวเอง เมื่อคติคนิยมความเชื่อถูกแพร่กระจายและผลิตซ้ำๆ มาอย่างยาวนานก็ทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อขึ้นมาอยู่เรื่อยๆ โดยคตินิยมปัจจุบันจะพบว่าอาจต่างไปจากอดีต เนื่องจากมีการนำเอาเรื่องของ ศรัทธาความเชื่อใหม่ๆ ที่แปลกไปจากฐานคติเชิงศาสนา รวมถึงการสร้างความเชื่อใหม่ๆ จนทำให้เกิดธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูคัมภีร์ธรรมานุวัตร (2559) เรื่องวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาตั้งชื่อพระเครื่องเพื่อสร้างอุดมการณ์ทางความเชื่อในสังคมไทย พบว่าพระเครื่องกับการสร้างอุดมการณ์ทางความเชื่อในสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ความเชื่อดั่งเดิม อุดมการณ์ความเชื่อศาสนาพราหมณ์ฮินดูอุดมการณ์ลัทธิพิธีในสังคมสมัยใหม่ และศิราพร ฐิตะฐาน (2002) เรื่องศรัทธาและศาสนาในประเทศไทย ที่พบว่าความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย มีการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั่งเดมที่มีอยู่แล้วอันเป็นความทรงจำกับการยอมรับนับถือความเชื่อใหม่ที่เข้ามาอย่างกลมกลืน

2. รูปแบบของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

2.1) รูปแบบของความเชื่อเรื่องศาสตร์พลังตัวเลขความเชื่อเรื่องศาสตร์ พลังตัวเลขอยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน เพราะถือว่าเป็นศาสตร์ที่นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันตั้งแต่

การตั้งชื่อ หมายเลขทะเบียนรถยนต์ รวมถึงการนำศาสตร์ตัวเลขมาใช้ในเบอร์โทรศัพท์ที่มีความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และความเชื่อเรื่องศาสตร์ตัวเลขนี้ยังเป็นความเชื่อที่สามารถพิสูจน์ได้อีกด้วยโดยการเก็บสถิติเพื่อพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน ยิ่งตอกย้ำความเชื่อที่อิงทางวิทยาศาสตร์ได้อีก จึงทำให้ศาสตร์ตัวเลขเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติกฤตย์ กิตติศรีวรนันท์ที่ศึกษาเรื่องตัวเลข ตามหลักโหราศาสตร์ เชื่อว่าตัวเลขจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนได้ส่วนหนึ่ง ผ่านการปรับสัมพันธ์ และพฤติกรรมของมนุษย์ โดยตัวเลขตั้งแต่ 0-9 นั้น แต่ละตัวเลขจะมีความหมายที่แตกต่างกันไป (นิติกฤตย์ กิตติศรีวรนันท์, 2562) และภพ สวัสดี (2561) เรื่องตัวเลขลิขิตชีวิตเราได้หรือ?: อุดมการณ์ชะตานิยมกับการร้อยเรียงตัวเลข พบว่า ผู้ทำนายดวงชะตาเป็นผู้ใช้วาทกรรมสื่อให้เห็นว่าการร้อยเรียงตัวเลขมีอำนาจในการกำหนดความเป็นไปของชีวิตมนุษย์

2.2) รูปแบบของความเชื่อเรื่องการขายสัญลักษณ์ รูปแบบของการขายสัญลักษณ์เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคล เรียกได้ว่าเป็นที่นิยมกันมาแต่โบราณ เพราะด้วยเห็นว่าพลังหรืออำนาจนั้นมาจากพุทธคุณ ในอดีตนั้นเครื่องรางของขลังเป็นที่นิยมสำหรับคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่ปัจจุบันเครื่องรางของขลังกลับมาได้รับความนิยมอยากมากอีกครั้ง โดยการถูกนำมาผสมผสานกับเครื่องประดับจนเกิดเป็นเครื่องรางแฟชั่น ทำให้มีความร่วมสมัยสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้ง่าย คนทั่วไปสามารถสวมใส่ได้ทุกเพศทุกวัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดศรัทธามาร์เก็ตติ้ง (Faith marketing) ที่เกิดจากศรัทธารวมถึงแฟชั่นจนทำให้เกิดเป็นกระแส (ดนัย จันทร์เจ้าฉาย, 2550)

3.ความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ

ความนิยมและการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อในมุมมองของผู้ขายและผู้บริโภคล้วนเกิดจากความเชื่อด้วยกันทั้งสิ้น ผู้ขายมีความเชื่อและความศรัทธาจากการที่ประสบพบเจอด้วยตนเองว่าเครื่องรางของขลังต่างๆ ใช้แล้วได้ผลดีจึงเกิดการบอกต่อ การนำมาขายจนเกิดเป็นธุรกิจ ส่วนในมุมของผู้บริโภคนั้นก็เกิดจากความเชื่อเช่นเดียวกัน เมื่อมีความต้องการอยากที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก็ต้องการเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือตัวช่วยที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จตามที่หวัง และผนวกกับคำโฆษณาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ยิ่งทำให้เกิดความเชื่อมากขึ้นไปอีก จึงทำให้เกิดการซื้อการขาย จึงทำให้ธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อนั้นยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเชื่อในสังคมไทยที่ว่า ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดาพระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนวยประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะ

ก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรมหรือศาสนาเกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าความเชื่อนั้นดำรงอยู่คู่กับมนุษย์เรามาอย่างช้านาน ฉะนั้นการดำรงอยู่ของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อจะยังคงอยู่อีกนาน (ธวัช ปุณโณทก, 2528) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของการนิคมแห่งประเทศไทย (2559) เรื่อง Thailand 4.0, Value-based Economy. ประเด็นการวิเคราะห์ทิศทางธุรกิจความเชื่อในประเทศไทยในด้านรูปแบบการจัดการ ธุรกิจเป็นการเปลี่ยนประสบการณ์ลูกค้าโดยนำกลยุทธ์บริการ Self Service มาใช้ พบว่ามีผลลัพธ์ 3 ประการคือ สารถลดต้นทุนธุรกิจได้ เกิดประสิทธิภาพการบริการดีขึ้นและทำให้ผู้บริโภคพอใจในแบรนด์มากขึ้น ทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินการแทรกตัวอยู่ในส่วนของอุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดย่อมและขนาดเล็กได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง คตินิยมของธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

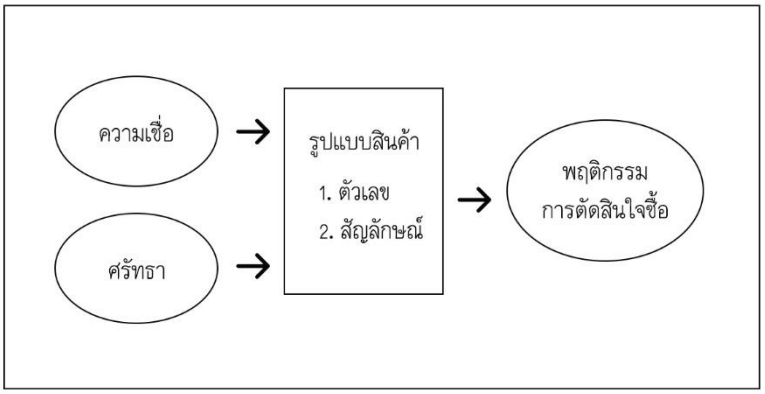

ภาพที่1 องค์ความรู้ของกระบวนการตัดสินใจบริโภคสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ

จากภาพข้างต้นสรุปได้ว่า ความเชื่อและความศรัทธาคือการยอมรับว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้ใจความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความ จริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใด ๆ คนที่เชื่อเครื่องรางของขลังก็จะมีความยึดมั่นว่าเครื่องรางของขลังให้คุณให้โทษ แก่ตนได้จริง ได้แก่ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ โชคลาง ของขลัง เป็นต้น เมื่อมีความเชื่อและความศรัทธาจึงทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบสินค้าความเชื่อเรื่องตัวเลข เช่น การนำศาสตร์ตัวเลขมาคำนวนการตั้งชื่อมงคล การเรียงเบอร์โทรศัพท์มือถือ เลขที่บ้าน ทะเบียนรถ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันศาสตร์ตัวเลขเป็นศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับในวงกว้างมาก เพราะสามารถเชื่อถือ พิสูจน์ได้ และยังมีงานวิจัยเชิงสถิติรองรับอีกด้วย และรูปแบบสินค้าเกี่ยวกับ

สัญลักษณ์ ซึ่งสัญลักษณ์ในที่นี้คือตัวแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แทนสิ่งที่คนใช้ยึดเหนี่ยวเคารพบูชา เช่น เทวรูปฮินดู ตะกรุดไลลา เครื่องราง และหินนำโชค เป็นต้น ปัจจุบันมีรูปแบบของการขายสัญลักษณ์มากมายให้เราได้เคารพบูชาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเมื่อมีธุรกิจและสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อแล้วก็ย่อมมีผู้บริโภค ซึ่งพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อนั่นก็คือความเชื่อ และความต้องการ ความปรารถนาที่อยากประสบความสำเร็จ สมหวัง เช่น เชื่อในพระพิฆเนศ ก็บูชารูปปั้น หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของพระพิฆเนศมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อที่หวังให้ชีวิตประสบผลสำเร็จตามต้องการ

ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อและความศรัทธานั้นทำให้เกิดธุรกิจและสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อ ซึ่งสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ รูปแบบสินค้าที่เป็นตัวเลข และรูปแบบสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์ เมื่อมีธุรกิจและสินค้าก็ย่อมมีผู้ซื้อซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเกิดขึ้น ดังภาพที่1 ข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สังคมไทยเป็นสังคมที่เกิดมาจากรากฐานของความเชื่อตามผลของการศึกษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนวัฒนธรรมประเพณี กระทรวงวัฒนธรรม ควรทำความเข้าใจและมีการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องในเรื่องของความเชื่อมิให้ประชาชนเกิดความเข้าผิดและงมงาย

2. กระแสของความเชื่อเรื่องของธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อหากมีมากสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของสังคมได้ประการหนึ่งเนื่องจากสังคมสิ้นหวังจึงต้องพึ่งความเชื่อรัฐควรมีการบริหารจัดการเรื่องความเหลื่อมล่ำของสังคม

3. การศึกษาที่ได้ชี้ให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของธุรกิจที่เกิดจากความเชื่อซึ่งอาจมีผลกระทบทางลบในเรื่องของการล่อล่วงและอาชญากรรม รัฐควรมีมาตรการในการกำกับธุรกิจเหล่านี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ให้มีการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของหลักการวิทยาศาสตร์เพื่อทำให้ประชาชนเกิดการเปรียบเทียบเหตุการณีตามหลักเหตุผล

2. ควรจะมีการออกกฎหมายหรือมาตรการควบคุมดูแลธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อเพื่อลดอาชญากรรมในสังคมที่หากินกับความเชื่อและ ศรัทธา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในขอบเขตที่มีวงจำกัดในประเด็นของธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มลักษณะของธุรกิจให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ

2. ควรเพิ่มขนาดของการวิจัยในเชิงปริมาณในเรื่องของพฤติกรรมการบริโภคสินค้าที่เกี่ยวกับความเชื่อเพื่อให้เกิดความชัดเขนของงานศึกษาในครั้งต่อไป

3. การวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการศึกษาการทำธุรกิจที่เกี่ยวกับความเชื่อในระบบออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก จันทร์แดง. (2562). *ความเชื่อ Beliefs*. สืบค้น 12 มกราคม 2564, จาก https://bcnlp56.weebly.com/index.html

การนิคมแห่งประเทศไทย. (2559). *Thailand 4.0, Value-based Economy*. สืบค้น 5 มกราคม 2563,จากhttp://www.ieat.go.th/assets/uploads/cms/file/20160929104120962018988.pdf

ขนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). *ประวัติของคติชนวิทยา*. สืบค้น 22 มิถุนายน 2563, จาก http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2385/1/56251802.pdf

ดนัย จันทร์เจ้าฉาย. (2550). *ศรัทธามาร์เก็ตติ้ง...เหนือกว่าแบรนด์ดิ้ง?.* สืบค้น 2 เมษายน 2562, จาก https://positioningmag.com/9801

ธวัช ปุณโณทก. (2528). *ความเชื่อ*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2563, จาก http://www.digitalschool.club/digitalschool/thai2_4_1/thai1_4/page4.php

ภริมา วินิธาสถิตกุล และพระมหาจิรฉันท์ จิรเมธี (โลวะลุน). (2558). *คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย*. มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 41-42.

พระครูคัมภีร์ธรรมานุวัตร. (2559). *วิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาตั้งชื่อพระเครื่องเพื่อสร้างอุดมการณ์ทางความเชื่อในสังคมไทย* (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยขอนแก่น.

ภพ สวัสดี. (2561). ตัวเลขลิขิตชีวิตเราได้หรือ?: อุดมการณ์ชะตานิยมกับการร้อยเรียงตัวเลข. *วารสารสาขามนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(2), 1-10.

นิติกฤตย์ กิตติศรีวรนันท์. (2562). *Decoder+ ถอดรหัสพลังตัวเลข สร้างแรงดึงดูดความสำเร็จ* (3rd ed.). กรุงเทพฯ: หจก. เบอร์รับโชคดอทคอม.

Thitathan, S. (2002). *Faith and Religion in Thailand Society.* Nonthaburi: Sukhothai thammathirat Open University.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF ONLINE LEARNING ON SECONDARY SCHOOL STUDENTS' LOW BACK PAIN

ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข, นิวัฒน์ พนมสารนรินทร์, เทพฤทธิ์ ยอดใส, สุภาวดี วงษ์สกุล
Prapawan Trakulkasemsuk, Niwatt Phanomsarnnarin, Thepparith Yodsai, Suparwadee Wongsakul
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
Panyapiwat Institute of Management
Corresponding Author E-mail: prapawan.tra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษา ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต มัธยม จำนวนทั้งสิ้น 1,124 คน ด้วยแบบสอบถามออนไลน์

ผลการวิจัยพบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 = 97.219, df = 84, P = .153, χ^2/df = 1.157, GFI = .990, AGFI = .981, RMSEA = .012) โดยอิริยาบถเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเป็นลบต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคืออุปกรณ์เทคโนโลยี ในขณะที่เฟอร์นิเจอร์ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียน และพบว่าทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์มีอิทธิพลทางตรงต่ออิริยาบถและมีอิทธิพลทางอ้อมเป็นลบต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียน

คำสำคัญ: การเรียนออนไลน์; อาการปวดหลังส่วนล่าง; นักเรียนมัธยมศึกษา

---

*Received April 9, 2021; Revised June 15, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstract

Objectives of this research were to: 1. Develop and validate a causal relationship model of online learning on secondary school students' low back pain and 2. Analyze effects of online learning on secondary school students' low back pain. The online questionnaires were distributed and responded by 1,124 students from grade 7 to grade 12 (Mathayom 1 – 6) in Rajvinit Mathayom School.

Findings were found that the causal relationship model of this research framework had construct validity (χ^2 = 97.219, df = 84, P = .153, χ^2/df = 1.157, GFI = .990, AGFI = .981, RMSEA = .012). Gesture was a factor which had the most negative direct effect on students' low back pain, then technological device. Meanwhile furniture was the only factor which had no direct effect on students' low back pain. Moreover, technological device and furniture also had direct effect on gesture and negative indirect effect on students' low back pain.

Keywords: Online learning; Low back pain; Secondary school student

บทนำ

ด้วยพัฒนาการอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศในโลกยุคดิจิทัล อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ อาทิ คอมพิวเตอร์ แทบเล็ต และสมาร์ทโฟน จึงได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ในสังคมรวมไปถึงสถานศึกษา สื่อมัลติมีเดีย อุปกรณ์เทคโนโลยี รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์จึงได้รับความสนใจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเริ่มถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้นตามความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง จนกระทั่งในเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ COVID-19 ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกได้กำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดด้วยการปิดประเทศ โดยในภาคการศึกษาของประเทศไทยนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ตั้งแต่ในวันพุธที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป จนกว่าจะมีการประกาศเปลี่ยนแปลง และให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน โดยปรับการเรียนการสอนเป็นทางออนไลน์ ด้วยเหตุนี้นักเรียนทุกคนจึงมีความจำเป็นต้องเรียนออนไลน์จากที่บ้าน ผ่านทางโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือแอพลิเคชั่นต่างๆ อาทิ Google classroom, Google Meet, MS Teams, Zoom เป็นต้น ซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนอย่างกระทันหันนั้น ทำให้นักเรียนบางส่วนอาจยังมีข้อจำกัดในด้านความพร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนออนไลน์

สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในการเรียนออนไลน์อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ขาดสมาธิในการเรียนและมีความรู้สึกไม่สะดวกสบาย (Realyvásquez-Vargas et al., 2020) อีกทั้งความจำเป็นต้องเรียนด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม อาทิ คอมพิวเตอร์ เมาส์ ปลั๊กไฟ โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ โดยที่อุปกรณ์เหล่านี้อาจมิได้ถูกออกแบบมาอย่างสอดคล้องกับหลักการยศาสตร์ ส่งผลให้การนั่งเรียนอยู่ในอิริยาบถที่ไม่เหมาะสมก่อให้เกิดความเมื่อยล้าทางร่างกายและความไม่สบายตัวของผู้เรียน (Shirzaei et al., 2015) อีกทั้งการใช้งานคอมพิวเตอร์หรือการนั่งหน้าจอเป็นเวลานานนับเป็นหนึ่งสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดอาการผิดปกติของกระดูกและกล้ามเนื้อ โดยอาการปวดสามารถเกิดขึ้นได้หลายบริเวณในร่างกาย อาทิ คอ ไหล่ แขน ข้อมือ มือ รวมไปถึงขา และส่งผลต่ออาการปวดหลังส่วนล่างมากที่สุด (Ayanniyi et al., 2011; Diaz-Caballero, 2010) ถึงแม้ว่าอาการปวดหลังส่วนล่างมักเป็นปัญหาที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนมากกว่าในวัยผู้ใหญ่หรือถูกมองว่าเป็นอาการที่เกิดกับวัยทำงานซึ่งเป็นผลมาจากการนั่งทำงานเป็นเวลานานเป็นหลัก (Hwang et al., 2019) แต่อย่างไรก็ตามอาการปวดหลังส่วนล่างนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่วัยเด็กซึ่งผลการศึกษาจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าอาการปวดหลังส่วนล่างมีความสัมพันธ์กับอายุ โดยในกลุ่มเด็กที่มีอายุมากกว่าจะแสดงอาการปวดหลังส่วนล่างเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าในกลุ่มเด็กที่มีอายุน้อยลงมา (Kristjansdottir & Rhee, 2002) และจะเริ่มมีอาการปวดแสดงให้เห็นมากขึ้นหลังจากอายุ 12 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปได้ว่าเกิดจากร่างกายที่กำลังเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นประกอบกับแรงกดทับที่กระดูกสันหลังที่เพิ่มมากขึ้นจากการนั่งเรียนเป็นระยะเวลานานในแต่ละวัน (Shehab & Al-jarallah, 2005) โดยการติดตามอาการปวดกล้ามเนื้อในเด็กอย่างต่อเนื่องพบว่าการใช้งานคอมพิวเตอร์ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Jones et al., 2003) และที่สำคัญอาการปวดหลังส่วนล่างที่เกิดขึ้นในวัยเด็กยังเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญในการก่อให้เกิดปัญหาอาการปวดเรื้อรังเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ (Paranjape & Ingole, 2018)

ด้วยเหตุนี้ในการบริหารสถานศึกษาจึงควรต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ซึ่งทำให้นักเรียนจำเป็นต้องใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีในระยะเวลาที่ยาวนานมากยิ่งขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพร่างกายของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาการปวดหลังส่วนล่างที่อาจรบกวนการเรียนรู้หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียน รวมถึงอาจสะสมเป็นอาการที่มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในอนาคต งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ที่ส่งผลต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นข้อมูลในพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน นอกจากนั้นยัง

สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการให้คำแนะนำแก่นักเรียนและผู้ปกครองในการดูแลรักษาสุขภาพร่างกายระหว่างการเรียนออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ปีที่ 6 ของโรงเรียนราชวินิตมัธยม จำนวนทั้งสิ้น 2,170 คน ในปีการศึกษา 2563 ที่ได้เข้าชั้นเรียนรูปแบบออนไลน์ในระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม อิริยาบถ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ และหลักการยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอาการปวดหลังส่วนล่าง ประกอบกับการประยุกต์ใช้ข้อคำถามจากแบบตรวจสอบอาการปวดหลังส่วนล่างทางการแพทย์มากำหนดเป็นข้อคำถาม จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 30 คน เพื่อทดสอบหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ .870 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมในการนำแบบสอบถามไปใช้ และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีขนาดเท่ากับ 10-20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรสังเกตได้ (Hair et al., 2010) โดยในงานวิจัยนี้มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้ทั้งสิ้น 17 ตัวแปร คิดเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 340 คน จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจและให้ความยินยอมในการเก็บข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากนักเรียนในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google form ซึ่งมีนักเรียนตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมาทั้งสิ้น 1,124 คน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

อุปกรณ์เทคโนโลยีที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ในการเรียนออนไลน์มากที่สุดคือโทรศัพท์มือถือจำนวน 700 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมาคือคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กจำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 แทบ

เล็ต/iPad จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 และอื่นๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

เฟอร์นิเจอร์ที่นักเรียนใช้ในการนั่งเรียนออนไลน์ประกอบด้วย โต๊ะญี่ปุ่นและนั่งพื้น จำนวน 396 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 โต๊ะทำงานและเก้าอี้ปรับระดับจำนวน 314 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 โซฟา/เตียงนอนจำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 โต๊ะรับประทานอาหาร จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 โต๊ะ-เก้าอี้นักเรียนจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 โต๊ะและเก้าอี้ปรับระดับจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 เก้าอี้เลคเชอร์จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 และอื่นๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

2. ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

ความเหมาะสมของอุปกรณ์เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 3.35 ถึง 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง .89 ถึง 1.21 ความเหมาะสมของเฟอร์นิเจอร์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 2.88 ถึง 3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง .91 ถึง 1.18 ความเหมาะสมของอิริยาบถมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 2.71 ถึง 3.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง .87 ถึง 1.37 และระดับอาการปวดหลังส่วนล่างมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 1.26 ถึง 1.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง .58 ถึง 1.13

3. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit) โดยค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 = 97.219, df = 84, P = .153) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.157 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .990 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .981 ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ .012

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ส่งผลต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่าอุปกรณ์เทคโนโลยี (TECH) มีอิทธิพลทางตรงต่ออาการปวดหลังส่วนล่าง (LBP) เท่ากับ -.028 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ -.178 และอิทธิพลรวมเท่ากับ -.207 ในขณะที่เฟอร์นิเจอร์ (FUR) ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ -.150 และมีอิทธิพลรวมเท่ากับ -.078 โดยที่อิริยาบถ (GEST) มีอิทธิพลทางตรงต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษา เท่ากับ -.359 อิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ .000 จึงทำให้มีอิทธิพลรวม เท่ากับ -.359 เช่นกัน ทั้งนี้อิริยาบถ (GEST) ยังเป็นตัวแปรส่งผ่านไปสู่อาการปวดหลังส่วนล่าง (LBP) โดยอุปกรณ์เทคโนโลยี (TECH) มีอิทธิพลทางตรงต่ออิริยาบถ (GEST) เท่ากับ .497 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .000 อิทธิพลรวมจึงเท่ากับ .497 เช่นกัน ในขณะที่เฟอร์นิเจอร์ (FUR) มีอิทธิพลทางตรงต่ออิริยาบถ (GEST) เท่ากับ .418 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .000 อิทธิพลรวมจึงเท่ากับ .418 เช่นเดียวกัน และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของอาการปวดหลังส่วนล่างเท่ากับ

.107 ซึ่งหมายความว่าโมเดลสามารถอธิบายตัวแปรอาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมัธยมศึกษาได้ร้อยละ 10.7 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของอิริยาบถเท่ากับ .750 ซึ่งหมายความว่าโมเดลสามารถอธิบายตัวแปรอิริยาบถได้ร้อยละ 75

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตัวแปรผล	อิทธิพล	TE	IE	DE	R^2
GEST	TECH ---> GEST	.497***	.000	.497***	GEST = .750
	FUR ---> GEST	.418***	.000	.418***	
LBP	TECH ---> LBP	-.207***	-.178***	-.028***	LBP = .107
	FUR ---> LBP	-.078***	-.150***	.072	
	GEST ---> LBP	-.359***	.000	-.359***	

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

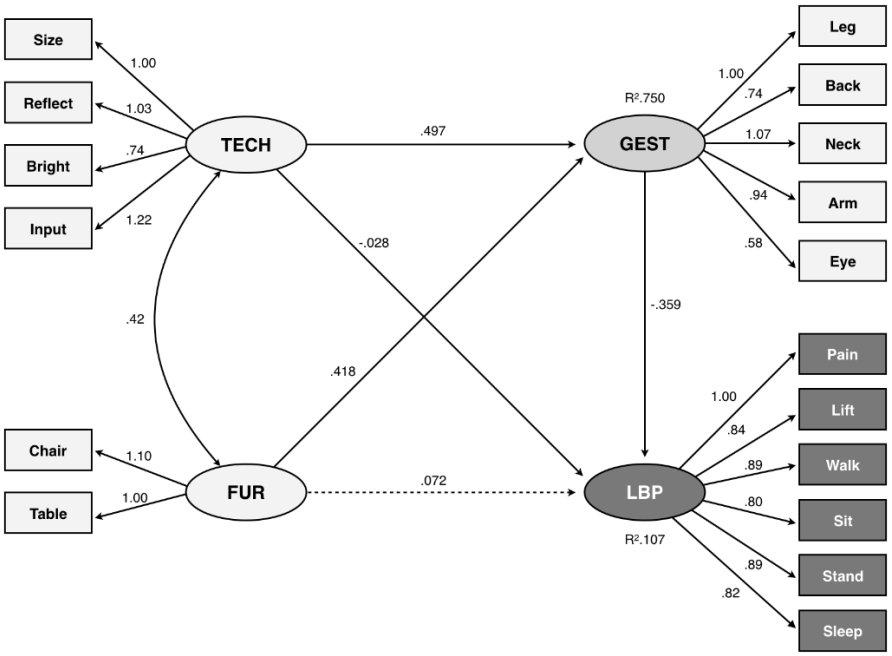

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนออนไลน์ต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพบว่าอิริยาบถเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงด้านลบต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมากที่สุด ซึ่งหมายความว่าหากนักเรียนนั่งเรียนออนไลน์ด้วยอิริยาบถหรือท่าทางที่ถูกต้องจะช่วยลดการเกิดอาการปวดหลังส่วนล่างให้น้อยลงได้ เนื่องจากท่านั่งที่ไม่เหมาะสมจะเพิ่มแรงกดไปที่กระดูกสันหลังซึ่งเป็นปัจจัยในการเกิดความเสื่อมของกระดูกและเป็นที่มาของการปวด (Adams et al., 2012) และอีกหนึ่งปัจจัยร่วมที่สำคัญคือระยะเวลาที่ใช้ในการนั่งเรียน ซึ่งการอยู่ในอิริยาบถเดิมในระยะเวลาที่ยาวนานเกินไปจะส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างเพิ่มมากยิ่งขึ้นเช่นกัน (Casas et al., 2016) ดังนั้นหากนักเรียนนั่งเรียนในอิริยาบถที่ไม่เหมาะสม เป็นระยะเวลานานหลายชั่วโมงต่อวันอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดแรงกดทับไปที่กระดูกสันหลังซึ่งส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างเพิ่มขึ้น (Kwon, 2018; Caneiro et al., 2010)

ทั้งนี้อิริยาบถในการนั่งเรียนออนไลน์ได้รับอิทธิพลทางตรงจากอุปกรณ์เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ในการนั่งเรียนตามลำดับ และอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ยังเป็นปัจจัยที่มีทั้งอิทธิทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมในด้านลบต่ออาการปวดหลังส่วนล่างด้วย ซึ่งหมายถึงการเลือกใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนออนไลน์ที่เหมาะสมจะช่วยลดการเกิดอาการปวดหลังส่วนล่างลงได้เช่นกัน โดยผลการวิจัยพบว่าอุปกรณ์เทคโนโลยีที่นักเรียนโรงเรียนราชวินิต มัธยม นิยมใช้ในการเรียนออนไลน์มากที่สุดคือ โทรศัพท์มือถือ ซึ่งอาจเป็นอุปกรณ์ที่ถือว่าไม่เหมาะสมนักสำหรับการเรียนออนไลน์ เนื่องจากหน้าจอโทรศัพท์มือถือมีขนาดเล็กเกินไปสำหรับการเรียนออนไลน์ทำให้ต้องเพ่งมองและเกิดการเกร็งของดวงตา ประกอบกับการใช้โทรศัพท์มือถือจะทำให้ศีรษะมีการยื่นออกทางด้านหน้าและก้มศีรษะเนื่องจากผู้ใช้ส่วนมากจะถือโทรศัพท์ไว้ต่ำกว่าระดับสายตา (Lee et al., 2015) และเมื่อต้องอยู่ในท่าดังกล่าวเป็นระยะเวลานานจะทำให้กล้ามเนื้ออยู่ในท่าคงค้าง จึงเกิดการหดเกร็งของกล้ามเนื้อและทำให้เกิดอาการปวดตามมาได้ โดยระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์มือถือที่ส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 2.5 ชั่วโมงต่อวัน (Yamamoto et al., 2019) และอาการปวดจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นหากมีการใช้งานโทรศัพท์มือถือในระยะเวลาที่ต่อเนื่องยาวนานยิ่งขึ้น (Kim & Koo, 2016) ดังนั้นการจัดให้มีการพักระหว่างการเรียนออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถหรือเคลื่อนไหวร่างกาย ประมาณ 5-10 นาที ในทุก 1-2 ชั่วโมง จะช่วยลดการเกิดอาการปวดลงได้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561a; Ekman et al., 2000)

ในขณะที่เฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ถึงแม้ว่าจะไม่มีอิทธิพลทางตรงต่ออาการปวดหลังส่วนล่าง แต่ก็มีอิทธิพลทางตรงต่ออิริยาบถในการเรียนออนไลน์ โดยเฟอร์นิเจอร์หรือโต๊ะและเก้าอี้ที่ไม่เหมาะสมกับสรีระของนักเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดท่านั่งที่ไม่ถูกต้องและส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่าง (Kwon, 2018) โดยข้อมูล

จากการวิจัยพบว่านักเรียนโรงเรียนราชวินิต มัธยม มีกลุ่มที่ใช้โต๊ะและเก้าอี้ปรับระดับที่ถูกต้องตามหลักการยศาสตร์อยู่ในจำนวนน้อยมาก แต่นักเรียนส่วนใหญ่นิยมนั่งเรียนออนไลน์ด้วยโต๊ะญี่ปุ่นและนั่งกับพื้น รองลงมาคือโต๊ะทำงานและเก้าอี้ปรับระดับ โซฟา/เตียงนอน และโต๊ะ-เก้าอี้รับประทานอาหาร ตามลำดับ โดยการนั่งที่พื้นส่วนใหญ่มักจะอยู่ในท่านั่งขัดสมาธิซึ่งเป็นอิริยาบถที่ส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างยิ่งกว่าการนั่งเก้าอี้ เนื่องจากการนั่งที่พื้นทำให้กระดูกสันหลังต้องรับน้ำหนักมากและน้ำหลักส่วนใหญ่จะไปลงที่บั้นเอว จึงทำให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างได้ง่ายยิ่งขึ้น (Bae et al., 2012) ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการนั่งที่พื้น รวมถึงหลีกเลี่ยงการนั่งเก้าอี้โดยการเอนหลังและยืดขาไปที่ด้านหน้า หรือการนั่งกึ่งนอนบนโซฟาหรือเตียงนอน และไม่ควรนั่งอยู่ในท่าเดิมนานเกินกว่า 30 นาที (Kaiser, 2003) อีกทั้งในการนั่งเก้าอี้ยังควรต้องนั่งอย่างถูกวิธีเพื่อให้ร่างกายอยู่ในอิริยาบถที่ถูกต้อง ควรเลือกเก้าอี้ที่มีพนักพิง นั่งชิดขอบในของเก้าอี้โดยหลังไม่โก่งและให้หลังชิดพนักพิง ระดับความสูงของเก้าอี้นั่งให้เท้าแตะพื้นรองรับก้นละโคนขาได้ทั้งหมด เพื่อป้องกันมิให้กล้ามเนื้อหลังทำงานหดเกร็งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของอาการปวดหลังส่วนล่าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561b)

อย่างไรก็ตามระดับอาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนโรงเรียนราชวินิต มัธยม ในภาพรวมยังพบว่าอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ซึ่งถือเป็นสัญญาณดีที่บ่งบอกได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบปกติที่ผ่านมาของโรงเรียนมีความเหมาะสม แต่โรงเรียนก็มิควรละเลยที่จะติดตามและป้องกันปัญหาดังกล่าว เนื่องจากอาการปวดหลังส่วนล่างมักเกิดขึ้นตั้งแต่ในวัยเด็กและมีความชุกในการเกิดไม่แตกต่างจากผู้ใหญ่ โดยสัญญาณของการเกิดอาการปวดหลังส่วนล่างในเด็กมักจะเริ่มจากความปวดเมื่อยที่ไม่รุนแรงและหายไปได้ภายในระยะเวลาไม่ถึงสัปดาห์ แต่หลังจากนั้นจะจะมีอาการปวดกลับมาใหม่แบบเป็นๆ หายๆ และระดับความปวดจะเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม (Calvo-Muñoz, et al., 2013) จึงอาจทำให้การวินิจฉัยอาการและการกำหนดแนวทางการรักษาทำได้ยากกว่าในผู้ใหญ่ แต่หากอาการดังกล่าวได้รับการจัดการและการรักษาที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้น ก็จะสามารถช่วยลดอาการปวดเรื้อรังที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ได้ (Chou et al., 2007) ทั้งนี้ในการดำเนินการเรียนการสอนของสถานศึกษาส่วนใหญ่นักเรียนมักต้องอยู่ในท่านั่งเป็นหลักและนั่งในระยะเวลาที่ต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบปกติหรือการสอนแบบออนไลน์ก็ตาม อุปกรณ์เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์ที่ไม่เหมาะสมตามหลักการยศาสตร์หรือสรีระของนักเรียนถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดอิริยาบถหรือท่านั่งที่ไม่ถูกต้องก่อให้เกิดแรงกดทับไปที่กระดูกสันหลัง ประกอบกับการนั่งในระยะเวลานานจะยิ่งส่งผลให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างมากยิ่งขึ้น (Kwon, 2018; Ayanniyi et al., 2011)

องค์ความรู้จากการวิจัย

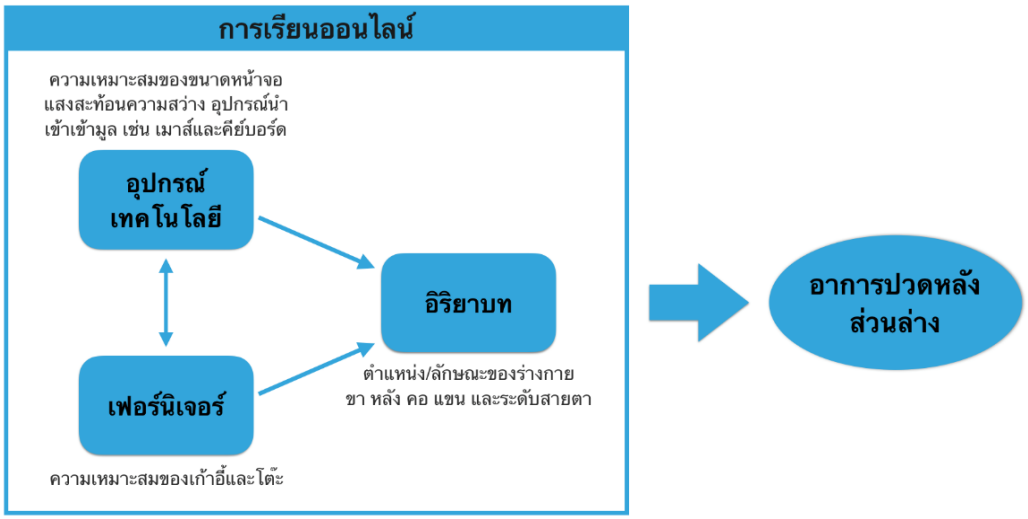

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจัยที่ก่อนให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนจากการเรียนออนไลน์ ประกอบด้วย อุปกรณ์เทคโนโลยี เฟอร์นิเจอร์ และอิริยาบถ โดยอิริยาบถเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นตัวแปรส่งผ่านของอุปกรณ์เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์ไปสู่อาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนอีกด้วย ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงควรมีการกำหนดมาตรการป้องกันและดูแลผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายจากการเรียนออนไลน์ของนักเรียน ด้วยการให้ข้อมูลความรู้ในการดูแลตนเองในระหว่างการเรียนออนไลน์ ทั้งในเรื่องอิริยาบถในการนั่งเรียนที่ถูกต้อง และการเลือกอุปกรณ์เทคโนโลยี เฟอร์นิเจอร์หรือโต๊ะ-เก้าอี้ที่เหมาะสมในการเรียนออนไลน์

อย่างไรก็ตามโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงข้อจำกัดในการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์ในการเรียนออนไลน์ซึ่งอาจเป็นภาระของผู้ปกครองประกอบด้วย ดังนั้นสิ่งที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้จึงอาจเป็นการให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นักเรียนและผู้ปกครองในการเลือกใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีและเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมเท่านั้น แต่ไม่สามารถกำหนดเป็นมาตรการหรือกฎระเบียบในการเรียนออนไลน์ได้ เว้นแต่โรงเรียนจะสามารถดำเนินการจัดหาอุปกรณ์ดังกล่าวให้แก่นักเรียนได้อย่างเพียงพอ

ในทางกลับกันในส่วนของการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนสามารถกำหนดนโนบายและแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ โดยในการสอนควรต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนแต่ละรายวิชาให้เหมาะสม กล่าวคือในการเรียนออนไลน์ทุก 1-2

ชั่วโมง จะต้องมีการพักเพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถประมาณ 5-10 นาที และควรปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีรูปแบบที่หลากหลายนอกเหนือจากการนั่งฟังบรรยายของครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ขยับร่างกายหรือปรับเปลี่ยนอิริยาบถในการนั่งเรียนอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย/แนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการป้องกันการเกิดอาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนจากการเรียนออนไลน์ โดยสร้างความรู้ความเข้าใจกับครูผู้สอนทุกคนในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรม และระยะเวลาในการเรียนการสอนให้เหมาะสม

2. โรงเรียนควรมีที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์และการดูแลรักษาสุขภาพร่างกาย เพื่อร่วมพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นองค์รวม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนควรมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และให้คำแนะนำ แก่นักเรียนในการเลือกอุปกรณ์เทคโนโลยี เฟอร์นิเจอร์ และอิริยาบถที่เหมาะสมในการเรียนออนไลน์ รวมถึงการป้องกันดูแลรักษาสุขภาพร่างกายเพื่อป้องกันอาการปวดหลังส่วนล่างที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเรียนออนไลน์

2. โรงเรียนควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพร่างกาย การป้องกันและการดูแลรักษา อาการปวดหลังส่วนล่างหรืออาการออฟฟิศซินโดรมจากการเรียนและการทำงานออนไลน์ให้แก่นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับอาการปวดหลังส่วนล่างของนักเรียนระหว่างการเรียนแบบปกติและการเรียนออนไลน์

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุปกรณ์เทคโนโลยีแต่ละชนิดที่นักเรียนเลือกใช้ในการเรียนออนไลน์กับระดับอาการปวดหลังส่วนล่าง

3. ศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชน เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561a). *พฤติกรรม 5 อย่าง ไม่ควรทำในสำนักงาน.* สืบค้น 3 เมษายน 2564, จาก https://www.thaihealth.or.th/Content/41518-%E0%B8%9E%E0%B8%A4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%20%E0%B9%95%20%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%20%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99.html

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561b). *ปรับพฤติกรรม นั่ง นอน ทำงานป้องกันปวดหลัง*. สืบค้น 4 เมษายน 2564, จาก https://www.thaihealth.or.th/Content/42219-%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9E%E0%B8%A4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%20%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87%20%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%99%20%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%20%20%E0%B8%9B%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%87.html

Adams, M. A., et al. (2012). *The Biomechanics of Back Pain* (3rd ed). Elsevier: Edinburgh, UK.

Ayanniyi, O., et al. (2011). Prevalence and profile of back pain in Nigerian adolescents. *Medical Principles and Practice*, 20, 368-373.

Bae, J. S., et al. (2012). A Comparison Study on the Change in Lumbar Lordosis When Standing, Sitting on a Chair, and Sitting on the Floor in Normal Individuals, *Journal of Korean Neurosurg Society,* 51(1), 20–23.

Calvo-Muñoz, I., et al. (2013). Prevalence of low back pain in children and adolescents: a meta-analysis. *BMC pediatrics*, 13, 14.

Caneiro, J. P., et al. (2010). The influence of different sitting postures on head/neck posture and muscle activity. *Man Ther*, 15, 54–60.

Casas, S., et al. (2016). Association between the sitting posture and back pain in college students. *Revista de la Universidad Industrial de Santander. Salud,* 48(4), 446-454.

Chou, R., et al. (2007). Diagnosis and treatment of low back pain: a joint clinical practice guideline from the American college of physicians and the American pain society. *Ann Intern Med*, 147, 478–491.

Ekman, A., et al. (2000). Gender differences in musculoskeletal health of computer and mouse users in the Swedish workforce. *Occupational Medicine,* 50(8), 608–613.

Hair, J. F., et al. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed). New Jersey: Prentice Hall.

Hwang, J., et al. (2019). Low back pain in children: a rising concern, *European Spine Journal,* 28, 211–213.

Kaiser, P. (2003), *Self-management for acute low back pain*. Retrieved April 5, 2021, from https://thrive.kaiserpermanente.org/care-near-you/ northern-california/gsaa/wp-content/uploads/sites/18/2015/11/Acute-Low-Back-Pain_tcm28-195722.pdf

Kim, S. Y., & Koo, S. J. (2016). Effect of duration of smartphone use on muscle fatigue and pain caused by forward head posture in adults. *Journal of Physical Therapy Science*, 28, 1669-1672.

Kristjansdottir, G., & Rhee, H. (2002), Risk factors of back pain frequency in schoolchildren: a search for explanations to a public health problem. *Acta Paediatrica*, 91, 849-854.

Kwon, Y., et al. (2018). The effect of sitting posture on the loads at cervico-thoracic and lumbosacral joints. *Technol Health Care*, 26, 409–418.

Lee, S., et al. (2015). Head flexion angle while using a smartphone. *Ergonomics*, 58(2), 220-226.

Paranjape, S., & Ingole, V. (2018). Prevalence of back pain in secondary school students in an urban population: cross-sectional study. *Cureus*, 10(7), e2983.

Shehab, D., & Al-jarallah, K. (2005). Nonspecific low-back pain in Kuwaiti children and adolescents: Associated factors. *Journal of Adolescent Health*, 36(1), 32-35.

Shirzaei, M., et al. (2015). Evaluation of ergonomic factors and postures that cause muscle pains in dentistry students' bodies. *Journal of Clinical and Experimental Dentistry,* 7(3), 414–418.

Yamamoto, Y., et al. (2019). Influence of Smartphone Usage on Low Back Pain and/or Shoulder Pain in College Students in a Judo Therapist Training Course: A pilot study, *Journal of Allied Health Sciences,* 10(1), 1-9.

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา*

DUAL VOCATIONAL TRAINING SYSTEM MANAGEMENT TOWARS EXCELLENCE IN SCHOOLS UNDER CHACHOENGSAO VOCATIONAL INSTITUTES

สุเมธ รินทลึก, วิชิต แสงสว่าง
Sumeth Rinthaluek, Wichit Saengsawang
มหาวิทยาลัยเกริก
Krirk University
Corresponding Author E-mail: topjabb2527@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา การทำงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา 181 คน โดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ย t - test, F-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.54) เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา 2) ผลการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี; ความเป็นเลิศ; อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

---

*Received May 8, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted September 19, 2021

Abstract

Objectives of this research were to: 1. Study the level of the dual vocational education management and 2. Comparatively study the dual vocational education management, conducted by quantitative research, collected data from 181samples who were teachers in vocational educational institutions at Chachoengsao Province, by using the criteria for determining the sample size from Krejcie and Morgan prefabricated tables, and using a Multistage Sampling Method. The research instrument was five-level estimation scale opinion questionnaires. Data were analyzed by Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation. Use the mean test statistics by t - test, F-test and Analysis of Variance. (ANOVA).

Findings of the research were as follows: 1. The overall of the dual vocational education management towards excellence in Vocational Education was at high level ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.54). Ranked average from highest to lowest was the quality of students and graduates, the quality of management, the quality of learning and teaching and the quality of cooperation between enterprises and educational institutions. and 2. The results of a comparative study of the dual vocational education management towards excellence in Vocational Education, classified by gender, age, education level and work experience were found that, samples with different gender, age, education level and work experience, by overall, did not have different opinions on the dual vocational education management towards excellence in Vocational Education.

Keywords: The dual vocational education management; Excellence; Chacheongsao Vocational Education

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมวิชาชีพในระดับอาชีวศึกษา โดยมีนโยบายในการดำเนินการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 8 วรรค 3 ที่ระบุว่า “การจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการ

สอน การวัด และการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ ในการผลิต และพัฒนากำลังคน สถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบันนั้นต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ” และในมาตรา 51 ที่ระบุว่า “ในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน และสถานประกอบการ ให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบัน และสถานประกอบการ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2551)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิต และพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ให้มีคุณภาพ และมีมาตรฐานสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนให้บริการทางวิชาการ เผยแพร่นวัตกรรม และเทคโนโลยีแก่ชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558: 21) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 20 ที่ระบุว่า “การจัดการอาชีวศึกษาการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา พบปัญหา และอุปสรรคอยู่ไม่น้อยในการดำเนินการ จากศึกษางานวิจัยของราชัญ เสนาช่วย เรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทช่างอุตสาหกรรม ของสถาบันอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตจังหวัดสกลนคร พบว่า นักเรียนนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ไม่เพียงพอสำหรับประกอบอาชีพในอนาคต เอกสารหลักสูตรต่าง ๆ ไม่เพียงพอ สำหรับการฝึกอาชีพ การจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคียังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดผลกระทบการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาวัสดุฝึก อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในวิชาชีพ การประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ในการนิเทศ การจัดฝึกอบรมเรื่องการผลิตสื่อการสอน การชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดผล การศึกษาให้นักเรียนเข้าใจก่อนเริ่มสอนการติดตามประเมินผลการฝึกอาชีพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง คุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามความต้องการ และยังไม่เป็นที่ยอมรับ ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนมากยังด้อยคุณภาพไม่พร้อมที่จะทำงานในสถานประกอบการ (ราชัญ เสนาช่วย, 2560: 143) ซึ่งตรงตามความประสงค์ของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เป็นกลุ่มสถานศึกษาระดับจังหวัด และเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

(ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในระบบปกติ และในระบบทวิภาคี เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ให้มีคุณภาพ และมาตรฐานสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในเขตพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC.) ตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นบทบาทที่สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ปี พ.ศ.2557 ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา 2) ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ และ 4) ด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

จากสภาพดังกล่าว มีผลการประเมินตามรายงานแผนปฏิบัติการอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา 4 ปี พุทธศักราช 2562-2565 พบจุดอ่อนจากสรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) ดังนี้ 1) บุคลากรขาดแรงจูงใจและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผลกระทบจากการบริหารจัดการ 2) ผู้เรียนยังขาดความชัดเจนในเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบจากคุณภาพของผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา 3) ครุภัณฑ์ ขาดความทันสมัยและไม่ตรงกับความต้องการ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการบริหารจัดการ 4) บุคลากรมีการโยกย้ายและเปลี่ยนงานบ่อย ซึ่งเป็นผลกระทบจากการบริหารจัดการ และ 5) นโยบายภายในมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นผลกระทบจากการบริหารจัดการ (สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2562) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีภายในหน่วยงานของตน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการการจัดการอาชีวศึกษาและพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2563 ในสถานศึกษา 7 แห่ง จำนวน 342 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 181 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและแบ่งสัดส่วนด้วยวิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามจำนวนประชากรของแต่ละสถานศึกษา และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 7 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 คน ได้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองทางไปรษณีย์ โดยจัดส่งซองจดหมายติดตราไปรษณียากรแนบไปให้ด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับมาให้ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของครู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติทดสอบ t - test, F - test และ 4) การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความคิดเห็น (Analysis of Variance: ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, **S.D.** = 0.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษา

ระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{\bar{X}}$ = 4.51, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำ หรือประกอบอาชีพอิสระในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รองลงมา คือ ผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีคุณธรรม จริยธรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ สถานศึกษาและสถานประกอบการมีการคัดเลือก ผู้เรียนเข้าศึกษาในอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างเป็นระบบ

2) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการจัดทำแผนการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ รองลงมา คือ สถานศึกษามีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแผนการฝึกอาชีพ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อการสอนหรือนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้

3) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, **S.D.** = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และผู้บริหารมีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ในการจัดทำ แผนปฏิบัติการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างเหมาะสม

4) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีส่วนร่วมประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รองลงมา คือ สถานศึกษามีการติดตามประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่

แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 1) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ค่าเฉลี่ยของเพศชายมากกว่าค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ได้ค่า Sig. > .05 ดังนั้น เพศแตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ เพศที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน แต่ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา และด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ได้ค่า Sig. < .05 นั่นคือ เพศที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ อายุต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ อายุที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน แต่ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา และด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ได้ค่า Sig. < .05 นั่นคือ อายุที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยของปริญญาตรีมากกว่าค่าเฉลี่ยของปริญญาโท ได้ค่า Sig. > .05 ดังนั้น ระดับการศึกษาแตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน แต่ด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ได้ค่า Sig. < .05 นั่นคือ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม ได้ ค่า Sig. > .05 นั่นคือ ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพการบริหารจัดการ และด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ ประสบการณ์ในการ

ทำงานที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ไม่แตกต่างกัน แต่ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ได้ค่า Sig. < .05 นั่นคือ ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับยุพาวดี ศิริปิริด์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมและทุกรายด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสหชาติ สุดเรือง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารอาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราได้รับนโยบายให้จัดทำ ทั้งแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีที่ค่อนข้างสมบูรณ์มีผลทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีมากขึ้น ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สถานศึกษาและสถานประกอบการก็ได้ประโยชน์จากการจัดการศึกษาร่วมกัน โดยที่สถานศึกษาได้ส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ ซึ่งจะได้แรงงานเพิ่มขึ้น และสามารถคัดเลือกบุคลากรได้โดยตรงกับความต้องการของสถานประกอบการเอง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2556) กล่าวว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีได้เพิ่มปริมาณและคุณภาพผู้เรียนในระบบทวิภาคีให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการ ของ สถานประกอบการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการขยาย ยกระดับการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการร่วมมือด้วยมาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษี ยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดทำประกาศ ระเบียบ กฎหมาย ข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงกระทรวงและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีนั้น ในระดับสถานศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบาย วางแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญให้สอดคล้อง กับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สนับสนุน ส่งเสริม สร้างความรู้ความเข้าใจและ สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรของสถานศึกษา และ

สอดคล้องกับประภาพรรณ ปรีวรรณ (2559) กล่าวว่า หัวใจของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ในการผลิตแรงงานฝีมือให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตรงความต้องการของสถานประกอบการ ดังนั้นในการพัฒนาการบริหารการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ก็ต้องมุ่งเน้นความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคการศึกษา เป็นการเพิ่มศักยภาพในการฝึกทักษะฝีมือให้ผู้เรียนมากขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดค่านิยมตั้งแต่ต้นทางด้วยการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา การปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตพร้อม ๆ ไปกับการเปลี่ยนค่านิยมของผู้เรียนให้เล็งเห็นประโยชน์ของอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีหรือการเรียนสายอาชีพให้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำหรือประกอบอาชีพอิสระในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่วน สถานศึกษาและสถานประกอบการมีการคัดเลือกผู้เรียนเข้าศึกษาในอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐวิทย์ มุงเมือง (2560) กล่าวว่า การผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้ สามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ชุมชนและสังคม โดยความร่วมมือกันในหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ตระหนักและยอมรับถึงความสำคัญของความร่วมมือในการ จัดการอาชีวศึกษาระบบทิวภาคี เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนนอกจากนั้น สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อเตรียมบุคลากรไว้ทดแทนการขาดแคลนในอนาคต และยังสอดคล้องกับจินตนา รวมชมรัตน์ (2558) กล่าวว่า การผลิตกำลังคนให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ และการพัฒนาประเทศเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีตามความต้องการของสถานประกอบการ และตลาดแรงงาน โดยเน้นการผลิตกำลังคนใน 5 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และ

ปริญญาตรีสาย เทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการให้มีคุณภาพ และมีค่านิยมที่ดีในการเรียนด้านอาชีวศึกษา

2) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการจัดทำแผนการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ มีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแผนการฝึกอาชีพ ตามระบบแบบแผนการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อการสอนหรือนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี (2557) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐานในสถานศึกษาจากครูผู้สอนและความรู้ทางด้านทักษะวิชาชีพสาขางานได้จากครูฝึกในสถานประกอบการ โดยการฝึกอาชีพครูฝึกในสถานประกอบการเป็นผู้ถ่ายทอด แนะนำให้ผู้ฝึกอาชีพได้เรียนรู้ลักษณะวิธีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพพฤติกรรมที่เหมาะสม และทำงานได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ มีเทคนิควิธีการสอนงานที่ถูกต้อง ควรเน้นการสร้างลักษณะนิสัยการทำงานที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการท างานให้สำเร็จตามกำหนดเวลา สร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมหรือองค์กรได้ และสอดคล้องกับกาญจน์ เรืองมนตรี (2557) ได้กล่าวว่า คุณภาพการศึกษาอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเกิดจาก ครูที่มีคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ ครูจะต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาสาระและการจัดการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา เช่น การสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อสู่ความเป็นครูมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้การสนับสนุน และส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้การการจัดการเรียนรู้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อนักเรียนอย่างแท้จริง

3) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และแผนปฏิบัติการประจำปีของ

สถานศึกษา และผู้บริหารมีการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาที่ทันยุค มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2563) กล่าวว่า คุณภาพการบริหารจัดการมีผลการประเมินความเหมะสม นำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี และงบประมาณ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสำรองข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดประชุมคณะกรรมการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงาน พัฒนาระบบการจัดการหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการบริหารจัดการ ด้านการศึกษาความรู้ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับรายวิชาที่เรียน ซึ่งณัทภพ แก้วสัมฤทธิ์ (2560) กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีสำหรับ พนักงานในสถานประกอบการที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ศึกษาต่ออาชีวศึกษาในระบบทวิภาคีเพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านแรงงาน ให้กับสถานประกอบการ โดยไม่กระทบกับการประกอบอาชีพของพนักงาน ขยายขอบเขตในบริบทประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้น แรงงานต่างด้าวที่เป็นเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียนที่ทำงานในสถานประกอบการ หรือ มุ่งเข้าศึกษา ในด้านอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทย เพื่อยกระดับให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัด อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

4) ผลการวิเคราะห์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ด้านคุณภาพความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีส่วนร่วมประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีการติดตามประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสถานประกอบการ มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย ลาพิมพ์ (2563) กล่าวว่า สถานศึกษาและสถานประกอบการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการจัดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานประกอบการต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จัดประชุมเพื่อเตรียมการประเมินร่วมกันระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ และผู้มีส่วนได้เสีย สร้างระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับชุมชน ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมและพัฒนาระบบการช่วยเหลือผู้เรียนการประสานงานเรื่องการจัดทำสื่อการสอน ระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา

ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรร่วมกับสถานประกอบการจัดการศึกษาดูงานและฝึกประสบการณ์ และสอดคล้องกับบุญลือ ทองเกตุแก้ว (2559) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยมและการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการประเมินผลการฝึกอาชีพ

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับยุพาวดี ศิริปีริด์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำแนกตามสถานภาพที่แตกต่างกัน มีการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประเภทสถานศึกษา และไม่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

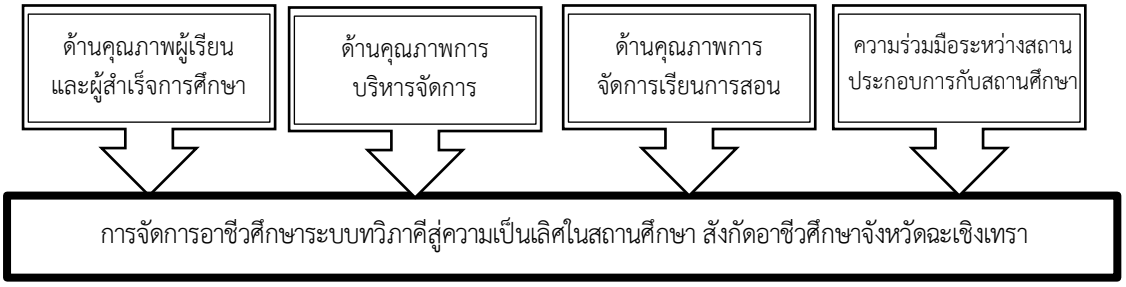

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่สามารถขับเคลื่อนระบบการจัดการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาได้ คือ คุณภาพของผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ที่เกิดจากการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีครูผู้สอนที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ

ในการส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ และส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีงานทำตรงตามสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องในสถานประกอบการ หรือประกอบอาชีพอิสระ หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เมื่อผู้เรียนได้สำเร็จการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรเพิ่มสัดส่วนการมีส่วนร่วมการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการร่วมกันจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม

2. สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรมีการติดตามประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีร่วมกับสถานประกอบการและนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

3. สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรจัดให้มีการพัฒนาครู บุคลากรและครูฝึกในสถานประกอบการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในกระบวนการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีให้มีคุณภาพที่เป็นเลิศ

4. สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรจัดรูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษากับสถานประกอบการให้มีความยืดหยุ่น และความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม ระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการเพื่อพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

เอกสารอ้างอิง

กาญจน์ เรืองมนตรี. (2557). *การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

จินตนา รวมชมรัตน์. (2558). *รูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาการศึกษา). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ณัทภพ แก้วสัมฤทธิ์. (2560). *แนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทย* หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 วิทยาลัยป้องกัน

ราชอาณาจักร. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8400s/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf

ณัฐวิทย์ มุงเมือง. (2560). การพัฒนาความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยการอาชีพในภาคเหนือตอนบน. *วารสารพิฆเนศวร์สาร*, 13(1), 133 – 146.

บุญลือ ทองเกตุแก้ว. (2559). *การบริหารการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ประภาพรรณ ปรีวรรณ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(2), 201 – 214.

ยุพาวดี ศิริปีริดิ์. (2559). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี. *The National and International Graduate Research Conference 2016, Graduate School, Khon Koen University, Thailand and University Muhammadiyah Yogyakarta, Indonesia*, 1266 – 1274.

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. *พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551*. (2551, 5 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก. หน้า 1.

ราชัญ เสนาช่วย. (2560). ปัญหาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรมของสถาบันอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 14(65), 143 – 152.

ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี. (2557). *แนวทางปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี.* กรุงเทพฯ: ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี.

สหชาติ สุดเรือง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดพัทลุง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. ขอนแก่น: การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20 วันที่ 15 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). *แนวทางปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ.2557*. กรุงเทพฯ: บริษัท จามจุรีโปรดักส์ จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). *หลักเกณฑ์การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม*

(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=632555&ext=htm

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 -2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุทธิรักษ์ ทัศบุตร. (2564). การบริหารการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 21(1), 75–82.

สุระชัย ลาพิมพ์. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำฉบับออนไลน์*, 8(30), 137 – 147.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. New York: Minnisota University.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี*

ETHICAL LEADERSHIP OF SECONDARY EDUCATION SCHOOL ADMINISTRATOR UNDER LOP BURI PROVINCIAL EDUCATION

ชัชวาล แก้วกระจาย, วิชิต แสงสว่าง
Chatchawan Kaewkrajay, Wichit Saengsawang
มหาวิทยาลัยเกริก
Krirk University
Corresponding Author E-mail: Charttv3@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี 2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำนวน 302 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่า t - test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ด้านความไว้วางใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อตรง และด้านความรับผิดชอบ 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา; ศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี

---

*Received May 8, 2021; Revised July 25, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

The purposes of this research were: 1) Study level of ethical leadership of secondary education school administrator under Lop Buri Provincial Education. And 2) Comparing ethical leadership of secondary education school administrator under Lop Buri Provincial Education classified by sex, age, education level and work experience. It was quantitative research. The sample groups were 302 teachers in secondary education school administrator under Lop Buri Provincial Education. Obtained by Stratified sampling. The Tools used to collect information were questionnaires with 5 levels of estimation scale. Statistical data were analyzed by using a computer program. The analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and f-test.

The research results revealed that: 1) Level of ethical leadership of secondary education school administrator under Lop Buri Provincial Education, overall and each aspect very level, found that sorted from the side with the highest average to the lowest: trust, fairness, Honestly and responsibility. 2) Comparison results of ethical leadership of secondary education school administrator under Lop Buri Provincial Education classified by sex, age, education level and work experience found that: sex, age, education level and work experience were different, ethical leadership of secondary education school administrator under Lop Buri Provincial Education were differed not statistically.

Keywords: Ethical leadership; School administrator; Lop Buri Provincial Education

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้นำและมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพ และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั่นคือ “ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม” เป็นสิ่งที่น่าสนใจและนำไปสู่การค้นหาแนวทางมาตรการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาในยุคการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ซึ่งในการบริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อความสำเร็จนี้เช่นกัน ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญยิ่งในการสนับสนุนการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน การสอนภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพ ในสิ่งที่ดีงามทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น ซึ่งมีความสำคัญต่อวิชาชีพ เป็นทั้งกระบวนการและพฤติกรรมที่สามารถสอนและเรียนรู้ได้ การปรับเปลี่ยน การจัดการเรียนการสอน และการให้แรงเสริมที่สามารถเป็น

แนวทางในการพัฒนาจริยธรรม เพื่อให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีในอนาคต จะสามารถสร้างและขับเคลื่อนภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (ชุติมา รักษ์บางแหลม, 2559) สอดคล้องกับโคคาบัสและคาราโคเซ่ (Kocabas & Karakose, 2009) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในองค์กรการศึกษา เพราะหน้าที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การมีจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical leadership) จึงมีความสำคัญต่อทุกองค์กรและทุกแง่มุมของสังคม เพราะว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น และอาจช่วยปรับปรุง การรับรู้ทางจริยธรรมโดยรวมของพนักงาน (Neubert et al., 2009) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามหลักธรรมนองคลองธรรม จะถูกเชิดชูเกียรติและเป็นผู้ทรงคุณค่าในสังคม แต่ถ้าผู้บริหารคนใดมีพฤติกรรมตามอำเภอใจไม่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารก็จะทำงานลำบากและไม่ได้รับความร่วมมือจากทีมงาน เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นในองค์กรได้ (Glanz, 2006) และวิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ยังกล่าวว่า “หัวใจสำคัญของประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติที่เกิดความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่” ยิ่งไปกว่านั้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะเสริมสร้างบรรยากาศเชิงจริยธรรมเมื่อผู้บริหารได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์ที่เป็นจริง

แต่อย่างไรก็ตามมักจะไม่พบคุณสมบัติที่สมบูรณ์ดังกล่าวในผู้บริหารแต่ละระดับจนถึงระดับสากลและยังพบอีกว่าผู้บริหารในปัจจุบันทั้งที่มาจากการเลือกตั้งรวมทั้งมาจากการแต่งตั้งส่วนใหญ่จะมีคุณสมบัติที่โดดเด่นด้านความสามารถมาก ดังนั้นผู้บริหารในปัจจุบันจึงมีความโน้มเอียงไปทางด้านความสามารถมากกว่าด้านจริยธรรม ทำให้เกิดเป็นคำถามของสังคมว่า “ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น” ผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเอง ผู้นำที่รอบรู้ในเชิงการบริหาร โดยมักจะละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญ ถ้าผู้บริหารทุกระดับมีภาวะผู้นำไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ ไม่ไวต่อปัญหาในการบริหารงาน ปรากฏการณ์เหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบให้หน่วยงาน องค์กรและบุคลากรในองค์การเกิดความอึดอัดใจ ไม่สบายใจ ไม่พอใจ อาจพบปัญหาในการทำงานร่วมกันในหน่วยงาน กลายเป็นความขัดแย้ง ลุกลามหรือรุนแรงต่อไปอาจถึงขั้นมีการร้องเรียน ฟ้องร้องจากการบริหารสถานศึกษาได้ ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจึงมีความสำคัญกับการเป็นผู้บริหารและเป็นทางเลือกที่เข้ากับยุคนี้ (ชุติมา รักษ์บางแหลม, 2559; ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์, 2561; สุจิต กิ่งเกล้าและคณะ, 2562; สุวรรณ์ แก้วนะ, 2562; คณาพงษ์ พึ่งมี, 2562) จึงทำให้มีนักวิชาการ นักการศึกษาสนใจศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อาทิเช่น โจเซฟสัน (Josephson, 2009) ที่ให้นิยามภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม หมายถึงแนวทางปฏิบัติที่มีคุณค่าและเป็นมาตรฐานการประพฤติทางจริยธรรม แสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่เป็นประโยชน์ ประกอบด้วย ลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ 2) ความเคารพ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความยุติธรรม 5) การห่วงใยผู้อื่น และ 6) ความเป็นพลเมืองดี

และหนูไกร มาเชค (2559) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา ควรมี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความเคารพ 4) ความเป็นพลเมืองดี และ 5) ความยุติธรรม เป็นต้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดใหญ่หรือในระดับมัธยมศึกษา ที่มีทรัพยากรเป็นจำนวนมาก มีมาตรฐานของการปฏิบัติงานหรือรูปแบบด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการบริหารสถานศึกษารวมทั้งเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (สุทัด จันทะสินธุ์, 2560)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี เพื่อผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อวางแผนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา หรือเป็นแนวทางหรือต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่นในการที่จะนำเอาจริยธรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำนวน 302 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและแบ่งสัดส่วนด้วยวิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามจำนวนประชากรของแต่ละสถานศึกษา และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือต่อผู้อำนวยการสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ได้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองทางไปรษณีย์ และแนบซองจดหมายติดตราไปรษณียากรไปด้วย เพื่อความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับมาให้ผู้วิจัยรวบรวมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ 1) ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของครู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติทดสอบ t - test และ F - test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความไว้วางใจ รองลงมา คือ ด้านความยุติธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อตรง และด้านความรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านความซื่อตรง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รองลงมา คือ ผู้บริหารปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่โลภเอาสิ่งของของผู้อื่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารปฏิบัติตนด้วยความถูกต้อง จริงใจต่อผู้อื่น

2) ด้านความไว้วางใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารการแสดงออกซึ่งการดูแลเอาใจใส่ ความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน และผู้บริหารเป็นผู้กระทำการใด ๆ อย่างเปิดเผย รองลงมา คือ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความไว้วางใจผู้บังคับบัญชาในการขอคำปรึกษาเรื่องต่างๆ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระเหมาะสม

3) ด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารปฏิบัติตนด้วยความถูกต้องตามศีลธรรมบนพื้นฐานของจริยธรรม ความสมเหตุสมผล รองลงมา คือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างชอบธรรม และผู้บริหารเป็นผู้มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียงวางตัวเป็นกลาง

4) ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารกล้ายอมรับในผลของการกระทำด้วยความเต็มใจ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพ รองลงมา คือ ผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความ

มุ่งมั่นตั้งใจตามความมุ่งหมายที่ต้องการ และผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่อย่างดี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารอุทิศเวลา และเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานพบว่า

1) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยของเพศชาย มากกว่าค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ได้ค่า Sig. > .05 ดังนั้น เพศแตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ เพศแตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ อายุต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ และด้านความยุติธรรม ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ อายุที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความรับผิดชอบ ได้ค่า Sig. < .05 นั่นคือ อายุที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ที่แตกต่างกัน

3) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม พบว่า ได้ค่า Sig. > .05 ดังนั้น ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน

4) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ และด้านความรับผิดชอบ ได้ค่า Sig. > .05 นั่นคือ ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความยุติธรรม ได้ค่า Sig. < .05 นั่นคือ ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก และสอดคล้องกับสุธาสินี แม้นญาติ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับเนาวรัตน์ รอดเพียน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีใช้หลักจริยธรรมในการบริหารงาน การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล ความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความยุติธรรม ความเป็นกัลยาณมิตร ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส โดยยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ทำให้เป็นที่ไว้วางใจต่อผู้ร่วมงานก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันในองค์การ เหมาะสมที่จะตอบสนองความท้าทายในการบริหาร สถานศึกษา โดยเฉพาะยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับบราวน์ และเทรวิโน (Brown & Trevino, 2006) กล่าวว่า ผู้นำเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติ ด้านความซื่อสัตย์ การดูแลและเป็นบุคคลที่มีกฎเกณฑ์ เป็นผู้ซึ่งทำให้เกิดความยุติธรรมและการตัดสินใจที่ดี อีกทั้งสามารถติดต่อสื่อสารกับลูกน้องอยู่บ่อยๆ เกี่ยวกับจริยธรรม ตั้งมาตรฐานจริยธรรมที่ชัดเจน ให้รางวัลและลงโทษเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน ผู้นำเชิงจริยธรรมไม่เพียงแต่พูดดี แต่ปฏิบัติตามสิ่งที่พวกเขาพูดและเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมจริยธรรม และสอดคล้องกับสุรัตน์ ไชยชมภู (2557) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เป็นสิ่งที่ผู้นำทางการศึกษาต้องถือเป็นความตระหนักในภารกิจ ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่อย่างยิ่งยวดต่อสถานศึกษาและชุมชน ผู้บริหาร

สถานศึกษาจึงต้องมี ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และศักยภาพ รวมถึงความมีจริยธรรมที่สูง เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมแล้วย่อมได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา จนผู้ตามทำงานเต็มความสามารถ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนอร์ทเฮ้าส์ (Northouse, 2003) กล่าวว่า ลักษณะของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจำเป็นจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการสร้างความศรัทธา เชื่อมั่น เป็นพลังในการผลักดันให้บุคลากรทางานบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นเลิศและเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ควรมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ในการให้ความเคารพผู้อื่น การบริการผู้อื่น การแสดงถึงความเที่ยงธรรม ยืนหยัดความซื่อสัตย์ และความเป็นทีมงาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ด้านความไว้วางใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่หนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสุธาสินี แม้นญาติ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่า ด้านความไว้วางใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับบรรจพร แย้มละมูล และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาภาค ตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความไว้วางใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการแสดงออกซึ่งการดูแลเอาใจใส่ มีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน เป็นผู้กระทำการใด ๆ อย่างเปิดเผย เป็นผู้รักษาคำพูดและกระทำตามที่พูด ผู้ใต้บังคับบัญชามีความไว้วางใจผู้บังคับบัญชาในการขอคำปรึกษาเรื่องต่างๆ มีความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระเหมาะสม สอดคล้องกับหนูไกร มาเชค (2559) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้านให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเคารพเชื่อถือ และศรัทธา เกิดความไว้วางใจที่จะร่วมงานด้วย ซึ่งการจะได้รับความไว้วางใจได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความซื่อสัตย์ซื่อตรงจริงใจโปร่งใส ไม่ทำในสิ่งที่ทำให้ตนเอง และสถานศึกษาหรือชุมชนเสื่อมเสีย และที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความจงรักภักดีต่อองค์กร คือ โรงเรียน และชุมชน รักษาคำพูด รักษาคำมั่นสัญญาจึงจะเรียกได้ว่าเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และสอดคล้องกับเบอร์โคเฟอร์ และชวาร์ทซ์ (Berghofer & Schwartz, 2008) กล่าวว่า ลักษณะที่เป็นพื้นฐานของผู้นำเชิงจริยธรรมในด้านความไว้วางใจ ซึ่งพฤติกรรมการแสดงออกการเป็นคนเปิดเผยข้อมูลด้วยความเป็นจริง การปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้น่าเชื่อถือไว้วางใจ และ National Centre for Ethics in Health Care (2005) กล่าวว่า ผู้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จะต้องเป็นผู้มีความไว้วางใจ ลักษณะของผู้ที่มีความไว้วางใจ คือ เป็นผู้ไม่คดโกงไม่โกหกหลอกลวง สื่อสารได้อย่างชัดเจนในสิ่งคาดหวัง ต้องเป็นคนเปิดเผย ตรงไปตรงมา เป็นผู้รักษาสัญญา

2) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับสุธาสินี แม้นญาติ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่า ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับบรรจพร แย้มละมูล และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาภาค ตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารควรกล้ายอมรับในผลของการกระทำด้วยความเต็มใจ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพ ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจตามความมุ่งหมายที่ต้องการ มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่อย่างดี อุทิศเวลา และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับหนูไกร มาเชค (2559) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแลและควบคุมให้บุคลากรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย ภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการในสถานศึกษาทั้งทางบวกและทางลบ หากมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นมาในองค์กรผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถควบคุมตนเองมีความอดทน อดกลั้น ต่อสิ่งยั่วยุและต้องนำพาองค์กรผ่านพ้นปัญหาไปสู่ความเป็นเลิศให้ได้ สอดคล้องกับเฟอร์รี่ (Ferrell et al., 2008) กล่าวว่า ความรับผิดชอบของผู้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะหาวิธีปรับปรุงการทำงานให้ถูกต้อง เป็นผู้มีพันธะความรับผิดชอบและ มีการปฏิบัติเชิงจริยธรรม และจะต้องแสวงหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด และเบอร์โคเฟอร์ และชวาร์ทซ์ (Berghofer & Schwartz, 2008) กล่าวว่า ผู้บริหารกล้ายอมรับข้อผิดพลาดด้วยความเต็มใจ แก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดให้ใสสะอาดด้วยความรับผิดชอบ เป็นผู้รักษาคำมั่นสัญญาและความรับผิดชอบและทำในสิ่งที่คนอื่นคาดหวัง ไม่เสนอสิ่งของตอบแทน และเป็นผู้ให้อภัยด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา พบว่า ครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และทำงานในสถานศึกษาขนาด ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนการกุศลของวัดใน

พระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานพบว่า

1) ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูมีความคิดเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี มีการปฏิบัติต่อครูทุกคนในสถานศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมบริหารด้วยหลักธรรมมาภิบาล วางตัวเป็นกลางเสมอตนเสมอปลาย โดยไม่คำนึงถึงเพศของครู เพราะถือว่าครูทุกคนมีความรู้ ความสามารถ เท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2) ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีความคิดเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติต่อครูทุกคนในสถานศึกษาแต่ละช่วงอายุ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม บริหารด้วยหลักธรรมมาภิบาล โดยไม่คำนึงถึงอายุของครู เพราะถือว่าครูทุกคนล้วนสามารถดูแลและเข้าใจ เข้าถึง ครูได้ทุกช่วงอายุโดยเท่าเทียมกัน โดยครูไม่รู้สึกถึงความห่างของอายุระหว่างครูและผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3) ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีความคิดเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติต่อครูทุกคนในสถานศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม บริหารด้วยหลักธรรมมาภิบาล โดยไม่คำนึงถึงระดับการศึกษาของครู เพราะถือว่าครูทุกคนล้วนมีความรู้ ความสามารถ เรียนรู้ในการปฏิบัติงานได้เท่าเทียมกันครูแต่ละคนมีความถนัดที่แตกต่างกัน ผู้บริหารมีความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ทุกระดับการศึกษา ทุกสาขาวิชามีความเป็นธรรมชาติวิชาที่เหมือนกัน แต่เก่งและดีเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีความคิดเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติต่อครูทุกคนในสถานศึกษาแต่ละช่วงอายุ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม บริหารด้วยหลักธรรมมาภิบาล โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์ในการทำงานของครู เพราะถือว่าครูทุกคนล้วนสามารถ มีความถนัดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้บริหารไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างของครูและให้เกียรติครูเสมอเหมือนกัน จึงทำให้ไม่มีปัญหาของมอบหมายงานระหว่างครูใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์และครูที่มีประสบการณ์ด้านงานสอนมาแล้ว โดยครูใหม่สามารถเรียนรู้งานได้และครูเก่าสามารถแนะนำ ชี้แนะในการทำงานได้อย่างกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับดวงฤดี ศิริพันธุ์ (2561) พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

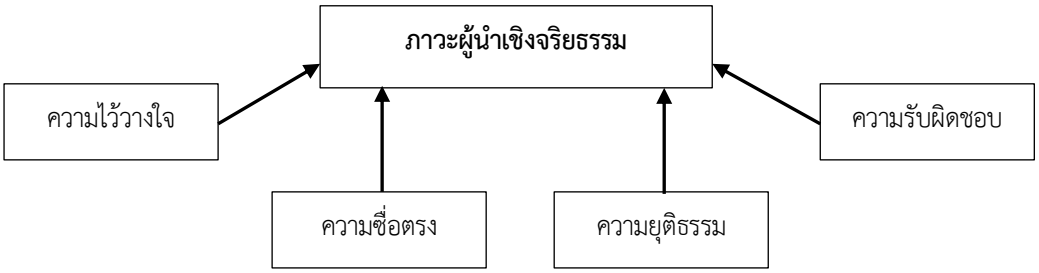

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา

องค์ความรู้จากการวิจัย สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย ด้านความไว้วางใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อตรง และด้านความรับผิดชอบ โดยที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน แต่ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกันนั่นคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานไม่มีผลต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. โรงเรียนมัธยม สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ควรให้ความสำคัญโดยให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมให้เกิดกับผู้บริหาร ครูและบุคลากรทุกคน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของการมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแก่นักเรียน

2. ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี ควรให้ความสำคัญในเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย โดยมุ่งเน้นผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนแสดงพฤติกรรมการแสดงออกในด้านความรับผิดชอบ เช่น กล้ายอมรับในผลของการกระทำด้วยความเต็มใจ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้งานมีคุณภาพ ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ อุทิศเวลา และเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แบบวิจัยเชิงผสมผสานเพื่อที่จะได้ข้อมูลในเชิงลึก เป็นจริงมากขึ้น ทำให้สามารถได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดศึกษาธิการจังหวัดลพบุรี

เอกสารอ้างอิง

คณาพงษ์ พึ่งมี. (2562). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(2), 50-58.

ชุติมา รักษ์บางแหลม. (2559). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม: หนทางสู่การขับเคลื่อนภาวะผู้นำในสถาบันการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 8(1), 168 – 181.

ดวงฤดี ศิริพันธุ์. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา.* สงขลา: การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9, ในวันที่ 20 – 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

เนาวรัตน์ รอดเพียน. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

บรรจพร แย้มละมูล และคณะ. (2563) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาภาค ตะวันออกสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ,* 7(3), 130 – 143.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553). *การวิจัยทางการบริหารทางการศึกษาแนวคิดและกรณีศึกษา.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์. (2561). พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 1(1), 44-50.

สุจิต กิ่งเกล้าและคณะ. (2562). การบูรณาการหลักปาปณิกธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(2), 34-43.

สุทัด จันทะสินธุ์. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุธาสินี แม้นญาติ. (2554). *โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรัตน์ ไชยชมภู. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา,* 8(2), 1 – 15.

สุวรรณ์ แก้วนะ. (2562). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 39-45.

หนูไกร มาเชค. (2559). *การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Berghofer, D., & Schwartz, G. (2008). *Ethical leadership: Right relationships and the emotional bottom line the gold standard for success.* Retrieved February 3, 2020 from http://www.newparadigmjournal.com/Oct2008/ethicalleadership.htm

Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). Ethical Leadership: A Review and Future Directions. *The Leadership Quarterly*, 17, 595-616.

Ferrell, O. C., et al. (2008). *Business ethical: Ethical decision making and case* (7th ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.

Glanz, J. (2006). *What every principal should know about ethical and spiritual leadership.* Thousand Oaks, CA: Corwin.

Josephson, M. (2009). *Ethical leadership outcomes student leader learning outcomes (SLLO) project.* Retrieved February 3, 2020 from http://sllo.tamu.edu/rubrics

Kocabas, I., & Karakose, T. (2009). Ethics in school administration. *African Journal of Business Management*, 3(4), 126-130.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). *Educational and Psychological Measurement.* New York: Minnisota University.

National Centre for Ethics in Health Care. (2005). *Ethical leadership toolkit a manual for the ethical leadership coordinator.* Retrieved February 3, 2020 from http://www.ethics.va.gov/integratedethics/ELC.asp

Neubert, M. J., et al. (2009). The virtuous influence of ethical leadership behavior: Evidence from the field. *Journal of Business Ethics*, 90, 157-170.

Northouse, Peter G. (2003). *Leadership Theory and Practice* (3rd ed.). Western Michigan University: SAGE Publications.

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา*

THE 21ST CENTURY ADMINISTRATIVE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER CHACHOENGSAO VOCATIONAL INSTITUES

สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์, วิชิต แสงสว่าง
Suwat Kuakiatkan, Wichit Saengsawang
มหาวิทยาลัยเกริก
Krirk University
Corresponding Author E-mail: ln.little1983@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา 2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 181 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้เป็นค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่า t - test และ f-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล ทักษะทำงานเป็นทีม และทักษะการแก้ปัญหา 2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21; ผู้บริหารสถานศึกษา; อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

*Received May 8, 2021; Revised July 5, 2021; Accepted September 19, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study level of 21st century administrative skills of school administrators under Vocational Institutes and 2. To compare the 21st century administrative skills of school administrators under Vocational Institutes classified by sex, age, education level and work experience. Conducted by quantitative research. The sample groups were 181 teachers in schools under Chachoengsao Vocational Institutes obtained by random sampling determined using Krejcie and Morgan table and using a multi-stage random. The Tools used to collect data were questionnaires with 5 levels of estimation scale. Statistical data were analyzed by using a computer program using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research results revealed that: 1. Level of the 21st century administrative skills of school administrators under Vocational Institutes, by overall and each aspect were at high level, sorted by the highest to the lowest level: critical and creative thinking skill, interpersonal skill, communication skill, technological and digital literacy skills, teamwork skills and problem-solving skills. 2. Comparison results of the 21st century administrative skills of school administrators under Chachoengsao Vocational Institutes classified by sex, age, education level and work experience were found that samples with different sex, age, education level and work experience did not have different opinions on the 21st century administrative skills of school administrators under Chachoengsao Vocational Institutes.

Keywords: 21st century administrative skills; school administrators; Chachoengsao Vocational Education

บทนำ

บริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูงและมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอดและมี

ความเหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์การเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการจึงต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559; พระมหาภูรัช ทนฺตวโส, 2562; คณาพงษ์ พึ่งมี, 2562; สุวรรณ์ แก้วนะ, 2562) แต่การที่ประเทศไทยจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น การเปลี่ยนบทบาทครูให้เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมีความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดด อีกทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนไทย ส่งผลให้ต้องเร่งพัฒนาคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกและตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยยนต์ เผาพาน, 2559) คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสม เร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น และมีทักษะทัดเทียมเป็นที่ยอมรับของชาติอื่นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556) การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสาระวิชาหลัก และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศเทคโนโลยี (ศศิรดา แพงไทย, 2559) ทำให้ทักษะการบริหารของผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาระบบการศึกษาภายในประเทศแสวงหาวิธีการ ทักษะและความสามารถในการนำพาองค์กรทางด้านการศึกษาไปสู่โลกแห่งการเปลี่ยนหรือโลกศตวรรษใหม่ (บุญมา แพ่งศรีสาร, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา และตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งการมีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางวิชาการ นักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีและดิจิตอล การตัดสินมุ่งผลสัมฤทธิ์ มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรมจริยธรรม และคิดหาเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการวางแผนการจัดระบบระเบียบการกำหนดเป้าหมายเพื่อใช้เวลาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (ปัทมา ประทุมสุวรรณ, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการ

บริหารในศตวรรษที่ 21 เพียงใด และเปรียบเทียบว่าทักษะของผู้บริหารในสถานศึกษาที่จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีความแตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อวางแผนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 181 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและแบ่งสัดส่วนด้วยวิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามจำนวนประชากรของแต่ละสถานศึกษา และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 7 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 คน ได้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองทางไปรษณีย์ และส่งซองจดหมายติดตราไปรษณียากรแนบไปด้วย เพื่อความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับมาให้ผู้วิจัยรวบรวมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ 1) ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของครู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติทดสอบ t - test และ f - test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.45	0.62	มาก
2	ทักษะการแก้ปัญหา	3.98	0.92	มาก
3	ทักษะการสื่อสาร	4.15	0.85	มาก
4	ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล	4.13	0.84	มาก
5	ทักษะทำงานเป็นทีม	4.04	0.90	มาก
6	ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.22	0.83	มาก
รวม		4.17	0.83	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล ทักษะทำงานเป็นทีม และทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเพศ

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.44	0.45	4.48	0.46	-.599	.550
2. การแก้ปัญหา	3.94	0.83	4.05	0.84	-.921	.359
3. การสื่อสาร	4.13	0.70	4.20	0.77	-.630	.529
4. เทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล	4.10	0.72	4.18	0.76	-.749	.455
5. การทำงานเป็นทีม	4.01	0.78	4.09	0.82	-.694	.489
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.16	0.73	4.33	0.74	-1.504	.134
รวม	4.13	0.70	4.22	0.73	-.945	.346

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามอายุ

ข้อความ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	**ระหว่างกลุ่ม**	.788	3	.263	.610	.609
	ภายในกลุ่ม	76.120	177	.430		
	รวม	76.908	180			

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามระดับการศึกษา

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	ป.ตรี		ป.โท		t	Sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.44	0.46	4.47	0.45	-.499	.618
2. การแก้ปัญหา	3.95	0.83	4.03	0.85	-.653	.514
3. การสื่อสาร	4.14	0.70	4.17	0.78	-.280	.780
4. เทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล	4.11	0.72	4.17	0.77	-.497	.619
5. การทำงานเป็นทีม	4.02	0.78	4.08	0.83	-.501	.617
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.18	0.73	4.30	0.75	-1.102	.272
รวม	4.14	0.70	4.21	0.74	-.650	.516

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ข้อความ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	**ระหว่างกลุ่ม**	.521	3	.174	.403	.751
	ภายในกลุ่ม	76.386	177	.432		
	รวม	97.339	180			

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 6 ทักษะ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับศศิตา เพลินจิต (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับกณิษฐา ทองสมุทร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎรธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะในการบริหารงานที่ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและ เกิดประสิทธิผล ผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับรสสุคนธ์ มกรมณี (2555) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะทางการบริหาร กระบวนการและเทคนิคการบริหารมาเป็นส่วนประกอบในการบริหาร นั่นคือ จะต้องมีทักษะและสมรรถนะใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพความพร้อมที่จะแข่งขันในโลกยุคไร้พรมแดน และบรรจง ลาวะลี (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ความสามารถทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และสอดคล้องกับไกรศร เจียมทอง (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารมีการพัฒนาความเป็นผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ความสัมพันธ์กับทุกคนอย่างเสมอภาคกัน และมีวิธีการสื่อสาร

สร้างความร่วมมือกับกลุ่มในฐานะผู้นำอย่างชัดเจน รวมทั้งนำเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการเจรจาต่อรองโน้มน้าวและเตรียมพร้อมเพื่อให้เกิดผลดีในการปฏิบัติงาน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคล่องแคล่วและประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษาไปสู่ชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ซึ่งสอดคล้องกับสุวิมล ทองจำรัส และ สจีวรรณ ทรรพวสุ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการบริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้บุคลากรนำแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถประยุกต์และบริหารจัดการตามสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับณฐกร วรรณวัตน์ และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564) กล่าวว่า ผู้บริหารสามารถคิดนอกกรอบคิดสร้างสรรค์ข้อมูลได้รวดเร็ว ประเมินความสำคัญขององค์ประกอบและเชื่อมโยงข้อมูลตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศนำไปสู่การปฏิบัติงาน วิเคราะห์สภาพปัญหาของสถานศึกษา เพื่อนำมาจัดทำนโยบายใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย และนำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาทำให้เกิดสิ่งที่ดีกว่าเดิม และสอดคล้องกับคนึงนิตย์ กิจวิธี (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับในความคิดของครูหรือบุคลากร แสดงว่าผู้บริหารมีความสามารถในการนำผลการคิดวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โน้มน้าวให้บุคลากรในโรงเรียนสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพและมาตรฐานมากขึ้น มีการวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ไปแก้ปัญหากับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำความคิดที่สร้างสรรค์ไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมได้

2) ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ทักษะการแก้ปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับสุวิมล ทองจำรัส และ สจีวรรณ ทรรพวสุ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ทักษะการแก้ปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับปัทมา ประทุมสุวรรณ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎรธานี เขต 2 ทักษะการแก้ปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและหาสาเหตุของปัญหาได้ สามารถเลือกใช้วิธีการแกปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ ยอมรับความคิดเห็น และรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมให้ทุกฝ่ายเสนอแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน สอดคล้องกับ แซคส์ (Sachs, 1996) กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำที่ดีต้องมีความเข้าใจตนเอง ยอมรับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าใจในสถานการณ์ของผู้ร่วมงาน สามารถนำความคิดของผู้ร่วมงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปัทมา ประทุมสุวรรณ (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีความรูความสามารถในการบริหารจัดการ มีทักษะในการแกปัญหาที่ดี ใช้เหตุผลในการแกปัญหา เพราะเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป การจัดการกับปัญหาก็ต้องเป็นไปด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ยอมรับได้ในการแกปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกสถานศึกษา สามารถเลือกแนวทางในการ แกปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ที่แตกต่างกัน ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับกับกณิษฐา ทองสมุทร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรูของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎรธานี เขต 2 พบว่า จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณทำงาน และขนาดโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับอดุลย์พร ชุ่มชวย และธีระพงศ์ บุศรากูล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า ครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การบริหารงานของผู้บริหารต่างกัน ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน และมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

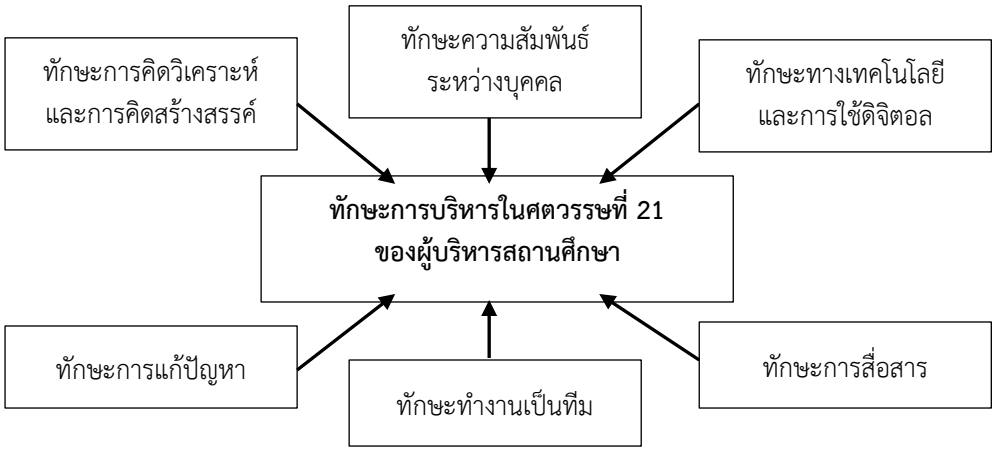

ภาพที่ 1 ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ความรู้จากการวิจัย สรุปได้ว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า เรียงลำดับทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล ทักษะทำงานเป็นทีม และทักษะการแก้ปัญหา และเมื่อเปรียบเทียบเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน แต่ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน นั่นแสดงว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานไม่เป็นอุปสรรคต่อการมีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย และมีการนิเทศ ติดตามเป็นระยะๆ

2. อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรจัดอบรมเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญและมีกระบวนการดำเนินการ

จัดการเรียนการสอน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้และแนะนำบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีทิศทางที่ชัดเจน เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

2. อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตามเป็นระยะๆ ในการใช้ทักษะที่จำเป็นในการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

เอกสารอ้างอิง

กณิษฐา ทองสมุทร. (2561). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

คณาพงษ์ พึ่งมี. (2562). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(2), 50-58.

คะนึงนิตย์ กิจวิธี. (2560). *การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ชัยยนต์ เพาพาน (2559). *ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21.* กาฬสินธุ์: การประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21, 28 กรกฎาคม 2559 ณ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

ณฐกร วรรณวัตน์ และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi,* 6(2), 126 – 138.

ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์. (2552). *การพัฒนา 10 ความสามารถหลัก เพื่อก้าวสู่สุดยอดหัวหน้างาน.* กรุงเทพฯ: ติ๊งค์ เบยอน.

ธนกร อัฒจักร. (2557). *ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 27.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2550). *การจัดการสมัยใหม่.* กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.

บรรจง ลาวะลี. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 6(2), 206 – 215.

บุญมา แพ่งศรีสาร. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารทางการศึกษาในยุคศตวรรษใหม่. *วารสาร มจรนครน่านปริทรรศน์*, 2(2), 131 – 141.

ปัทมา ประทุมสุวรรณ. (2562). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พระมหาภูรัช ทนฺตวโส. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารตามการรับรู้ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(2), 41-49.

พิมผกา ธรรมสิทธิ์. (2554). *หลักการบริหารการศึกษา.* อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

แพรดาว สนองผัน. (2557). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 37(4), 42 – 50.

ไพฑูรย์ ศรีฟ้า. (2558). *การจัดนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ.* สืบค้น 11 ธันวาคม 2563, จาก http://www.paitoon-srifa.com/moodle

มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก. หน้า 1.

รสสุคนธ์ มกรมณี. (2555). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษายุคไร้พรหมแดน*. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http://www.academia.edu/4001681

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

ศศิตา เพลินจิต. (2558). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1.* (ค้นคว้าอิสระครุ

ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ศศิรดา แพงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย,* 6(1), 7-11.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 7(1), 1 – 7.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 –2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ. (2556). ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับความเป็นองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 5(1), 218 – 229.

สุวรรณ์ แก้วนะ. (2562). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 39-45.

สุวิมล ทองจำรัส และสจีวรรณ ทรรพวสุ. (2563). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3), 168 – 178.

อดุลย์พร ชุ่มชวย และธีระพงศ์ บุศรากูล. (2562). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 7(2), 175 – 186.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). *Educational and Psychological Measurement.* New York: Minnisota University.

Sachs, B.M. (1996). *Education Administrator: A Behavioral Approach*. Boston: Houghton Miffin Company.

การลดความเหลื่อมล้ำ: วิเคราะห์เชิงบริบทการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์*

REDUCING INEQUALITY: A CONTEXTUAL ANALYSIS FOR MERGER OF OVERLAPPING AREAS OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN NAKHON SAWAN PROVINCE

อัครเดช พรหมกัลป์, จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, สุรพล สุยะพรหม
Akkaradecha Brahmakappa, Chamnong Adivadhanasit, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: akkaratv8668@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์บริบทการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน 2. สังเคราะห์ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำกับการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน และ 3. พัฒนาเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยแบบคุณภาพภาคสนาม มีการสัมมนาทางวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบทในการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนมี 7 องค์ประกอบ คือ (1) ผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักการเมืองท้องถิ่น (2) การเงิน การคลังและการงบประมาณ (3) ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ (4) ปัจจัยสนับสนุนทางการเมือง (5) การสื่อสารทางการเมือง (6) อำนาจ ผลประโยชน์ และเศรษฐกิจ (7) ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ 2. ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำกับการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตั้งอยู่บนกรอบความคิดใน 4 มิติ คือ (1) ปัจจัยกำหนด (2) จิตวิทยาทางการเมือง (3) การแลกเปลี่ยน (4) ความสำนึกเชิงเหตุผล และ 3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ คือ (1) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อน (2) การส่งเสริมและผลักดันเพื่อเตรียมความพร้อม (3) การริเริ่มเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ (4) การทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

คำสำคัญ: การลดความเหลื่อมล้ำ; การควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การทับซ้อนเชิงพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

---

*Received May 17, 2021; Revised July 1, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

Objectives of this research were to 1. Analyze contextual merger of overlapping area of local government organizations, 2. Synthesize a model for reducing inequality on the merger of overlapping area of local administrative organizations and 3. Develop and propose a policy suggestion to reduce inequality of local administrative organizations in Nakhon Sawan Province. The research methodology was qualitative on seminar, in-depth interviewing 40 key informants and focus group discussion by experts.

Findings of this research were as follows; 1. The merging context of overlapping areas of local administrative organization based on 7 factors as: 1) executives, governors or local politicians 2) finance and budget, 3) kinship of the people and politician, 4) political factors, 5) political communication for understanding, 6) power, benefit and economy, 7) inequality on the local. 2. Model for reducing inequality with local administrative organization merger of the overlapping area consisted of 3 aspects: economy, society and politics based on 4 factors: (1) determinant, (2) political psychology, (3) exchange (4) rational awareness and 3. The policy recommendation for disparity reducing of merger of overlapping areas of local administrative organization in Nakhon Sawan Province were to operate by 4 issues: 1) to support the budget to drive, 2) support and push for readiness preparation, 3) initiation to create knowledge, understanding and cooperation at the local level, 4) reviewing the obstacles for development.

Keywords: Inequality Reduction; the merger of Local Administrative Organizations; Overlapping areas of local Administrative Organizations

บทนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ได้ดำเนินการอย่างจริงจังภายหลังกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดกรอบกติกาการเมืองการปกครองการบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐ ในเวลาต่อมารัฐบาลและสภานิติบัญญัติได้ร่วมกันตรากฎหมายอนุบัญญัติที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พร้อมกับจัดทำแผนการถ่ายโอนภารกิจให้ท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นและดูแลทุกข์สุขของประชาชน

(วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2557) โดยรับโอนภารกิจจากการบริหารราชการส่วนกลาง มีการจัดสรรงบประมาณด้วยการเพิ่มสัดส่วนของภาษีแบ่งและภาษีเสริม มีการจัดสรรเงินอุดหนุน และมีการถ่ายโอนบุคลากรบางส่วนจากราชการส่วนกลางไปอยู่ในสังกัด ซึ่งนับเป็นความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2542-2556 และส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตประชาชน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ, 2557) รวมถึงเกิดบริการสาธารณะรูปแบบใหม่ในท้องถิ่นและนวัตกรรมทางการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นโดยเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ภายใต้การกำกับดูแลของสภาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการลดความเหลื่อมล้ำในทางการเมืองนั้น ยุทธศาสตร์ชาติมุ่งที่จะปรับดุลอำนาจระหว่างประชาชนกับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อสร้างประชาธิปไตยระดับฐานราก โดยสนับสนุนให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือกิจการที่เป็นประเด็นสาธารณะ สามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาบนฐานการมีข้อมูลและการใช้เหตุผล และสร้างข้อตกลงร่วมกันที่สามารถผูกพันและตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และลดความขัดแย้งได้ อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่ระดับฐานราก และสร้างความสมานฉันท์ (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580), 2561) ขณะเดียวกันยังเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถ ประสิทธิภาพ และธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย และทุกเพศสภาวะในท้องถิ่น

สำหรับแนวคิดในการควบรวมหน่วยงานท้องถิ่นนั้นมีเกิดขึ้นทั่วโลกโดยมีเหตุผลสนับสนุนให้เกิดการควบรวม คือ 1) การประหยัดจากขนาด (Economies of scale) เนื่องจากในการบริหารองค์กรขนาดเล็กเกินไป (ในบริบทของท้องถิ่นกับจำนวนประชากร) จะเป็นต้นทุนค่าบริหารจัดการต่อหน่วยสูงมากเพราะการมีต้นทุนคงที่ (Fixed cost) 2) ในการจัดบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่แล้วมักจะมีหรือเกิดขึ้นไม่ครบถ้วนและไม่สมบูรณ์ การทำกิจกรรม โครงการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะในรูปแบบอื่นก็อาจจะทำได้ปีละน้อย ๆ เช่น ก่อสร้างถนนได้ปีละ 100 เมตรหรือ 200 เมตร หรือในบางครั้งติดประเด็นปัญหาเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีไม่เพียงพอที่จะดำเนินการหรือมารับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ

จากประเด็นปัญหาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น หากมองลึกลงไปในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีพื้นที่ 9,597.677 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 1,063,964 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2564) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 อำเภอ 130 ตำบล 1,328 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 143 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2561) และใน 143 แห่งข้างต้นยกเว้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีเทศบาลทั้งเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาล

ตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีพื้นที่ทับซ้อนในตำบลเดียวกันตามลักษณะการแบ่งเขตพื้นที่ทางการปกครองของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การทับซ้อนและคาบเกี่ยวกันหลายตำบล โดยมีเทศบาลมีพื้นที่คาบเกี่ยวมากกว่า 2 ตำบลขึ้นไปจำนวน 7 แห่ง และ 2) การทับซ้อนในตำบลเดียวกันในลักษณะของไข่ขาวและไข่แดง โดยในตำบลนั้นมีทั้งเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลตั้งอยู่ ซึ่งการทับซ้อนและคาบเกี่ยวเชิงพื้นที่ใน 2 ลักษณะข้างต้น ได้นำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำและความแตกต่างของประชาชนที่อยู่ในท้องที่หรือตำบลเดียวกัน มีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมเดียวกันหรือคล้ายกัน แต่มีศักดิ์และสิทธิ์ในการเข้าถึงรัฐสวัสดิการที่แตกต่างกัน ด้วยเพราะรายได้หรืองบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ โดยภาพรวมเทศบาลจะได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าเฉลี่ยในอัตรา 4,253 บาทต่อหัวต่อคน ขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลกลับได้รับการจัดสรรงบประมาณเพียง 3,241 บาทต่อหัวต่อคนเท่านั้น (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ, 2561)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บริบทการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน
2. เพื่อสังเคราะห์ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน
3. เพื่อพัฒนาเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการวิจัย ประกอบด้วย

1) การศึกษาวิเคราะห์ในเชิงเอกสาร (Documentary Research**)** ทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและหาองค์ประกอบในการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทับซ้อนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ทับซ้อนในแต่ได้คอยสังเกตและเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบผู้ถูกสังเกตรู้ตัวหรือรู้ตัว และมีการสอบถามข้อมูลบางประเด็นเพื่อประกอบความชัดเจนของข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน

ชุมชนและท้องถิ่น ก่อนที่จะมีการจดจำและบันทึกประเด็น สาระที่ได้ และรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกตได้มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย

3) การสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ “ความเป็นไปได้ในการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทับซ้อน” เป็นการหาข้อสรุปในบริบทการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน โดยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียที่มาจากประชาชน ส่วนงานราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจ จำนวน 100 คน

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการค้นหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนและเยาวชน จำนวน 40 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริง และข้อค้นพบเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน

5) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการค้นหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการประชุมของผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ในการพัฒนาเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ และร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์อย่างรอบด้านและด้วยความละเอียดลึกซึ้ง จำนวน 8 คน

ผลการวิจัย

1. บริบทในการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน

จากการสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ “ความเป็นไปได้ในการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทับซ้อน” ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ตรงต่างร่วมกันสะท้อนข้อมูล ข้อเท็จจริงให้เห็นถึงบริบทที่จะก่อให้เกิดการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนที่จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีปัจจัยดังต่อไปนี้เป็นตัวกระตุ้น คือ

1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักการเมืองท้องถิ่น ที่มีความเกี่ยวข้องใน 4 มิติ คือ (1) ด้านการกำหนดนโยบาย (2) ด้านกิจการสภา (3) ด้านการเงิน การคลัง และงบประมาณ และ (4) ด้านการจัดบริการสาธารณะ ว่ามีความพร้อมที่จะควบรวมกันได้มากน้อยแค่ไหน

2) ปัจจัยทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนในเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางการพัฒนา ทั้งนี้หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีความอ่อนแอหรือขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเองในทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ จนกลายเป็นภาระแก่รัฐบาลกลาง จนกลายเป็นประเด็นหรือปัจจัยสำคัญที่ต้องมีการควบรวม

3) ปัจจัยทางความสัมพันธ์เชิงเครือญาติในพื้นที่ ทั้งที่เป็นเครือญาติในกลุ่มประชาชน รวมถึงความสัมพันธ์เชิงเครือญาติในกลุ่มผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงนักการเมืองในระดับจังหวัดหรือระดับชาติ

4) ปัจจัยทางการเมืองที่มาจากวิสัยทัศน์ของนักการเมืองที่เป็นผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าจะมองประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนหรือประโยชน์ในทางการเมืองของตนหรือกลุ่มตน

5) ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนถึงอรรถประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกมิติ ว่าเมื่อเกิดการควบรวมกันแล้วจะเกิดการบริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างไร ทั้งการพัฒนาในเชิงโครงสร้างหรือระบบสาธารณูปโภค การให้บริการทางการศึกษา การสาธารณะสุข การสวัสดิการสังคม การอนามัยและสิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ

6) ปัจจัยด้านอำนาจ ผลประโยชน์ และเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องของความเจริญของเขตชุมชนหรือเมือง การพัฒนาในเชิงโครงสร้าง ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม การยกระดับเป็นศูนย์กลางในการค้าขาย การขยายตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งจะทำให้ราคาที่ดินของประชาชนมีราคาที่สูงขึ้นตามมา

7) ปัจจัยด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในเชิงพื้นที่ ซึ่งเมื่อควบรวมกันแล้วจะความเหลื่อมล้ำในการจัดบริการสาธารณะหรือการสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนได้มาตรฐานมากขึ้น รวมถึงยังมีอำนาจในการต่อรองหรือดึงดูดงบประมาณในการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าการอยู่ในลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก

2. ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 40 คน สรุปวิเคราะห์ได้ว่า ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนใน 3 มิติ คือ ทางด้านเศรษฐกิจ (Economics Inequality) ด้านสังคม (Social Inequality) และด้านการเมือง (Politics Inequality) ใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ ปัจจัยกำหนด (Deterministic) จิตวิทยา (Psychology) การแลกเปลี่ยน (Exchange) และความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational) พบว่า

1) การลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจนั้น จะต้องมีการปรับรูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการ มีการปรับปรุงโครงสร้างผู้บริหาร สภาท้องถิ่นและบุคลากร สร้างความท้าทายให้กับผู้บริหารท้องถิ่น เปิดเวทีในการประชันวิสัยทัศน์ของนักการเมือง เพิ่มเหตุผลในการขอรับการจัดสรรงบประมาณที่มากขึ้น การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจหรืองบประมาณ การปรับลดการบริการสาธารณะที่มีความทับซ้อนกัน การพัฒนาให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจ การ

ช่วยกันประหยัดงบประมาณในการบริหารจัดการ และดำเนินการควบรวมเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งต้องมาดูแลและเติมเต็มการพัฒนา

2) การลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมจะต้องมีการยกระดับงานสวัสดิการสังคมให้มีคุณภาพสูงขึ้น ขยายขอบเขตการจัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น สร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ครบพร้อมสมบูรณ์ การพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความเจริญต่อเนื่องกัน การสร้างความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความรักความผูกพันของคนในท้องถิ่น สร้างความเป็นพี่เป็นน้องและเป็นเครือญาติกัน เคารพในการตัดสินใจของประชาชน ทุกการตัดสินใจจะต้องมีความรอบคอบและรอบด้าน หมั่นสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ทุกการพัฒนาจะต้องตอบโจทย์ความจำเป็นทางด้านกายภาพของพื้นที่และมีส่วนช่วยให้ประชาชนเจ้าของพื้นที่กินดีอยู่ดีขึ้นทั้งตำบล และจะต้องยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีขนาดที่ใหญ่ขึ้นโดยมีพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งตำบล

3) การลดความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง จะต้องมีดำเนินการทุกกระบวนการขั้นตอน ด้วยความโปร่งใส มีการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เคารพในการตัดสินใจของประชาชน พูดคุยกันด้วยเหตุด้วยผล พยายามที่จะลดปัญหาความขัดแย้งในทางการเมืองแบบสันติ พึงระลึกเสมอว่าทุกคนต่างก็เป็นคนบ้านเดียวกัน มีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อให้เกิดการตัดสินใจต้องมีความรอบคอบและรอบด้าน และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนเจ้าของพื้นที่ ขณะเดียวกันก็จะต้องร่วมกันกระตุ้นเตือนให้นักการเมืองท้องถิ่นนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือของประชาชน เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม กำหนดแนวนโยบายเพื่อที่จะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในพื้นที่ และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ที่ทัดเทียม หรือเท่าเทียมกัน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้หรือการขับเคลื่อนดำเนินการเพื่อให้เกิดรูปธรรม และนำมาซึ่งการลดทอนปัญหาความเหลื่อมล้ำที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเดียวกัน อำเภอเดียวกัน หรือจังหวัดเดียวกัน ให้เกิดความเสมอภาค เท่าเทียม และสามารถที่จะขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่น ท้องที่ให้มีความเจริญก้าวหน้า และก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ใน 4 ประการสำคัญ คือ 1) เกิดการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความน่าอยู่น่าอาศัย 2) เกิดการคุ้มครองรักษาความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องทรัพยากรและทุนทางสังคมของท้องถิ่นไม่ให้เสื่อมสลาย 3) เกิดการผนึกพลังที่เข้มแข็งของประชาชนและกลุ่มภาคีเครือข่ายจากทุกภาค

ส่วน รวมถึงจากทุกกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และ 4) เกิดการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและกินดีอยู่ดี

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะทำให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำจากการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนที่จะเกิดเป็นความจริงขึ้นได้นั้น ส่วนงานทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และในระดับพื้นที่ควรที่จะดำเนินการใน 4 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1) ด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อ (1) ดำเนินการให้เกิดการควบรวม (2) เพื่อให้เกิดการปรับโครงสร้างองค์กร (3) เพื่อให้เกิดการบริการสาธารณะเชิงรุก (4) เพื่อให้เกิดการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเต็มพื้นที่ และ (5) เพื่อให้เกิดการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) ด้านการส่งเสริมและผลักดันเพื่อเตรียมความพร้อม (1) ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเข้าสู่โครงสร้างใหม่ (2) ในการสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่นและประชาชน และ (3) ในการเปิดเวทีประชาคมเพื่อหาข้อสรุปและรับฟังความต้องการของประชาชน

3) ด้านการริเริ่มเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ โดย (1) สร้างการรับรู้ในทุกมิติถึงเหตุผลและความจำเป็นในการควบรวม (2) สร้างความเข้าใจกับทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (3) เสนอแนะโอกาสที่จะเกิดขึ้นจากการควบรวม (4) สร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ และ (5) สร้างเครือข่ายบนฐานของความเป็นพี่เป็นน้องและเป็นเครือญาติเดียวกัน

4) ด้านการทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา (1) ทบทวนกรอบนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) ทบทวนโครงสร้างที่ทับซ้อนหรือที่จะเกิดขึ้นใหม่เพื่อรองรับกับภารกิจ (3) ทบทวนการบริหารจัดการในรูปแบบแนวดิ่งเพื่อให้เป็นองค์การแนวราบมากขึ้น (4) ทบทวนระเบียบและขั้นตอนในการบริหารจัดการภาครัฐให้ทันต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน และ (5) ทบทวนโครงการพัฒนาจากภาครัฐให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับวิถีแวดล้อมของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การลดความเหลื่อมล้ำ : วิเคราะห์เชิงบริบทการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์” มีผลการวิจัยมีหลักการ แนวทาง และวิธีการที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Allers and Geertsema (2016) ที่พบว่า การควบรวมท้องถิ่นในหลายประเทศมักจะดำเนินควบคู่กับการปฏิรูปภาครัฐส่วนอื่น ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน จึงเป็นการยากที่จะประเมินผลกระทบอันเกิดจากมาตรการควบรวม และการศึกษาวิจัยของ Hanes and Wikstrom (2008) ที่พบว่า ในประเทศสวีเดนนั้นมีการเปิดโอกาสให้ควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสมัครใจและแบบบังคับ และ

ผลการศึกษายังบ่งชี้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควบรวมโดยสมัครใจมีผลการทำงานดีกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มที่ถูกควบรวมแบบบังคับ โดยชี้วัดจากอัตราการเจริญเติบโตของประชากร และการศึกษาวิจัยของ Blume and Blume (2007) ที่พบว่า การควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศเยอรมันมีมูลเหตุจูงใจมาจากปัจจัย 2 ประการ คือ 1) เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้รัฐบาลท้องถิ่นต้องปรับตัวเพื่อเข้าสู่ระบบของการแข่งขัน และพิจารณาเห็นว่ามาตรการควบรวมเป็นช่องทางหนึ่งของการปรับองค์กรให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพและการบริหารต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) วิกฤตการณ์ทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นตระหนักถึงเวลาที่จะต้องมีการควบรวมเพื่อการประหยัดจากขนาดและเพื่อให้ต้นทุนค่าจัดบริการสาธารณะลดลงหรือมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Reddy (2002) ที่พบว่า เมืองโตรอนโตเกิดการเปลี่ยนผ่านหรือการควบรวมกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ทั้งในด้านโครงสร้าง ด้านการเมือง ด้านการบริหาร เพื่อให้เมืองโตรอนโตสามารถที่จะลดต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายทางบริหารจัดการจำนวน 150 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ภายในเวลา 3 ปี ตามเป้าประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

ขณะเดียวกันผลการศึกษาวิจัยยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ (2561) ที่พบว่า การควบรวมเกิดผลดีต่อการจัดสรรทรัพยากร ประหยัด คุณภาพบริการเพิ่มขึ้น และการควบรวมก็ควรเป็นไปโดยความสมัครใจ และมีการรณรงค์การประชาสัมพันธ์ การจัดทำประชามติจากประชาชนเจ้าของพื้นที่ ซึ่งเป็นการแสวงหาคำตอบที่มาจากการศึกษาวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2558) ที่พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการคลังท้องถิ่นมีสาเหตุมาจากการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างของรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บ ความแตกต่างของภาษีแบ่ง และวิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนที่ยังให้น้ำหนักของ “ความเสมอภาค” น้อยเกินไป มีอคติที่เอื้อคนเมือง (เทศบาล) มากกว่าคนชนบทที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ภูมิมินทร์ พรหมศร และ กฤชวรรธน์ โล่วัชรินทร์ (2562) ที่พบว่า การควบรวมของเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ประสบผลสำเร็จนั้น เนื่องจากชุมชนมีภูมิศาสตร์สังคม และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน นักการเมืองท้องถิ่นมีภาวะผู้นำสูงและมีความเสียสละ ขณะที่ประชาชนในพื้นที่ก็มีการตื่นตัวสูงในเรื่องข้างต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการลดความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้งที่ตั้งอยู่ในตำบลเดียวกันหรือหลายตำบลตามลักษณะการแบ่งเขตพื้นที่ทางการปกครองของระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ในเชิงพื้นที่ใน 4 ประการสำคัญ คือ 1) เกิดการพัฒนาให้ท้องถิ่นให้เกิดความน่าอยู่น่าอาศัย 2) เกิดการคุ้มครอง

รักษาความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นไม่ให้เสื่อมสลาย 3) เกิดการสร้างพลังมีเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง และ 4) เกิดการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและกินดีอยู่ดีนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

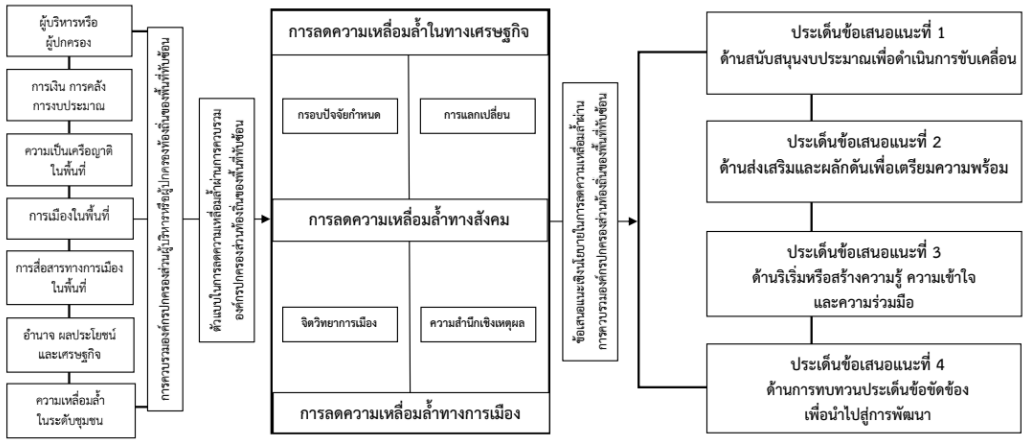

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ส่วนงานราชการทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และในระดับพื้นที่ จะต้องร่วมกันผลักดันเพื่อให้เกิดการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเดียวกัน ตำบลเดียวกัน เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในเกือบทุกมิตินั้น โดยควรดำเนินการใน 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนดำเนินการให้เกิดการควบรวม การปรับโครงสร้างองค์กร การปรับลดภารกิจที่ซ้ำซ้อน การบริการสาธารณะเชิงรุก การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเต็มพื้นที่ และการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเข้าสู่โครงสร้างใหม่ การสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และประชาชน การจัดเวทีประชาคมในทุกพื้นที่เพื่อหาข้อสรุปและการจัดเรียงลำดับความสำคัญเชิงปัญหาและรับฟังความต้องการของประชาชน

3. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ เพื่อสร้างการรับรู้ในทุกมิติถึงเหตุผลและความจำเป็นในการควบรวมกับทุกภาคส่วนและทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย บนฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมในระดับพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานของความเป็นพี่เป็นน้องและเป็นเครือญาติเดียวกัน

4. ทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ทั้งกรอบนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงสร้างระบบการบริหารจัดการในรูปแบบแนวดิ่ง ระเบียบและขั้นตอนในการบริหารจัดการภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับวิถีแวดล้อมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). *จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร*. กรุงเทพฯ: ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2561). *ข้อมูลจำนวน อปท. แยกรายจังหวัด*. กรุงเทพฯ: กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคณะ. (2561). *การประหยัดจากขนาดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและวิเคราะห์ศักยภาพการควบรวมท้องถิ่นขนาดเล็ก* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (2558). *การสังเคราะห์ความรู้การกระจายอำนาจและการคลังท้องถิ่น: การขยายฐานรายได้และมาตรการลดความเหลื่อมล้ำ* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2557). *การคลังท้องถิ่น การขยายฐานรายได้และความเหลื่อมล้ำ* (รายงานการวิจัยสนับสนุนโดยมูลนิธิเอเชีย). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พีเอลิฟวิง.

ภูมิมินทร์ พรหมศร และกฤชวรรธน์ โล่วัชรินทร์. (2562). การควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย: กรณีศึกษา เทศบาลเมืองวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 10(2), 127-154.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 45-51.

วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. (2557). ประเมินผลการกระจายอำนาจของไทยระยะ 15 ปี: สังคมไทยได้อะไร ก้าวหน้าไปถึงไหน และจะเดินต่อไปกันอย่างไร?". *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 12(3), 82-122.

Allers, M. A., & Geertsema, J. B. (2016). The effect of local government amalgamation on public spending, taxation, and service levels; evidence from 15 years of municipal consolidation. *Journal of Regional Science*, 56(4), 659-682.

Blume, L. & Blume, T. (2007). The economic effects of local authority mergers: empirical evidence for German city regions. *The Annals of Regional Science*, 41(3), 689-713.

Hanes, N., & Wikstrom, M. (2008). Amalgamation impact on local growth; are voluntary municipal amalgamation more efficient than compulsory amalgamations?". *CJRS (Online)/ RCSR (en ligne)*, 33(1), 57-70.

Reddy. (2002). The Greater Toronto area revisited: From metropolitan government to unicity. *International Journal of Public Sector Management*, 15(1), 69-86.

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*

BUDDHIST COMMUNICATION INNOVATION FOR PROACTIVE PUBLIC RELATIONS OF THE ROYAL THAI POLICE

ปนัดดา รักษาแก้ว, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, บุญทัน ดอกไธสง
Panadda Raksakaew, Kiettisak Suklueang, Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: panadda@uci.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และนำเสนอรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 231 คน ซึ่งได้จากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 547 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคนโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า (1) การประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกพบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และการบริหารงานประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีปัจจัยเหตุ 2 ปัจจัยได้แก่ พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ที่ส่งเสริมให้การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประสบผลสำเร็จได้

คำสำคัญ: พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร; การประชาสัมพันธ์เชิงรุก; สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

---

*Received May 28, 2021; Revised June 22, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

Objectives of this research paper were to study communication for proactive public relations, study the factors that affected communication for proactive public relations, and propose the Buddhist model of communication innovation for proactive public relations of the Royal Thai Police This research was the mixed the methods: collected data from 231 samples from police officers involved in public relations in the Royal Thai Police Bangkok and from 547 people and used questionnaire as a tool, analyzed with descriptive and inferential statistics with statistical packages. The qualitative research, data were collected from 17 key informants by in-depth interviewing and analyzed by content descriptive interpretation.

The study was found that: 1. The overall proactive public relations was at a high level. 2. Factors affecting communication for proactive public relations were found that Buddhist Communication Innovation and public relations management affected the proactive public relations of the Royal Thai Police at the level of 0.01 3. Buddhist model of the communication innovation for proactive public relations of the Royal Thai Police, had 2 factors: Buddhist communication innovation and public relations management which promoted the successful proactive public relations of the Royal Thai Police.

Keyword: Buddhist Communication Innovation; Proactive Public Relations; Royal Thai Police

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องมีการใช้ข้อมูลข่าวสารที่สามารถสื่อความ สร้างความเชื่อ สื่อสารข้อมูลเรื่องราว สร้างการรับรู้ กระตุ้นประชาชนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพราะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตของประชาชน เนื่องจากตำรวจคือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่จะต้องดูแลบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมที่ผ่านมาการทำงานของตำรวจถูกวิจารณ์ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบประกอบกับข้อค้นพบจากงานวิจัยสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ตำรวจ โดยระดับองค์รวมส่วนใหญ่ในสายตาประชาชนยังออกมาในเชิงลบ ท่ามกลางความพยายามในการพัฒนาองค์กรเพื่อแก้ไขภาพลักษณ์ เหตุผลประการสำคัญคือ การประชาสัมพันธ์และงานมวลชนสัมพันธ์ยังไม่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มประชาชนในสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีนโยบายและเป้าหมายชัดเจนในการสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมุ่งเน้นการเสนอความ

จริงต่อสังคมด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง เป็นกลางให้ทันต่อความต้องการของประชาชน สร้างความโดดเด่น และแตกต่างให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีทันสมัยมากขึ้น นอกจากนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.6 (กองยุทธศาสตร์ สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, มปท.) เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจอย่างทันต่อสถานการณ์และทั่วถึง โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้และเข้าใจแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิคการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และเข้าใจในรูปแบบต่างๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ เกี่ยวกับการเพิ่มช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และเข้าใจ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูลสารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีอยู่หลายอย่างอาทิ 1) การเชื่อมโยงกันแบบหลวมๆ ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในระดับผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางด้านข้อมูลขององค์กรอย่างเต็มที่ 2) การจัดงบประมาณเพื่อการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสาร ไม่สามารถสนับสนุนกลยุทธ์ขององค์กร ไม่สามารถมองเห็นและนำเสนอให้เห็นประโยชน์ ว่าได้อะไรจากการลงทุนในการบริหารข้อมูลข่าวสาร และไม่สามารถอธิบายได้ว่าการปฏิบัติการข่าวสารมีความสำคัญอย่างไรและมีไว้เพื่ออะไร 3) นโยบาย กลยุทธ์ วัฒนธรรมขององค์กรไม่เกื้อหนุนหรือขับเคลื่อนการปฏิบัติการข่าวสาร 4) องค์กรมุ่งเน้นแต่พัฒนาด้านเทคโนโลยีมากกว่าจะเข้าถึงกลยุทธ์และการวางระบบปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารโดยตรง 5) องค์กรไม่มีแผนรับมือกับการเผชิญต่อสงครามข่าวสาร การเกิดความเข้าใจผิด ความเสี่ยงต่อวิกฤตศรัทธาความเชื่อมั่น ภาวะวิกฤต เมื่อพบกับสถานการณ์ฉุกเฉิน การถูกโจมตีหรือการเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรง เหตุการณ์ไม่คาดฝัน รวมถึงไม่มีการซักซ้อมหรือกำหนดผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำหรับรับผิดชอบที่ชัดเจน 6) ขาดการจัดการข้อมูลภายในที่มีประสิทธิภาพ และการเข้าไม่ถึงข้อมูลที่แท้จริงขององค์กรภายนอก จึงไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ หรือทำให้เกิดการวิเคราะห์ที่ผิดพลาด 7) การขาดความสัมพันธ์กับองค์กร กลุ่มเป้าหมาย หรือเครือข่าย โดยไม่มีการบริหารหรือพัฒนาความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องชัดเจน ปราศจากความจริงใจ มองเฉพาะประโยชน์ที่ได้รับ และ 8) ช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม อันเกิดจากความล่าช้า ขั้นตอน ผู้ให้ข่าวสาร ภาพลักษณ์ขององค์กรในขณะนั้น รวมถึงสถานการณ์แวดล้อมเปลี่ยนแปลง และระยะเวลาการตัดสินใจทางข้อมูลที่ผิดพลาด (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2563)

สำหรับการสื่อสารของพระพุทธศาสนานั้นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสื่อออกไปเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาคือความทุกข์ของสรรพสัตว์ ส่วนประเภทของสื่อและอุปกรณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ 1) สื่อบุคคล 2) สื่อธรรม 3) สื่อสังคมและวัฒนธรรม 4) สื่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 5) สื่อภาษา 6) สื่ออุปมาอุปมัย และ 7) สื่อนิทานชาดกพระองค์มีจุดมุ่งหมายและ

จุดประสงค์ในการสื่อสาร (พระสอนสิน ปญฺญาวโร, 2563; พระยงยุทธ กตธุโร, 2564; พระวีรสิษฐ กมฺมสุทฺโธและคณะ, 2562; พระนิวัฒน์ สนฺตจิตฺโต, 2561) ประกอบด้วยทรงมีเทคนิคในการใช้สื่อและอุปกรณ์ เช่น สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผลสำเร็จทำให้ท่านเหล่านั้นได้บรรลุธรรมในที่สุด โดยมีทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ในรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งมีความแตกต่างจากการสื่อสารในยุคปัจจุบันที่ไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณมากนัก เพียงแต่นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับฝ่ายที่ตนเองสนับสนุนเท่านั้น (พระอลงกรณ์ กนฺตวณฺโณ, 2564; สุมนภัค วรภัทรทรัพย์, 2563)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ออกไปให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเกิดความเข้าใจ และยอมรับถือว่าเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรอีกด้านหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานด้านความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ เนื่องจากทำให้ขีดความสามารถของการทำงานสูงขึ้น จนสามารถปฏิบัติภารกิจ รับมือได้ในสถานการณ์หลายรูปแบบ ทั้งในการจัดการในภาวะปกติ การเผชิญการแข่งขันที่รุนแรง ยามวิกฤติ และสถานการณ์ฉุกเฉิน กระทั่งการใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายหรือพบกับชัยชนะได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ว่ามีการใช้พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ได้ผลอย่างไร การศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับแนวคิด ทฤษฎีสากลด้วย เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาพัฒนาการทำงานด้วย ผลจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสามารถนำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์ แผน โครงการ เพื่อพัฒนาการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยอาศัยการบูรณาการระหว่างศาสตร์สากลและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และช่วยให้นักวิจัย นักวิชาการ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และพัฒนาการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบของการวิจัย** เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวการณ์โดยไม่มีการทดลอง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 547 คน (กองทะเบียน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2563) คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 231 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 4 คน กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/คน รวมทั้งหมด 17 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือแบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร 3) การบริหารงานประชาสัมพันธ์ และ 4) การประชาสัมพันธ์เชิงรุก ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 231 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลจากเอกสาร นโยบายที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Stepwise MRA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.672 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ

มากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ มีฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 รองลงมาคือการตลาดสมัยใหม่ที่สะท้อนความเป็นจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ยึดหลักสากลและสร้างความแตกต่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ตามลำดับ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากการทดสอบสมมติฐานพบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พุทธนวัตกรรมการสื่อสารส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างน้อย 1 ปัจจัย ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงพุทธนวัตกรรมการสื่อสารส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตัวแปรพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
การรับรู้เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา) (Buddlno4)	.366	.058	.409	6.320**	.000
ความแกล้วกล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) (Buddlno3)	.255	.058	.287	4.406**	.000
การบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) (Buddlno1)	.205	.061	.196	3.353**	.000
ค่าคงที่	1.038	.140		3.206**	**.002**

Multiple R = .814[c] R Square = .662 Adjusted R Square = .658 Std. Error = .393
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารสามารถร่วมกันทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ร้อยละ 65.8 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา) สามารถทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ร้อยละ 40.9 รองลงมาคือความแกล้วกล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) สามารถทำนายได้ร้อยละ 28.7 และการบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) สามารถทำนายได้ร้อยละ 19.6 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$\hat{y}$ = 1.038+.366Buddlno4+.255Buddlno3+.205Buddlno1

$Z = .409Z_{Buddlno4}+.287Z_{Buddlno3}+.196Z_{Buddlno1}$

สมมติฐานที่ 2 การบริหารงานประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างน้อย 1 ปัจจัย ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการบริหารงานประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตัวแปรการบริหารงาฯประชาสัมพันธ์	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ระบบการประชาสัมพันธ์ (Admini5)	.252	.044	.305	5.733**	.000
ค่านิยมร่วม (Admini7)	.245	.048	.274	5.144**	.000
โครงสร้างองค์กร (Admini1)	.130	.039	.146	3.356**	.001
ทักษะ (Admini6)	.140	.053	.153	2.643**	.009
เจ้าหน้าที่ (Admini3)	.115	.046	.134	2.480*	.014
ค่าคงที่	.449	.100		**4.502****	**.000**

Multiple R = .908[e] R Square = .825 Adjusted R Square = .821 Std. Error = .284
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 การบริหารงานประชาสัมพันธ์สามารถร่วมกันทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ร้อยละ 82.1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระบบการประชาสัมพันธ์สามารถทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ร้อยละ 30.5 ค่านิยมร่วมสามารถทำนายได้ร้อยละ 27.4 โครงสร้างองค์กรสามารถทำนายได้ร้อยละ 14.6 ทักษะสามารถทำนายได้ร้อยละ 15.3 และเจ้าหน้าที่สามารถทำนายได้ร้อยละ 13.4 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$\hat{y}$ =.449+.252Admini5+.245Admini7+.130Admini1+.140Admini6+.115Admini3

Z =.305$Z_{Admini5}$+.274$Z_{Admini7}$+.146$Z_{Admini1}$+.153$Z_{Admini6}$+.134$Z_{Admini3}$

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีปัจจัยเหตุ 2 ปัจจัยได้แก่

1) พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) (2) ด้านการเผยแพร่ข้อมูลอย่างจูงใจให้เห็นจริงเพื่อสร้างการรับรู้ (สมาทปนา) (3) ด้านมีความแกล้วกล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) (4) ด้านการรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา)

2) การบริหารงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างองค์กร 2) ด้านกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ 3) ด้านเจ้าหน้าที่ 4) ด้านลีลาผู้นำ 5) ด้านระบบการประชาสัมพันธ์ 6) ด้านทักษะ 7) ด้านค่านิยมร่วม

โดยทั้ง พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อันประกอบด้วย 1) ด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม 2) ด้านการตลาดสมัยใหม่ที่สะท้อนความเป็นจริง 3)

ด้านยึดหลักสากลและสร้างความแตกต่าง 4) ด้านมีฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้จริยธรรม ทั้ง 4 ด้านนี้ประสบผลสำเร็จได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ มีฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 รองลงมาคือการตลาดสมัยใหม่ที่สะท้อนความเป็นจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ยึดหลักสากลและสร้างความแตกต่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 และการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ จุลทับ (2558) พบว่า 1. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของทั้ง 3 มหาวิทยาลัย คือ 1) มีนโยบายการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน 2) มีกิจกรรมและวิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายตามเป้าหมายและวัฒนธรรมองค์กร 3) มีเครื่องมือและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและทันสมัย 4) มีการสร้างเครือข่ายในการติดต่อประสานงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ 5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้เทคนิควิธีการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างและโดดเด่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงวิทย์ เจริญกิจธนลาภ (2559) ได้ศึกษาเรื่องความสามารถในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการศึกษาพบว่า (1) บุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์โดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ด้านภาพ ด้านการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และด้านการเผยแพร่และการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในระดับมาก และมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ด้านข่าวและด้านการพูดในระดับปานกลาง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) พุทธนวัตกรรมการสื่อสารสามารถร่วมกันทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ร้อยละ 65.8 (Adj. R^2=.658) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา) สามารถทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ร้อยละ 40.9 รองลงมาคือ ความแกล้วกล้ากำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) สามารถทำนายได้ร้อยละ 28.7 และการบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) สามารถทำนายได้ร้อยละ 19.6 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม (2563) ที่พบว่า 1) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานีใช้หลักการยึดมั่นประโยชน์ในการนำมหาชนอุดมการณ์เพื่อความมั่นคงแห่งบวรพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม การ

อภิปรายธรรม การสนทนาธรรม เป็นต้น 2) Smart Sender เป็นนวัตกรรมกระบวนการให้ความรู้ศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสื่อสารยุคดิจิทัลแก่พระนักเผยแผ่ Smart Message เป็นนวัตกรรมกระบวนการสอนแบบบูรณาการตัวสารเข้ากับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน Smart Channel เป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ธรรมะในระบบสารสนเทศออนไลน์ และ Smart Receiver เป็นนวัตกรรมกระบวนการสร้างเครือข่ายการทำงานระดับพื้นที่ร่วมกับชุมชนผ่านกิจกรรมทางสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวุฒิ ภักดีบุรุษ (2560) ที่พบว่า นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการจัดการแบรนด์องค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นกรณีศึกษาในฐานะที่เป็นธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศที่มีการพัฒนานวัตกรรมขององค์กรเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน นวัตกรรมการสื่อสารของธนาคารดังกล่าวมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารแบรนด์องค์กรกับลูกค้าในลักษณะการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ ซึ่งมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดและการจัดการแบรนด์องค์กรในกลุ่มลูกค้าเท่านั้น แต่ยังช่วยรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้าเดิม อีกทั้งช่วยสร้างและขยายฐานลูกค้าใหม่ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น การดำเนินงานสื่อสารแบรนด์ของธนาคารไทยพาณิชย์สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อองค์กรให้ความสำคัญกับแบรนด์ และมีกลยุทธ์การสื่อสารแบรนด์ที่มีประสิทธิภาพแล้ว สามารถทำให้ลูกค้ามีความผูกพัน เชื่อมั่น ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับองค์กรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรธุรกิจประเภทสถาบันการเงินที่จำเป็นต้องสร้างความผูกพันระหว่างองค์กรกับลูกค้าที่มีต่อกันในระยะยาว

2) การบริหารงานประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า การบริหารงานประชาสัมพันธ์สามารถร่วมกันทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ร้อยละ 82.1 (Adj. R^2=.821) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระบบการประชาสัมพันธ์สามารถทำนายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ร้อยละ 30.5 ค่านิยมร่วมสามารถทำนายได้ร้อยละ 27.4 โครงสร้างองค์กรสามารถทำนายได้ร้อยละ 14.6 ทักษะสามารถทำนายได้ร้อยละ 15.3 และเจ้าหน้าที่สามารถทำนายได้ร้อยละ 13.4 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติทัตน์ นิพนธ์พิทยา (ร้อยโท) (2562) ที่พบว่า กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน การควบคุม ส่งผลต่อทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธณัฐพล ชอุ่ม (2558) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายประสิทธิผลการบริหารจัดการเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย ประกอบด้วย ทรัพยากรการบริหาร วัฒนธรรมองค์การ การมีส่วนร่วม และสมรรถนะ/ความสามารถทางการบริหาร

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และการบริหารงานประชาสัมพันธ์ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อันประกอบด้วย 1) ด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม 2) ด้านการตลาดสมัยใหม่ที่สะท้อนความเป็นจริง 3) ด้านยึดหลักสากลและสร้างความแตกต่าง 4) ด้านมีฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้จริยธรรม ทั้ง 4 ด้านนี้ประสบผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ ภูศรีเกษม (2555) พบว่า กระบวนการประชาสัมพันธ์ละครโทรทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการประชาสัมพันธ์ละครโทรทัศน์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวิจัยการวางแผน การดำเนินงานสื่อสาร และการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยณัฐ ไชยกุล (2561) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้านการสร้างเอกลักษณ์ ด้านการสร้างเหตุการณ์เทียม และด้านการโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ และมีผลกระทบเชิงบวกกับภาพลักษณ์องค์กรโดยรวม ดังนั้นผู้บริหารฝ่ายการตลาดของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้ธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยมีภาพลักษณ์องค์กรที่ดีในระยะยาว และสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ ทำให้ธุรกิจเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพจากแผนภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

การประชาสัมพันธ์เชิงรุก เป็นเป้าหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวคือเป็นจุดมุ่งหมายที่จะได้องค์กรทำงานด้านการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ทันกับยุคสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม ได้แก่ มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาสังคม มีการพัฒนากลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการแก้ไขวิกฤตให้เป็นโอกาส มีการระดมความคิดจากเวทีการจัดการความรู้ มีการนำแนวคิดการตลาดเพื่อสังคมมาใช้ในการประชาสัมพันธ์เชิง มีการทำกิจกรรมต่างๆ กับคนในสังคมได้อย่างตรงเป้าหมาย ให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างสรรค์การประชาสัมพันธ์

2) ด้านการตลาดสมัยใหม่ที่สะท้อนความเป็นจริง ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมตามความเป็นจริง ไม่ได้เพิกเฉยต่อประชาชน มีการเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทราบอย่างตรงไปตรงมา มีการลงทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดทิศทางและวัฒนธรรมองค์กรใหม่เพื่อไปสู่การแข่งขันในอนาคต มีการใช้มุมมองทางการตลาดเข้ามาใช้ในการประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น มีการสร้างความพึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทุกคนในองค์กร

3) ด้านยึดหลักสากลและสร้างความแตกต่าง ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปจะให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับหลักสากลของข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปตามหลักสากล มีการนำเสนอข้อมูลในทางบวกที่เป็นจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบขององค์กรต่อประชาชน ข้อมูลข่าวสารทีเผยแพร่ออกไปจะคำนึงถึงประชาคมโลกทั้งด้านศาสนาและการเมือง มีการสร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ที่มีเอกลักษณ์และโดดเด่นจนเป็นที่จดจำ

4) ด้านมีฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้จริยธรรม ได้แก่ บุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและวิชาชีพ มีความเที่ยงธรรมและปราศจากความลำเอียง มีการสร้างฐานข้อมูลที่สามารถเก็บข้อมูลไว้ใช้ในการจัดการความรู้ครั้งต่อๆ ไป มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้ในองค์กร การนำความรู้จากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาสร้างทางเลือกในการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายทั้งเว็บไซต์ (Website) บล็อก (blog) ทวิตเตอร์ (twitter) เฟซบุ๊ค (facebook) ยูทูป (youtube) ไลน์ (line) คลับเฮ้า (club house) แอปพิเคชั่น (application) ฯลฯ

โดยการประชาสัมพันธ์เชิงรุกดังกล่าวต้องอาศัยปัจจัย 2 ด้านได้แก่ 1) พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) (2) ด้านการเผยแพร่ข้อมูลอย่างจูงใจให้เห็นจริงเพื่อสร้างการรับรู้ (สมาทปนา) (3) ด้านมีความแกล้วกล้า กำลังใจในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สมุตเตชนา) (4) ด้านการรับรู้ เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร (สัมปหังสนา) และ 2) การบริหารงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างองค์กร 2) ด้านกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ 3) ด้านเจ้าหน้าที่ 4) ด้านลีลาผู้นำ 5) ด้านระบบการประชาสัมพันธ์ 6) ด้านทักษะ 7) ด้านค่านิยมร่วม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ต้องปรับตัว ปรับวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำ เพื่อให้งานประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล

2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานเพื่อสร้าง Content หรือหัวข้อที่เป็นเชิงรุก ให้ได้รับความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน ชวนให้จดจำได้ง่ายและได้รับความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. งานประชาสัมพันธ์เชิงรุกสิ่งที่เป็นหัวใจคือการวางแผนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเตรียมสื่อเป็นแบบแพคเก็จ สามารถส่งต่อได้ทุกสื่อ ทุกช่องทาง สะดวกทั้งผู้ส่งข่าวสาร ผู้รับข่าวสาร

2. ควรใช้เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ ที่หลากหลายและทันสมัย จะทำให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างใกล้ชิดและเกิดความศรัทธา น่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในครั้งนี้ไปศึกษากับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น เพื่อยืนยันตัวแปรพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์เชิงรุกซึ่งได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบใหม่เพื่อให้มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น และจะสามารถใช้เป็นโมเดลให้กับหน่วยงานอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กองทะเบียน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2563). *เกี่ยวกับกองทะเบียน.* สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http:// www.personnelpolice.com

กองยุทธศาสตร์ สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (มปท.). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580).* เอกสารเผยแพร่.

ฐิติทัตน์ นิพนธ์พิทยา (ร้อยโท). (2562). *รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทรงวิทย์ เจริญกิจธนลาภ. (2559). ความสามารถในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. *สุทธิปริทัศน์*, 30(93), 161.

ธณัฐพล ชะอุ่ม. (2558). การบริหารจัดการที่มีผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 8(1), 137.

ปิยณัฐ ไชยกุล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการประชาสัมพันธ์เชิงรุกกับภาพลักษณ์องค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 37(5), 85.

พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2563). *การประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤติ และกรณีศึกษา*. สืบค้น 2 มกราคม 2563, จาก http://drphot.com/thinkabout/archives/1319

พระนิวัฒน์ สนฺตจิตฺโต. (2561). การพัฒนาเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี, *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 1(1), 13-25.

พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม. (2563). นวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 8(4), 14-18.

พระยงยุทธ กตธุโร. (2564). การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 4(1), 28-36.

พระวีรสิษฐ กมฺมสุทฺโธและคณะ. (2562). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(2), 11-23.

พระสอนสิน ปญฺญาวโร. (2563). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(1), 57-67.

พระอลงกรณ์ กนฺตวณฺโณ. (2564). ประสิทธิภาพการจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 4(1), 47-56.

เยาวลักษณ์ ภูศรีเกษม. (2555). กระบวนการประชาสัมพันธ์ละครโทรทัศน์. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 5(2), 23.

วรวุฒิ ภักดีบุรุษ. (2560). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการจัดการแบรนด์องค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย: กรณีศึกษาธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน). *วารสารนักบริหาร Executive Journal*, 37(1), 38.

ศิริวรรณ จุลทับ. (2558). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสถาบันอุดมศึกษาเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(2), 175-176.

สุมนภัค วรภัทรทรัพย์. (2563). การอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์แก่นักเรียนโรงเรียนบางแพปฐมพิทยา จังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(2), 33-43.

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.

การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*

OATH OF OFFICE TO THE KING BY CABINET UNDER THE CONSTITUTION

เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล, สุรพล สุยะพรหม, ยุทธนา ปราณีต
Chalermchai Kokkeadtikul, Surapon Suyaprom, Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Chalermchai.k@nbtc.go.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี หากนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรียังไม่ได้ถวายสัตย์ปฏิญาณ การเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นยังไม่สมบูรณ์ แม้จะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีแล้ว การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์สะท้อนแนวคิดและหลักการอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญนิยม การประกันความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ และความเชื่อ/จารีตประเพณี 2. ปัญหาเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ได้แก่ 1) ปัญหาจุดเปลี่ยนผ่านของรัฐบาล 2) ปัญหาการถวายสัตย์ต่อหน้าองค์พระมหากษัตริย์ 3) ปัญหาการกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วน และ 4) ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ 3. แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักอาชชวะ

คำสำคัญ: การถวายสัตย์ปฏิญาณ; พระมหากษัตริย์; คณะรัฐมนตรี; รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

---

*Received April 9, 2021; Revised June 19, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study evolution of concepts and principles in political science and law regarding to Oath of Office to the King by Cabinet Under the Constitution; 2. To study the problems of the compliance with the conditions of Cabinet's Oath of Office; and 3. To study solution to mishap of Cabinet's Oath of Office. The methodology was the qualitative research, collected data from relevant document and 17 key informants by in-depth-interviewing.

Findings of the research were as follows: 1. The Cabinet's oath to the King is a pre-requirement for the official inauguration of the Cabinet. If the Prime Minister or Minister has not taken oath of office, the status of prime minister or minister is not complete and cannot run the country. The Cabinet's oath of office to the King reflects the concepts and principles of sovereignty of people, the constitutionalism, the protection of the constitution, and traditional belief. 2. The problems of Cabinet's Oath of Office were as follows: 1) shifting of government power, 2) taking oath of office before the King, 3) addressing incomplete words and 4) complying with the constitution. 3. The solutions to mishap of Cabinet's Oath of Office were as follows: 1) Corrective action by the Cabinet; 2) the check and balance mechanism by the Parliament; 3) the review by the Constitutional Court; 4) the political participation of citizen; and 5) the Integrity rule (Ashwa principle).

Keywords: Oath of Office; King; Cabinet; Constitution of Kingdom of Thailand

บทนำ

การถวายสัตย์ปฏิญาณ กล่าวได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณสืบทอดมาจากพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เนื่องจากประชาชนสมัยโบราณมีความผูกพันกับพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นผู้มีพระราชอำนาจสูงสุด เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการดื่มน้ำสาบานว่าจะจงรักภักดีและซื่อตรงต่อพระมหากษัตริย์ แนวคิดดังกล่าวได้ตกทอดสืบต่อมาในสังคมไทยจนกระทั่งปัจจุบันทั้งในแง่ของจารีตประเพณีและความเชื่อทางศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาที่ผูกพันกับการเมืองการปกครองของประเทศมาช้านาน (ธัญญ์พิชา โรจนะ, 2550) รวมทั้งเป็นที่มาของหลักการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่สอดคล้องกับแนวคิดการปฏิญาณตนก่อนเข้ารับตำแหน่งของผู้นำประเทศที่อานารยประเทศ ซึ่งพัฒนามาจากระบอบประชาธิปไตยและหลักรัฐธรรมนูญนิยมด้วย

ตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในมาตรา 161 วรรคหนึ่งและสอง ระบุว่า ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ โดยที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับในทางกฎหมายและทางปฏิบัติว่าการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นเงื่อนไขสำหรับการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี กล่าวคือแม้จะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งนายรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งคณะครบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรียังไม่ได้ถวายสัตย์ปฏิญาณ การเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นยังไม่สมบูรณ์ ยังใช้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีไม่ได้สมบูรณ์เต็มที่ (วิษณุ เครืองาม, 2554)

ในการถวายสัตย์ปฏิญาณของรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เกิดประเด็นเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณเนื่องจากมีการกล่าวอ้างว่านายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำกล่าวข้อความโดยไม่ครบถ้วน ขาดข้อความบางส่วนตามที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 161 กำหนดไว้ จึงเกิดประเด็นคำถามว่าการที่นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี กล่าวปฏิญาณโดยไม่ครบถ้วนทุกถ้อยคำจะมีผลทำให้นายกรัฐมนตรีกระทำผิดรัฐธรรมนูญ ถึงกับต้องพ้นจากตำแหน่งหรือไม่ คณะรัฐมนตรีต้องพ้นไปทั้งคณะและความเป็นรัฐบาลนี้ไม่สมบูรณ์ เป็นโมฆะหรือไม่ นายกรัฐมนตรีต้องรับผิดอย่างไรกลไกทางกฎหมายและกระบวนการตรวจสอบใดจะเป็นผู้ทำให้เรื่องนี้ยุติด้วยความเป็นธรรม (ข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2563)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุจูงใจในการศึกษาถึงที่มาและพัฒนาการของแนวคิด หลักการหรือทฤษฎีทางรัฐศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และศึกษาแนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการแนวคิดทางรัฐศาสตร์และกฎหมายเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ที่ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการทบทวนจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านนิติศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านพุทธธรรม จำนวน 2 รูป/คน และ 4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือบุคคลที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการถวายสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรี จำนวน 3 รูป/คน โดยใช้กระบวนวิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในภาพรวม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นสำคัญ จัดหมวดหมู่ตามประเด็น และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) เพื่อสรุปเพิ่มเติมเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การวิจัย สามารถนำสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. พัฒนาการแนวคิดทางรัฐศาสตร์และกฎหมายเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พบว่า การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี หากนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรียังไม่ได้ถวายสัตย์ปฏิญาณ การเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นยังไม่สมบูรณ์ แม้จะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งคณะครบแล้ว และหลักการการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์สะท้อนแนวคิดและหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญนิยม การประกันความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ และจารีตประเพณีความเชื่อสืบทอดที่ยึดถือพิธีกรรมที่แสดงถึงการให้คำมั่นสัญญาของผู้นำประเทศที่จะเข้าบริหารประเทศต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐและตัวแทนของประชาชนผู้มอบอำนาจอธิปไตย (ทั้งนี้ ถ้อยคำของการถวายสัตย์ของคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยหลักการสำคัญสามประการคือ

1) จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ 2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และ 3) รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน ได้แก่ 1) ปัญหาจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจของรัฐบาล 2) ปัญหาการถวายสัตย์ต่อหน้าองค์พระมหากษัตริย์ 3) ปัญหาการแสดงถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และ 4) ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

3. แนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน พบว่า แนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน แบ่งได้เป็น 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอาชวะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ได้แก่

1. หลักการและความสำคัญของการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สรุปได้ดังนี้

1.1 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเข้ารับหน้าที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจะต้องทำการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ก่อนจึงจะเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมาย การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

1.2 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงการให้คำมั่นสัญญาของบุคคลที่จะเข้าบริหารประเทศต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐและตัวแทนของประชาชนผู้มอบอำนาจอธิปไตยเพราะฉะนั้น คณะรัฐมนตรีผู้ถวายสัตย์ปฏิญาณต้องยึดมั่นในหลักการตามถ้อยคำปฏิญาณตนที่ได้ให้ไว้ในฐานะของคำมั่นสัญญาที่แสดงผูกพันไว้

1.3 บทบัญญัติรัฐธรรมนูญระบุถ้อยคำของการถวายสัตย์ของคณะรัฐมนตรีไว้สามประการคือ (1) จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน (3) รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ซึ่งถ้อยคำและหลักการทั้งสามข้อนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.4 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นรูปแบบสำคัญทางกฎหมาย โดยถือเป็นจุดกำหนดการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลจากคณะรัฐมนตรีชุดใหม่และชุดเก่าหรือจุดส่งมอบอำนาจบริหาร ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจำเป็นต้องดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอน

1.5 ถ้อยคำของบทบัญญัติเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณ ได้วางหลักการผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ให้ผู้ปฏิญาณตนต้องให้คำมั่นในการเคารพ รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ รวมทั้งมิให้ผู้ใดหรือองค์กรใดกระทำละเมิดรัฐธรรมนูญด้วยอันเป็นหลักการสำคัญตามแนวคิดรัฐธรรมนูญสมัยใหม่

การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีหรือสถาบันทางการเมืองเป็นหลักการสากลที่ได้ประเทศต่างๆ ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติทั้งที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยและเผด็จการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา พรไชยา (2543) ได้วิจัยเรื่อง “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ : ศึกษาเปรียบเทียบประเทศอังกฤษและประเทศไทย” และ ปวริศร เลิศธรรมเทวี (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การนำประเพณีในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ” ผลการวิจัยพบว่า อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของสถาบันกษัตริย์ของไทยที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างมาก และระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ แต่อำนาจด้านการปกครองนั้น ถูกโอนมาเป็นของรัฐบาล พระมหากษัตริย์จึงทรงใช้พระราชอำนาจผ่านฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญ์พิชา โรจนะ (2550) เรื่อง “พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในสังคมไทย จนถึง พ.ศ. 2575” และวิกานดา เกียรติมาโนชญ์ (2558) เรื่อง “รูปแบบและหน้าที่ของการสาบานและสาปแช่งในวาทกรรมการเมืองไทย” ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดการสาบานตนและพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยามีอิทธิพลต่อแนวคิดการถวายสัตย์ปฏิญาณตามรัฐธรรมนูญ โดยระบุถ้อยคำและแนวคิดในการแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

2. แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายและรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สรุปได้ดังนี้

2.1 บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่กำหนดเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้นสะท้อนแนวคิดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.2 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเข้ารับตำแหน่งและมีผลการเข้าปฏิบัติหน้าที่ เพราะเป็นบทบังคับตามรัฐธรรมนูญบัญญัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นสาระสำคัญของกระบวนการที่จะนำมาซึ่งความสมบูรณ์ของการเป็นคณะรัฐมนตรี การปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวถือเป็นหน้าที่หรือเป็น “พันธะทางกฎหมาย” (Legal Obligation) มิใช่ “ทางเลือกทางการเมือง” (Political Choice)

2.3 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต้องกระทำต่อหน้าองค์พระมหากษัตริย์ เว้นแต่พระองค์จะทรงมีพระราชวินิจฉัยจะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กระทำต่อพระรัชทายาทซึ่งทรงบรรลุนิติภาวะแล้วหรือต่อผู้แทนพระองค์ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและเป็นประมุขของชาติ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของชาตินั้นทำหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์และการรวมให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐชาติ รวมทั้งเป็นการแสดงถึงเกียรติยศและความสง่างาม (dignified) และมีความเป็นกลางทางการเมือง นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี มิใช่องค์อธิปัตย์ด้วยตนเอง แต่เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในทางปฏิบัติ แม้จะเป็นประมุขฝ่ายบริหาร จึงจำเป็นต้องกล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าประมุขแห่งรัฐจึงสอดคล้องกับระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.4 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจระหว่างรัฐบาลชุดเก่าและชุดใหม่ ซึ่งการกำหนดจุดเปลี่ยนผ่านส่งมอบอำนาจดังกล่าวเป็นนิตินโยบายที่ต้องการให้การส่งมอบหรือเปลี่ยนผ่านรัฐบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสงบสันติ ด้วยการกำหนดให้องค์พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของประเทศและทรงเป็นกลางในการทางการเมืองเป็นผู้กำหนดวันเวลาในการส่งมอบอำนาจของรัฐบาลอย่างราบรื่น ซึ่งถือว่ามีความยืดหยุ่นค่อนข้างมาก

2.5 ถ้อยคำในการถวายสัตย์ปฏิบัติที่กำหนดไว้รัฐธรรมนูญเป็นการกำหนดหลักการสำคัญทางรัฐธรรมนูญและความคาดหวังของรัฐธรรมนูญที่ประสงค์ให้ผู้ถวายสัตย์ในแต่ละตำแหน่งจะต้องตระหนักและแสดงคำมั่นสัญญาต่อประชาชน

2.6 การกล่าวถ้อยคำการถวายสัตย์ปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีต้องกล่าวให้ถูกต้องและครบถ้วน เพราะตามเอกสารเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญระบุไว้ชัดเจนถึงเหตุผลที่ควร

ต้องกำหนดถ้อยคำในการถวายสัตย์ปฏิญาณไว้ มิต้องการให้คณะรัฐมนตรีหรือผู้ถวายสัตย์ปฏิญาณประดิษฐ์ถ้อยคำที่จะกล่าวได้เองตามอำเภอใจ ประกอบการเนื้อหาของถ้อยคำที่จะต้องถวายสัตย์ยังแสดงถึงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญประสงค์จะให้ผู้กล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ปฏิญาณตระหนักและให้คำมั่นสัญญาว่าจะยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นหลักการที่ยอมรับกันว่าการกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์มิอาจกล่าวขาดหรือเกินได้

2.7 การบัญญัติหลักการและถ้อยคำของการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแสดงให้เห็นแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมที่มุ่งประสงค์ให้เกิดความชัดเจนในหลักการประชาธิปไตยและเพิ่มเติมหลักการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้คณะรัฐมนตรีกล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณว่า “...รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ” จึงเท่ากับแสดงให้เห็นว่าคณะรัฐมนตรีถือเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยทำหน้าที่ประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อให้รัฐธรรมนูญอยู่ยั้งถาวร หลักการสำคัญจะต้องไม่ถูกทำลาย การปฏิญาณตนจึงเป็นกลไกสร้างความมั่นคงแก่รัฐธรรมนูญ หรือเป็นความพยายามรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้ว่าบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญทุกองค์กรล้วนแต่ต้องปฏิญาณตนทั้งสิ้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐากูร ศิริยุทธ์วัฒนา (2560) ได้วิจัยเรื่อง“การประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญ” ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสร้างกลไกให้เกิดรักษาเสถียรภาพทางการเมืองระหว่างองค์กรหลักของรัฐ รวมทั้งการกำหนดบทบัญญัติให้องค์กรหลักที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ เพื่อประกันความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับนอกจากนี้ ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของสุชาดา เรืองแสงทองกุล (2560) เรื่อง “การกระทำทางรัฐบาล และปัญหาการตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาล” ที่ผลการวิจัยพบว่าหลักการรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ที่ยึดหลักการว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมุ่งเน้นการสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพให้กับรัฐบาลในระบอบการเมือง เช่น สร้างเงื่อนไขที่กำหนดให้การดำเนินการของรัฐต้องโปร่งใสและมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐไม่เป็นไปตามอำเภอใจตามหลักการจำกัดอำนาจรัฐ เพราะเชื่อว่ารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำขับเคลื่อนให้รัฐบาลสามารถบริหารประเทศให้เป็นไปโดยเรียบร้อยต่อเนื่องและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่ถูกละเมิดจากรัฐ

3. ปัญหาที่เกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ผ่านมาอาจมีปัญหาอยู่บ้างและได้มีการแก้ไขปัญหาบางประการไปบ้างแล้ว แต่ในบางปัญหาก็ยังขาดความชัดเจน ทั้งนี้ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจของรัฐบาล ในอดีตเคยเกิดเหตุการณ์หลายครั้งแล้วว่ามีการโปรดเกล้านายกรัฐมนตรีคนใหม่แล้ว แต่ยังไม่ได้เข้าเฝ้าถายสัตย์ปฏิญาณ จึงเกิดปรากฏการณ์ที่มีนายกรัฐมนตรีสองคนในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น กรณีรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน กับรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย รัฐบาลของนายชวน หลีกภัย กับรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา และรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา กับรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นต้น ซึ่งก็เคยมีปัญหาในการระบุว่านายกรัฐมนตรีเดิม (Incumbent Prime Minister) หรือนายกรัฐมนตรีใหม่ (Prime Minister Elected) มีอำนาจหน้าที่แค่ไหนอย่างไรในช่วงก่อนการถวายสัตย์ปฏิญาณ โดยเฉพาะภารกิจที่สำคัญต้องมีการดำเนินการหรือตัดสินใจในช่วงเวลาดังกล่าว

3.2 ปัญหาการถวายสัตย์ต่อหน้าพระมหากษัตริย์ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญกำหนดให้องคมนตรี คณะรัฐมนตรี และผู้พิพากษาและตุลาการต้องกระทำการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระพักตร์ของพระมหากษัตริย์เท่านั้น โดยมีเนื้อหาของถ้อยคำหรือคำกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดสถานที่ในการถวายสัตย์ปฏิญาณ การกำหนดสถานที่และวันเวลาเข้าเฝ้าเพื่อทำการถวายสัตย์นั้น ทางสำนักราชวังจะกำหนดและแจ้งประสานไปทางรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่จะกระทำในพระราชวัง บางครั้งเคยมีการทำที่พระที่นั่งตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ หรือที่โรงพยาบาลศิริราช ในปลายสมัยรัชกาลที่ 9 ก็มี ที่สำคัญ คือต้องมีผู้รับถวายสัตย์ปฏิญาณเท่านั้น คือ พระมหากษัตริย์ และจะกระทำต่อพระบรมฉายาลักษณ์ไม่ได้ และจะทำกับผู้แทนพระองค์ไม่ได้ ต้องทำกับต่อพระมหากษัตริย์ จึงใช้คำว่า ถวายสัตย์ปฏิญาณ

3.3 ปัญหาการกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีได้กลายมาเป็นประเด็นถกเถียงกันภายหลังจากที่มีข้อสังเกตว่าในการเข้าถวายสัตย์ปฏิญาณซึ่งนำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ได้กล่าวถ้อยคำครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 161 โดยขาดข้อความ *“ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”* กรณีดังกล่าวนับเป็นปมประเด็นครั้งแรกในการเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของไทย อันทำให้เกิดความเห็นต่อปัญหานี้อย่างมาก จึงมีการตั้งคำถามอย่างมากมายว่า การที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณไม่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญกำหนดนั้นจะมีผลทำให้เป็นการกระทำผิดรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีผลให้รัฐบาลเป็นโมฆะหรือไม่ เรื่องนี้ต้องถือว่ารัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติไว้ในมาตราใดเลย ทั้งไม่เคยมีประเพณีการปกครองว่าต้องจัดการอย่างไรและมีความผิดประการใดหรือไม่

3.4 ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เมื่อเกิดปรากฏการณ์ของการถวายสัตย์ปฏิญาณไม่ครบถ้วนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่รับคำร้องกรณีนี้ไว้พิจารณาเนื่องจากการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ

พระมหากษัตริย์เป็นการกระทำทางการเมือง (Political Issue) ของคณะรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญฝ่ายบริหารในความสัมพันธ์เฉพาะกับพระมหากษัตริย์ อันอยู่ในความหมายของการกระทำของรัฐบาล จึงเกิดประเด็นคำถามว่ากลไกใดเหมาะสมที่จะจัดการกับปัญหาดังกล่าว

4. แนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน แบ่งได้เป็น 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอาชชวะ 6 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองสำคัญหนึ่งในหลักทศพิธราชธรรม เพราะหากผู้นำปฏิบัติตนไม่ซื่อตรงไม่ซื่อสัตย์จะเป็นบ่อเกิดแห่งความประพฤติทุจริตคิดมิชอบและก่อให้เกิดความหวาดระแวงในชุมชนและสังคม หากผู้นำประพฤติตรงและปฏิบัติตรงต่อกันมีความจริงใจต่อกันและกันแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความไว้วางใจ ยอมรับนับถือและสมัครสมานสามัคคี สังคมก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับของงานวิจัยของ Jeffrey Toobin (2013) ใน “The Oath: The Obama White House and The Supreme Court” ที่อธิบายแนวทางการแก้ไขปัญหาในกรณีการสาบานตนหรือปฏิญาณตนผิดพลาดของผู้นำประเทศว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้นำประเทศที่ต้องรีบเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อลดปัญหาในทางกฎหมายและความขัดแย้งในทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น และบทบาทของประชาชนในการตรวจสอบพฤติกรรมและการกระทำของผู้นำประเทศ นอกจากนี้ ยังอธิบายให้เห็นว่าแนวคิดการสาบานตนหรือถวายสัตย์ปฏิญาณของผู้นำประเทศเป็นหลักการสากลที่ยอมรับกันและสะท้อนหลักการความรับผิดชอบทางการเมืองของผู้นำประเทศ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สามารถสรุปในภาพรวมได้ตามแผนภาพ ดังนี้

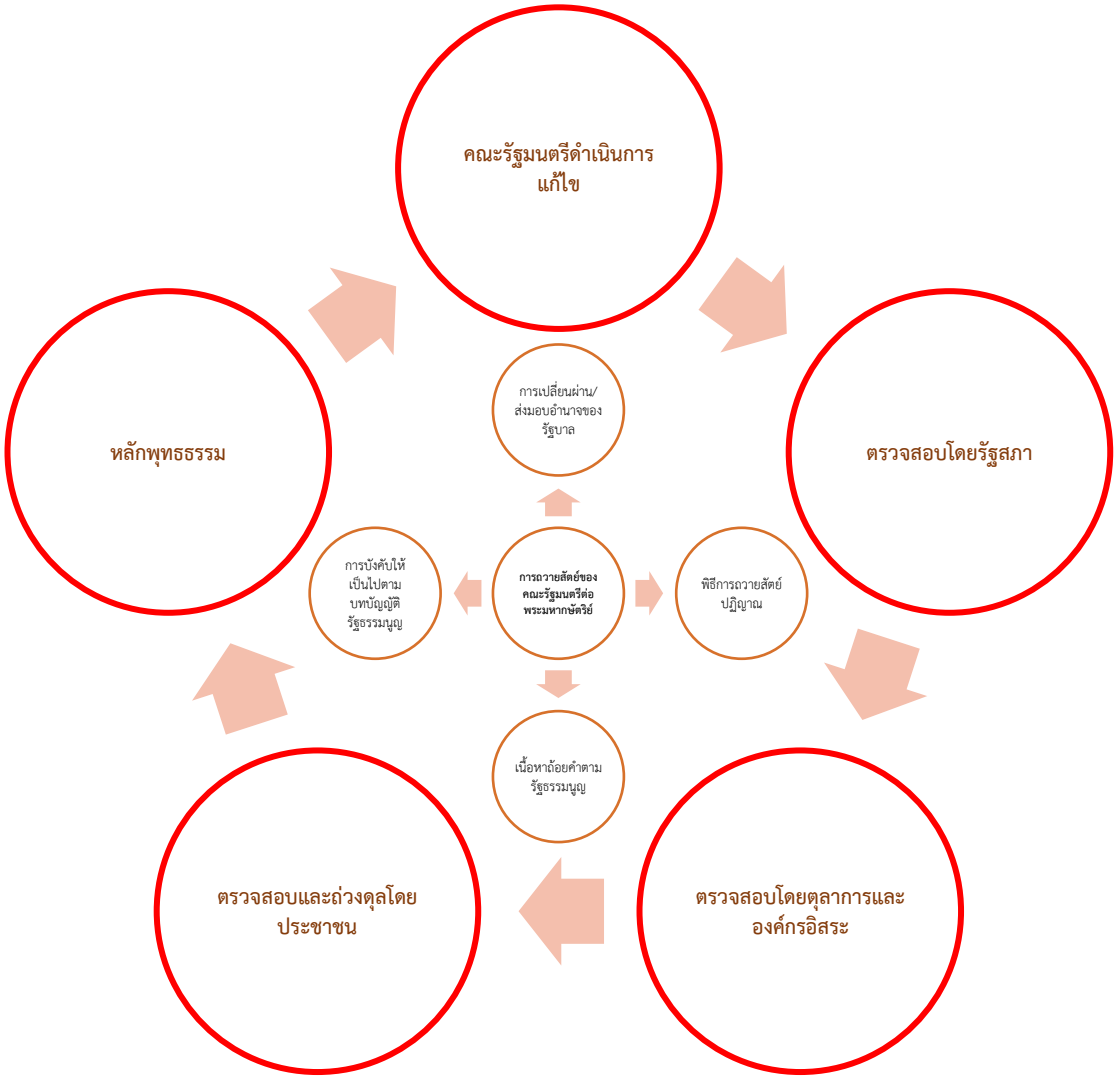

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามแผนภาพที่ 1 นั้น สามารถสรุปได้ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและสอดคล้องหลักรัฐธรรมนูญนิยมตามหลักการสากล การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเข้ารับตำแหน่งและ

มีผลการเข้าปฏิบัติหน้าที่ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเข้ารับตำแหน่งและมีผลต่อการเข้าปฏิบัติหน้าที่ และถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจระหว่างรัฐบาลชุดเก่าและชุดใหม่ ถ้อยคำการถวายสัตย์ปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีสะท้อนหลักการสำคัญตามรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีต้องให้คำมั่นแก่ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การกล่าวถ้อยคำการถวายสัตย์ปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีต้องกล่าวให้ถูกต้องและครบถ้วน และกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยทำหน้าที่ประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ผ่านมาเคยเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ไม่ครบถ้วนอยู่บ้าง เช่น การพิจารณาจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจของรัฐบาล การถวายสัตย์ต่อหน้าพระมหากษัตริย์ การกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีแล้วแต่กรณี รวมทั้งอาจกลายเป็นทั้งประเด็นปัญหาทางกฎหมายหรือทางการเมืองด้วย หากไม่ดำเนินการป้องกันหรือแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสม อนึ่ง หากมีปัญหาในการปฏิบัติตามหลักการและขั้นตอนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วนนั้น งานวิจัยนี้จึงนำเสนอแนวทางแก้ไข ดังนี้ คณะรัฐมนตรีควรดำเนินการแก้ไขการถวายสัตย์ปฏิญาณตนให้ครบถ้วน หากเกิดข้อบกพร่องหรือผิดพลาดหรือรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระอาจทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการตรวจสอบและถ่วงดุล การไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และที่สำคัญคือประชาชนควรต้องมีบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีว่าปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาหรือไม่ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

อนึ่ง หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ อาชชวะ (ความซื่อตรง) ในหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์และประชาชน 2) ความซื่อสัตย์ต่อสัจจะวาจา 3) ความซื่อตรงต่อเวลา 4) ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 5) ความซื่อสัตย์ต่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน และ 6) ความซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของตน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พิธีการถวายสัตย์ของคณะรัฐมนตรีในครั้งแรกอาจจัดให้เป็นพิธีการอย่างเป็นทางการต่อหน้าสาธารณะเพื่อแสดงถึงการเข้ารับตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีครั้งแรกและมีการนโยบาย

รัฐบาลต่อสาธารณะลักษณะทานองเดียวกับพิธีสาบานตน/ปฏิญาณตนของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

2. รัฐบาลควรจัดให้มีพิธีการแถลงนโยบายรัฐบาลต่อสาธารณะต่อประชาชนหลังจากเข้าเฝ้าถวายสัตย์แล้วเพื่อแสดงออกถึงเกียรติยศและความสง่างามของสถาบันทางการเมือง และเป็นการเคารพและให้เกียรติกับประชาชน รวมทั้งเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในชาติ เพราะการจัดเป็นพิธีการอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะให้ประชาชนเห็นและรับรู้อย่างกว้างขวางจะสร้างความเชื่อมโยงสถาบันพระมหากษัตริย์ คณะรัฐมนตรี และประชาชนเข้าด้วยกัน และยังเป็นการหลอมรวมให้ประชาชนและสถาบันทางการเมืองรู้สึกร่วมกันและมีประวัติศาสตร์ร่วมกันอันเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นของชาติ

3. การสร้างกลไกในการตรวจสอบและบทลงโทษสาหรับการละเมิดหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในกรณีองค์กรหรือสถาบันจงใจไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการถวายสัตย์ปฏิญาณให้ครบถ้วน รวมทั้งมาตรการแก้ไขข้อบกพร่องกรณีไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญกรณีที่อาจเกิดจากความไม่ตั้งใจหรือผิดพลาดบกพร่องเพียงเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและลดความขัดแย้งทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะการกาหนดให้ถ้อยคาที่กล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณถือเป็นคามั่นสัญญาต่อประชาชนและเป็นพันธะทางการเมืองที่อาจนำมาสู่เหตุการณ์ถอดถอนออกจากตำแหน่งได้และเปิดอภิปรายในรัฐสภาเพื่อเรียกว่าความรับผิดชอบทางการเมืองของผู้นำได้

4. รัฐบาลและสถาบันทางการเมืองที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของการถวายสัตย์ปฏิญาณและการปฏิญาณตน เพื่อให้ประชาชนจะได้ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ถวายสัตย์ปฏิญาณและผู้ปฏิญาณตน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบทางการเมือง

5. ผู้มีหน้าที่ถวายสัตย์ปฏิญาณและผู้ปฏิญาณตนต้องเคารพและรักษาคามั่นสัญญาที่ตนเองให้ไว้ โดยยึดมั่นตามถ้อยคำที่ถวายสัตย์ปฏิญาณหรือให้คำมั่นไว้ พร้อมประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เพื่อจรรโลงหลักการนี้และสะท้อนถึงค่านิยมอันดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวกับขั้นตอนหรือพิธีการถวายสัตย์ปฏิญาณควรจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติที่มีความชัดเจนและชี้แจงผู้เข้าเฝ้าถวายสัตย์

2. หน่วยงานที่เกี่ยวกับขั้นตอนหรือพิธีการถวายสัตย์ปฏิญาณควรมีแนวทางในการตรวจทานและทักท้วงการกล่าวถ้อยคาตามคาปฏิญาณที่อาจกล่าวไม่ครบถ้วนหรือผิดพลาด รวมทั้งการนาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยอานายความสะดวกในระหว่างพิธีกรรมดังกล่าว

3. รัฐบาลควรให้ความรู้และรณรงค์หลักการของการถวายสัตย์ปฏิญาณและการปฏิญาณตนให้เป็นค่านิยมที่ดีในสังคม เพื่อสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมที่ดีอย่างมีเหตุมีผล

เพราะเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมที่รักษาคำมั่นสัญญาของตนเองตามหลักอาชชวะ 6 และหลักธรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. รัฐบาลควรให้ความรู้และรณรงค์เกี่ยวกับหลักการของถ้อยคำในการถวายสัตย์ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน เช่น การจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้เกิดเป็นค่านิยมทางสังคมและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ดีในสังคมไทย ซึ่งเพราะหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นค่านิยมที่ทั่วโลกให้การยอมรับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีในเชิงประวัติศาสตร์โดยเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญและพิจารณาสภาวะและวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย

2. ควรวิจัยเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณขององค์กรหรือสถาบันทางการเมืองอื่น เช่น องค์คณะมนตรี ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ศาลและตุลาการ เป็นต้น โดยอาจศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ เชิงสถาบัน เชิงนิติศาสตร์ หรือเชิงรัฐศาสตร์ในมิติอื่นๆ

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีเปรียบเทียบกับการปฏิญาณตนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร์และสมาชิกวุฒิสภา

4. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิญาณตนของพระมหากษัตริย์หรือผู้นำประเทศโดยเปรียบเทียบสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิญาณตนและบทบาทของผู้นำประเทศเปรียบเทียบบริบทของประเทศต่างๆ ในแต่ละรูปแบบการเมืองการปกครอง

เอกสารอ้างอิง

เจษฎา พรไชยา. (2543). *พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศอังกฤษและประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐากูร ศิริยุทธ์วัฒนา. (2560). การประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญ. *วารสารวิชาการวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ,* 7(2), 23-35.

ธัญญ์พิชา โรจนะ. (2550). *พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในสังคมไทย จนถึง พ.ศ. 2575* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ปวริศร เลิศธรรมเทวี. (2561). *การนำประเพณีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ.* (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วิกานดา เกียรติมาโนชญ์. (2558). *รูปแบบและหน้าที่ของการสาบานและสาปแช่งในวาทกรรมการเมืองไทย.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิษณุ เครืองาม. (2554). *หลังม่านการเมือง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2562). *ข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2562 วันพุธที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2562.* สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.isranews.org/isranews-news/80348-isranews-80348.html

สุชาดา เรืองแสงทองกุล. (2560) *การกระทำทางรัฐบาล และปัญหาการตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาล.* (ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Toobin, J. (2013). *The Oath: The Obama White House and The Supreme Court.* New York: Doubleday.

การใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูบ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

USE OF ACCOUNTING INFORMATION FOR ADMINISTRATION OF COMMUNITY PRODUCT MANUFACTURERS: CASE STUDY OF WATER HYACINTH WEAVE GROUP AT BAN KUB SUB-DISTRICT, HAN SANG SUB-DISTRICT, BANG PAHAN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เพ็ญนภา หวังที่ชอบ, สุภลัคน์ จงรักษ์
Pennapa Wangtichob, Supaluk Jongruk
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: pennapa@aru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน 2. ศึกษาจุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) ศึกษาต้นทุนผลิตภัณฑ์ และการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวาบ้านกูบ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของกลุ่มในการใช้ข้อมูลางการบัญชี พบว่าการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน จะใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน การกำหนดราคาขายจะใช้การกะประมาณ มีความสามารถในงานบัญชีเล็กน้อย 2. การคำนวณจุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์ และ 3. การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ และการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม พบว่า จะมีสินค้าที่เป็นที่นิยม 5 แบบ ได้แก่ 1) กระเป๋าสะพายข้าง (ใบเล็ก) มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 80 บาท ราคาขาย 150 บาท จุดคุ้มทุน 50 ใบ 2) กระเป๋าถือทรงเชี่ยนหมาก มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 180 บาท ราคาขาย 300 บาท จุดคุ้มทุน 30 ใบ 3) กระเป๋าถือสำหรับใส่เอกสาร มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 170 บาท ราคาขาย 290 บาท จุดคุ้มทุน 45 ใบ 4) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 8 X 12 นิ้ว มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 100 บาท ราคาขาย 180 บาท จุดคุ้มทุน 45 ใบ และ 5) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 15 X 20 นิ้ว มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 120 บาท ราคาขาย 200 บาท จุดคุ้มทุน 45 ใบ

คำสำคัญ: การคำนวณต้นทุน; จุดคุ้มทุน; ผลิตภัณฑ์ชุมชน; กำหนดราคาขาย

---

*Received June 23, 2021; Revised July 13, 2021; Accepted July 13, 2021

Abstract

Objectiveness 0f this research article were: 1. To study the general condition of accounting information in the management of community product manufacturers at present. 2. To study the break-even point of community products. and 3. To study the product capital cost for determining the appropriate selling price. Methodology was the qualitative research, data were collected from key informants, purposefully selected from Ban Kub water hyacinth products Subdistrict, Han Sang Subdistrict, Bang Pahan District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province by in-depth-interviewing.

Findings were as follows: 1. General condition of the group in the use of accounting information, current product cost analysis used the approximate method no-break-even analysis The sales price was determined using estimation with little accounting skill, 2. Calculating the break-even point of the product, and 3. Analyzing the product cost. and setting reasonable selling prices. There were 5 popular types of water hyacinth products. Including 1) A shoulder bag (small) cost per unit 80 baht, selling price 150-baht, break-even point 50 pieces. 2) A bag in the shape of a betel nut. cost per unit was 180 baht, selling price was 300 baht, break-even point 30 pieces. 3) Carrying bag for documents, handbag cost per unit was 170 baht, selling price was 290 baht, break-even point was 45 pieces. 4) Round basket size 8 X 12 inches, cost per unit was 100 baht, selling price was 180 baht, break-even point was 45 pieces. and 5) Round basket size 15 X 20 inches. Cost per unit was 120 baht, selling price was 200 baht, break-even point was 45 pieces.

Keywords: Cost calculation; Break-even point; Community products; Set selling price

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ทั้ง 3 ด้าน จะต้องสมดุลกัน และรากฐานที่ลึกที่สุดของทั้ง 3 ด้านนี้ ก็คือ คน เพราะคนเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ จะพัฒนาคนอย่างไรให้มีแนวคิด มีกรอบแนวคิดให้พัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน หลักคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานไว้จะเป็นแนวทางสำคัญที่ ‘ทำให้ชีวิตของแต่ละคน มีความปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข’

และเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบาลแต่เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า ‘ถ้าทุกคนยึดมั่นว่า เราต้องช่วยกันและต้องพยายามที่จะปฏิบัติงานของตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตด้วยความตั้งใจดี ด้วยความเอาใจใส่ดีในหน้าที่ของตน เชื่อได้ว่าส่วนรวมจะอยู่ได้ อย่างมั่นคงและถาวรแน่’ (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 2564)

การสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด เพราะจุดเปราะบางมีหลายจุดในเรื่องขององค์ความรู้ใหม่ รวมถึงวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ต้องประสบปัญหาในการประกอบธุรกิจหลายประการ คือการขาดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการ การตลาด แรงงาน เทคโนโลยีการผลิต รวมถึงด้านการเงินและการบัญชีนั้น โดยเฉพาะทางด้านบัญชี ที่ยังมีการจัดทำบัญชีอย่างไม่เป็นระบบ การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่ไม่ถูกต้อง การกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมเหตุสมผล ส่งผลให้บางครั้งเกิดการขาดทุนขึ้นได้ รวมไปถึงการวางแผนและตัดสินใจในอนาคตอีกด้วย (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564)

ข้อมูลทางการบัญชีถือเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจในอนาคต การตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ โดยจะประเมินจากข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งอาจจะอยู่ ในรูปของรายงานวิเคราะห์ต่าง ๆ หากมีข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้อง ทำให้สามารถพัฒนากิจการให้เจริญก้าวหน้าได้

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรในสถาบันการศึกษาที่มีการดำเนินภารกิจหลักที่สำคัญตามยุทธศาสตร์ คือ การพัฒนาท้องถิ่นตามพระราโชบาย ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2571) นั้น และได้รับผิดชอบพื้นที่กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูบ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการลงพื้นที่และจากการสัมภาษณ์เบื้องต้นกับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน พบปัญหาว่ายังต้องการความรู้และความเข้าใจทางด้านบัญชีในเรื่องการจัดทำระบบบัญชีต้นทุน การกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน โดยเฉพาะการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนทางด้านการบัญชี จึงสนใจที่จะศึกษาต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน รวมถึงการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนและเป็นการส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้อง รวมถึงเพื่อกำหนดราคาขายที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดการยกระดับผลิตภัณฑ์ด้านต้นทุน และราคาขายทำให้เศรษฐกิจชุมชนเกิดการพัฒนาสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาจุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. เพื่อศึกษาต้นทุนผลิตภัณฑ์ในการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

รูปปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูบ ตำบลหันสัง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่ม และผู้จัดทำบัญชี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อรวบรวม สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาดังต่อไปนี้
    1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน
    1.2 การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ปัจจุบัน
    1.3 การวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อหาจุดคุ้มทุน
    1.4 การวิเคราะห์ต้นทุนและกำหนดราคาขายที่เหมาะสม
    1.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ศึกษาจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยไปสอบถามสำรวจข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนหนึ่งและค้นคว้าทางเว็บไซต์ของหน่วยงานอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งได้แก่ พัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมถึงข้อมูลการผลิต ต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มานำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย และสรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 2การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชนและการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มานำเสนอข้อมูลในรูปแบบการคำนวณ การบรรยาย และสรุปผลการวิจัย โดยสูตรในการคำนวณ มีดังนี้

1. สูตรการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต (เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ, 2550 หน้า 17)

1.1 ต้นทุนการผลิต = วัตถุดิบทางตรง + ค่าแรงงานทางตรง + ค่าใช้จ่ายในการผลิต

2. สูตรการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน โดยใช้กำไรส่วนเกิน (ศศิวิมล มีอำพล, 2550 หน้า 5-9)

$$\text{2.1 จุดคุ้มทุนเป็นหน่วย} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่รวม}}{\text{กำไรส่วนเกินต่อหน่วย}}$$

$$\text{2.2 จุดคุ้มทุนเป็นบาท} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่รวม}}{\text{อัตรากำไรส่วนเกิน}}$$

3. สูตรการวิเคราะห์ราคาขาย (ศศิวิมล มีอำพล, 2550 หน้า 5-9)

3.1 กำหนดราคาขายจากต้นทุนผันแปร

ราคาขาย = ต้นทุนผันแปร + (อัตราส่วนเพิ่ม x ต้นทุนผันแปร)

3.2 กำหนดราคาขายจากต้นทุนรวม

ราคาขาย = ต้นทุนรวม + (อัตราส่วนเพิ่ม x ต้นทุนรวม)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุน การกำหนดจุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์ และการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มานำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มในปัจจุบัน พบว่า มีนางสุณี ทูลศิลป์ เป็นประธานกลุ่ม ประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปี สมาชิกในกลุ่ม 20 คน ลักษณะการผลิตเป็นการผลิตเอง ลักษณะการขายเป็นการขายปลีก การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบัน จะใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน การกำหนดราคาขายจะใช้การกะประมาณ มีความสามารถในงานบัญชีเล็กน้อย การวิเคราะห์ต้นทุนปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมตามหลักการบัญชีต้นทุน

2. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ 5 ใบ เมื่อนำต้นทุนคงที่มาคำนวณจุดคุ้มทุนของแต่ละผลิตภัณฑ์ พบว่า 1) กระเป๋าสะพายข้าง (ใบเล็ก) จะต้องขายให้ได้

จำนวน 50 ใบ จึงจะคุ้มทุน 2) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 8 X 12 นิ้ว และตะกร้าทรงกลม ขนาด 15 X 20 นิ้ว จะต้องขายให้ได้ จำนวน 45 ใบ จึงจะคุ้มทุน 3) กระเป๋าถือทรงเชี่ยนหมาก และกระเป๋าถือสำหรับใส่เอกสาร จะต้องขายให้ได้ จำนวน 30 ใบ จึงจะคุ้มทุน

3. การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน และการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม โดยผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา มีสินค้าที่เป็นที่นิยม 5 แบบ ได้แก่ 1) กระเป๋าสะพายข้าง (ใบเล็ก) การวิเคราะห์ต้นทุนกระเป๋าสะพายข้าง (ใบเล็ก) มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 120 บาท ราคาขาย 150 บาท จะมีกำไร 30 บาท 2) กระเป๋าถือทรงเชี่ยนหมาก การวิเคราะห์ต้นทุนกระเป๋าถือทรงเชี่ยนหมาก มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 180 บาท ราคาขาย 300 บาท จะมีกำไร 120 บาท 3) กระเป๋าถือสำหรับใส่เอกสาร การวิเคราะห์ต้นทุนกระเป๋าถือสำหรับใส่เอกสาร มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 170 บาท ราคาขาย 290 บาท จะมีกำไร 110 บาท 4) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 8 X 12 นิ้ว การวิเคราะห์ต้นทุนตะกร้าทรงกลม ขนาด 8 X 12 มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 100 บาท ราคาขาย 150 บาท จะมีกำไร 50 บาท และ 5) ตะกร้าทรงกลม ขนาด 15 X 20 นิ้ว การวิเคราะห์ต้นทุนตะกร้าทรงกลม ขนาด 15 X 20 มีต้นทุนต่อหน่วยใบละ 120 บาท ราคาขาย 200 บาท จะมีกำไร 80 บาท

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านกูบ มีสภาพทั่วไปของการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารจัดการของกลุ่มในการวิเคราะห์ต้นทุนไม่ถูกต้อง ไม่ครอบคลุมกับหลักการบัญชีต้นทุน มีความสามารถในการวิเคราะห์ต้นทุนเล็กน้อย สอดคล้องกับศิริรัตน์ เซ็งเส็งและคณะ (2558) ได้ศึกษา การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชม พบว่า ศักยภาพในการจัดทำบัญชีและระบบบัญชีต้นทุน มีการทำถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน มีความสามารถในงานบัญชีเล็กน้อยถึงปานกลาง การคำนวณต้นทุนและการกำหนดราคาขาย โดยการกะประมาณ ซึ่งไม่ครอบคลุมระบบบัญชีต้นทุนตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง ในส่วนของการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่ครบถ้วน ไม่มีการวิเคราะห์แยกประเภทต้นทุน ตามหลักการบัญชีต้นทุน สอดคล้องกับกิ่งกนก รัตนมณี และคณะ (2562) ได้ศึกษาการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดตรัง โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความครบถ้วนในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในจังหวัดตรัง ตามหลักการบัญชีต้นทุน และเพื่อศึกษาการกำหนดราคาขายเปรียบเทียบกับต้นทุนที่แท้จริง ผลการศึกษาพบว่ารายการต้นทุนส่วนใหญ่ที่ทางกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ไม่ได้นำมาคำนวณรวมเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์ ด้วยวิธีการต้นทุนเต็ม ได้แก่ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตประเภท ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 63 ผลิตภัณฑ์ มีจำนวน 23 ผลิตภัณฑ์ คำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ครบถ้วนตามหลักการบัญชีต้นทุน และอีก จำนวน 40 ผลิตภัณฑ์คำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ไม่ครบถ้วน เมื่อ

พิจารณาผลการศึกษาการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ พบว่าส่วนใหญ่มีการกำหนดราคาขายโดยเปรียบเทียบจากคู่แข่งขันส่งผลให้มีผลิตภัณฑ์จำนวน 25 ผลิตภัณฑ์ กำหนดราคาขายไว้ต่ำกว่าต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่แท้จริง ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นจึงมีผลขาดทุนขั้นต้น.

ในส่วนของการคำนวณจุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นพบว่าสินค้าบางประเภทยังมีการกำหนดราคาขายที่ต่ำเกินไป รวมถึงในส่วนของต้นทุนของวัตถุดิบทางตรงของผลิตภัณฑ์นั้นชุมชน มีราคาค่อนข้างสูงเนื่องจากต้องซื้อจากภายนอกและนำมาผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของพลอยไพลิน บุญฤทธิ์ตมนต์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์หวด: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานบ้านหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผลิตภัณฑ์หวดกลุ่มจักสานบ้านหมากหญ้า มีต้นทุนวัตถุดิบที่ส่งผลต่อกำไรสุทธิไม่มากหนัก ผู้ประกอบการควรปลูกไม้พางเอง เพื่อที่จะลงต้นทุนในวัตถุดิบหลัก เพื่อเพิ่มปริมาณสินค้ามากขึ้น โดยไม่ได้เพิ่มค่าใช้จ่ายมาก เนื่องจากลงทุนในการปลูกไม้พางลงทุน เพียงครั้งเดียวจึงจะคุมกว่าไปซื้อไม้พางกับพ่อค้าคนกลาง

การกำหนดราคาขายโดยเปรียบเทียบกับต้นทุน สรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาใช้การกำหนดราคาโดยพิจารณาจากคู่แข่งขันรายอื่นเปรียบเทียบ ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงและนำต้นทุนการผลิตสินค้ามาใช้ประกอบในการกำหนดราคาขาย แต่ยังไม่ถูกหลักบัญชีต้นทุน ทำให้การตั้งราคาขายต่ำส่งผลให้ได้กำไรน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐ์พล จงพิทักษ์สกุล และดวงรัตน์ โพธิ์เงิน (2563) ที่กล่าวว่า กลุ่มผู้ผลิตยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบันทึกรายการบัญชี ขาดความสามารถในการคนวณต้นทุนที่ถูกต้อง ส่งผลให้การกำหนดราคาขายที่ยังไม่ถูกหลักต้นทุน

องค์ความรู้จากการวิจัย

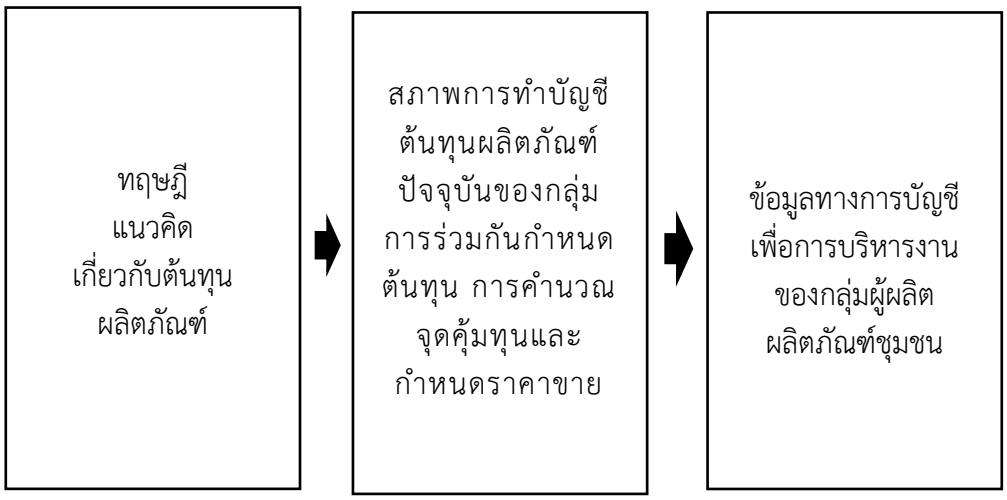

ภาพที่ 1 รูปแบบองค์ความรู้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงาน

จากแผนภาพสามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนผลิตภัณฑ์ เป็นการนำความรู้ในเชิงทฤษฎีถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้อง

2. การศึกษาสภาพการทำบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ปัจจุบันของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการจำแนกต้นทุน กำหนดต้นทุน คำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาขายและการคำนวณจุดคุ้มทุน ทำให้กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ทราบต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่แท้จริง การกำหนดราคาขายที่เหมาะสม และทราบจุดคุ้มทุนเพื่อกำหนดเป้าหมายในการขาย ส่งผลให้กลุ่มผู้ผลิตสร้างความได้เปรียบกับคู่แข่งขันเมื่อรู้ต้นทุนผลิตที่แท้จริง สามารถควบคุมต้นทุนได้ ทำให้กำหนดราคาขายได้ถูกต้องเหมาะสม

3. กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงานของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถนำความรู้มาใช้ในการวางแผน ควบคุม กำกับ ตัดสินใจ เช่น วางแผนควบคุมต้นทุนการผลิต วางแผนในการกำหนดเป้าหมายยอดขาย การตัดสินใจรับคำสั่งซื้อพิเศษที่นอกเหนือจากการผลิตปกติ ทำให้กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนมียอดขายเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น กำไรเพิ่มขึ้น สามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรม เรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุน การจำแนกต้นทุน และการจัดทำบัญชีแก่กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดทำระบบบัญชีต้นทุนด้วยคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปที่เหมาะสมให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. ประธานกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนควรจัดให้มีผู้ทำบัญชีที่มีความรู้ความสามารถจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่องและเอกสารข้อมูลทางการบัญชีมาใช้ในการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบัญชีต้นทุน โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ การกำหนดราคาขาย การกำหนดกำไรที่ต้องการ เพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพในการดำเนินธุรกิจและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจได้

2. ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรมีการเรียนรู้เกี่ยวกับบัญชีต้นทุน และการจัดทำบัญชีด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการดำเนินงาน สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในเชิงธุรกิจได้ในอนาคต

ข้อเสอนแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยบริบทของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า การจัดทำบัญชี คำนวณต้นทุน โดยใช้ระบบมือ (Manual) และใช้เอกสารทางบัญชีเป็นสมุดรายรับรายจ่ายเพียงเล่มเดียว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกนก รัตนมณี และคณะ. (2562). การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดตรัง. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 15(1), 75-84.

ณัฏฐ์พล จงพิทักษ์สกุล และดวงรัตน์ โพธิ์เงิน. (2563). การวิเคราะห์ต้นทุนและการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มบ้านคลองทราย:ตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(5), 147-152.

เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ. (2550). *การบัญชีต้นทุน 1.* กรุงเทพฯ: ส.เอเซียเพสร (1989) จำกัด.

พลอยไพลิน บุญฤทธิ์ตมนต์ และคณะ. (2563). *การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์หวด : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานบ้านหมากหญ้า อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี* (รายงานการวิจัย). อุดรธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ศศิวิมล มีอำพล. (2550). *การบัญชีเพื่อการจัดการ.* กรุงเทพฯ: บริษัท อินโฟโมนิ่ง จำกัด.

ศิริรัตน์ เซ็งเส็ง และคณะ. (2558). *การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชม: อาหารและสมุนไพร.* กรุงเทพฯ: การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53 : สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2562). *เศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ.* สืบค้น 30 เมษายน 2564, จาก https://www.codi.or.th

หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. (2562). *เปิด 5 ปัญหาเศรษฐกิจที่ประชาชนคาดหวังให้รัฐบาลเร่งจัดการ.* สืบค้น 17 เมษายน 2564, จาก https://www.thaipost.net

ข้อเสนอแนะการกำหนดน้ำหนักการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

SUGGESTIONS FOR WEIGHTING BUDGET ALLOCATION TO PROMOTE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์
Kett Lertwiwattanapong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
E-mail: kett841@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสรรงบประมาณในลักษณะที่มีการกำหนดน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัวขององค์ประกอบในแต่ละด้านของการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสานของการวิจัย 2 ประเภทคือ 1) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามการจัดสรรงบประมาณแบบกำหนดน้ำหนักส่งไปยังผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาอำเภอทั้ง 16 ท่าน และ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการนำรูปแบบการจัดสรรงบประมาณแบบกำหนดน้ำหนักที่ได้รับไปประยุกต์ใช้จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาตลอดชีวิต เศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 3 ท่าน

ผลการศึกษาพบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ควรกำหนดให้ น้ำหนักของ หลักการงบประมาณ อยู่ที่ร้อยละ 28.75 รองลงมาคือ หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 หลักการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร้อยละ 19.17 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การกำหนดน้ำหนัก; การจัดสรรงบประมาณ; การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

---

*Received April 30, 2021; Revised June 17, 2021; Accepted July 11, 2021

Abstract

Objectives of this research were to suggest budget allocation by weighting each element to promote non-education from the Office of the Non-Formal and Informal Education Phra Nakhon Si Ayutthaya province. This research was mixed method that consisted of 1. Survey Research, the questionnaire was used to collect data from 16 respondents who were directors of Office of the Non-Formal and Informal Education District for this study. 2. Focus Group Discussion was employed for this step, the first draft for this suggestion was reconsidered by 3 experts that involved in non-education, informal education, economic fields as well as the officer in charge of budget allocation from the Ministry of Education.

The findings revealed that the guidelines to improve budget allocation to promote non-formal education should be weighted on the principle of management 28.75 percent, of principles of budgeting, 28.33 percent, of principles of management, 23.75 percent, principles of non-formal education. and 19.17 percent of principles of promotion of Non-Formal, Informal Educational Act B.E.2551 from the National Education Policy, National Education Plan and the national economic and social development plan respectively.

Keywords: The weighted factors; Budget allocation; Non-formal and informal education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปีพ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ได้จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เรื่อยมาถึงปัจจุบันคือฉบับที่ 11 มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคนเป็นหลัก โดยเฉพาะแผนฯ ฉบับที่ 11 และ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ที่กล่าวไว้ว่า *“ให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”* (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2564) หน่วยงานที่จัดบริการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และส่งเสริมบุคคลด้านการศึกษาสำหรับผู้ที่ได้รับกระทบหรือพลาดโอกาสทางการศึกษามากที่สุดคือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการการศึกษางบประมาณถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ จากการศึกษาของเขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์ (2560) และอรทัย ทองฤกษ์ฤทธิ์ (2559)

พบว่า สภาพปัญหาโดยรวมของการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบของประเทศไทยในช่วงระหว่างปีงบประมาณ 2556-2558 เรียงลำดับตามรุนแรงของปัญหาพบว่า 1) ความสอดคล้องของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรกับนโยบายการศึกษา 2) ความเหมาะสมของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการเบิกจ่ายงบประมาณ 3) ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อการบริหารการศึกษา และ 4) ความตรงต่อเวลาของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) เป็นหนึ่งในจำนวน 77 จังหวัดของสำนักงานกศน. ซึ่งจัดการเรียนการสอนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งหมด 16 อำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีปัญหาการบริหารจัดการเรื่องเกี่ยวกับจัดสรรงบประมาณลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคืองบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ทางสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแก้ไขปัญหาโดยเชิญผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (ผอ.ศูนย์กศน. อำเภอ) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงบประมาณที่ได้มา นอกจากนี้ทางสำนักงาน กศน.จ.พระนครศรีอยุธยายังเคยได้ทำบันทึกแจ้งไปยัง สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการอนุมัติกลับมาแต่อย่างใด

จากงานวิจัยของเขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์ (2560) ได้เสนอแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบของประเทศไทยว่า การจัดสรรงบประมาณที่สามารถกระจายไปสู่ความต้องการของสำนักงานกศน.จังหวัดนั้นควรประกอบไปด้วย 4 หลักการ คือหลักการบริหารจัดการ หลักการงบประมาณ หลักการการศึกษานอกระบบ และพระราชบัญญัติ นโยบายการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ดีทั้ง 4 หลักการนั้นยังไม่ได้ระบุว่าหลักการใดควรให้สำคัญมากน้อยไปว่ากัน ซึ่งจากงานศึกษาของ Anthony Atkinson (1995) เรื่องการจัดสรรรายจ่ายงบประมาณของรัฐบาลการกระจายผลประโยชน์ พบว่า การให้ความช่วยเหลือแบบรูปแบบเดียวกัน (uniform benefit) นั้นทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจหรือประชาชนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น จึงควรกำหนดความสำคัญไปยังปัจจัยที่มีผลกระทบและก่อประโยชน์ให้แก่ทุกภาคส่วนมากที่สุด

จากที่ได้กล่าวไปดังสรุปได้ว่า การจัดสรรงบประมาณควรให้ความสำคัญหรือเน้นน้ำหนักไปที่ปัจจัยที่จะส่งผลกระทบโดยตรงกับการกระจายรายได้ของรัฐบาลไปยังประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มากที่สุด เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่จะตามมาภายหลัง จากการศึกษาดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกำหนดปัจจัยต่างๆ โดยพิจารณาทุกปัจจัยมีน้ำหนักเท่ากัน ซึ่งความเป็นจริงแล้ว แต่ละจังหวัดหรือแต่ละอำเภอมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป หรือแม้ภายในจังหวัดเดียวกันแต่ละอำเภอก็มีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข หรือแม้แต่การบริการศึกษาเองก็ตาม คำถามที่เกิดขึ้นคือ ทางสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรจัดสรรอย่างไรให้เหมาะสมกับศูนย์กศน.

อำเภอที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเข้าบริการต่างๆ ของภาครัฐที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม สามารถกระจายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอการจัดสรรงบประมาณในลักษณะที่มีการกำหนดน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัวขององค์ประกอบในแต่ละด้านของการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีคือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากร การศึกษานี้ใช้ศึกษากับสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทั้งสิ้น 16 ศูนย์กศน.อำเภอ ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (ผอ.กศน.อำเภอ) ทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือการวิจัย แบบสอบถามเกี่ยวกับน้ำหนักจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบสอบถามดังกล่าวได้มาจากการสังเคราะห์จากเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2563 เมื่อได้รับข้อมูลจากการสำรวจผอ.กศน.อำเภอทั้ง 16 ท่าน จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2: การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

จากนั้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ประมวลได้จากขั้นตอนที่ 1 นำเป็นร่างข้อเสนอแนะการกำหนดน้ำหนักการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามาจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้ง และศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการนำร่างขอเสนอฯ ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ จากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาตลอดชีวิต เศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น 3 ท่าน เมื่อทำการสนทนากลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงอีกครั้งเพื่อนำเสนอไปยังสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ผอ. กศน.อำเภอ) ทั้ง 16 อำเภอ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ และคำนวณค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของงบประมาณทั้งหมดที่จัดสรรเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยผลการศึกษาพบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรกำหนดให้ น้ำหนักของหลักการงบประมาณ อยู่ที่ร้อยละ 28.75 รองลงมาคือ หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 หลักการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร้อยละ 19.17 ตามลำดับ มีรายละเอียดของแต่ละหลักการดังนี้

หลักการที่ 1 : หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 *องค์ประกอบย่อยที่ 1 การวางแผน* ร้อยละ 11.92 การวางแผนครู/ จนท. ร้อยละ 3.27 การวางแผนนักศึกษาและแนวโน้ม ร้อยละ 2.94 การวางแผนการอบรมของครู/ จนท. ร้อยละ 3.02 การวางแผนสิ่งอำนวยความสะดวกการเรียนการสอน ร้อยละ 2.69 *องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประสานงาน* ร้อยละ 10.08 มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารการใช้จ่ายงบประมาณให้ได้รับทราบ ร้อยละ 3.00 มีการประชุมภายในองค์กรอยู่เป็นประจำ ร้อยละ 3.92 มีการติดต่อกับสำนักงาน กศน.จังหวัด ร้อยละ 3.17 *องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย* ร้อยละ 6.33 เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ร้อยละ 6.33

หลักการที่ 2 : หลักการงบประมาณ ร้อยละ 28.75 *องค์ประกอบย่อยที่ 1 ประสิทธิภาพ* ร้อยละ 11.58 การจัดสรรงบประมาณควรคำนึงผลการดำเนินงาน เช่น เป้าหมายเชิงปริมาณ คุณภาพ ต้นทุน และเวลา ร้อยละ 4.67 มีมาตรการในการป้องกันการรั่วไหลของงบประมาณ ร้อยละ 3.24 มีการตรวจสอบภายในองค์กรของกันเอง ร้อยละ 3.67 *องค์ประกอบย่อยที่ 2 ประชาธิปไตย* ร้อยละ 8.33 นำข้อเสนอต่างๆ จากบุคลากรไปปรับปรุงเปลี่ยนกฎระเบียบ ข้อบังคับให้เกิดความเหมาะสม ร้อยละ 4.13 เปิดโอกาสให้กศน.อำเภอมีส่วนร่วมได้เสนอความคิดเห็นสภาพปัญหาของงบประมาณที่ประสบอยู่ ร้อยละ 4.20 *องค์ประกอบย่อยที่ 3 ยุติธรรม* ร้อยละ 8.84 คำนึงถึงสภาพความแตกต่างของสังคม ชุมชนและวัฒนธรรมที่กศน.นั้นตั้งอยู่ ร้อยละ 4.54 มีความยืดหยุ่นเอื้อต่อการบริหารจัดการงบประมาณของกศน.นั้นๆ ร้อยละ 4.30

หลักการที่ 3 : หลักการการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 *องค์ประกอบย่อยที่ 1 ความเสมอภาค* ร้อยละ 13.75 มีการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ร้อยละ 6.71 คำนึงถึงการที่ผู้เรียนได้รับโอกาสการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ร้อยละ 7.04 *องค์ประกอบย่อยที่ 2 ความยืดหยุ่น* ร้อยละ 10.00 ควรจัดสรรงบประมาณให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับการเรียนการสอน ร้อยละ 10.00

หลักการที่ 4 : พ.ร.บ. นโยบายทางการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร้อยละ 19.17 *องค์ประกอบย่อยที่ 1 การบริหารจัดการงบประมาณเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้* ร้อยละ 10.83 และ *องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นๆ* ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ เข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณที่ใช้เพื่อการจัดการศึกษา ร้อยละ 8.34 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของน้ำหนักที่เหมาะสมที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ของสำนักงานกศน. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รายการ	ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก
หลักการที่ 1 : หลักการบริหารจัดการ	**28.33**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 การวางแผน	11.92
องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประสานงาน	10.08
องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย	6.33
หลักการที่ 2 : หลักการงบประมาณ	**28.75**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 ประสิทธิภาพ	11.58
องค์ประกอบย่อยที่ 2 ประชาธิปไตย	8.33
องค์ประกอบย่อยที่ 3 ยุติธรรม	8.84
หลักการที่ 3 : หลักการการศึกษานอกระบบ	**23.75**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 ความเสมอภาค	13.75
องค์ประกอบย่อยที่ 2 ความยืดหยุ่น	10.00
หลักการที่ 4 : พ.ร.บ. นโยบายทางการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	**19.17**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 การบริหารจัดการงบประมาณเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้	10.83
องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นๆ	8.34

จากนั้นผู้วิจัยได้นำน้ำหนักที่ได้จากการสำรวจ ขั้นตอนการวิจัยที่ 1 (ดังแสดงในตารางที่ 1) มาขอความอนุเคราะห์โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านในสาขาที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษาตลอดชีวิต เศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประเมินถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป ซึ่งหลังจากการพิจารณาอีกครั้ง พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งสาม 3 ท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันกับน้ำหนักที่ได้รับการตอบรับกลับมาจากการสำรวจ

อย่างไรก็ดี ในส่วนของหลักการที่ 1: หลักการบริหารจัดการ ควรมีการปรับปรุงนั่นคือ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประสานงาน จากเดิมอยู่ที่ร้อยละ 10.08 เป็นร้อยละ 9.08 และนำน้ำหนักที่ลดลงนั้นไปเพิ่มยังองค์ประกอบที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย จากเดิมร้อยละ 6.33 เปลี่ยนแปลงเป็นร้อยละ 7.33 นั่นคือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีการกำหนดวิสัยทัศน์เพิ่มมากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า บุคลากรในองค์กรเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดสรรงบประมาณตั้งแต่เริ่มแรกสุด และทราบถึงปัญหาเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงควรมีโอกาสหรือส่วนร่วมมากขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานตามสภาพความเป็นจริง ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ของน้ำหนักที่เหมาะสมที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ของสำนักงานกศน. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักการที่ 1 : หลักการบริหารจัดการ	**ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก**
องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประสานงาน	**9.08**
องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย	**7.33**

จากผลการสำรวจน้ำหนักของการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบกับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องได้แนะนำ ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์ รวบรวมให้ได้ข้อสรุป เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดสรรงบประมาณแบบกำหนดน้ำหนักจากสำนักงานกศน. จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปยังศูนย์กศน.อำเภอ ดังนี้ หลักการที่ 1 : หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การวางแผน ร้อยละ 11.92 องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประสานงาน ร้อยละ 9.08 องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย ร้อยละ 7.33 หลักการที่ 2 : หลักการงบประมาณ ร้อยละ 28.75 องค์ประกอบย่อยที่ 1 ประสิทธิภาพ ร้อยละ 11.58 องค์ประกอบย่อยที่ 2 ประชาธิปไตย ร้อยละ 8.33 องค์ประกอบย่อยที่ 3 ยุติธรรม ร้อยละ 8.84 หลักการที่ 3 : หลักการการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 องค์ประกอบย่อยที่ 1 ความเสมอภาค ร้อยละ 13.75 องค์ประกอบย่อยที่ 2 ความยืดหยุ่น ร้อยละ 10.00 และ หลักการที่ 4 : พ.ร.บ. นโยบายทางการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร้อยละ 19.17 องค์ประกอบย่อยที่ 1 การบริหารจัดการงบประมาณเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ ร้อยละ 10.83 และ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นๆ ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ เข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณที่ใช้เพื่อการจัดการศึกษา ร้อยละ 8.34 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของน้ำหนักที่เหมาะสมที่ใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบของสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้ปรับปรุงแล้ว

รายการ	น้ำหนัก
หลักการที่ 1 : หลักการบริหารจัดการ	**28.33**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 การวางแผน	11.92
องค์ประกอบย่อยที่ 2 การประสานงาน	9.08
องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย	7.33
หลักการที่ 2 : หลักการงบประมาณ	**28.75**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 ประสิทธิภาพ	11.58
องค์ประกอบย่อยที่ 2 ประชาธิปไตย	8.33
องค์ประกอบย่อยที่ 3 ยุติธรรม	8.84
หลักการที่ 3 : หลักการการศึกษานอกระบบ	**23.75**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 ความเสมอภาค	13.75
องค์ประกอบย่อยที่ 2 ความยืดหยุ่น	10.00
หลักการที่ 4 : พ.ร.บ. นโยบายทางการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	**19.17**
องค์ประกอบย่อยที่ 1 การบริหารจัดการงบประมาณเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้	10.83
องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นๆ	8.34

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องข้อเสนอแนะการกำหนดน้ำหนักการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาอัธยาศัยของสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปยังศูนย์กศน.อำเภอทั้ง 16 แห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสรรงบประมาณในลักษณะที่มีการกำหนดน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัวขององค์ประกอบในแต่ละด้านของการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรกำหนดให้ น้ำหนักของ หลักการงบประมาณ อยู่ที่ร้อยละ 28.75 รองลงมาคือ หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 หลักการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 และความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร้อยละ 19.17 ตามลำดับ

จากการวิจัยนี้พบว่า ในส่วนของหลักการของการบริหารจัดการ และหลักการงบประมาณนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ มีมี สัจจกมล (2552) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการงบประมาณแบบเพิ่มประสิทธิภาพตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการงบประมาณจะต้องประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ การวางแผนและจัดทำงบประมาณ การบริหารงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การติดตามและประเมินผลงบประมาณ แต่ละรูปแบบก็มีความแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ดีรูปแบบการจัดสรรงบประมาณนั้นจะต้องประกอบไปด้วย 4 ส่วนที่สำคัญตามหลักการงบประมาณนั่นคือ 1.วางแผนงบประมาณ 2.การบริหารงบประมาณ 3.การอนุมัติงบประมาณ และ 4.ประเมินผลงบประมาณ ซึ่งเป็นไปตามหลักการงบประมาณ

สำหรับประเด็นของการกำหนดน้ำหนักหรือให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naruemol Intasuwan (1998) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง Deprivation Index and its implication on the public health for the low-income people โดยจัดทำดัชนีชี้วัดความยากจนของแต่ละจังหวัดเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดในการกระจายงบประมาณของรัฐบาลที่ได้รับการจัดสรรไปยังจังหวัดต่างๆ ที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาค เท่าเทียมกันและลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นจึงไม่ควรจัดสรรงบประมาณให้เท่ากันแต่ต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย และงานวิจัย Anthony Atkinson (1995) นั่นคือ การกระจายผลประโยชน์ (Benefit incidence) ของรัฐบาลไม่ควรกระจายผลประโยชน์ที่มีลักษณะเป็นแบบเหมือนกันหมดทั้งประเทศ (Uniformity) ควรเน้นการเติบโตโดยการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐบาลที่สนับสนุนภาคการผลิตเป็นสำคัญ ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า รายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศของรัฐบาลนั้นจะต้องพิจารณาถึงความต้องการหรือสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความแตกต่างกันออกไป เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั่วทุกสาขา ทั้งภาคเอกชนและประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากผลทวีคูณของรัฐบาล (Trickle-down effect) ไปด้วยกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอแนะการกำหนดน้ำหนักการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

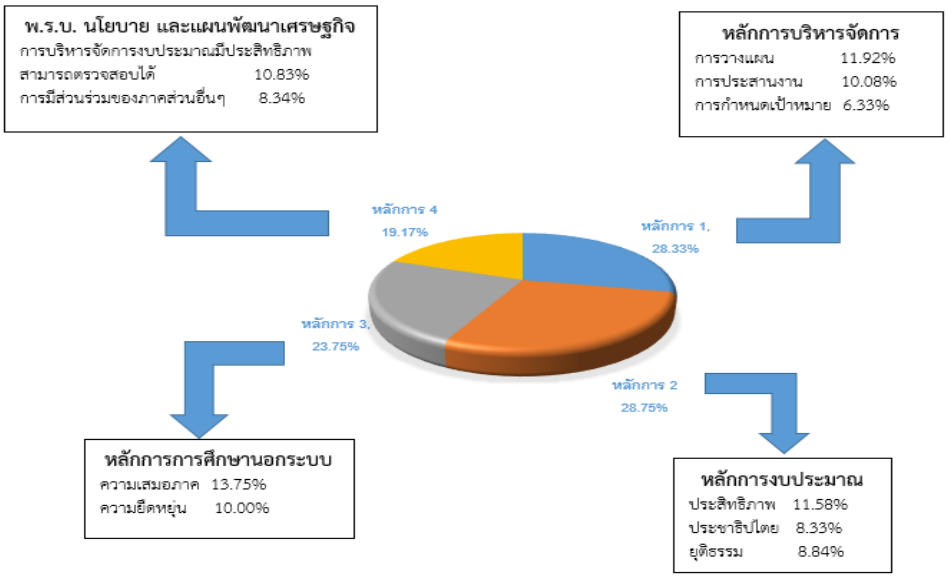

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากรูปภาพที่ 1 การจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน การศึกษาขั้นอุดมศึกษา หรือแม้แต่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็ตาม วิธีการจัดสรรจากเดิม คือพิจารณาแต่เพียงจำนวนผู้เรียนเท่านั้น และมีลักษณะเป็นเหมือนกันหมดทั้งประเทศ (Uniformity) ไม่สามารถสะท้อนความต้องการที่แท้จริง ดังนั้น ภายใต้งบประมาณที่รัฐบาลมีอยู่อย่างจำกัด การจัดสรรงบประโยชน์ควรก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถจัดสรรให้ตรงกับผู้ที่มีความต้องการอย่างแท้จริง วิธีในการพิจารณาการจัดสรรบประมาณเพื่อการจัดการบริหารการศึกษานั้นควรพิจารณาจากหลักการ และในหลักการยังประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบย่อยเองก็มีน้ำหนักไม่เท่ากันในการใช้พิจารณางบประมาณด้วย โดยกำหนดน้ำหนักกับหลักการที่ 1 คือ หลักการบริหารจัดการ ร้อยละ 28.33 ของงบประมาณทั้งหมด แยกเป็นองค์ประกอบย่อยดังนี้คือ 1.1) การวางแผน ร้อยละ 11.92 1.2) การประสานงาน ร้อยละ 10.08 1.3) การกำหนดเป้าหมาย ร้อยละ 6.33 หลักการที่ 2 หลักการงบประมาณ ร้อยละ 28.75 ของงบประมาณทั้งหมด แยกเป็นองค์ประกอบย่อยคือ 2.1) ประสิทธิภาพ ร้อยละ 11.58 2.2) ประชาธิปไตย ร้อยละ 8.33 2.3) ยุติธรรม ร้อยละ 8.84 หลักการที่ 3 หลักการการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 23.75 ของงบประมาณทั้งหมด แยกเป็นองค์ประกอบย่อย 3.1) ความเสมอภาค ร้อยละ 13.75 3.2) ความยืดหยุ่น ร้อยละ 10.00 และหลักการที่ 4 พ.ร.บ. นโยบาย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ร้อยละ 19.17 จำแนกเป็น 4.1) การบริหารจัดการงบประมาณมีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้ ร้อยละ 10.83 และ 4.2) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นๆ ร้อยละ 8.34 ตามลำดับ เพื่อลด

ความสูญเสียในการจัดสรรที่อาจเกิดขึ้นได้ และเพิ่มความความเท่าเทียม (Equality) และความเสมอภาค (Equity)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดสรรงบประมาณของสำนักงานกศน.จังหวัดที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดสรรโดยมีการกำหนดให้น้ำหนักของแต่ละปัจจัยที่แตกต่างกันดังที่ได้เสนอไปในข้างต้น มิใช่จัดสรรให้เท่ากันทุกปัจจัยเพื่อสะท้อนกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นจริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรมีการจัดประชุม รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้อำนวยการกศน. ครู ตลอดจนเจ้าหน้าที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนเป็นประจำ และเปิดโอกาสให้ช่วยกันเสนอทางออกสำหรับการจัดสรรงประมาณให้สะท้อนกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละกศน.อำเภอที่แตกต่างกันไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษานำร่อง (Pilot study) ของสำนักงานกศน.จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ควรขยายขอบเขตไปสำนักงานกศน.จังหวัดต่างๆ เพราะในแต่ละจังหวัดตามแต่ละภูมิภาคนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไม่ว่า จะเป็นสภาพสังคม เศรษฐกิจ จำนวนประชากร ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

เขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและจัดการการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปี พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. (2564, 6 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า ก.

มีมี สัจจกมล. (2552). *รูปแบบการบริหารจัดการงบประมาณแบบเพิ่มประสิทธิภาพตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2564, จาก http://www.nesdc.go.th

อรทัย ทองฤกษ์ฤทธิ์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Anthony B. (1995) *The distribution of tax burden*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Intasuwan, N. (1998) *Deprivation Index and its implication on the public health for the low-income people* (Master Thesis) . Bangkok: Thammasat University.

การศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*

A STUDY OF THE POTENTIAL OF AGRO-TOURISM MANAGEMENT AT BAN KHLONG ARANG, TUMBON BANGKENG, SA KAEO PROVINCE

นภาพร สิงห์นวล, พรนภา เตียสุธิกุล
Napaporn Singnual, Pornnapa Tiasutikul
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the royal patronage
Corresponding Author E-mail: tangpiw63_ku57@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์ SWOT และการเก็บแบบสอบถามโดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นเอกสารอ้างอิงหลักจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เกษตรกร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 50 คน

ผลการวิจัยพบว่า บ้านคลองอารางมีศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านศักยภาพชุมชน ในด้านมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดแทรกวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้ในอนาคต รวมถึงการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน ศักยภาพชุมชนในด้านวิถีชีวิตชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวมีวิถีชีวิตเกษตร เช่น การทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม เช่น สระหลวง Sky walk และเส้นทางป่าชุมชน เป็นต้น มีพิธีบวชป่าในบริเวณเขตป่าชุมชนของบ้านคลองอาราง และการละเล่นนางด้ง ศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลของชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี มีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลจากการมีผู้นำเข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ทำให้บ้านคลองอารางเป็นชุมชนเข้มแข็ง นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ศักยภาพ; การจัดการการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

---

*Received April 29, 2021; Revised June 12, 2021; Accepted July 11, 2021

Abstract

This research aimed to study the potential of community-based agro-tourism management at Ban Khlong Arang. This research was mixed methods and data were collected from participants in focus group discussion, SWOT analysis, and from 50 key informants who were community leaders, farmers and stakeholders.

The results of the research were as follows: Ban Khlong Arang had community potential for agro-tourism management in terms of community potential, in terms of having potential tourist attractions. It was an agro-tourism attraction that interpolated the way of life of the people in the community. There were variety of tourism activities that could be linked with other local attractions in the future, including a clear division of the area for use in tourism community potential in the way of life of the community. There were tourist attractions integrated with agricultural way of life, such as farming according to the sufficiency economy philosophy. Tourist attractions had beautiful surrounding scenery such as Saluang, Sky walk and community forest path, etc. There was forest ordination ceremony in the community at forest area of Ban Khlong Arang and Nang Dong. Human resource potential of the community was that people in the community had unity. There was cooperation in various fields as result of having a strong and visionary leader who made Ban Khlong Arang a strong community leading to the participatory process of the effective management of agro-tourism.

Keywords: Potential; Tourism management; Agro-tourism

บทนำ

กรอบแนวทางยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่จะก่อให้เกิดความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนในระยะยาวนั้น สิ่งสำคัญ คือ การเพิ่มผลิตภาพการผลิต (Productivity) บนพื้นฐานของการพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมที่ผสมผสานกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้อง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และการสร้างมูลค่าของสินค้าและบริการที่สูงขึ้น (Value Creation) ในประเด็นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ “การพัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์ การท่องเที่ยวไทย” และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์

การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) โดยในยุทธศาสตร์ ที่ 3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งมีการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับชุมชน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวสนับสนุนให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่เหมาะสม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกร (ขวัญชนก พุทธจันทร์, 2563) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้แก่ประชาชนในภาคเกษตร ซึ่งเป็นการสร้างช่องทางตลาดให้กับชุมชน รวมทั้งการให้บริการนักท่องเที่ยวในลักษณะของที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม การให้บริการผู้นำชมท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดรายได้โดยตรงจากการจำหน่ายสินค้า ทั้งผลผลิตสด ผลิตภัณฑ์ แปรรูป หัตถกรรม ศิลปะประดิษฐ์ และเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรและชุมชนได้เป็นอย่างดี

บ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่เป็นที่ราบเนินเขา และมีที่ราบลุ่มเหมาะกับการปลูกพืชไร่ ทำนาปี ทำสวน ปลูกพืชเศรษฐกิจ มีคลองน้ำตามแนวเขตหมู่บ้านทางทิศตะวันตก ผลิตภัณฑ์และผลผลิตหลักของหมู่บ้าน ได้แก่ พืชผล ทางการเกษตร เช่น หน่อไม้ พืชผักสมุนไพร ผักสวนครัว ไก่ไข่ ผลิตอาหารสัตว์ต้นทุนต่ำ กากมันยีสต์ และยังมีผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ได้แก่ ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร เช่น ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผลของการศึกษาวิจัยจะนำไปสู่การศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชน นำมาสู่ความยั่งยืน ทั้งมิติเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการศึกษา 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) และการวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม (PAR) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553) เป็นเอกสารอ้างอิงหลัก คือ กลุ่มผู้นำชุมชน เกษตรกรผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ผู้ให้บริการโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว และประชาชน จำนวน 50 คน เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนบ้านคลอง อารางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน โดยใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

.

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) และการวิเคราะห์ SWOT โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของประชาชนในชุมชน ผลการวิจัยมีดังนี้

1.1 การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของชุมชนบ้านคลองอารางในการจัดการการท่องเที่ยว

1) ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ พิธีบวชป่าชุมชน

2) ด้านการบริหารจัดการพบว่า การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจนในการทำงาน แต่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้บ้าง คือตามแต่ความสะดวกและมีเวลาว่าง

3) ด้านเศรษฐกิจพบว่า ชุมชนยังไม่มีรายได้เพิ่มขึ้นที่ชัดเจน เนื่องจากการบริหารจัดการ ยังไม่เป็นระบบ และยังไม่มีระบบการบันทึกรายรับรายจ่ายและการจัดสรรรายได้

4) ด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่า มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของชีวิต รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชุมชนบ้านคลองอารางมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดแทรกวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านคลองอารางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สวนข่า การปลูกพืชผัก สวนหม่อน สระหลวง ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง บ่อทองโบราณ ด้านวิถีชีวิตชุมชน มีการประกอบอาชีพการเกษตร เช่น การปลูกพืชผัก การทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านวัฒนธรรมมีพิธีบวชป่าในบริเวณเขตป่าชุมชนของชุมชนบ้านคลองอาราง ด้านของการบริการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนบ้านคลองอารางมีศักยภาพการบริหารจัดการ ด้านความรู้และทักษะของผู้ให้บริการในระดับหนึ่ง ความสุภาพความมีน้ำใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และความเสมอภาคในการให้บริการการบริการนักท่องเที่ยว ทัศนคติการให้บริการ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว การให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว แต่อย่างไร ก็ตามบ้านคลองอารางต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและ ผู้มาเยือน เช่น ห้องน้ำที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และการฝึกอบรมการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่กลุ่มที่เกี่ยวข้อง

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) สรุปได้ดังนี้ จุดแข็งของบ้านคลองอาราง คือ ป่าชุมชน สระหลวง บ่อทองโบราณ มีจุดเช็คอินที่น่าสนใจ พืชผักปลอดสารพิษมีผลผลิตหมุนเวียนตลอดทั้งปี มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีสวนสมุนไพรกว่า 100 ชนิด ซึ่งเป็นของชุมชน มีโคกหนองนาโมเดล คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีความสามัคคี และเป็นคนมีน้ำใจ อัธยาศัยดี ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง (ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) มีโฮมสเตย์ที่ผ่าน การรับรองมาตรฐาน มีอาหารพื้นบ้านที่ใช้วัตถุดิบในชุมชนเป็นส่วนประกอบ จุดอ่อนของบ้านคลองอาราง คือ พื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ ปัญหาหนี้สิน มีน้ำสำหรับทำการเกษตรไม่เพียงพอ เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ ทำให้ไม่มีร่องรอยของอารยธรรมหรือประวัติศาสตร์ ผลผลิตทางการเกษตรมีหลากหลายแต่มีในปริมาณน้อย ไม่เพียงพอสำหรับการจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว พื้นที่อยู่ค่อนข้างไกลจากถนนสายหลัก (ห่างจากตัวจังหวัดสระแก้วประมาณ 28 กิโลเมตร) ในฤดูฝน การเดินทางอาจไม่สะดวก โอกาสของบ้านคลองอาราง คือ คนรุ่นใหม่เมื่อเรียนจบแล้ว มีสำนึกรักบ้านเกิด มีความต้องการกลับมาอาศัยและทำงานในชุมชน พร้อมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เยาวชนมีความเข้มแข็ง และต้องการการมีส่วนร่วม มีกิจกรรมของชุมชนที่เป็นเหมือนการสร้างความรักความสามัคคีให้คนในชุมชน ผู้ใหญ่ ในชุมชนให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในด้านการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ค่อนข้างสูง อุปสรรคของบ้านคลองอาราง คือ โครงการที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้เคยเข้ามาดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ไม่ยั่งยืน เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นไม่มีการติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้สูงอายุมีจำนวน

เพิ่มขึ้น และขาดรายได้ และการสนับสนุนจากภาครัฐยังมีน้อย เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก การเดินทางไปตัวจังหวัดค่อนข้างไกล

2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลการวิจัยพบว่า

2.1 บ้านคลองอารางมีศักยภาพในการบริหารจัดการ ดังนี้ ด้านการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ ความพร้อมของบุคลากรแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่น มีจำนวนเท่ากันที่ 49 คน คิดเป็นร้อยละ 98.0 มาตรการในการรักษาความปลอดภัย การแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน มีจำนวนเท่ากันที่ 48 คน คิดเป็นร้อยละ 96.0 ด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 ด้านสื่อหลากหลายประเภทสำหรับให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 ด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 และการรวมกลุ่มหรือคณะกรรมการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0

2.2 บ้านคลองอารางมีศักยภาพด้านการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการด้านความสุภาพ ความมีน้ำใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและความเสมอภาคในการให้บริการมีจำนวนมากที่สุดเท่ากันจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 98.0 รองลงมาเป็นด้านการบริการนักท่องเที่ยว ทัศนคติการให้บริการ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว การสร้างความน่าเชื่อถือของแหล่งท่องเที่ยวและกระบวนการให้บริการมีลำดับขั้นตอน มีจำนวนเท่ากันจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 96.0 ด้านเทคนิคการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 ด้านความเข้าใจในความต้องการของนักท่องเที่ยว มีจำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 92.0 และด้านความรู้และทักษะของผู้ให้บริการ มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0

2.3 บ้านคลองอารางมีศักยภาพในการดึงดูดใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้ ด้านแหล่งท่องเที่ยวมีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ และแหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพันธุ์พืชหรือสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง มีจำนวนมากที่สุดเท่ากัน จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 98.0 รองลงมาด้านแหล่งท่องเที่ยว มีวิถีชีวิตเกษตรที่น่าสนใจ มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 96.0 ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 และด้านกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0

2.4 บ้านคลองอารางมีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้ ด้านที่พักเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 96.0 รองลงมา คือ จุดบริการอาหารเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า

ประปา รองรับความต้องการ และจุดบริการอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวนเท่ากัน คือ 47 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 ที่จอดรถเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 ถนนหนทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก มีจำนวน 42 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 84.0 ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายตามบริเวณที่สำคัญ มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 82.0 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบเชิงลบต่อวัฒนธรรม มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 39 คน คิดเป็น 78.0 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคม มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0 กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบเชิงลบต่อเศรษฐกิจ มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 สิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับผู้พิการ มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 และห้องน้ำที่อนุญาตใช้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปได้ว่า บ้านคลองอารางมีศักยภาพ ชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 ด้าน คือ

1. ศักยภาพชุมชนในด้านมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดแทรกวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้ในอนาคต เช่น วัดเขาสิงโต และอ่างเก็บน้ำนฤบดินทรจินดา จังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน

2. ศักยภาพชุมชนในด้านวิถีชีวิตชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวมีวิถีชีวิตเกษตรที่น่าสนใจ เช่น การทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม เช่น สระหลวง Sky walk และเส้นทางป่าชุมชน เป็นต้น มีพิธีบวชป่าในบริเวณเขตป่าชุมชนของชุมชน บ้านคลองอาราง และการละเล่นนางด้ง

3. ศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรในชุมชนชน คือ ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี มีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลจากการมีผู้นำเข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ทำให้บ้านคลองอารางเป็นชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของคลองอารางเป็นชุมชนที่มีหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสอดคล้องตามแนวคิดของ เทพกร ณ สงขลา (2554) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเน้นกิจการท่องเที่ยวใดขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยว ลักษณะของกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวมี 4 รูปแบบ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปของการการสาธิต ได้แก่ การเพาะเห็ด ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และแปรรูปอาหาร แหล่งท่องเที่ยวนี้จะเตรียมขั้นตอนต่าง ๆ ของการผลิตทั้งวัตถุดิบและวัสดุ

อุปกรณ์ เพื่อสาธิตต่อนักท่องเที่ยว ที่เยี่ยมชมกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มที่มาศึกษางาน หรือนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพกิจกรรม และต้องการประสบการณ์ไปพัฒนาอาชีพของตนเอง กิจกรรมการท่องเที่ยวการให้ความรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมทั้งหมดมีกิจกรรมให้ความรู้ เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่มิใช่กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด เน้นกิจกรรการใช้ความรู้ทางเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ มีการเตรียมสถานที่ การบรรยาย และวิทยาการให้ความรู้กับการเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชน แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์การเกษตรที่รวบรวมสินค้าชุมชนเพื่อการจำหน่าย โดยมีการสาธิตการแปรรูปขนมชนิดต่าง ๆ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบแนะนำธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวฟาร์มต่าง ๆ เช่น ฟาร์มเพาะเห็ด เกษตรกรเดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบของการศึกษาดูงาน แหล่งท่องเที่ยวนี้จะให้ข้อมูลด้านการผลิตและการลงทุน วัสดุอุปกรณ์ให้ผู้สนใจทราบ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ Pandruang Taware (2000) กล่าวคือ การท่องเที่ยวของคลองอาราง 1) การมีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวชม เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชุมชนถึง 3000 ไร่ มีสระหลวงขนาดใหญ่ มีบ่อร่อนทองเก่าแก่ของชุมชน มีวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ เช่น การละเล่น/การเข้าทรงนางด้ง เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สำคัญแฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมความเชื่อ เพื่อเสี่ยงทาย การขอฝนให้ตกตามฤดูกาล ข้าวปลาอาหารสมบูรณ์ มีการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น สวนข่า การปลูกพืชผัก สวนหม่อน ซึ่งสามารถนำมาแสดงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสนใจแก่นักท่องเที่ยวในการมาเยี่ยมชม มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พิธีบวชป่าชุมชน 2) การมีบางอย่างให้นักท่องเที่ยวทำในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การสาธิตการประกอบอาหาร การทำขนม การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร (หน่อไม้ดอง ไข่เค็ม) การปลูกพืชผัก การทำการเกษตร และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานของนักท่องเที่ยว 3) การมีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าที่นำมาจำหน่าย ผู้ประกอบการสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น น้ำสมุนไพรต่าง ๆ น้ำผลไม้ อาหารจากผลิตภัณฑ์เกษตร ขนม เป็นต้น

ปัจจุบันบ้านคลองอารางมีจุดเด่นที่สำคัญคือ พื้นที่ยังเป็นชนบท จำนวนครัวเรือนไม่มาก ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็กในวัยเรียน คงรักษาประเพณีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมในคลองอาราง จึงมีค่าใช้จ่ายไม่สูง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้สูงอายุ และเด็ก ๆ มีการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตร เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชด้วยเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นการดึงดูดการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ มีความจิตสำนึกในด้านของการบริการท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว มีความเป็นกันเอง มีน้ำใจในการ

ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และความเสมอภาคในการให้บริการ สอดคล้องกับ Pandurang Taware (2000) ได้กำหนดขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย เป็นช่องทางท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ ต้นทุนด้านอาหาร ที่พักแรม นันทนาการ และการท่องเที่ยวมีต้นทุนต่ำบนพื้นฐานของนักท่องเที่ยว วิถีชีวิตชนบท ดึงดูดให้ประชากรในเมืองใหญ่ให้ความสนใจในวิถีชีวิตชนบท ได้แก่ อาหารพื้นเมือง พืชพันธุ์ สัตว์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ภาษา วัฒนธรรมประเพณีเป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกี่ยวข้องกับเกษตรกร การเกษตร หมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากเมืองใหญ่เดินทางมาเยี่ยมเยือน ในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่จัดโดยชาวชนบทหรือหมู่บ้านการเกษตรโดยประชากรทุกวัยสามารถเข้าร่วมได้ ได้แก่ พวกเด็ก ๆ วัยรุ่น วัยกลางคน ผู้สูงอายุ ความสนใจสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ได้แก่ นก สัตว์ต่าง ๆ พืชพันธุ์ ภูเขา สภาพแวดล้อมแบบนี้มีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยว แสวงหาเพื่อความสุข ที่หาไม่ได้ในเมืองใหญ่ ที่พักแรมแบบรีสอร์ท และเมืองที่ห่างไกลจากความพลุกพล่านของผู้คน เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ความรู้เรื่องราวชีวิตชาวชนบท และความรู้เรื่องกสิกรรมซึ่งการท่องเที่ยวเช่นนี้เป็นตัวเลือกที่ดีแก่พวกเขาที่จะได้ประสบการณ์โดยตรงจากการสัมผัสชีวิตชาวชนบท

อย่างไรก็ตามบ้านคลองอาราง มีข้อจำกัดในด้านการบริหารงานโดยกลุ่มผู้นำ การทำงานอยู่ในระดับเครือญาติ หรือความร่วมมือจากชุมชนหรือจิตอาสา ไม่มีการกำหนดรายได้หรือการบริหารงานอย่างเป็นระบบ รวมทั้งยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน เช่น ห้องน้ำที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ความเป็นระเบียบและความสะอาดของสถานที่ นอกจากนี้ผลการวิจัยเชิงปริมาณยังสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพด้านศักยภาพการรองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศักยภาพการดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านศักยภาพ การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การจัดการด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว การยอมรับและความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ และการจัดการของเสียในแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้นว่าเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร ซึ่งรวมถึงภาพรวมด้านความสวยงาม ลักษณะเด่น อัตลักษณ์ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางศาสนา สภาพภูมิทัศน์และวิถีชีวิต

ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และศักยภาพในการพัฒนา การท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์และประสบ

ความสำเร็จได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการหรือ 3As (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2549) คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ท่องเที่ยวและเหตุการณ์ โดยสถานที่นั้นอาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าประทับใจนั้น มาจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์เพียงอย่างเดียว 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การมี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ที่พัก อาหาร บริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบายและมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว และกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในครั้งต่อไป 3) การเข้าถึง (Accessibility) ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีบริการระบบการขนส่งที่หลากหลาย ประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง เพื่อความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการขนส่งทั้งคนและสิ่งของไปยังแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุจิตราภรณ์ จุสปาโล (2558) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน บ้านบางเหรียงใต้ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารายการนำเที่ยวบนฐานการรักษา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เชิงอนุรักษ์บนวิถีความพอเพียง เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนทั้งแบบไปกลับและค้างคืน เพื่อรองรับการเปิดการท่องเที่ยวอาเซียนและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล รวมทั้งผลการวิจัยของวิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหมปัจจัยและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือการบริหารจัดการ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงพื้นที่ให้สะดวก สะอาด การให้ความรู้ การมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตลอดฤดูกาล ความแตกต่างของประเภทนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน บ้านคลองอาราง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่เป็นองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืนของบ้านคลองอาราง คือ “ชุมชนเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม” ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคต ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการและความสมัครใจของชุมชนที่มองเห็นความเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคตและขยายผลนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนและการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้วควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อสร้างจุดหมายปลายทางหลักในการเรียนรู้เชิงเกษตรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นทางเลือกที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว โดยเน้นให้มีกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ดึงดูดความสนใจได้

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และ สิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการรองรับการท่องเที่ยว และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีชุมชนในแง่มุมอื่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

2. ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวตามฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ของบ้านคลองอาราง เพื่อนำเสนอข้อมูลท่องเที่ยว รวมทั้งเพิ่มเติมภาษาสำหรับชาวต่างชาติด้วย

3. คณะกรรมการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ควรส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายระดับชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เกิดการส่งเสริมการมีอาชีพของคนในชุมชน และสามารถขยายผลเป็นการสร้างเครือข่ายระดับท้องถิ่นได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2549). *องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมการท่องเที่ยว. (2553). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ขวัญชนก พุทธจันทร์. (2563). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทพกร ณ สงขลา. (2556). *รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม. *วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก,* 36(3), 11-44.

สุจิตราภรณ์ จุสปาโล. (2558). การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน บ้านบางเหรียงใต้ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร,* 35(2), 89-103.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the intern a structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

Denzin, N. (1978). *The research act: a theoretical introduction to sociological methods* (2nd ed). New York: Mc Graw-Hill.

Taware, P. (2000). *Agri–tourism: Innovative Supplementary Income Generating Activity for Enterprising Farmers*. Retrieved July 9, 2020, from http://www.agritourism.in/.../Agri-Tourism_Concept_Note.pdf

บทบาทและกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ: ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562*

SUTHEP THAUGSUBAN: THE ROLE AND POLITICAL COMMUNICATION PROCESS IN 1972-2019

วราวุฒิ คำพานุช
Warawut Kumpanuch
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
E-mail: warawut.kum@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองและกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2515-2562 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และการวิจัยเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาททางการในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562 การเมืองไทยอยู่ภายใต้วิกฤติเศรษฐกิจ และการเมือง เมื่อการบริหารราชการแผ่นดินไร้เสถียรภาพ และมีการใช้หลักประชานิยมทำให้เกิดภาวะขาดทุนทางการคลังประชาธิปไตย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในฐานะนักการเมืองที่มีประสบการณ์ ได้กลายเป็นแกนนำมวลชนในการเคลื่อนไหวเรียกร้องภายใต้บริบททางการเมืองในขณะนั้น 2. กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีบทบาทเป็นรัฐมนตรี นักการเมือง แกนนำเคลื่อนไหวทางการเมือง ถือเป็นผู้มีความมีประสบการณ์ ภูมิหลังทางสังคมและบุคลิกภาพ รวมถึงทักษะการสื่อสารที่ดีจนทำให้มวลชนเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจ สารที่นำเสนอเป็นการช่วยเหลือประชาชนได้เห็นถึงสิทธิในการชุมนุมเพื่อต่อสู้ทางการเมืองได้อย่างมีเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย โดยใช้การต่อสู้อย่างสงบ สันติ ปราศจากอาวุธช่องทางการสื่อสารมีการใช้ทั้งสื่อกระแสหลัก และสื่อใหม่ โดยเปลี่ยนไปตามบริบททางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา โดยการใช้สื่อใหม่ (New Media) เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร ซึ่งก็คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นช่องทางหลักในการนำไปสู่การสร้างเครือข่าย และการรวมตัวที่หลากหลายด้านผู้รับสาร เป็นกลุ่มนักการเมือง สื่อมวลชน ข้าราชการ นักวิชาการและประชาชนทั่วไป

คำสำคัญ: บทบาท; กระบวนการสื่อสาร; การเมือง

---

*Received April 1, 2021; Revised May 17, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the political context affecting Suthep Thaugsuban's political role in 1972-2019 and to study political communication Process of Suthep Thaugsuban. The methodology was the qualitative research, collected data from key informants, purposefully selected by in-depth-interviewing and from documents.

Findings were that: 1. The Thailand context between 1972-2019, was that politics under the economic crisis, the public administration was not stable. More populism was used resulted in democratic capital deficit. Mr. Suthep Thaugsuban as a politician with experiences become the mass core advocator to protest government under the political condition at that time, 2. The political communication of Suthep Thaugsuban as a Minister and politician with experiences and knowledge, personality including effective communication resulted the trust and confidence by, people. The presented message was effective communication to assist people to know the right and freedom to peacefully political rally and fight in democratic system without weapons. The mainstream and new media were used as communication channels that was Facebook as the core channel to create new network and new congregation of receivers, such as the politician, journalist, government officer, academicians, and general population.

Keywords: The Role; Political Communication Process; Political

บทนำ

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ถือเป็นหนึ่งในนักการเมืองไทยที่สร้างปรากฏการณ์ ทางการเมืองทั้งรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้บริหารพรรค เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ และผู้นำมวลชน จนได้รับฉายา "เทพแห่งสภา" ที่มีวาทกรรมที่เป็นที่สนใจของประชาชน จากความเป็นผู้มีเทคนิคทางการเมืองที่สามารถพูดจา ตอบคำถามได้อย่างมั่นใจ ทั้งยังใช้วาจาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ตอบโต้ทางการเมืองได้อย่างถึงลูกถึงคน อย่างไม่เกรงกลัวใครได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด สุราษฎร์ธานี 10 สมัยต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2554 จากประสบการณ์ที่เติบโตขึ้นมาจากชีวิตในชนบท ต้องสู้ชีวิตด้วยตนเอง จนสามารถสำเร็จการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา และจากการที่มีบิดาเป็นกำนัน ทำให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้รับการอบรม ปลูกฝัง และเรียนรู้ปัญหาชาวบ้านแล้ว ยังเข้าใจกระบวนการแก้ไขปัญหาชาวบ้านด้วย เมื่อเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีในโอกาสต่อมา นายสุเทพ เทือกสุบรรณ จึงได้ใช้ความรู้และประสบการณ์มาเป็นประโยชน์ในการทำงานให้แก่ประชาชน เช่น การดูแลเรื่องการออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ให้แก่เกษตรกรได้ทั่วประเทศมากที่สุด ในสมัยที่เป็นรัฐมนตรีช่วย ว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และดูแลการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ จนประสบความสำเร็จมากที่สุดเป็นครั้งแรก โดยใช้งบประมาณแผ่นดิน เมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าทางการคมนาคมเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติมาอย่างดียิ่ง (สุเทพ เทือกสุบรรณ, 2557) ได้รับยกย่องจากเว็บไซต์เอเชียโซไซตี้ ซึ่งเป็นสถาบันความร่วมมือระหว่างชาติมีจุดหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศในทวีปเอเชีย ให้เป็นบุคคลแห่งปีของเอเชียด้วยคะแนนร้อยละ 88 ของผลการโหวตทั้งหมดจากเว็บไซต์ (ศิริพร กิจประกอบ, 2558) การต่อสู้ของ “ม็อบนกหวีด” ยุติลงด้วย “รถถัง” ในเหตุการณ์รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้เข้าสู่สู่ร่มกาสาวพัสตร์นานนับปี พร้อมกับการถูกดำเนินคดี ก่อนกลับมาเป็น “ผู้ช่วยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)” ส่งอดีตแกนนำคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เข้าไปเป็นสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) และนายสุเทพเทือกสุบรรณ ได้ดำรงตำแหน่ง “โฆษกรัฐธรรมนูญ” จัดกิจกรรมเฟซบุ๊กไลฟ์รายวันโน้มน้าวให้ประชาชนไปในการโหวตรับร่างรัฐธรรมนูญในชั้นประชามติ (BBC NEWS ไทย, 2018) และ ยังเปิดตัวเป็นผู้สนับสนุนหลักของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จากประสบการณ์ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ที่เติบโตขึ้นมาจากชีวิตในชนบท ต้องสู้ชีวิตด้วยตนเองจนสามารถจบการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และจากการที่บิดาเป็นกำนัน นอกจากทำให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รู้ปัญหาของชาวบ้านแล้วยังเข้าใจกระบวนการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านด้วย เมื่อมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีในโอกาสต่อมา นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ใช้ทั้งความรู้และประสบการณ์มาเป็นประโยชน์ในการทำงานให้ประชาชน ความตั้งใจจริงและจริงจังในการทำงาน ไม่กลัวปัญหา และกล้าที่จะผจญปัญหาทุกรูปแบบ จึงมีบทบาทโดดเด่นทั้งในฐานะรัฐมนตรีและในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สุเทพ เทือกสุบรรณ, 2557)

ดังนั้นจากข้อค้นพบอันโดดเด่นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มของการเป็นนักการเมืองที่โดดเด่นและต่อเนื่องมาจนได้รับการยอมรับในความเป็นนักการเมืองที่มีอุดมการณ์แนวคิดที่ส่งผลต่อการเมืองไทยมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562

2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจต่อบทบาทและกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ: ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562 โดยใช้ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair และ David K.Berlo เพื่อเป็นการศึกษาบริบทที่ส่งผลต่อบทบาทการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพเทือกสุบรรณ และกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งได้แก่ นักการเมือง นักวิชาการ สื่อมวลชน และบุคคลใกล้ชิด ตลอดจนการเก็บรวบรวมเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างรอบด้านมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยมุ่งจะได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นรายบุคคล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ 3 วิธีการผสมผสานกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) เป็นการผสมผสานแนวการสัมภาษณ์แบบมาตรฐานและปราศจากมาตรฐาน โดยมีการเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ขณะเดียวกันก็อาจซักถามเจาะลึก นอกเหนือไปจากแนวคำถามได้ใช้ในการสัมภาษณ์ร่วมกับสองแบบแรก ทำให้ต้องใช้การสัมภาษณ์แบบปราศจากมาตรฐานเข้ามาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทันที ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่รอบด้านมากที่สุด

2. การวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ

3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบเหตุการณ์การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์แบบอุปนัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร เพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริง ทั้งที่เป็นความหมายตรงตามถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ denotative meaning) และค้นหาความหมายที่มีนัยทางสังคม การเมือง ที่ลึกซึ้งกว่าภาษาที่เห็น (Connotative Social Meaning) และเชื่อมโยงกับบริบทที่เป็นจริงของสังคมและการเมือง

ผลการวิจัย

1. บทบาทการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562 พบว่า จากการยุติบทบาททางการเมืองของบิดานายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในการดำรงตำแหน่งกำนันตำบลท่าสะท้อน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ผลักดันบุตรชายของตนเองเข้ามาลงสมัครรับเลือกตั้งกำนัน ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากชาวตำบล ท่าสะท้อน เป็นกำนันเกือบครบ 4 ปี นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ลาออกเข้ารับลงสมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่ว่าจะลงสมัครรับเลือกตั้งแบบใด นายสุเทพ เทือกสุบรรณยังคงครองใจประชาชนชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีมาอย่างต่อเนื่อง พ.ศ. 2525-2526 นายสุเทพ เทือกสุบรรณดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อนายชวน หลีกภัย ได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลบริหารประเทศนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ย้ายเข้ามาทำงานในตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และ ได้รับความไว้วางใจเข้ามารับตำแหน่ง เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2526-2529 ซึ่งขณะนั้นมีนายบัญญัติบรรทัดฐานเป็นรัฐมนตรี พ.ศ. 2529-2531 นายสุเทพ เทือกสุบรรณบริหารจัดการจัดระเบียบคนเร่ร่อนแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชน ยกระดับรายได้ของเกษตรกรทั่วประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมาธิการการเกษตรลงพื้นที่พบปะประชาชนจนกระทั่งกลายเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัดจากบทบาทดังกล่าวทำให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีโอกาสสร้างความศรัทธาของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร ไม่ว่าจะภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโดยเฉพาะภาคใต้ มีวิถีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หลังจากนั้น ช่วงปี พ.ศ.2531-2535 การเมืองได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่เข้ามาบริหารงานไม่ใช่ผู้ที่เคยเป็นขั้วอำนาจเดิม ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในขณะนั้น ทำให้ในปี พ.ศ. 2531 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ต้องแก้ไขวิกฤติโดยการหยุดนิ่งทางการเมืองไประยะหนึ่งก่อนจะกลับมามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2535 หลังเสร็จสิ้นเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ โดยเข้ามารับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี พ.ศ. 2536-2541 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้เร่งแก้ไขปัญหาที่ดิน สปก.4-01 ต่อมาได้ปรับตำแหน่งจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมในปี พ.ศ. 2548 ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ จนถึงปี พ.ศ. 2554 ได้ลาออกจากตำแหน่งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 เพื่อไปทำหน้าที่เป็นเลขาธิการ กปปส. ซึ่งดำเนินการประท้วงเพื่อพยายามโค่นรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในห้วงวิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. 2556-2557 เรียกร้องให้ตั้ง “สภาประชาชน” ซึ่งมิได้ มาจากการเลือกตั้งเพื่อปฏิรูปประเทศก่อนเลือกตั้ง หลังรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 นายสุเทพ เทือกสุบรรณตัดสินใจบวช ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 ที่วัดไตรธรรมาราม อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และต่อมาปี พ.ศ. 2558 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ก่อตั้งมูลนิธิมวลมหาประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย และปี พ.ศ. 2560 ได้ก่อตั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาวนาโพธิ

คุณ ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้กลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง โดยได้ร่วมก่อตั้งพรรครวมพลังประชาชาติไทย และเคลื่อนไหวทางการเมืองในการสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

2. กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2562

ผู้ส่งสาร (Sender)

ภูมิหลัง:นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เกิดเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2492 ที่บ้านห้วยลึก ตำบลท่าสะท้อน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎรธานี มีพี่น้อง 6 คน นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นบุตรชายคนโตของกำนันจรัสและนางละม้าย เทือกสุบรรณ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เรียนที่โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงได้เลือกศึกษาต่อ คณะสังคมศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งในระหว่างเป็นนักศึกษาได้มีบทบาทเป็นผู้นำกิจกรรมนักศึกษาเป็นกรรมการสโมสรนักศึกษา และประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่อมาได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมิดเดิลเทนเนสซี (Middle Tennessee State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา กระทั่งในปี พ.ศ. 2518 บิดาของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รับราชการกำนันจนครบวาระจึงตัดสินใจยุติบทบาทของตนเองหันกลับมาเป็นเกษตรกรสวนยางพาราเพื่อผลักดันให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ลงสมัครเลือกตั้งเป็นกำนันตำบลท่าสะท้อนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีผู้เป็นพ่อเป็นพี่เลี้ยง และการเลือกตั้งครั้งนี้ทำให้ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านให้ดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน โดยถือว่าเป็นกำนันคนแรกของประเทศที่มีอายุน้อยที่สุดด้วยวัย 26 ปีการก้าวเข้ามารับตำแหน่งกำนันในครั้งนี้ สร้างความสนใจทำให้ชื่อเสียงขจรขจายไปทั่วทุกสารทิศตลอดเวลาที่อยู่ภายในตำแหน่ง นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้บริหารจัดการงบประมาณอย่างทั่วถึง เป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านในตำบลท่าสะท้อน เมื่อทำงานดังกล่าวมาเป็นระยะเวลาเกือบประมาณ 4 ปี นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ตัดสินใจลาออกลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2522 ในฐานะผู้สมัครหน้าใหม่ขวัญใจท้องที่ชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ จนชนะการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังจากนั้นนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ก้าวสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะตัวแทนของพี่น้องในพื้นที่ชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อเนื่อง 10 สมัย ได้แก่พ.ศ. 2522 ,2526 ,2529, 2531 ,2535-1,2535/2 2538 2539 ,2550 ,2554 สามารถสร้างความศรัทธาแก่ประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ เป็นที่กล่าวขวัญโดยทั่วไป (สนธยา เอี่ยมสำอางค์, 2557) นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นคนที่ตั้งใจเรียนเมื่อมีเวลาว่างก็จะเข้าห้องสมุดอ่านหนังสือ หรือทบทวนบทเรียน ทำให้ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาโดยตลอด เมื่อชาวบ้านมีปัญหาจะมาขอคำปรึกษาจากกำนันจรัส เทือกสุบรรณ ผู้เป็นพ่อโดยจะมีการสอบถามปัญหาชาวบ้านที่มาปรึกษาหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ดินทำกิน หรือปัญหาการทำเกษตร

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ จึงได้รับการปลูกฝังแนวทางการแก้ปัญหาของบิดามาโดยตลอด การสั่งสอนของบิดาที่เสียสละตนเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านทำให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีความต้องการเสนอตนเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ร้อน

ทักษะในการสื่อสาร

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้รับการยกย่องเป็น “นักพูดในสภา” (รุ่งมณีเมฆโสภณ, 2557) สามารถเรียบเรียงเรื่องราวได้ราบรื่น และเลือกถ้อยคำมาใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ถือเป็นผู้มีความรู้มีไหวพริบในการสื่อสารที่มีความฉะฉานชัดถ้อยชัดคำ ผนวกกับบุคลิกภาพที่แสดงออกมาเป็นผู้ที่มีลักษณะการพูดที่ตรงไป ตรงมา จริงใจและมีอารมณ์ขัน ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และมีการเตรียมความพร้อมในการพูดทุกครั้ง อีกทั้งยังมีความสามารถในการเป็นนักประสานงาน สามารถโน้มน้าวให้มวลชนสร้างเสียงสนับสนุนในการเคลื่อนไหวและ มีประสบการณ์ในการเป็นนักปราศรัยในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและทำหน้าที่ในการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาหลายสิบปี จึงเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางการเมือง รู้จุดอ่อน จุดแข็งของนักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ

อุดมการณ์ทางการณ์เมือง

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีแนวคิดมาจากการแลกเปลี่ยนความคิดกับประชาชน “ผู้ตื่นรู้ทางการเมือง” ความตระหนักร่วมกันว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องรับผิดชอบบ้านเมือง แม้ขณะนั้นยังไม่คิดถึงการตั้งพรรค คิดเพียงให้พลังของประชาชนไปสนับสนุนพรรค ที่ยอมรับแนวคิดการปฏิรูปประเทศก็ตาม แต่เมื่อสองพรรคใหญ่ คือ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทยประกาศไม่รับร่างรัฐธรรมนูญในชั้นประชามติเมื่อปี พ.ศ. 2559 ประชาชนจึงมองไม่เห็น “พรรคที่พึ่งหวังได้”

วัฒนธรรมและสังคม

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ กลับสู่การเมืองผ่านการก่อตั้งพรรค “รวมพลังประชา ชาติไทย” ทั้ง ๆ ที่เขาเคยลั่นวาจาไว้ว่าจะไม่หวนกลับสู่การเมือง ไม่ว่าจะเป็นในนามพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ว่าจะเป็นการเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา หรือแม้กระทั่งการตั้งพรรคใหม่ ตามที่เขาเคยลั่นวาจาเอาไว้ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2559 แน่นอนว่าการกลับคำครั้งนี้เจ้าตัวก็ย่อมรู้ว่าการ “ตระบัดสัตย์” หรือ “เสียสัตย์เพื่อชาติ” นั้น ผลตอบแทนที่ได้รับจะเป็นอย่างไร ประวัติศาสตร์ก็มีให้เห็น แต่เจ้าตัวก็เลือกที่จะทำ นั่นเพราะคนอย่างเขาย่อมต้องมีเป้าหมายทางการเมืองสแกนดูความเห็นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์ เสียงแช่งมีมากกว่า เสียงชม และที่ดูน่าเป็นห่วงคือ เสียงแช่งเกินครึ่งมาจากมวลมหาประชาชนที่เคยออกมาร่วมสู้กับ “ลุงกำนัน” เมื่อครั้งปิดเมืองไล่ “ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร” สิ่งที่ทำให้วันนั้นคนจำนวนหนึ่งยอมทำตามเสียงเรียกให้ออกมาไล่รัฐบาล ก็เพราะเชื่อว่า “สุเทพ” ที่กลายเป็น “ลุงกำนัน” จะเป็นผู้ที่ทำทุกอย่างโดยบริสุทธิ์ใจ ผ่านคำมั่นที่ว่าการกระโดดลงสู่ท้องถนนครั้งนั้นจะเป็นภารกิจทางการเมืองชิ้นสุดท้าย แต่มาถึงวันนี้ก็พิสูจน์ทราบแล้วว่าไม่ใช่

สาร (Message)

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในฐานะนักการเมืองที่มีบทบาทและศักยภาพในการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการเมืองในประเทศไทยได้เป็นที่ประจักษ์ในบทบาทเลขาธิการคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือ กปปส. ผู้นำ “มวลมหาประชาชน” นำเสนอสารต่อต้าน “พ.ร.บ.นิรโทษกรรมและขับไล่ระบอบทักษิณ” การต่อต้านการทำงานของรัฐบาลนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ที่บริหารราชการแผ่นดินโดยเอื้อประโยชน์พวกพ้องและคัดค้านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมล้างผิดคนโกง สาร “สงบ สันติ อหิงสา ปราศจากการใช้อาวุธ” การเคลื่อนไหวของผู้ชุมนุม กปปส. เป็นการชุมนุมไร้อาวุธในการต่อสู้คือ บทสวดมนต์สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย หรืออิติปิโส ถือเป็นการชุมนุมโดยความสงบเรียบเรียบร้อย ปราศจากความรุนแรงสาร “การต่อสู้ของพลเมืองดี” การสร้างความตระหนักร่วมกันว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องรับผิดชอบบ้านเมือง และสาร “รักประชาชนรักแผ่นดินไทยและรักพระเจ้าอยู่หัว” มีเนื้อหาแสดงถึงความเป็นผู้สำนึกบุญคุณบ้านเมือง ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รักษาบ้านเมือง ตั้งสัจจะวาจาจะดำเนินการต่อสู้คัดค้านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมล้างผิดคนโกงอย่างเต็มที่ ให้กฎหมายดังกล่าวมีอันเป็นไปใช้ไม่ได้และต่อสู้กับคนทุจริตจนกว่าคนเหล่านี้จะสาบสูญไปจากแผ่นดินไทย

ช่องทางการสื่อสาร (Channel)

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อกระแสหลัก ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อบุคคล และสื่อใหม่ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถรวบรวมมวลชนในการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านแฟนเพจเฟซบุ๊กชื่อว่า Suthep Thaugsuban (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ผ่าน URL: https://www.facebook.com/suthep.fb ปัจจุบันมีผู้ติดตาม 2,612,267 คน ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2564 เป็น Official Facebook Page ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ประธานกรรมการมูลนิธิมวลมหาประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย และเว็บไซต์มูลนิธิมวลมหาประชาชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย ผ่าน URL: http://www.Pdrcfoundation.org เป็นช่องทางในการบริจาค หรือระดมทุนในการเคลื่อนไหวชุมนุมของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือ กปปส.และในช่วงปี พ.ศ. 2557-2562 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีการเปิดอบรม “อุดมการณ์และการสื่อสารทางการเมือง” เป็นการเชิญสมาชิกร่วมรับฟังผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อรักษาวัฒนธรรมของชาติและสถาบัน สื่อใหม่ได้กลายเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารทางการเมืองของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ

ผู้รับสาร (Receiver)

ประชาชน เนื่องจากนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นนักการเมืองที่มีเส้นทางมาจากการนักการเมืองเป็นระดับท้องถิ่นสู่ระดับประเทศตั้งแต่กำนันถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงต้อง

อาศัยการสื่อสารกับชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดสุราษฎรธานี โดยการปราศรัยและการพบปะชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงบริบทสังคมและระบบวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวจังหวัดสุราษฎรธานี ที่เป็นเกษตรกร ชาวไร่ชาวสวน พ่อค้าเป็นอย่างดี และพยายามสื่อสารกับชาวบ้านให้เข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย กระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะการเลือกตั้ง ช่วงเวลาที่ชาวบ้านเดือดร้อนก็ไม่รู้จะไปหาที่ไหนในการได้รับฟังปัญหาทำให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ต้องเป็นศูนย์รับฟังข้อร้องเรียนของชาวบ้านทำให้มีช่องทางการสื่อสารซึ่งจะเห็นว่านายสุเทพ เทือกสุบรรณ ให้ความสำคัญและหาทางช่วยเหลือชาวบ้านให้สมกับอาสาเข้ามารับใช้ประชาชนจริง ๆ หรือการเป็นตัวแทนของชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ นอกจากผู้รับสารของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ จะเป็นชาวจังหวัด สุราษฎรธานีแล้ว ยังมีประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้รับสาร เนื่องจากนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ดำตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด สุราษฎร์ธานี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นต้น เป็นการใช้กระบวนการรัฐสภาที่ถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์ไปทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้ความรูทางด้านการเมืองหรือการอภิปรายต่าง ๆ

นักการเมือง เป็นอีกกลุ่มผู้รับสารที่เกิดจากการสื่อสารของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ถ้าเป็นนักการเมืองในพรรคเดียวกันจะสื่อสารนโยบายของพรรคถึงสมาชิกพรรคในฐานะเลขาธิการพรรคเพื่อให้เข้าใจในโยบายก่อนจะลงเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และปราศรัยให้กับประชาชนส่วนการสื่อสารที่นักการเมืองโดยส่วนใหญ่เป็นผู้รับสาร คือ การอภิปรายในสภาที่ต้องสื่อสารถึงกฎระเบียบการประชุม นอกจากนี้ยังเป็นการสื่อสารในประเด็นทางการเมือง หรือการประชุมคณะรัฐมนตรี หรือการชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ยังเป็นที่สนใจและเป็นตัวอย่างในการเป็นนักการเมืองที่พัฒนาตนเองด้านความรู้และเป็นนักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และสถาบันทางการเมือง

ข้าราชการ ผู้รับสารในกลุ่มข้าราชการ การเป็นนักการเมืองต้องมีการสื่อสารกับข้าราชการประจำโดยเฉพาะในการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ต้องมีการสื่อสารนโยบายการบริหารให้กับส่วนราชการได้รับรู้รับทราบต่อแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับการดำรงตำแหน่ง ฝ่ายบริหาร เพื่อให้เข้าใจกระบวนการทำงานเช่นกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค.เบอร์โล (Berlo, 1960) การสื่อสารเป็นกระบวนการเริ่มต้นจากผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนหนึ่ง หรือกลุ่มคนที่มีจุดมุ่งหมายในการสื่อสาร ทำการส่งเนื้อหาข่าวสารซึ่งอาจเป็นคำพูด การเขียน สัญลักษณ์ โดยการเข้ารหัสสารผ่านช่องทางการ

สื่อสารต่าง ๆ ไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารจะทำการถอดรหัสเพื่อรับสารนั้นซึ่งกระบวนการสื่อสารนี้อาจเรียกทั่วไปว่า SMCR Model ตามแบบจำลอง (Berlo, 1960) ดังนี้

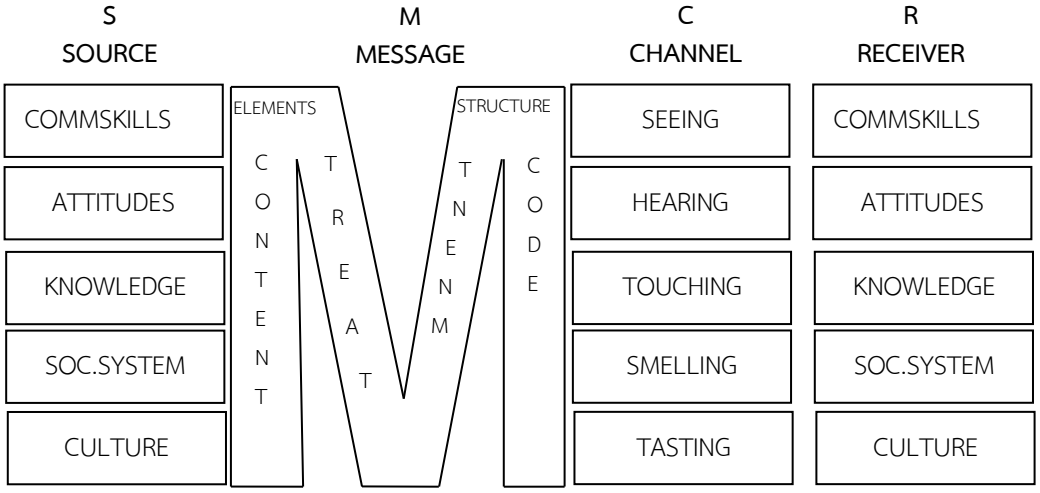

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้ส่งสาร (Sender) พบว่า นายสุเทพ เทือกสุบรรณ สามารถทำให้ประชาชนได้เห็นถึงสิทธิในการชุมนุมเพื่อต่อสู้ทางการเมืองได้อย่างมีเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย โดยใช้การต่อสู้อย่างสงบ สันติ ปราศจากอาวุธ ส่วนตัวนายสุเทพ เทือกสุบรรณเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จนทำให้มวลชนเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจ เป็นคนที่มีทัศนคติ หรือการแสดงออก เป็นพลวัตด้วยการแสดงออกทางอารมณ์ เพื่อโน้มน้าวจิตใจและเชื่อมต่อกับความรู้สึกของมวลชนและใช้การโน้มน้าวจูงใจในหลายรูปแบบ

1. ทักษะในการสื่อสาร การสื่อสารทางการเมืองจะประสบความสำเร็จผู้ส่งสารต้องมีความชำนาญในการพูด การเขียน การคิดการใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวจูงใจเรียบเรียงจัดระบบความคิด แล้วนำเสนอบุคลิก สีหน้า กิริยาท่าทาง น้ำเสียงที่น่าเชื่อถือ การสื่อสารนั้นก็จะมีประสิทธิภาพสูง นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ถือเป็นผู้ส่งสารที่ประสบความสำเร็จเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะความเป็นผู้นำสูง ทำให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้รับการยอมรับในฐานะนักการเมืองรุ่นเก่าที่มีทั้งอำนาจและบารมี กล้าคิด กล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพและความเป็นผู้นำ ของการเป็นนักการเมืองรุ่นเก่า ที่มีทั้งอำนาจและบารมี กล้าหาญ พูดคำไหนคำนั้น มีความละเอียดรอบคอบ และไม่ผิดสัญญายึดถือในสัจจะต่อประชาชน

2. ทัศนคติ ของผู้ส่งสารแสดงวิธีคิดของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งทัศนคติ ในการสื่อสารประกอบด้วย ทัศนคติต่อตนเอง ทัศนคติต่อประเด็นของการสื่อสาร ทัศนคติต่อผู้รับสาร และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมที่ดำรงอยู่ในขณะที่สื่อสาร ทัศนคติเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารอย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่น หากผู้ส่งสารมีอคติต่อ “สาร” ที่ต้องการจะนำเสนอ ก็ไม่อาจโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อใน “สาร” นั้น ซึ่งนายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีทัศนคติทางการเมือง ใน

ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงสิทธิและความคิดเห็นเพื่อให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ซึ่งเห็นว่าการมีความพร้อมที่จะเป็นรัฐบาลที่ดีของประชาชนในการบริหารประเทศ ต้องนำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมาวิเคราะห์ ให้สอดคล้องกับวาระ เวลา และสถานการณ์บ้านเมือง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ได้มาตรฐานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความเชื่อมั่นในการบริการประเทศตามหลักธรรมาภิบาล คือ การมี ส่วนร่วม ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งต้องเข้ากับยุคสมัยที่ประชาชนมีความเดือดร้อนในการครองชีพ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโครงการหลวงและโครงการพระราชดำริที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วย ว่าการเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2529 และ พ.ศ. 2535 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ จึงให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการพระราชดำริและโครงการหลวงเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างเต็มที่เพื่อแผ่นดินและใฝ่ฝันจะเห็นประเทศนี้เป็นประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใฝ่ฝันเห็นคนทุกเชื้อชาติใช้ชีวิตร่วมกันอย่างรู้คุณค่าและจงรักภักดีต่อแผ่นดิน

3. ความรู้ของผู้ส่งสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กระบวนการสื่อสารมีประสิทธิภาพ ผู้ส่งสารจะต้องรอบรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีการนำความรู้ ความเชี่ยวชาญจากการเป็นนักการเมืองอาชีพ และผู้จัดตั้งรัฐบาลมืออันดับต้น ๆ ของประเทศเข้ามาปรับใช้ในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง และตัว นายสุเทพ เทือกสุบรรณเองนั้น เป็นผู้มีปฏิภาณ ไหวพริบ ขยันขันแข็ง อันเป็นบุคลิกเฉพาะตัว ประสบการณ์ทางการเมืองที่หลากหลาย ทั้งปราบรามโจรผู้ร้าย ส่งเสริมอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา การสาธารณสุข สุขอนามัย สิ่งแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ตลอดจนโรงเรียน วัดวาอารามต้องดูแล ด้วยความเป็นคนที่มีหัวก้าวหน้า การพูดจาที่คล่องแคล่ว ลีลาท่าทาง เรียกความสนใจตลอดเวลาแบบนักการเมือง สามารถดึงดูดความสนใจสื่อมวลชน ได้เป็นอย่างดี

4. ระบบสังคม เป็นตัวกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ผู้ส่งสารต้องเข้าใจระบบสังคม เพื่อที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบ อันจะก่อให้เกิดการยอมรับของผู้รับสาร นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เติบโตมาในตระกูล เทือกสุบรรณ นับเป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายเก่าแก่มายาวนานของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นายครุฑ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากหลวงเทพพิทักษ์สุนทร (เดช) และเรียกตัวเองว่าเป็น ผู้สืบสายสกุลเทพพิทักษ์ (Posttoday, 2014) ครอบครัวเป็นครอบครัวนักการเมือง ทำให้ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีความคุ้นเคย และมีกลุ่มบรรดานักการเมือง ข้าราชการและทีมงานทางการเมืองที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญสูง

5. ระบบวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมของสังคมนั้น ๆ ซึ่งนายสุเทพ เทือกสุบรรณ หลังจากเป็นกำนันอยู่หลายปี ในที่สุด นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ก็ตัดสินใจขยับไปสู่การเมืองระดับประเทศ ด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อ ปี พ.ศ. 2522 ซึ่งนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ก็สามารถชนะใจประชาชนได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่บัดนั้น จนถึง ปี พ.ศ. 2554 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ก็ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ติดต่อกันมากกว่า 10 สมัย แล้วส่วนการดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีเป็นครั้งแรกของนายสุเทพ เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529 ในยุครัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้ดำรงตำแหน่งนี้อีกครั้งใน ปี พ.ศ. 2535 ยุครัฐบาลนายชวน หลีกภัย สมัยแรก นอกจากนี้ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ในปี พ.ศ. 2540 ยุครัฐบาลนายชวน หลีกภัย สมัยที่สอง

สาร (Message) มีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาของสารอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำ ภาษาไวยากรณ์ การเน้นย้ำข้อความ อีกทั้งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและ มีประเด็นที่ชัดเจนจนสามารถตอกย้ำเป้าหมายในการชุมนุม สร้างพลังและความตื่นตัว ให้มวลชนมาเข้าร่วมการเคลื่อนไหวอย่างมหาศาล เนื้อหาสารที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นำเสนอจะเปลี่ยนไปตามบทบาททางการเมือง และปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยในช่วงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนายสุเทพ เทือกสุบรรณ นำเสนอสาร สร้างความเชื่อมั่นในการบริการประเทศตามหลักธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งต้องเข้ากับยุคสมัยที่ประชาชนมีความเดือดร้อนในการครองชีพ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโครงการหลวงและโครงการพระราชดำริที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างยิ่งต่อมาเมื่อจัดตั้ง คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สารที่นำเสนอของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ จึงเป็นการนำเสนอสารที่เกี่ยวกับการเชิญชวนประชาชนมาร่วมชุมนุม ปลุกระดม โดยมุ่งเน้นใช้คำพูด ประโยคที่โดนใจ ประโยคที่สร้างความรู้สึกร่วมฮึกเหิม ต้องมาชุมนุมให้ได้

ช่องทางการสื่อสาร (Channel) มีการโพสต์รูปภาพและคำบรรยายภาพมากที่สุด รองลงมาคือการโพสต์เฉพาะรูปภาพ และการโพสต์รูปภาพที่มีข้อความบนภาพตามลำดับ นอกจากนี้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ มีการใช้ สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมช่องบลูสกายที่มีการถ่ายทอด 24 ชั่วโมง และสถานีโทรทัศน์อื่น ๆ ที่ร่วมเป็นเครือข่ายสื่อใหม่ (New Media) เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารซึ่งก็คือเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นช่องทางหลักในการนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและการรวมตัวที่หลากหลาย เนื่องจากสื่อเฟซบุ๊ก (Facebook) มีคุณลักษณะของความเป็นสื่อใหม่ (New Media) คือ เป็นการสื่อสารสองทางที่ก่อให้เกิดการเสวนาหรือการแลกเปลี่ยนความรู้ง่ายต่อการเข้าถึงจนสามารถกระตุ้นผู้รับสารให้มีปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น การกดชื่นชอบ การแสดง ความคิดเห็น หรือการแบ่งปันโพสต์นั้น ๆ จนสุดท้ายเกิดเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มี

ความสนใจร่วมกัน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากในการเข้าถึงมวลชนได้ทุกระดับสามารถตอบโต้ ผลิตวาทกรรมต่าง ๆ แล้วส่งต่อพร้อมกันได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ควบคู่กับการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนที่อยู่นอกเหนือเครือข่าย กระตุ้นให้หันมาสนใจและนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง

ผู้รับสาร (Receiver) ผู้รับสารเห็นด้วยกับการยอมรับความแตกต่าง เพราะเป็น สิ่งสำคัญมากในสังคม ควรยอมรับฟังความคิดเห็นและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่วนการเลือกตั้ง ผู้รับสารบางส่วนมีความเห็นว่า ยังมีประชาชนที่ยังไม่พร้อมกับการเมือง ที่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากรู้ไม่เท่าทันนักการเมืองบางกลุ่ม ส่วนความเป็นพลเมือง ทุกคนควรเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น เนื่องจากประชาชนทุกคนมีสิทธิ ในการแสดงความเห็นที่แตกต่าง บนพื้นฐานกฎและกติกาของสังคม ไม่เช่นนั้นอาจเกิดความวุ่นวายขึ้นมาได้ ผู้รับสารทุกคนมีความสนใจเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ เอกสารสิ่งพิมพ์และจากบุคคล นอกจากนี้ ผู้รับสารมีประสบการณ์เคยเข้าร่วมชุมนุม ร่วมเดินรณรงค์ หรือแม้แต่ขึ้นบนเวทีปราศรัย ส่วนด้านทัศนคติ ต่อกลุ่ม กปปส. และกลุ่ม นปช. นั้นมี ทั้งชื่นชอบไม่ชื่นชอบ ที่ชื่นชอบ กปปส. เนื่องจาก การแสดงออกทางการเมือง ว่าทุกคนมาด้วยใจ และที่ไม่ชอบกลุ่ม กปปส. เนื่องจาก สร้างความวุ่นวายในบ้านเมือง ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ส่วนที่ชื่นชอบกลุ่ม นปช. เพราะเป็นกลุ่มที่มาจากรากหญ้าที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม และส่วนที่ไม่ชอบกลุ่ม นปช. เนื่องจากมีความเห็นว่า เป็นกลุ่มที่มีความป่าเถื่อน แกนนำไม่มีความรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสื่อสารทางการเมืองจะประสบความสำเร็จ และเป็นตามเป้าหมายต้องสามารถชักจูงโน้มน้าวประชาชนให้สนใจ เนื่องจากนายสุเทพ เทือกสุบรรณ สามารถโน้มน้าว ชักจูงให้มวลชนเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองได้มากที่สุดในประวัติการณ์ มาจากความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร และทัศนคติทางการเมืองที่ยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างชัดเจน การใช้เครือข่ายที่มีเป้าหมายเดียวกัน เป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสูง

2. นักการเมืองที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ให้ประชาชนยอมรับได้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ต้องเข้าใจสถานการณ์ทางการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรที่มีชื่อเสียง ฯลฯ ดังนั้นผู้ส่งสารต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมเสมอในการที่จะทำให้เป้าหมายการสื่อสารทางการเมืองให้บรรลุผล

3. ส่งเสริมภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือของนักการเมืองที่เป็นผู้ส่งสารทางการเมือง เพราะมีคุณลักษณะในด้านความน่าไว้วางใจ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญและความดึงดูดใจ ซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดเป็นคุณลักษณะของผู้ส่งสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองเฉพาะนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบนักการเมืองหรือบุคคลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบบริบททางการเมือง และกระบวนการสื่อสารทางการเมืองว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

2. ควรมีการศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มกดดันทางการเมือง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนหรือแตกต่างของผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการส่งสาร และผู้รับสาร ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมสมีเดีย.

รุ่งมณี เมฆโสภณ. (2557). *สู้ไม่ถอย*. กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์.

ศิริพร กิจประกอบ. (2558). *“กำนันสุเทพ” ในฐานะนักสื่อสารรณรงค์ทางการเมืองจากมุมมองของนักข่าวสายการเมือง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สนธยา เอี่ยมสำอางค์. (2557). *มหาขบถ สุเทพเทือกสุบรรณ*. กรุงเทพฯ: ยอดมาลา พับลิชชิ่ง จำกัด.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเทพ เทือกสุบรรณ. (2557). *Who? สุเทพ เทือกสุบรรณ (ฉบับการ์ตูน).* กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

BBC NEWS ไทย. (2018). *กปปส. : สุเทพ เทือกสุบรรณ ปฏิญาณ “รับใช้กษัตริย์” และ “ขจัดระบอบทักษิณ” คือภารกิจ รปช.*. สืบค้น 1 มีนาคม 2564, จาก https://www.bbc.com/thai/thailand-45420226

Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication.* New York: Holt, Rinehart and Winston: The Free Press.

Posttoday. (2014). *รู้จักกับบางช่วงชีวิต “สุเทพ เทือกสุบรรณ”* สืบค้น 1 มีนาคม 2564, จาก https://www.posttoday.com/politic/analysis/271836

การวิเคราะห์องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน*

COMPONENTS' ANALYSIS OF DECISIONS ON AGRICULTURAL OCCUPATION AFTER GRADUATIION OF AGRICULTURAL STUDENTS IN UPPER NORTHERN THAILAND

สุนันทา ศรีรัตนา, จักรพงษ์ พวงงามชื่น, นคเรศ รังควัต, พุฒิสรรค์ เครือคำ
Sunanta Srirattana, Jukkaphong Poung-ngamchuen, Nakarate Rungkawat, Phutthisun Kruekum
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
Corresponding Author E-mail: jukkaphong.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจ และแนวทางในการจูงใจเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน ชั้นปีที่ 3 และ 4 จำนวน 370 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเหตุผล

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา 66.50% เป็นเพศหญิงระดับชั้นปีที่ 3 และ 4 ในสัดส่วนเท่ากัน อายุเฉลี่ย 22.26 ปี บิดาและมารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยจากการเกษตร 75,352.46 บาท/ปี และนอกภาคเกษตรเฉลี่ย145,795.08 บาท/ปี มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง (75.40%) ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความรู้เฉพาะทางด้านพืชมากที่สุด เข้าร่วมอบรมทางการเกษตรกับหน่วยงานภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย (34.10% และ 41.90%) มีทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรม และการชักจูงจากเพื่อนในระดับปานกลาง ($\overline{x}$ = 3.50 และ $\overline{x}$ = 3.30) และแรงจูงใจจากอาจารย์อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันกับการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม ($\overline{x}$ = 3.51 และ $\overline{x}$ = 3.53) การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจ 20 ตัวแปร พบค่าความผันผวน 0.938 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความสำคัญที่สุด ดังนั้น นโยบายด้านการพัฒนาหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในมิติของเทคโนโลยีและความร่วมสมัยเป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยต้องทบทวนอย่างเร่งด่วน

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; อาชีพเกษตรกรรม; นักศึกษาเกษตร; การวิเคราะห์องค์ประกอบ

---

*Received August 5, 2021; Revised August 26, 2021; Accepted September 19, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study fundamental data, decision making, analysis of decision components. and guidelines for motivation to motivate in agricultural occupation after graduation of 370 of 3rd and 4th year agricultural students in upper northern Thailand. The collected data using an online questionnaire, analyzed by descriptive statistic, confirmatory factor analysis, and rational content analysis.

The results showed that more than half of the samples were female and studying in the 3rd and 4th year in equal proportion, with an average age of 22.26 years. An average annual income from agriculture was 75,352.46-baht, 145,795.08 baht of non-agricultural income per year and most of them owned their own land. The samples mostly had their specific knowledge on plants science. They had participated in agricultural activities by external and internal agencies. Attitude towards agricultural occupation and persuasion from friends and acquaintances were at a moderate level ($\overline{x}$ = 3.50 $\overline{x}$ = 3.30), and the motivation from teachers was at a high level ($\overline{x}$ = 3.51). While the decision on agricultural occupation after graduation was at a high level ($\overline{x}$ = 3.53). An analysis of decisional components of 20 variables found the Kasier-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett's Test of Sphericity was statistically significant at 0.938 which was variables in advanced agricultural technology were the most important. Therefore, the policy of curriculum and lecturer's development in technology and contemporary dimensions should be an urgent concern by University.

Keywords: Decisions; Agricultural Occupation; Agricultural Students; Analysis of Component

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพและทำมาหากินจากการทำเกษตรกรรมของประชากรมากที่สุด และมีการพัฒนาจนทำให้ผลผลิตด้านการเกษตรของไทยได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ ส่งผลต่อปริมาณการส่งออกที่เพิ่มขึ้นทุกปี (จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2562) จากรายงานของ The World Bank (2019) ได้คาดการอนาคตข้างหน้าว่าประชากรจะเพิ่มสูงขึ้น และความต้องการอาหารต้องเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกันพื้นที่การทำการเกษตรลดลงจากการขยายตัวของเมืองประชากร (อัครวิทย์ กาญจนโอภาษ, 2562) ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเช่นกัน โดยปัจจุบันมีประชากรกว่า 66.18 ล้านคน (ราชกิจจานุเบกษา,

2563) แต่ในทางตรงกันข้าม พบว่า มีแรงงานภาคเกษตรลดลง 7.80% จากปี พ.ศ.2558 คิดเป็น 38.41% ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากสภาวะแรงงานภาคการเกษตรลดลงทำให้สภาพเศรษฐกิจการเกษตรของไทยในปี พ.ศ.2562 มีการขยายตัวเพียง 0.50% ของเศรษฐกิจภาคเกษตร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , 2562) ส่วนภาวะเศรษฐกิจการเกษตรภาคเหนือในปี พ.ศ. 2562 นั้น พบว่า รายได้ของเกษตรกรหดตัวจากสาเหตุการลดพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกร (นวอร เดชสุวรรณ, 2562) และอีกปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรลดปริมาณผลผลิตลง คือ ภาคเหนือมีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ, 2562) ทำให้ภาคเหนือมีข้อจำกัดด้านแรงงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มจำนวนเกษตรกรจากบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านการเกษตรในระดับมหาวิทยาลัยทั้ง 8 แห่ง ของภาคเหนือตอนบน ดังนั้นการศึกษาถึงสาเหตุในการตัดสินใจในการประกอบอาชีพทางการเกษตรอย่างเต็มตัวอาจช่วยเพิ่มจำนวนเกษตรกรของประเทศไทย เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยภายใต้หลักตามทฤษฎีการเลือกอาชีพของกินซเบิร์ก และคณะ (1967) ซึ่งเป็นเลือกอาชีพที่ผ่านกระบวนจากสภาพความเป็นจริง เช่น ระดับการศึกษา สภาพแวดล้อม และค่านิยมของแต่ละบุคคล จนกระทั้งตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร และทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของรีดเดอร์ (Reeder , 1974) โดยเป็นการตัดสินใจเลือกจากพฤติกรรมทางสังคมของแต่ละบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยดึงดูด ปัจจัยผลัก และปัจจัยสนับสนุน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของแต่ละบุคคล มาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้การได้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเพิ่มปริมาณเกษตรกรของภาคเหนือได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน
4. เพื่อเสนอแนวทางในการจูงใจเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอนาคตของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยการคัดเลือกมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนด้านการเกษตร ได้มหาวิทยาลัยจำนวน 8 มหาวิทยาลัย ใน 5 จังหวัด คือ 1) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 4) มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ 5) มหาวิทยาลัยพะเยา 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 7) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง และ 8) มหาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน ประชากรในการศึกษา คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 (รหัส 61) และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 (รหัส 60) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องด้านการเกษตรปีการศึกษา 2563 รวมทั้งสิ้น 4,865 คน โดยกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ 370 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวนด้วยสูตรของ Yamane (1973 อ้างใน จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2558) และสูตรการเทียบสัดส่วน Slovin' s formula (1960 อ้างใน Poung-ngamchuen & Namvises, 2012) และสุ่มนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling: SRS) (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2543) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบของ Google Form (Google, 2021) ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถาม 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ลักษณะทางวิชาการ และลักษณะทางจิตวิทยา ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร 2) ด้านรายได้จากอาชีพเกษตรกรรม 3) ความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และ 4) ด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตร จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดข้างต้นนั้นได้มาซึ่งข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อนำเสนอแนวทางในการจูงใจเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอนาคตของนักศึกษาเกษตร

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม 2 ประเด็น เพื่อความแม่นยำและเชื่อถือได้ของข้อคำถาม ได้แก่ 1) การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความยากง่าย (Index of Consistency: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก พบค่า IOC = 0.91 และ 2) การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ตัวแปรทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรม Alpha coefficient = 0.802 ตัวแปรแรงจูงใจจากอาจารย์ผู้สอนและหลักสูตร พบค่า Alpha coefficient = 0.874 ตัวแปรการชักจูงจากเพื่อนและคนรู้จัก พบค่า Alpha coefficient = 0.926 การตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาภาพรวม พบค่า Alpha coefficient = 0.918 โดยด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการเกษตร พบค่า Alpha coefficient = 0.919 ด้านรายได้จากอาชีพเกษตรกรรม พบค่า Alpha coefficient = 0.913 ด้านความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร พบค่า Alpha coefficient = 0.912 และด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตร พบค่า Alpha coefficient = 0.927

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม และลักษณะทางวิชาการ ส่วนการวิเคราะห์ลักษณะทางจิตวิทยามีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (1961 อ้างใน จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2558) คือ

1 หมายถึง ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงน้อยที่สุด
2 หมายถึง ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงน้อย
3 หมายถึง ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงน้อยปานกลาง
4 หมายถึง ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงมาก และ
5 หมายถึง ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงมากที่สุด
โดยมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 = ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงมากที่สุด
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.50 = ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงมาก
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.41-3.50 = ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.41-2.50 = ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงน้อย และ
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 = ระดับทัศนคติ/การจูงใจ/การชักจูงน้อยที่สุด

สำหรับการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน ใน 4 ด้าน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (1961 อ้างใน จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2558) คือ

1 หมายถึง ระดับการตัดสินใจน้อยที่สุด
2 หมายถึง ระดับการตัดสินใจน้อย
3 หมายถึง ระดับการตัดสินใจปานกลาง
4 หมายถึง ระดับการตัดสินใจมาก และ
5 หมายถึง ระดับการตัดสินใจมากที่สุด
โดยระดับการตัดสินใจมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 = การส่งผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.50 = การส่งผลต่อการตัดสินใจมาก
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.41-3.50 = การส่งผลต่อการตัดสินใจปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.41-2.50 = การส่งผลต่อการตัดสินใจน้อย และ
ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 = การส่งผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อ

หาค่า Kasier-Meyer-Olkin (KMO) และ Bartlett's Test of Sphericity ของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตรภาคเหนือตอนบน โดยกำหนดค่า Factor Lording เท่ากับ 0.300

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำเสนอแนวทางในการจูงใจการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักศึกษาเกษตร ด้วยการจัดหมวดหมู่ จัดลำดับข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเหตุผล (Rational Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ระดับการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักศึกษา และแนวทางในการจูงใจเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอนาคตของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมากว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.70) เป็นเพศหญิง โดยกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.00) มีอายุเฉลี่ย 22.26 ปี โดยส่วนใหญ่บิดาและมารดาของกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนกัน (ร้อยละ 43.40 และ 33.60) และมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวจากการทำการเกษตร 75,352.46 บาทต่อปี รวมทั้งรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 145,795.08 บาทต่อปี โดยสามในสี่ (ร้อยละ 75.40) ของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง อย่างไรก็ตามใน กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เฉพาะทางด้านพืชศาสตร์มากที่สุด รองลงมาด้านสัตวศาสตร์ และด้านการส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 19.30 13.00 และ 5.70 ตามลำดับ) โดยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เฉพาะทางด้านภาษาอังกฤษจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.30) นักศึกษาจำนวนหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.10) ได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการเกษตรกับหน่วยงานภายนอกตั้งแต่เรียนชั้นปีที่ 1 ถึงปัจจุบัน และกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 41.90) เคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการเกษตรที่สาขาวิชาจัดขึ้น ในขณะที่ภาพรวมด้านทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{x}$ = 3.50) โดยกลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่สุจริตมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.36) รองลงมาความเป็นอิสระของอาชีพเกษตรกรรม ($\overline{x}$ = 4.00) โดยขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเข้าใจว่าอาชีพเกษตรกรรมส่งผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม ($\overline{x}$ = 3.12)

สำหรับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากอาจารย์ผู้สอนและหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.51) โดยการได้รับแรงบันดาลใจการเป็นเจ้าของกิจการด้านการเกษตรจากอาจารย์ผู้สอนเป็นประเด็นที่จูงใจกลุ่มตัวอย่างได้มากที่สุด ($\overline{x}$ = 3.59) ในขณะที่

การชักจูงจากเพื่อนและคนรู้จักในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{x}$ = 3.30) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ความมีอิสระด้านเวลาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเพื่อนและคนรู้จักเป็นประเด็นชักจูงที่อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ($\overline{x}$ = 3.65) รองลงมา คือ ความสุขและความพอเพียงของเพื่อน ๆ ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ($\overline{x}$ = 3.37) ในขณะที่การชักจูงจากเพื่อนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่งผลต่อการตัดสินใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้น้อยที่สุด ($\overline{x}$ = 3.09)

2. การตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร

ตารางที่ 1 ภาพรวมของการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน

การตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม	$\overline{x}$	แปลผล
1. ด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเกษตร	3.73	มาก
2. ด้านรายได้จากอาชีพเกษตรกรรม	3.18	ปานกลาง
3. ด้านความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร	3.56	มาก
4. ด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตร	3.63	มาก
รวม	**3.53**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ประเด็นการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.73) โดยประเด็นที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษามากที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อทดแทนแรงงานมนุษย์ทางการเกษตร ($\overline{x}$ = 3.77) สำหรับด้านรายได้จากอาชีพเกษตรกรรมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{x}$ = 3.18) โดยประเด็นรายได้จากการปลูกพืชตามฤดูกาลทำให้กลุ่มตัวอย่างอาจตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาได้มากที่สุด ($\overline{x}$ = 3.44) สำหรับด้านความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.56) โดยประเด็นการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรผ่านทางตลาดออนไลน์สามารถจูงใจกลุ่มตัวอย่างได้มากที่สุดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ($\overline{x}$ = 3.65) และด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.63) โดยมี 2 ประเด็นหลักในการจูงใจให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาได้ คือ การสามารถส่งต่ออาชีพเกษตรให้แก่ลูกหลานได้ ($\overline{x}$ = 3.75) และการเป็นเจ้าของธุรกิจการเกษตรสามารถเชื่อมโยงไปสู่ธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องได้ ($\overline{x}$ = 3.75)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักศึกษาเกษตรหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน

ตารางที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมโดยใช้ค่า Kasier-Meyer-Olkin (KMO) และ Bartlett's Test of Sphericity

องค์ประกอบในการตัดสินใจ	KMO	Chi-square	df	p-value
ตัวแปร 20 ตัว	.938	7511.974**	190	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน พบว่า ค่าความผันผวนของตัวแปรทั้งหมด 20 ตัวแปร (KMO) เท่ากับ 0.938 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบหรือตัวแปรทั้ง 20 ตัวแปร มีความเหมาะสมในการใช้เทคนิค Factor Analysis อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Kaiser and Rice, 1974) และค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นหมายความว่า ทั้ง 20 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percentage of Variance) และค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Accumulative Percentage of Variance) ของแต่ละองค์ประกอบ

ตารางที่ 3 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percentage of Variance) และค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Accumulative Percentage of Variance) ของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน	จำนวนตัวแปรในองค์ประกอบ
1. ด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเกษตร	11.487	57.433	57.433	5
2. ด้านรายได้จากอาชีพเกษตรกรรม	2.206	11.030	68.462	5
3. ด้านความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร	1.232	6.158	74.621	5
4. ด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตร	1.000	4.999	79.620	5

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน รวม 20 ตัวแปร ของการตัดสินใจการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน พบว่า องค์ประกอบด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเกษตรมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 (ร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 57.433) รองลงมา คือ ด้านรายได้จากอาชีพเกษตรกรรมโดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 11.030 ด้านความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โดยพบค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 6.158 และด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรมีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย (ร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 4.999) โดยสามารถแสดงภาพรวมของการวิเคราะห์องค์ประกอบในรูปแบบของโมเดล คือ รูปแบบองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน (ภาพที่ 1)

4. แนวทางในการจูงใจเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอนาคตของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน

จากข้อมูลทั้งหมดของผลการวิจัยสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจูงใจให้นักศึกษาเกษตรประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยมหาวิทยาลัย และหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งหมด ควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเพิ่มบุคลากรทางการเกษตรที่มีความรู้ให้มากขึ้นใน 4 องค์ประกอบหลัก กล่าวคือ การเรียนการสอนโดยให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนการปรับปรุงรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการชี้นำให้นักศึกษาเกษตรเห็นว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นมีการลงทุนที่ไม่มากนักในกรณีที่ครอบครัวนักศึกษาที่มีที่ดินทำกินอยู่แล้ว ประกอบกับปัจจุบันการติดต่อสื่อสารด้วยระบบออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบตลาดออนไลน์กลายเป็นตลาดใหม่ที่ได้รับการนิยมของผู้บริโภค ดังนั้นการเรียนการสอนนอกเหนือจากให้ความรู้ทางการเกษตรเฉพาะทางอย่างเข้มข้นแล้ว หลักสูตรอาจพิจารณาเพิ่มเติมความรู้ด้านการตลาดและการกระจายสินค้าที่ทันสมัยหรือด้านการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการจำหน่ายสินค้าการเกษตรเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญคือมหาวิทยาลัยจะต้องพัฒนาทุกหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งหมด โดยมีเป้าหมาย

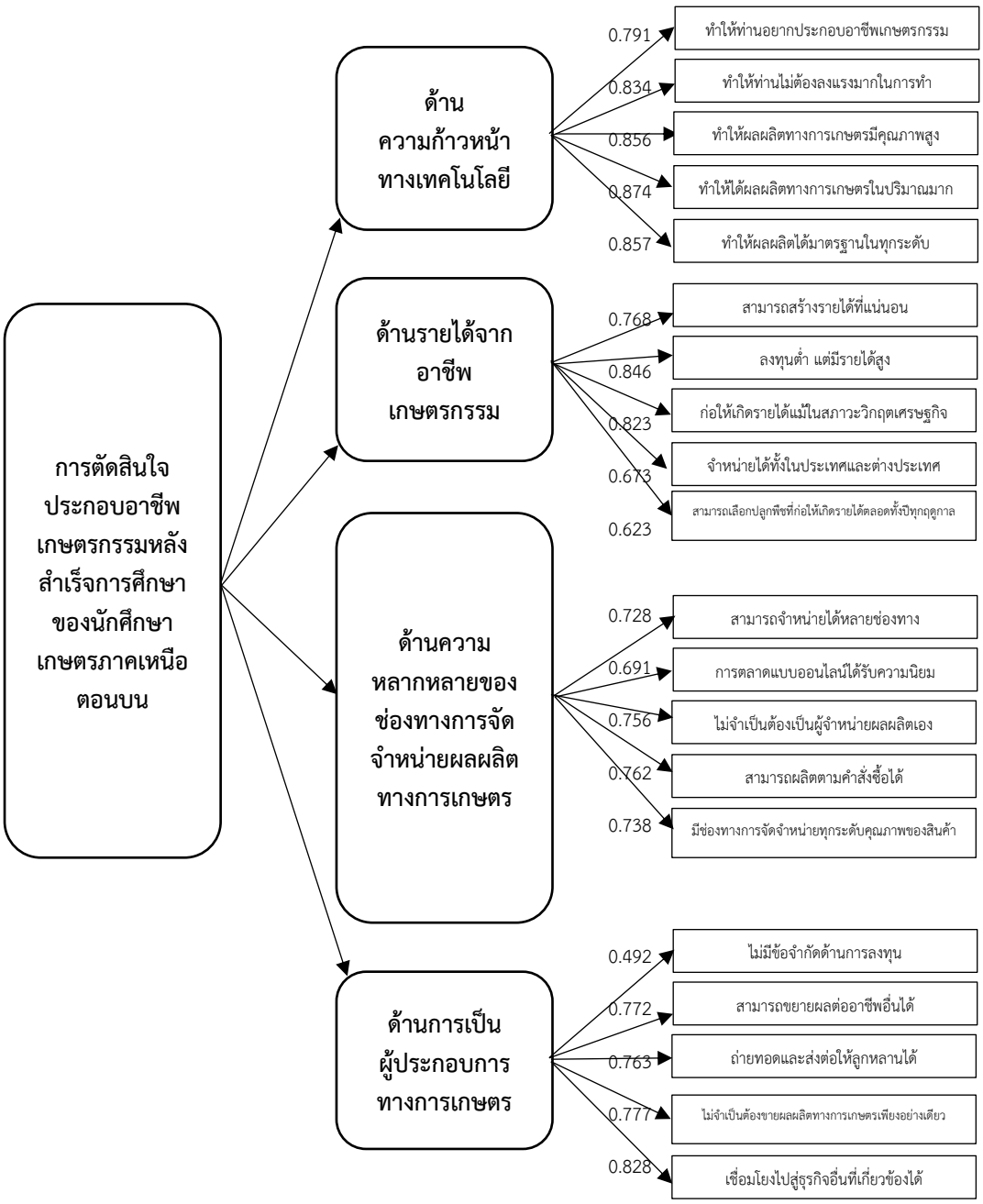

ภาพที่ 1 รูปแบบองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน

เพื่อบ่มเพาะนักศึกษาเกษตรทุกคนให้มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ด้วยการชี้แนะแนวทางหรือเพิ่มเติมรายวิชาที่ส่งเสริมและยกระดับการเป็นเกษตรกรให้เป็น

ผู้ประกอบการทางการเกษตร เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรและภาพลักษณ์ที่ดีของอาชีพเกษตรกร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยด้านทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของนักศึกษาเกษตรภาคเหนือตอนบน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาเกษตรชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ยังไม่มีแนวคิดการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน เนื่องจากการเรียนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความเข้มข้น นักศึกษาจึงมุ่งความสำคัญไปที่การเรียนมากกว่าการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา อย่างไรก็ตามผลการศึกษาแสดงให้เห็นอีกมิติหนึ่งที่อาจเป็นไปได้ คือ นักศึกษาอาจเลือกที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพอื่น ๆ ในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมากนัก ซึ่งเป็นไปในทางใกล้เคียงกันกับการศึกษาของ กมลฉัตร กลัดแก้ว และคณะ (2559) เรื่องปัจจัยความสัมพันธ์กับเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของยุวเกษตร ในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่ายุวเกษตรมีเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สำหรับผลการวิจัยด้านการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันนั้น พบว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน จำนวน 20 ตัวแปร มีความเหมาะสมซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้แล้ว โดยองค์ประกอบด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความสำคัญมากที่สุดในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีทางการเกษตรได้พัฒนาขึ้นอย่างมาก จึงทำให้การทำการเกษตรเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ทุ่นแรงงานมนุษย์ได้อย่างมาก โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่นที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่ไม่ชอบทำงานในพื้นที่เกษตรโดยตรง แต่มีความสนใจในเทคโนโลยีให้เข้ามาทำการเกษตรมากขึ้น (ฟาติมา คามาทา, 2019) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสนับสนุนการศึกษาของ จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2562) เรื่องเหตุจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังจบการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ความเจริญทางเทคโนโลยีด้านการเกษตรเป็นเหตุจูงใจที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังจบการศึกษาของนักศึกษา

องค์ความรู้จากการวิจัย

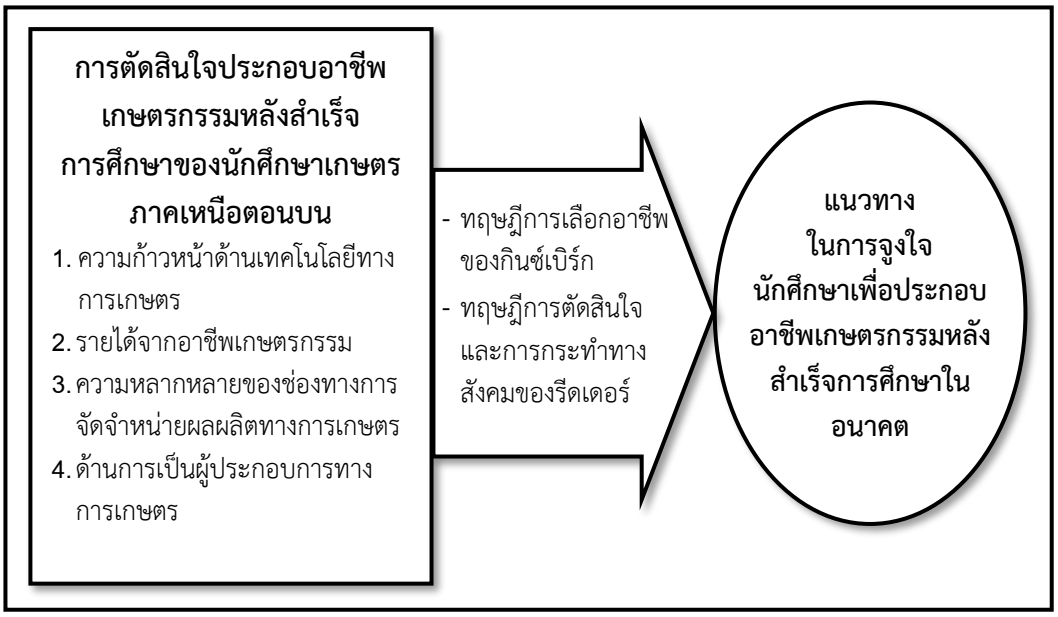

ภาพที่ 2 รูปแบบการวิเคราะห์การตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม

การวิเคราะห์องค์ประกอบในการตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน นั้นตั้งอยู่บนแนวคิดทฤษฎีการเลือกอาชีพของกินซ์เบิร์ก โดยนักศึกษาตัดสินใจเลือกจากความเป็นจริง คือ ความรู้ของตนเอง สภาพแวดล้อมด้านการศึกษา ค่านิยมของตนเอง และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยในการทำการเกษตร และทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของรีดเดอร์ โดยนักศึกษาได้กำหนดเป้าหมายว่าจะทำการเกษตร ซึ่งมีความเชื่อว่าความรู้ของตนที่เรียนมาสามารถทำได้ ประกอบกับความต้องการพัฒนาการเกษตรของครอบครัวและความชอบส่วนตัวเป็นแรงผลักดันให้ทำการเกษตร ตลอดจนปัจจุบันมีนวัตกรรมทั้งทางด้านเทคโนโลยีและเทคนิคใหม่ ๆ ที่มาช่วยในการทำการเกษตร อีกทั้งครอบครัวสนับสนุนให้ทำการเกษตรด้วยเช่นกัน โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงเหตุปัจจัยที่แท้จริงในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาเกษตร ภาคเหนือตอนบน ตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ 1) ด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการเกษตร 2) ด้านร้ายได้จากอาชีพเกษตรกรรม 3) ด้านความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และ 4) ด้านการเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตร ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางจูงใจนักศึกษาและปรับทัศนคติที่ดีขึ้นของนักศึกษาเกษตรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษา ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทางการเกษตรให้สามารถชักจูงบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาทางการเกษตรให้หันมาเห็นความสำคัญและประกอบ

อาชีพทางการเกษตรกันมากขึ้น เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาการลดลงของจำนวนเกษตรกรไทยได้ไม่มากก็น้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยทางด้านการเกษตรซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางควรมีการทบทวนและพัฒนายุทธศาสตร์และนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษา โดยให้ความสำคัญไปที่กระบวนการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ การพัฒนาหลักสูตรด้านการเกษตรประยุกต์เพื่อสร้างความมั่นใจกับนักศึกษาในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา เช่น อุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เทคโนโลยีการผลิตพืชอินทรีย์เชิงพานิชย์ เทคโนโลยีการผลิตสัตว์เพื่ออุตสาหกรรมฟาสต์ฟูด เป็นต้น

2. นอกเหนือจากกระบวนการเรียนการสอนแล้วยุทธศาสตร์หนึ่งที่มหาวิทยาลัยต้องให้ความสำคัญคือ การพัฒนาอาจารย์ผู้สอนตามแนวคิดความร่วมสมัยและแนวคิดความปกติใหม่ (New Normal) เพื่อเป็นตัวอย่างในการปรับตัวตามวิชาชีพเกษตรกรรมภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่สามารถควบคุมได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มหาวิทยาลัยควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนร่วมกัน ในรูปแบบของ Central Laboratory ตลอดจน การเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Laboratory) เช่น การลงพื้นที่จริงทั้งในเชิงเกษตรและในเชิงอุตสาหกรรม

2. ผู้สอนควรมีการอัปเดทข้อมูลทางการเกษตรเฉพาะทางใหม่ ๆ ตลอดเวลา เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับนักศึกษา อีกทั้งสร้างแรงบันดาลใจและเป็นตัวอย่างที่ดีเชิงประจักษ์ ด้วยการเริ่มต้นเป็นเกษตรกรด้วยตนเอง ทั้งนี้ยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่นักศึกษาว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อทุกคน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงภาคเหนือตอนบนซึ่งเป็นการสำรวจข้อมูลจากนักศึกษาเกษตรใน 8 มหาวิทยาลัย 5 จังหวัด ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการสำรวจนักศึกษาเกษตรทั่วประเทศ โดยแบ่งแยกตามศาสตร์ทางการเกษตรเฉพาะทาง เช่น การผลิตพืช การผลิตสัตว์ การประมง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของการประกอบอาชีพหรือไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักศึกษาที่ชัดเจน และนำไปเป็นแนวทางในการกำหนด

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการศึกษาเกษตรเพื่อชักจูงให้นักศึกษาเกษตรทุกคนหันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลังสำเร็จการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กลัดแกล้วและคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของยุวเกษตรกร ในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 6(2), 377-393.

จักรพงษ์ พวงงามชื่นและคณะ. (2562). เหตุจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตกรรมหลังจบการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยสังคมศาสตร์,* 17(3), 135-156.

_____. (2558). *คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอำเภอออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ฟาติมา คามาทา. (2019). *ญี่ปุ่นปฏิวัติการเกษตร ปลูกพืชโดยไม่ใช้ดินและเกษตรกร เพิ่มความมั่นคงทางอาหาร.* สืบค้น 8 ตุลาคม 2563, จาก https://www.bbc.com/thai/international-49963119

นวอร เดชสุวรรณ์. (2562). *สรุปภาวะเศรษฐกิจไทยและภาคเหนือ ไตรมาส 2 ปี 2562***.** สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt _dlink.php?nid=8533

ราษกิจจานุเบกษา. (2563). *ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563.* สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/ E/053/T_0021.PDF

ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2543). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *เกษตรกรยุคใหม่เพื่ออนาคตประเทศไทย.* นนทบุรี: ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). *ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2562 และแนวโน้มปี 2563.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

สำนักงานเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ. 2560-2565 ฉบับทบทวน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ. 2560-2565 ฉบับทบทวน*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2564, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_ dl_link.php?n id=7528&filename=index

อัครวิทย์ กาญจนโอภาษ. (2562). ใน *สัมมนา 23 เมษายน 2562 ณ โรงแรมโกลเด้น ซิตี้ ระยอง: เกษตรยุคใหม่ ตลาดนำ นวัตกรรมตาม*. ระยอง: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช).

Ginzberg et al. (1967). *Occupational choice: An approach to a general theory* (2nd ed). New York: Columbia University.

Google. (2021). *Google ฟอร์ม*. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2564, จาก https://docs.google.com/

Henry F. K., & John, R. (1974). *Educational and Psychological Measurement*. 34, 111-117.

Poung-ngamchuen, J., & Namvises, K. (2012). People's Participation in Dong Na Tham Community Forest Management Project, Ubon Ratchathani, Thailand. *Kasetsart J*. (Soc. Sci), 33(3), 486-498.

Likert, R. A. (1961). *New patterns of management*. Print book : EnglishView all editions and formats. New York: McGraw-Hill Book Company, Inc.

Reeder, W. W. (1974). *Some Aspects of the Informal Social participation of Farm Families in New York State.* Cornell University.

Slovin, E. (1960). *Slovin's formula for sampling technique.* New York: Houghton-Mifflin.

The WorldBank. (2019). *World Development Indicators: Structure of output.* Retrieved May 1, 2021, from http://wdi.worldbank.org/table/4.2#

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis.* New York: Harper International.

การปลูกต้นยาสูบเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพดของเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน*

TOBACCO GROWING FOR REDUCING SMOG EFFECT FROM MAIZE STUBBLE BURNING IN UPPER NORTHERN THAILAND

จักรพงษ์ พวงงามชื่น, วิภาดา พรมทา
Jukkaphong Poung-ngamchuen, Wipada Phromta
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University
Corresponding author E-mail: jukkaphong.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกำลังประสบปัญหาหมอกควันอย่างรุนแรง จากการเผาตอซังข้าวโพดอาหารสัตว์ ผู้วิจัยพยายามที่จะศึกษาให้ได้มาซึ่งพืชที่สามารถปลูกทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ เพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด เช่น ต้นยาสูบ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์จำนวน 378 คนจากเกษตรกรทั้งสิ้น 7,004 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.70 เป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 47.39 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 55.56) มีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ปีละ 52,912.70 บาทบนพื้นที่เฉลี่ย 9.65 ไร่ โดยเกษตรกรร้อยละ 91.53 มีดินที่เหมาะสม แต่เกษตรกรร้อยละ 67.72 ไม่มีแหล่งน้ำเพียงพอ และเกษตรกรร้อยละ 69.58 มีความรู้และความเข้าใจในการปลูกต้นยาสูบในระดับดี ในขณะที่เกษตรกรมีความพร้อมในการปลูกต้นยาสูบในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.85) ความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.73) และความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์อยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.55) นอกจากนี้ยังพบ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ระดับการศึกษา รายได้จากการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ จำนวนพื้นที่ปลูกขาวโพด ดิน น้ำ และความพร้อมของเกษตรกร

คำสำคัญ: ต้นยาสูบ; ข้าวโพดอาหารสัตว์; หมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด

*Received August 3, 2021; Revised August 26, 2021; Accepted September 19, 2021

Abstract

Northern Thailand was facing seriously problem of smog effect from maize stubble burning. So, researchers were trying to study and come up with a crop that can be replace with animal feed maize for reduce the smog effect from animal feed maize stubble burning e.g., tobacco. Data were collected by interviewing 378 samples derived from 7,004 animal feed maize growing farmers in Maejam District which is the most animal feed maize growing area in Northern Thailand. Obtained data were analyzed by using descriptive and inferential statistics.

The results revealed that, 62.70% of farmers were male with 47.39 years old of average age. Farmers about 55.56% reached primary school. Farmers' average income from animal feed maize growing was 52,912.70 baht per year in growing area of 9.65 rai on average. Most (91.53%) of farmer had growing area with soil fertility but have not enough natural water resource and had good level in knowledge and understanding of tobacco growing (67.72% 69.58% respectively). Moreover, farmers had moderate level ($\bar{x}$=2.85) in readiness of tobacco growing. While had high level in needs of tobacco growing ($\bar{x}$=3.73) and had low level in possibility of tobacco growing instead of animal feed maize ($\bar{x}$=2.55). Importantly, the study was found 6 factors significantly relating to farmers' needs of tobacco growing as follows: educational attainment, income from animal feed maize growing, animal feed maize land area, soil, water, and farmers' readiness.

Keywords: Tobacco; Animal Feed Maize; Smog from Maize Stubble Burning

บทนำ

ประเทศไทยมีการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดอย่างแพร่หลาย เนื่องจากข้าวโพดเป็นพืชที่มีความสำคัญและมีความต้องการของตลาด โดยเฉพาะข้าวโพดที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศ 9 จังหวัดประสบปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เนื่องจากราคาค่อนข้างดี ตลอดจนมีนายทุนภาคเอกชนส่งเสริมให้ปลูก ทั้งข้าวโพดหวานและข้าวโพดอาหารสัตว์ในรูปแบบเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) (จักรพงษ์ พวงงามชื่น และพูนพัฒน์ พูนน้อย, 2561) (ภาพที่ 1) อีกทั้งข้าวโพดยังเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2560) ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวโพดกันเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 1 การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกรอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา: ประชาไท (2564)

การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์แบบพันธะสัญญาช่วยการันตีรายได้ที่แน่นอนให้แก่เกษตรกรแต่ผลที่ตามมาคือ เกิดการเผาตอซังข้าวโพดในฤดูหลังเก็บเกี่ยว (จักรพงษ์ พวงงามชื่น และพูนพัฒน์ พูนน้อย, 2561) กล่าวคือ หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เกษตรกรนิยมกำจัดตอซังข้าวโพดด้วยการเผา เพราะเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ไม่ต้องลงทุนใดๆ (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2558) จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผลผลิตจากการปลูกข้าวโพดมีเพียงฝักข้าวโพดเท่านั้นที่สามารถขายได้ ส่วนซากตอซังข้าวโพดที่เหลือในจำนวนค่อนข้างมากนั้นส่วนหนึ่งสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักได้ แต่ยังคงเหลือซากตอซังข้าวโพดเป็นจำนวนมาก เกษตรกรจึงตัดสินใจเผาตอซังข้าวโพดที่เหลือทั้งหมด นอกจากนี้ การเผาตอซังข้าวโพดนั้นยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของเกษตรกรอีกด้วย กล่าวคือ การเผาตอซังข้าวโพดนั้นเพื่อรอฝนแรกของฤดู เพราะเกษตรกรเชื่อว่าหลังฝนตกแล้วผักหวาน และเห็ดถอบจะเจริญเติบโตสามารถเก็บเกี่ยวไว้เพื่อบริโภคและเพื่อจำหน่ายได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลของการเผาตอซังข้าวโพดนั้น ก่อให้เกิดปัญหาหมอกควันอย่างรุนแรงเป็นระยะเวลาหลายปีต่อเนื่อง โดยสำนักข่าว บีบีซี นิวส์ (2562) รายงานว่า จังหวัดเชียงใหม่มีค่าดัชนีคุณภาพอากาศพุ่งสูงเป็นอันดับ 1 ของโลกอยู่ที่ 246 ตามดัชนีคุณภาพอากาศ US AQI และในขณะที่กรมควบคุมมลพิษรายงานคุณภาพอากาศค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก เท่ากับ PM 2.5 หรือ อยู่ในเกณฑ์เริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพในระดับ “สีแดง” ซึ่งถือเป็นปัญหาระดับชาติที่รอการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แจ่ม (2560) รายงานว่า อำเภอแม่แจ่ม เป็นพื้นที่ที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ มากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ หรือประมาณ 96,825.25 ไร่ และเป็นพื้นที่ที่มีสถิติการเกิดจุดความร้อนจากการเผาไหม้หรือฮอทสปอต (Hotspot) สูงที่สุดในเชียงใหม่ (วิภาดา พรหมทา, 2561) หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นพื้นที่ต้นตอของการเกิดหมอกควันที่มากที่สุดนั่นเอง โดยปัญหาหมอกควันได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในภาคเหนือตอนบนอย่างมาก โดยสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ได้รายงานตัวเลขผู้ป่วยซึ่งเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล 85 แห่ง พบว่า มียอดผู้ป่วยเข้ามารับบริการรักษาวันละ 7,000 ราย เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ วันละ 2,000 – 3,000 ราย โดยพบว่า เป็นผู้ป่วย 4 กลุ่มเสี่ยง คือ โรคหัวใจและหลอดเลือก โรคทางเดินหายใจทุกชนิด โรคตาอักเสบ และโรคผิวหนัง โดยมีอัตราเพิ่มขึ้น 5

– 10% (ประชาชาติธุรกิจ, 2558) หมอกควันส่งผลกระทบด้านสุขภาพ และการดำรงชีวิตของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก ทางออกหนึ่งสำหรับการแก้ไขปัญหาในระยะยาวอาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์เป็นพืชชนิดอื่นในบางพื้นที่หรือทั้งหมด โดยต้องเป็นพืชที่สามารถนำส่วนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมดไม่เหลือส่วนใดเพื่อทำการเผา เช่น ต้นยาสูบ เป็นต้น การปลูกยาสูบนอกจากจะช่วยบรรเทาปัญหาหมอกควันได้แล้วยังเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรมยาสูบไทยที่เติบโตขึ้นทุกปี ทำรายได้ปีละกว่า 20,000 ล้านบาทให้แก่ประเทศ (การยาสูบแห่งประเทศไทย, 2558) โดยผู้บริโภคภายในประเทศชอบรสชาดบุหรี่ไทยมากกว่าบุหรี่ต่างประเทศถึงแม้ว่าราคาจะสูงขึ้นก็ตาม (โพสต์ทูเดย์, 2561) จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นตรงกันว่าต้องการให้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาด้วยการศึกษาถึงการปลูกพืชชนิดใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เกือบทั้งต้นนั่นก็คือต้นยาสูบ เพื่อลดปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาตอซังข้าวโพดของเกษตรกรในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์เพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังขาวโพด โดยมีวัตถุประสงค์รองดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกรใน 3 ประเด็น คือ ความพร้อม ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ทั้งในระบบปลูกอินทรีย์และเคมีทั้งหมด 7 ตำบล จำนวน 7,004 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมดได้จากการคำนวณในสูตร Taro Yamane (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) และคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละตำบลด้วยสูตร Sloving's formula (Poung-ngamchuen & Namviset, 2012) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรทั้งหมด 378 คน เก็บข้อมูลกับเกษตรกรด้วยแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ปัจจัยพื้นฐาน 5 ปัจจัยประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และความรู้ความเข้าใจในการปลูกยาสูบของเกษตรกร และ 2) การปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์เพื่อลดปัญหา

หมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนย่อยคือ 2.1) ความพร้อมในการปลูกต้นยาสูบ 2.2) ความต้องการในการปลูกต้นยาสูบ และ 2.3) ความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์

เนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ด้านความรู้ความเข้าใจในการปลูกยาสูบของเกษตรกร ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบประเมิน 2 ระดับคือ 1) ผิด และ 2) ถูก โดยมีการประเมินค่าคะแนน 3 ระดับคะแนน จากคะแนนเต็ม 15 คะแนนดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความรู้ความเข้าใจ
13-15	ดี
10-12	ค่อนข้างดี
0-9	พอใช้

สำหรับความพร้อมในการปลูกต้นยาสูบประกอบด้วยข้อมูลในลักษณะคำถามเป็นแบบประเมิน 5 ระดับ คือ 1) พร้อมมากที่สุด 2) พร้อมมาก 3) ไม่แน่ใจ 4) พร้อมน้อย และ 5) ไม่พร้อม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สำหรับข้อคำถามด้านความต้องการในการปลูกต้นยาสูบ ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ด้านคือ 1) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ และ 3) ด้านผลตอบแทน และข้อคำถามด้านความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบประกอบไปด้วยข้อคำถาม 2 ด้าน คือ การปรับลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์บางส่วน และการยกเลิกการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ทั้งหมด โดยลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่าประยุกต์ของ Likert ใน 5 ระดับ คือ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด โดยกำหนดช่วงคะแนนเพื่อพิจารณาระดับความต้องการของเกษตรกรต่อการปลูกต้นยาสูบ (จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2559) ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับความพร้อม/ความต้องการ/ความเป็นไปได้
4.50-5.00	พร้อมมากที่สุด/ต้องการและเป็นไปได้มากที่สุด
3.50-4.49	พร้อมมาก/ต้องการและเป็นไปได้มาก
2.50-3.49	ไม่แน่ใจ/ต้องการและเป็นไปได้ปานกลาง
1.50-2.49	พร้อมน้อย/ต้องการและเป็นไปได้น้อย
1.00-1.49	ไม่พร้อม/ต้องการและเป็นไปได้น้อยที่สุด

ขั้นตอนการศึกษาแบ่งออกเป็น การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) โดยศึกษารวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความ หนังสือ รายงานวิจัยต่างๆ ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field study) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐาน 4 ปัจจัยของเกษตรกร และการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 62.70) เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 47.39 ปี เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.56) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.13) สมรสแล้ว มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.08 คน เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.98 คน รายได้จากการปลูกข้าวโพดเฉลี่ย 52,912.70 บาท จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวโพดเฉลี่ย 9.65 ไร่ จำนวนหนี้สิน ณ ปัจจุบันจากการปลูกข้าวโพดเฉลี่ย 4,637.57 บาท โดยเกษตรกรมีการรับรู้ข่าวสารด้านการปลูกยาสูบเฉลี่ย 0.58 ครั้งในปี 2560 จำนวนครั้งของการดูงานและอบรมด้านการเกษตรเฉลี่ย 0.50 ครั้งในปี 2560 ในขณะที่เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 91.53) ดินเหมาะสม แต่เกษตรกรมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 67.72) มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอตลอดทั้งปีต่อการปลูกต้นยาสูบ

2. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 69.58) มีความรู้ความเข้าใจภาพรวมเกี่ยวกับการปลูกยาสูบอยู่ในระดับ “ดี” (11–15 คะแนน) และเกษตรกรร้อยละ 27.78 มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับ “ค่อนข้างดี” โดยมีเกษตรกรเพียง 10 คน (ร้อยละ 2.65) เท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับ “พอใช้” เกษตรกรตอบคำถามถูกโดยมีคะแนนต่ำสุด 3 คะแนน และมีคะแนนสูงสุด 15 คะแนน (ตารางที่ 1) สำหรับความรู้เกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์รายประเด็น พบว่า เกษตรกรทราบว่าต้นยาสูบเป็นพืชที่สามารถนำมาใช้เป็นยาแผนโบราณและกำจัดแมลงได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกมากที่สุด (ร้อยละ 95.24) ต้นยาสูบเพาะปลูกโดยใช้วิธีปักชำ และหลังการเก็บเกี่ยวใบยาสูบแล้วต้องนำมาตากแดด 15-20 วัน โดยเป็น 2 ประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกรองลงมาในปริมาณเท่ากัน (ร้อยละ 84.39) ในขณะที่เกษตรกรไม่ทราบว่าต้นยาสูบใช้ระยะเวลาในการปลูก 150 วัน โดยเกษตรกรตอบประเด็นนี้ผิดมากที่สุดคือ 219 คน (ร้อยละ 57.94)

ตารางที่ 1 ความรู้และความความเข้าใจของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

ระดับความรู้และความเข้าใจ	จำนวน	ร้อยละ
ดี	262	69.58
ค่อนข้างดี	105	27.78
พอใช้	10	2.65
รวม	**378**	**100.00**

3. การปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกร

คณะผู้วิจัยทำการศึกษาการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ ใน 3 ด้าน คือ ความพร้อม ความต้องการ และความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความพร้อมของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

ความพร้อมของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เกษตรกรมีความพร้อมในการปลูกยาสูบทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่ปลูก 2) ด้านพันธุ์พืช และ 3) ด้านต้นทุน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30 2.61 และ 2.64 ตามลำดับ) (ตารางที่ 2) โดยพื้นที่ปลูกของเกษตรกรมีสภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียวมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.80) โดยเกษตรกรพร้อมที่จะปลูกพันธุ์ยาสูบที่เหมาะสมกับสภาพอากาศหรือพื้นที่ของเกษตรกรมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.94) ในขณะที่เกษตรกรยังไม่มีพันธุ์ยาสูบพร้อมที่จะปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.17) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรมั่นใจว่าสามารถหาแหล่งเงินทุนเพื่อการปลูกต้นยาสูบได้ (ค่าเฉลี่ย 2.87)

ตารางที่ 2 ความพร้อมของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

ความพร้อม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านพื้นที่ปลูก	3.30	0.74	ไม่แน่ใจ
ด้านพันธุ์พืช	2.61	0.74	ไม่แน่ใจ
ด้านแหล่งทุน	2.64	0.76	ไม่แน่ใจ
ค่าเฉลี่ยรวม	**2.85**	**0.75**	**ไม่แน่ใจ**

3.2 ความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

ความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.73) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เกษตรกรมีความต้องการปลูกต้นยาสูบทั้ง 3 ด้านคือ 1) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 3) ด้านรายได้และผลตอบแทน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02 3.43 และ 3.74 ตามลำดับ) (ตารางที่ 3) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เกษตรกรไม่ต้องการให้มีการทำลายป่าต้นน้ำมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมาคือไม่ต้องการให้แหล่งน้ำมีการปนเปื้อนสารเคมี (ค่าเฉลี่ย 4.26) สำหรับด้านการส่งเสริมฯ เกษตรกรต้องการให้มีการอบรมและปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการปลูกต้นยาสูบมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.58) และหลังการปลูกต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามผลการปลูกสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.46) ในขณะที่ด้านรายได้และผลตอบแทน พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีการประกันราคา ยาสูบมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.08) และใบยาสูบมีราคาที่แน่นอนไม่ผันผวน (ค่าเฉลี่ย 4.02)

ตารางที่ 3 ความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

ความต้องการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.02	0.82	มาก
ด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ	3.34	0.70	มาก
ด้านรายได้และผลตอบแทน	3.74	0.70	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.10**	**0.74**	**มาก**

3.3 ความเป็นไปได้ของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ

ความเป็นไปได้ของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.55) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การปรับลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์บางส่วนของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) และการยกเลิกการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ทั้งหมดของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.82) (ตารางที่ 4) โดยเกษตรกรมั่นใจว่าสามารถลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์บางส่วนเพื่อทดลองปลูกต้นยาสูบได้ (ค่าเฉลี่ย 3.13) ในขณะที่เกษตรกรจำนวนไม่มากนักเคยมีแนวคิดจะยกเลิกการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์เพื่อปลูกพืชนิดอื่นในอนาคต (ค่าเฉลี่ย 1.93)

ตารางที่ 4 ความเป็นไปได้ของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพด

ความเป็นไปได้	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์บางส่วนเพื่อปลูกต้นยาสูบ	3.28	0.74	ปานกลาง
ยกเลิกพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ทั้งหมดเพื่อปลูกต้นยาสูบ	1.82	0.72	ต่ำ
ค่าเฉลี่ยรวม	**2.55**	**0.72**	**ต่ำ**

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์

จากการศึกษาพบ 6 ปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ดิน ความพร้อมของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ โดยระดับการศึกษา รายได้จากการปลูกข้าวโพด จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวโพด และน้ำมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร (ตารางที่ 5) กล่าวคือ ปัจจัยทั้ง 6 มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกรเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลทั้ง 6 ปัจจัยไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาและสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกรในการปลูกต้น

ยาสูบในอนาคต ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ อีก 10 ตัวแปรไม่มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนหนี้สินจากการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ การรับรู้ข่าวสารด้านการปลูกยาสูบ จำนวนครั้งของการดูงานและอบรมด้านการเกษตร ความรู้ความเข้าใจในการปลูกต้นยาสูบ และความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร

ตัวแปร	Farmers' Needs in Tobacco Tree Growing	
	Chi-square	Sig.
เพศ	1.413	0.493
อายุ	8.112	0.423
ระดับการศึกษาสูงสุด	26.185**	0.010
สถานภาพการสมรส	1.665	0.797
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	5.790	0.215
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	5.408	0.248
รายได้จากการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์	14.756**	0.005
หนี้สินจากการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์	9.677	0.288
พื้นที่ในการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์	14.243**	0.007
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกต้นยาสูบ	3.395	0.758
จำนวนครั้งในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานทางการเกษตร	2.609	0.856
ดิน (ความสมบูรณ์)	7.440*	0.024
น้ำ (ความเพียงพอตลอดทั้งปี)	15.498**	0.000
ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกต้นยาสูบ	3.697	0.449
ความพร้อมของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ	7.941*	0.035
ความเป็นไปได้ของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ	5.620	0.233

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยหลายเรื่องด้านการเกษตร โดยมีเกษตรกรเป็นหน่วยในการวิเคราะห์มักจะพบว่า เกษตรกรเพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิงในกิจกรรมทางการเกษตร เช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ เนื่องด้วยสังคมไทยโดยทั่วไปแล้วเพศชายมักจะมีบทบาททางสังคมมากกว่าเพศหญิง เช่น เป็นผู้นำชุมชน หรือเป็นตัวแทนเกษตรกร ทำให้มีโอกาสได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์มากกว่า (Sompakdi et.al., 2014) โดยเพศชายมีสัญชาตญาณในการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ ที่ดี (Poung-ngamchuen et.al., 2015) อีกทั้งเกษตรกรยังมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 47 ปี ซึ่งถือเป็นวัยทำงานที่จำเป็นต้องมีสำนึกความรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ค่อนข้างสูง และยังต้องมีสภาพร่างกายที่พร้อมสำหรับกิจกรรมทางการเกษตร (Poung-ngamchuen &

Namviset, 2012) จึงอาจเป็นเหตุผลที่เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้อย่างแน่นอนในการปรับเปลี่ยนชนิดพืชบนพื้นที่ทางการเกษตรในบางส่วนหรือทั้งหมด

ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับ “ดี” “ค่อนข้างดี” และ “พอใช้” ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ในการปลูกพืชที่หลากหลายของเกษตรกร โดยเกษตรกรส่วนหนึ่งเคยปลูกต้นยาสูบและบางส่วนเคยทำเกษตรกรแบบอินทรีย์มาก่อน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2559) เรื่องความพร้อมและความต้องการของเกษตรกรในการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์ โดยพบว่าเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานอินทรีย์มอก. ในระดับปานกลาง และระดับมาก ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการทำการเกษตรที่หลากหลายมากว่า 20 ปี ตลอดจนการเคยทำการเกษตรกรแบบอินทรีย์มาก่อน

เมื่อพิจารณาถึงการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกรทั้ง 3 ด้าน พบว่า เกษตรกรมีความพร้อมทั้ง 3 ด้านคือ 1) ด้านพื้นที่ปลูก 2) ด้านพันธุ์พืช และ 3) ด้านต้นทุน และความพร้อมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ด้านความต้องการพบว่า เกษตรกรมีความต้องการปลูกต้นยาสูบภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยต้องการให้มีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และไม่อยากให้แหล่งน้ำธรรมชาติปนเปลื้อนสารเคมี แสดงให้เห็นถึงความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จักรพงษ์ พวงงามชื่น (2555) ด้านการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความสมดุลกันในหลายมิติ เช่น มิติการพัฒนาด้านการเกษตร มิติการอนุรักษณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่มิติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนนโยบายภาครัฐด้านการลดปัญหาหมอกควันจากการเผาอีกด้วย ในขณะที่ด้านความเป็นไปได้ในการปลูกต้นยาสูบ พบว่าเกษตรกรมีความเป็นไปได้ในการปรับพื้นที่การเกษตรบางส่วนเพื่อปลูกต้นยาสูบ แต่มีความเป็นไปได้ต่ำมากที่จะให้เปลี่ยนพื้นที่ทั้งหมด จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนเพื่อปลูกต้นยาสูบ เนื่องจากพื้นที่ที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์มานานนั้น คุณภาพดินไม่เหมาะสมเกรงจะมีผลกระทบต่อผลผลิตจากต้นยาสูบ

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร พบว่า ดิน ความพร้อมของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบ ระดับการศึกษา รายได้จากการปลูกข้าวโพด จำนวนพื้นที่ปลูกข้าวโพด และน้ำ มีผลต่อความต้องการปลูกต้นยาสูบของเกษตรกร ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยของ Sujaritturaka, W. and Tanapanyaratchawong, J. (2010) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีผลต่อการยอมรับการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แสดงให้เห็นถึงการมีการศึกษาระดับดีและมีความรู้เพิ่มเติมด้านการเกษตรนั้น อาจสามารถจูงให้เกษตรกรให้ทดลองการปลูกพืชชนิดใหม่ๆ ได้ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ สุธาริน แก้วภพ และคณะ (2555) พบว่า ระดับการศึกษา และรายได้จากภาคการเกษตร มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา

จากการอภิปรายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรสามารถปรับมาปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ได้ แต่ขึ้นอยู่กับสภาพความสมบูรณ์ของดินในพื้นที่การเกษตร ความเพียงพอของแหล่งน้ำธรรมชาติ ตลอดจนราคาใบยาสูบที่สามารถจูงใจเกษตรกรได้ แต่อย่างไรก็ตาม การลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์นั้นจะส่งผลกระทบเชิงลบกับอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในด้านปริมาณวัตถุดิบและอาหารสัตว์สำเร็จรูปแน่นอน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐทั้งหมดที่เกี่ยวข้องควรเร่งหารือกันเพื่อกำหนดมาตรการรองรับการปรับเปลี่ยนชนิดพืชของเกษตรกร โดยต้องสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรด้านราคารับซื้อ ตลอดจน แนวทางการรับมือดังกล่าวให้แก่ภาคเอกชนด้านอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ด้วย อย่างไรก็ตาม ทุกฝ่ายควรคำนึงถึงผลกระทบด้านการลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด เนื่องจากเป็นปัญหาเรื้องรังของประเทศที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้จนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาการปลูกต้นยาสูบเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพดนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้เป็น “รูปแบบการปลูกพืชเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด” ได้คือ ต้นยาสูบเป็นพืชที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งต้น และสามารถปลูกทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ได้ ประเด็นสำคัญคือเกษตรกรปลูกข้าวโพดมานาน ดังนั้นการโน้นน้าวจิตใจเกษตรกรให้หันมาปลูกต้นยาสูบนั้น ควรให้ความสำคัญไปที่ 6 ปัจจัยคือ ระดับการศึกษาของเกษตรกร รายได้ พื้นที่ในการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเพียงพอของแหล่งน้ำ และความพร้อมของเกษตรกร โดยทั้ง 6 ปัจจัยหลักนี้สามารถสร้างความต้องการของเกษตรกรในการปลูกต้นยาสูบทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ได้ ซึ่งนำไปสู่การลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ตลอดจนการลดการเผาตอซังข้าวโพดได้ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายการลดลงของปัญหาหมอกควันในภาคเหนือตอนบน

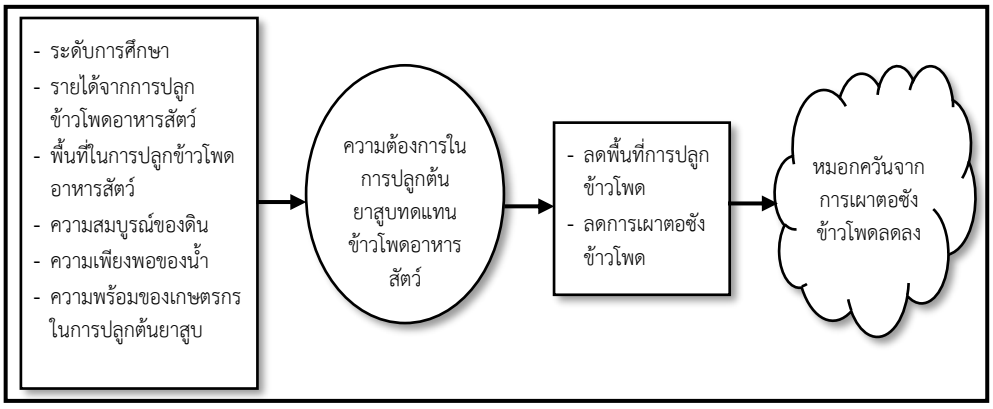

ภาพที่ 2 รูปแบบการปลูกพืชเพื่อลดหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดอื่นๆ ทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์เพื่อลดปัญหาหมอกควันจากการเผาตอซังข้าวโพดนั้นเป็นประเด็นเร่งด่วนที่รัฐบาลควรพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาหมอกควันของประเทศ เช่น นโยบายการลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาถึงความเป็นไปได้ก่อนกำหนดนโยบายในระดับประเทศ

2. การกำหนดนโยบายในประเด็นดังกล่าวข้างต้น อาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่ต้องใช้ข้าวโพดเป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิต ดังนั้น รัฐบาลควรพิจารณาถึงนโยบายเพื่อรองรับและเยียวยาให้แก่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทยควบคู่ไปด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เพื่อตอบสนองต่อนโยบายในประเด็นแรกข้างต้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรลงพื้นที่เพื่อศึกษาถึงความพร้อมและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในการปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชชนิดอื่นๆ เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานต่อไป

2. เพื่อมิให้อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทยได้รับผบกระทบมากจนเกินไปจากการลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ของเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐควรหารือและทำข้อตกลงหรือ MOU (Memorandum of Understanding) กับตัวแทนอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทยเพื่อกำหนดมาตรการรองรับและช่วยเหลือจากนโยบายการลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้จำกัดไว้เพียงการปลูกต้นยาสูบเพื่อทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปอาจให้ความสำคัญไปที่การวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และการเกษตรแบบพันธะสัญญา (Contract Farming) ระหว่างบริษัทเอกชนและเกษตรกร

2. การวิจัยนี้ให้ความสำคัญเพียงการปลูกต้นยาสูบเพียงอย่างเดียว โดยในการศึกษาต่อยอดครั้งต่อไป อาจมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงพืชหลายชนิดที่สามารถปลูกทดแทนข้าวโพดอาหารสัตว์ได้ โดยไม่ต้องเผาซากหลังฤดูเก็บเกี่ยว เช่น ต้นกัญชง หรือพืชล้มลุกชนิดอื่นๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

การยาสูบแห่งประเทศไทย. (2558). *ยาสูบกับการค้นพบ*. สืบค้น 11 เมษายน 2563, จาก http://www.thitobacco.or.th

จักรพงษ์ พวงงามชื่นและคณะ. (2559). ความพร้อมและความต้องการของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์สำหรับโรงงานอาหารสัตว์อินทรีย์ภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 33(3), 35-45.

จักรพงษ์ พวงงามชื่นและพูนพัฒน์ พูนน้อย. (2561). *การศึกษาเปรียบเทียบการปลูกกัญชงทดแทนข้าวโพดในเขตพื้นที่สูงของภาคเหนือตอนบน* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

จักรพงษ์ พวงงามชื่น. (2555). *การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชนบท*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บีบีซี นิวส์. (2562). *ฝุ่น: เชียงใหม่ วิกฤตหมอกควันภาคเหนือ วาระแห่งชาติที่ยังแก้ไม่ได้มา 12 ปี*. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก https://www.bbc.com/thai/thailand-47550696

ประชาชาติธุรกิจ. (2558). *9 จังหวัดภาคเหนือแห่งการบุกรุกป่า*. สืบค้น 13 เมษายน 2563, จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1427692337

ประชาไท. (2552). *ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับตัวตนใหม่ของชุมชนบนพื้นที่สูง*. สืบค้น 12 เมษายน 2563, จาก https://prachatai.com/journal/2013/06/47281

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

โพสต์ทูเดย์. (2561). *ยาสูบรุกชิงส่วนแบ่งตลาดล่าง*. สืบค้น 14 กรกฎาคม 2563, จาก https://www.postto.day.com

วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์. (2558). *ข้าวโพดสาเหตุแห่งการทำลายป่าน้ำแล้งและหมอกควันเป็นพิษ*. สืบค้น 14 กรกฎาคม 2563, จาก http://www.sarakadee.com.

วิภาดา พรหมทา. (2561). *ความพร้อมและความต้องการปลูกยาสูบทดแทนข้าวโพดลดปัญหาหมอกควันของเกษตรกร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. (2560). *พื้นที่ปลูกข้าวโพดจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่.

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แจ่ม. (2560). *พื้นที่ปลูกข้าวโพดอำเภอแม่แจ่ม*. เชียงใหม่: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แจ่ม.

สุธาริน แก้วภิภพและคณะ. (2555). *ความต้องการการส่งเสริมการปลูกยางพาราของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา ในอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Poung-ngamchuen, J., & Namviset, K. (2012). People's Participation in Dong Na Tham Community Forest Management Project, Ubon Ratchathani, Thailand. *Kasetsart Journal Social Sciences*, 33(3), 486-498.

Poung-ngamchuen, J. et al. (2015). A Study on People's Sustainability of Quality of Life in Accordance with Philosophy of Sufficiency Economy in Aomkoi District, Chiang Mai, Thailand. *Journal of Marketing and Management*, 6(2), 1-10.

Sompakdi, C., et al. (2014). Readiness and Requirements of Dairy Farmers in the Operational area (Northern Region) of the Dairy Farming. *Promotion Organization of Science and Technology*, 3(3), 182-195.

Sujaritturakarn, W., & Tanapanyaratchawong, J. (2010). Factors influencing the adoption of production tecniques and applications of organic fertilizer for farmers in Hatyai District, Songkhla Province. *Suranaree Journal Social Science,* 4(1), 29-43.

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี*

THE POTENTIAL DEVELOPMENT MODEL PRECEPTORS OF THE SAIGHA IN CHONBURI PROVINCE

พระสุทิน อธิปณฺโณ, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร), ประเสริฐ ธิลาว
PhraSutin Athipanno, PhraUdomsitthinayok (Kampol Kunangkaro), Prasert Thilao
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Sahara78940@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งงานวิจัยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรีในการทำงานของคณะสงฆ์มีการประชุมด้วยระบบสภาสงฆ์ มีการคัดเลือกพระอุปัชฌาย์ให้เข้ามาทำหน้าที่ 2) องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าองค์ประกอบ 4 ด้านคือ ด้านคุณสมบัติคัดเลือกพระอุปัชฌาย์ตามหลักพระธรรมวินัย ด้านการปกครองควบคุมดูแลตามพระธรรมวินัย ด้านการให้ความสงเคราะห์จัดหาปัจจัย 4 ด้านการให้พยาบาลแนะนำดูแลสุขภาพของตนเอง เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี วิธีการพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์การอบรมให้ความรู้ด้านคุณสมบัติ ต้องยึดตามหลักพระธรรมวินัย ด้านการปกครอง การให้ความรู้ในการระงับอธิกรณ์ต้องไม่ให้เกิดความเสียทั้งสองฝ่าย ด้านการให้ความสงเคราะห์ การให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์ในการจัดหาปัจจัย 4 ที่ขาดแคลน ด้านการให้พยาบาล ให้ความรู้ในการพยาบาลไข้

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ; พระอุปัชฌาย์; คณะสงฆ์

---

*Received May 22, 2021; Revised July 5, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the general status of Preceptors' of the Sangha in Chonburi Province, 2. To study the components of the Preceptors' of the Sangha in Chonburi Province and 3. To propose the model of the Preceptors' competency development of the Sangha in Chonburi Province, conducted by the mixed research methods.

Findings were as follows: 1. The general status of the Preceptors of the Sangha in Chonburi Province, was that there was meeting by Sangha Assembly System. 2. The components of the Preceptors of the Sangha in Chonburi Province were found consisting of 4 aspects: The Preceptor selection according to Dhamma and Vinaya, administration with close control in line with rules and regulations of Dhamma and Vinaya, supporting with needed materials and health cares and basic health advices. 3. Model of the Preceptors' potential development of the Sangha in Chonburi Province consisted of: qualification; the Preceptors qualification must be in line with Dhamma and Vinaya, administration; conflict resolution must be beneficial for both parties, supporting; the Preceptors allocated and support with the necessary things appropriately, health care; take care of health with medicine to cure disease for subordinates.

Keywords: potential development model; Preceptors; the Sangha

บทนำ

ในการบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดก็คือ งานด้านการปกครองถือได้ว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมากในการจัดระเบียบสังคมของพระสงฆ์ เพราะว่าการที่เราจะอยู่รวมกันในสังคมที่เป็นหมู่ โดยยึดหลักประชาธิปไตยยึดถือตามเสียงข้างมากตามเสียงส่วนใหญ่และการยอมรับของบุคคลหมู่มากในสังคม ซึ่งเป็นไปตามหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องในการร่วมมือร่วมใจกันการให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมีความสัมพันธ์กันในหมู่คณะความเป็นสมาชิกอยู่ในสังคมใดสังคมหนึ่งนั้น สิ่งที่จะขาดไม่ได้เลยก็คือเรื่องของกฎระเบียบ การยอมรับการตัดสินใจของชนหมู่มาก จึงเป็นสิ่งที่ต้องมีกฎระเบียบ การดูแลซึ่งกันและกัน การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน และการแบ่งปันสิ่งของให้กัน รวมทั้งการปรนนิบัติพระสงฆ์อาพาธ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นไปตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจนกลายมาเป็นรากฐานทางประเพณีและวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ธรรมเนียมปฏิบัติของพระสงฆ์ไทย ที่ปฏิบัติสืบๆ กันมาตั้งแต่สมัย

พุทธกาลจนถึงปัจจุบัน (พระศักดิ์จรินทร์ ธตสำโรและคณะ, 2563; พระธรรมธรถิราม สีลเตโช, 2561; พระวรพงศ์ ธมฺมวโส, 2562; พระปลัดอานนท์ ญาณธมฺโมและคณะ, 2563)

พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างมากในการสืบทอดพระพุทธศาสนา เพราะว่าพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญาณของชุมชนในสังคมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน เป็นผู้ที่นำการพัฒนาสังคมในท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกวัด พระสงฆ์ที่มีการประพฤติปฏิบัติที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดีเหล่านี้นั้น เป็นเพราะว่าได้รับการฝึกอบรมที่ดีจากครูบาอาจารย์ ที่เราเรียกกันว่า พระอุปัชฌาย์ ความรู้ที่ดีจากสิ่งที่ดีๆ จากเบ้าหลอมทางภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า ได้ถูกกลั่นกรองออกมาเป็นประสบการณ์ชีวิต พระอุปัชฌาย์ได้นำเอาความรู้เหล่านี้มาอบรมสั่งสอนให้กุลบุตรทั้งหลายที่เข้าขออุปสมบทในพระพุทธศาสนาได้นำเอาความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง พระอุปัชฌาย์เป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการอบรมสั่งสอนสัทธิวิหาริก เพราะว่าพระอุปัชฌาย์เป็นพระสังฆาธิการที่ถูกคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งเป็น พระอุปัชฌาย์ และการที่จะเป็นพระอุปัชฌาย์ได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติหรือมีคุณธรรมที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ในการเป็นพระอุปัชฌาย์ (พระอธิการลำไพ นรินฺโท, 2562)

ในการดำรงตำแหน่งเป็นพระอุปัชฌาย์ได้นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดองค์ประกอบในด้านต่างๆ ทั้งคุณสมบัติคุณธรรม คือ ต้องเป็นผู้ที่มีศีลจาริวัตรงดงาม มีสมาธิ และเป็นผู้ที่มีปัญญา แต่จะขาดไม่ได้เลยก็คือจะต้องเป็นพระเถระที่มีพรรษา 10 ขึ้นไปเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความเข้าใจในพระธรรมวินัยสามารถที่จะอบรมสัทธิวิหาริกได้ตามหลักของพระธรรมวินัยให้เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่ดีนอกจากนี้มหาเถรสมคมยังได้กำหนดกระบวนการฝึกอบรมและทดสอบความรู้ของพระอุปัชฌาย์ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเป็นระบบแบบแผน เมื่อได้ผ่านทดสอบเหล่านี้แล้วจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์โดยมีใบรับรองเป็นตราตั้งจากมหาเถรสมาคมเป็นเครื่องรับรอง (พระมหาพชร กิตฺติวรเมธี, 2562; พระมหามนัสวี ฐิตธมฺโม, 2562; พระมหาสรรพสิทธิ์ นาคเสโน, 2562)

พระอุปัชฌาย์จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้บกพร่องจากพระธรรมวินัยและกฎระเบียบต่างๆ ที่คณะสงฆ์กำหนดไว้เพราะฉะนั้นพระอุปัชฌาย์จะต้องมีความเข้าใจสถานการณ์ทางโลก กฎหมายที่เกี่ยวข้องและปัญหาของชาติบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพราะถ้าไม่รู้ไม่เข้าใจนอกจากจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้แล้วยังไม่สามารถสร้างความเจริญให้กับพระศาสนาได้ด้วย แม้ในกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ก็ยังได้กำหนดหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ไว้ว่า พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่ให้บรรพชาอุปสมบทได้เฉพาะในเขตที่ตนรับผิดชอบ และเฉพาะภายในเขตการปกครองคณะสงฆ์ที่ตนมีหน้าที่ดูแลเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2542; พระปิยปราชญ์ อาจารสุโภ, 2561)

ดังนั้นแล้วพระอุปัชฌาย์จึงต้องถือว่าเป็นตำแหน่งที่สูงสุดในคณะสงฆ์ เพราะสามารถให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้ ถ้าอุปัชฌาย์ไม่สังวรระวังในหน้าที่ก็จะเป็นทางให้ศาสนา

อันตรธานไป หรือเสื่อมเร็วกว่าที่จะเป็น พระอุปัชฌาย์เป็นประธานในการบรรพชาอุปสมบท ต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีพระอุปัชฌาย์ต้องเอาใจใส่ในสัทธิวิหาริกของตน บวชแล้วอย่าปล่อยปละละเลย อย่ามีหน้าที่แต่เพียงบวชให้เท่านั้น ให้คอยดูแลสุขทุกข์ของสัทธิวิหาริก ตลอดถึงความประพฤติด้วย แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์ไม่ดูแลว่ากล่าวตักเตือน หรือเรียกว่าบวชแล้วปล่อย ปัญหาผิดวัตถุประสงค์ทางพระวินัยจากความสำคัญของพระอุปัชฌาย์นั้น ในพระธรรมวินัยได้กำหนดไว้ว่า ผู้ที่เข้าสู่การอุปสมบทนั้นจะต้องมีผู้ดูแลเบื้องต้นด้วยเหตุผลที่ว่า สัทธิวิหาริกผู้บวชใหม่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องของพระธรรมวินัย อีกทั้งยังไม่ทราบว่าจะต้องประพฤติและปฏิบัติตนเช่นไรบ้าง ยังไม่สามารถปกครองตนเองได้ จึงควรที่ต้องมีผู้ที่คอยช่วยเหลือ ดูแลแนะนำเบื้องต้น คอยเข้ามาดูแลและปกครอง การปกครองเช่นนี้ก็มิใช่เพียงการปกครองเพียงแค่ให้อยู่ได้เป็นปกติเท่านั้น แต่เป็นการปกครองเพื่อให้ได้รับการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งต้องตามพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้าซึ่งบัญญัติไว้ในพระธรรมวินัยให้พระภิกษุใหม่เหล่านั้นต้องอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของพระอุปัชฌาย์ ดั้งนั้นบทบาทหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์จึงมีความสำคัญอย่างมาก ในการที่ทำให้พระภิกษุผู้อุปสมบทใหม่ผู้เป็นสัทธิวิหาริกของตน ได้มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นผู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนถาวรต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542)

ในจังหวัดชลบุรี มีการแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์เป็น 10 อำเภอ มีวัดทั้งหมด 372 วัด มีที่พักสงฆ์จำนวน 67 วัด มีพระภิกษุสามเณรจำนวน 6,756 รูป มีพระอุปัชฌาย์จำนวน 89 รูป (สภาสงฆ์จังหวัดชลบุรี, 2562) ปัญหาและอุปสรรค ในการคัดเลือกแต่งตั้งพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดชลบุรี ยังเป็นลักษณะอุปถัมภ์คือ พระสงฆ์บางรูปอยากเป็นพระอุปัชฌาย์ แต่มีคุณสมบัติไม่พร้อมและไม่มีความรู้ทางวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรมและความรู้ในศาสตร์สมัยใหม่ และรวมทั้งทักษะในภาควิชาการและภาคปฏิบัติ เมื่อมาทำหน้าที่อุปสมบทจึงไม่สามารถให้ความรู้แก่สัทธิวิหาริกได้เต็มที่ ในบางพื้นที่พระอุปัชฌาย์ส่วนมาก มีอายุมากเกินไปบ้างทำให้งานด้านปกครองสัทธิวิหาริกไม่มีความเสมอภาคกันขาดความยุติธรรมทั้งในด้านการระงับอธิกรณ์และวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่มีการทำประเมินผลหลังการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาทั้งในหลักสูตรระยะสั้นและในหลักสูตรระยะยาวจึงส่งผลทำให้ไม่ทราบถึงผลดีและผลเสียของการให้การอุปสมบทและการแต่งกายไม่เป็นปริมณฑลให้เหมาะสมแก่สมณสารูปของการทำหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์บางท่านมีภาระหน้าที่งานด้านการปกครองคณะสงฆ์นั้นมีมากเกินไป จนทำให้ไม่สามารถดูแลให้การศึกษาอบรมแก่สัทธิวิหาริกได้เหมือนแต่ก่อนจึงทำให้ไม่ค่อยจะมีเวลาในการคัดสรรหา คัดเลือก และการตรวจสอบคุณสมบัติของสัทธิวิหาริกก่อนบวชได้อย่างละเอียดเป็นผลทำให้สัทธิวิหาริก เมื่ออุปสมบทเข้ามาแล้วไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอันดีงาม แต่กลับประพฤติตนผิดศีลธรรมแสดงกิริยาที่ไม่เรียบร้อยบางพื้นที่มีการดื่มสุราและยาเสพติดบ้าง ทะเลาะวิวาทกันบ้าง ทำให้เกิดอธิกรณ์ฟ้องร้องกันจนเป็นเรื่องร้องเรียนถึงเจ้าคณะ

ผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเสื่อมในความศรัทธาความเคารพนับถือและศรัทธาของญาติโยมในตัวของพระสงฆ์ จึงส่งผลเสียหายต่อคณะสงฆ์ในส่วนรวม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาพระอุปัชฌาย์ตามนโยบายการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี เพื่อนำผลวิจัยมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมสัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดชลบุรี และนำข้อมูลเสนอเจ้าคณะปกครองให้ทราบ เพื่อจะได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ให้มีความสมบูรณ์ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่คณะสงฆ์อีกทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการวิจัยไปวางแผนพัฒนากิจการคณะสงฆ์อำเภออื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เขียนวิจัยได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังนี้ คือ 1) กลุ่มผู้รู้ จำนวน 10 รูปหรือคน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 รูป การวิจัยเชิงปริมาณ ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ ในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีจำนวน 6,783 รูป (สภาสงฆ์จังหวัดชลบุรี, 2562) ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้คือพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549) เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.915 เป็นคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงแบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี

จุดแข็ง จังหวัดชลบุรีมีการประชุมในสภาสงฆ์ โดยพระสังฆาธิการที่เข้ามาทำงานในจุดนี้แต่ล่ะรูปล้วนเข้ามาเพื่อทำงานของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรีเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 2.จุดอ่อน งบประมาณที่จะนำมาใช้ในการฝึกอบรมและพัฒนาพระสังฆาธิการไม่เพียงพอกับการฝึกอบรมและพัฒนาพระสังฆาธิการเพราะส่วนใหญ่งบประมาณที่ได้มานั้นส่วนมากได้มาจากกองทุนของสภาสงฆ์จังหวัดชลบุรี 3.โอกาส ในจังหวัดชลบุรีมีการประชุมเพื่อกำหนดวางแผนงานต่างๆ ล่วงหน้าในส่วนของการจัดโครงการต่างๆ มีการกำหนดบุคลากรทีมงานในการทำงานในหน้าที่ต่างๆ ในโครงการพัฒนาและฝึกฝนอบรม 4.อุปสรรค การอุปสมบทเป็นพระภิกษุในแต่ละปีนั้นมีจำนวนน้อยลงทุกๆ ปี ส่วนมากเมื่ออุปสมบทแล้วเป็นเพียงแค่อุปสมบทตามประเพณีเท่านั้น

2. องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี

พบว่า 1) ด้านบุคลิกภาพ พระอุปัชฌาย์ที่มีบุคลิกภาพที่ดี ย่อมมีความเหมาะสมกับการเข้ามาทำหน้าที่ในคณะสงฆ์ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้ดี ตั้งแต่การยืน การเดิน การนั่ง การพูดจา การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลชวนฟัง ไม่พูดจากระโชก รู้จักการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับผู้ฟัง พระอุปัชฌาย์ที่มีบุคลิกภาพที่ดี ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในงานของคณะสงฆ์ 2) ด้านความรู้ทางวิชาการ พระอุปัชฌาย์นำเอาความรู้ที่ได้มาจากการเรียนรู้มาพัฒนาตนเองและเพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่สัทธิวิหาริก เพื่อให้ได้เรียนรู้และทันกับยุคสมัยในโลกปัจจุบัน เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่แห่งการศึกษา ทำให้การเรียนการสอน 3) ด้านทักษะ พระอุปัชฌาย์มีการฝึกฝน การทบทวน จนให้เกิดความชำนิชำนาญในด้านนั้นๆ เพื่อจะได้นำเอาความรู้ความสามารถมาอบรมสั่งสอนให้สัทธิวิหาริกได้มีความรู้ตาม 4) ด้านเจตคติ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นด้วยพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยคำพูด การกระทำ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วมาจากเจคติที่ดีที่อยู่ภายในทั้งสิ้นพระอุปัชฌาย์ 5) ด้านความคิดสร้างสรรค์ พระอุปัชฌาย์ยังมีหน้าที่จัดเตรียมความพร้อมของผู้ขอบวชให้ได้รับการอบรมเพิ่มความรู้แก่ผู้ขออุปสมบทก่อนการอนุญาตให้อุปสมบท การเรียนรู้ในด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของพระสงฆ์ที่เรียกว่า พระธรรมวินัย 6) ด้านคุณสมบัติ ในการคัดเลือกพระสังฆาธิการเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในงานของทางพระพุทธศาสนา ในการทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์โดยมีการคัดเลือกจากพระสังฆาธิการที่มีคุณสมบัติตามหลักพระธรรมวินัย คือผู้ที่มีพรรษา 10 ขึ้นไปและ มีความสามารถในการอบรมสั่งสอนสัทธิวิหาริก 7) ด้านการปกครอง พระอุปัชฌาย์จะต้องมีการอบรมสั่งสอนทุกๆ กึงเดือนเพื่อเป็นการตักเตือนสติให้พระสงฆ์และสามเณรอยู่ในกฎระเบียบตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง 8) ด้านการให้ความสงเคราะห์ พระ

อุปัชฌาย์จะต้องขวนขวายให้ความอนุเคราะห์ในสิ่งที่ขาดแคลนตามความเหมาะสมและไม่เกินกำลังที่พระอุปัชฌาย์จะจัดหามาให้ได้ 9) ด้านการให้พยาบาล พระอุปัชฌาย์แนะนำสัทธิวิหาริกให้เรียนรู้เรื่องสาธารณสุขมูลฐานเพื่อให้สัทธิวิหาริกนำความรู้ในการสาธารณสุขมูลฐานมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและพระสงฆ์รูปอื่นๆ ภายในวัดเดียวกัน สำหรับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x}$= 4.03, S.D. =0.362)

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี พบว่า 1) ด้านคุณสมบัติ ในการอบรมให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์ในเรื่องของคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์ต้องมีพรรษาการพอสมควรและเป็นผู้มีร่างกายที่สมบูรณ์ไม่ทุพพลภาพ ไม่มีร่างการพิการจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ 2) ด้านการปกครอง ในการอบรมให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์ต้องถือหลัก “โลกไม่ซ้ำธรรมไม่เสีย” ในการระงับอธิกรณ์พยายามยุติโดยเร็วในรูปแบบของความสามัคคีเพื่อไม่ให้เกิดความเสียทั้งสองฝ่าย 3) ด้านการให้ความสงเคราะห์ การสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่หมายถึงการให้วัตถุสิ่งของอันเป็นรูปธรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการให้สติปัญญา ให้ความรู้ที่เรียกว่านามธรรมต้องสงเคราะห์ทั้งทางด้านวัตถุและทางจิตใจที่ดีงามควบคู่กันไปแก่สัทธิวิหาริก 4) ด้านการให้พยาบาล ในการอบรมให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางแก่พระอุปัชฌาย์ในเรื่องของการดูแลพยาบาลไข้หายารักษาโรคให้แก่สัทธิวิหาริกจนกว่าจะหายหรือจนกว่าจะมรภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดชลบุรี” ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณสมบัติ ด้านการปกครอง ด้านการให้ความสงเคราะห์ ด้านการให้พยาบาล โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1) ด้านคุณสมบัติ ในการคัดเลือกพระอุปัชฌาย์ที่มีคุณสมบัติตามหลักพระธรรมวินัย คือ ผู้ที่มีพรรษา 10 ขึ้นไป และพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล สมาธิ ปัญญา และเป็นผู้มีความเพียร มีสติ มีมารยาทงดงาม สัทธิวิหาริกต้องอยู่กับพระอุปัชฌาย์คอยอบรมดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภงฺกโร) (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์แบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ (1) การพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ในคุณสมบัติตามพระวินัย คือมีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติญาณทัศนะ มีศรัทธา มีความเพียร มีสติ มีมารยาทงดงาม รู้จักอาบัติหนักอาบัติเบา มีพรรษาตั้งแต่ 10 พรรษาขึ้นไปและ (2) การพัฒนาพระอุปัชฌาย์ในคุณสมบัติตามกฎมหาเถรสมาคม คือเป็นพระสังฆาธิการปกครองมีตำแหน่งเจ้าอาวาสขึ้นไป

2) ด้านการปกครอง พระอุปัชฌาย์จะต้องมีการอบรมสั่งสอนทุกๆ กึงเดือนเพื่อเป็นการตักเตือนสติให้พระสงฆ์และสามเณรอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง และคำสั่งของเถระสมาคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีการพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตรมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวและหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครอง

3) ด้านการให้ความสงเคราะห์ พระอุปัชฌาย์จะต้องขวนขวายให้ความอนุเคราะห์ในสิ่งที่ขาดแคลนแก่ศิษย์ของตน ถ้าหากขาดสิ่งใดหรือไม่มีสิ่งใดพระอุปัชฌาย์ต้องจัดหามาให้ตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุปรียา ธีรสิรานนท์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีขั้นตอนเบื้องต้น

4) ด้านการให้พยาบาล พระอุปัชฌาย์จะต้องอยู่ดูแลรักษาพยาบาลสัทธิวิหาริกของตน และพระอุปัชฌาย์แนะนำสัทธิวิหาริกให้เรียนรู้เรื่องสาธารณสุขมูลฐานเพื่อให้สัทธิวิหาริกนำความรู้ในการสาธารณสุขมูลฐานมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและพระสงฆ์รูปอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทิดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักการรักษาพยาบาลตามแนวพุทธกับการรักษาพยาบาลตามแนวการแพทย์สมัยใหม่” ผลการวิจัยพบว่าการดูแลรักษาสุขภาพตนเองก่อนเราย่อมรู้สาเหตุที่เกิดขึ้นของโรคนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี แล้วปรับสมดุลของร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

จากองค์ความรู้การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี” จากแผนภาพผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติ วิธีการพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ ด้านคุณสมบัติ ในการอบรมให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์ในเรื่องของคุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์ในการเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองและคัดกรองสัทธิวิหาริกที่จะเข้ามาอุปสมบท และยังทำหน้าที่ติดตามดูแลควบคุมความประพฤติ ให้สัทธิวิหาริกอยู่ในระเบียบทั้งในพระธรรมวินัย และในฝ่ายกฎหมายของบ้านเมือง คุณสมบัติของพระอุปัชฌาย์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะได้แก่ 1.วัยวุฒิ ให้คำแนะนำแก่พระอุปัชฌาย์ที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาพอสมควรนำเอาความสามารถที่สะสมมาใช้ในการมองวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวัดได้และสามารถวิเคราะห์คัดกรองผู้เข้ามาขออุปสมบทได้ 2. คุณวุฒิ เป็นการแนะนำในด้านการศึกษาความรู้ในการประกอบพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ในการทำอุปสมบทและอธิบายเหตุผลว่ามีความหมายอย่างไร ให้ผู้ขออุปสมบทได้ทำความเข้าใจในความหมายต่างๆ ในการประกอบพิธีกรรมการอุปสมบทและพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้มีความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยปฏิบัติได้ถูกต้อง

2. ด้านการปกครอง วิธีการพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ ด้านการปกครองในการอบรมให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์เป็นการแนะนำแนวทางในเรื่องของการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของการอยู่รวมกันของชนหมู่มากย่อมมีการทำผิดระเบียบของสถานที่นั้นๆ การวางระบบระเบียบต่างๆ เป็นแต่เพียงเพื่อนำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของตัวบุคคลให้อยู่กฎระเบียบของสังคม พระอุปัชฌาย์อบรมสั่งสอนพระสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในวัดเดียวกัน การให้ความเคารพผู้มีพรรษามากกว่าอายุมากมากกว่า ความเกรงใจผู้อื่น เป็นข้อประพฤติและปฏิบัติตามข้อวัตรอันดีงามและอยู่ในพระธรรมวินัย โดยไม่ขัดกับกฎหมายของบ้านเมืองในการปกครอง

3. ด้านการให้ความสงเคราะห์ วิธีการพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ ด้านการให้ความสงเคราะห์ ในการอบรมให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์เป็นการแนะนำแนวทางในเรื่องการสงเคราะห์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคือการให้วัตถุสิ่งของปัจจัยต่างๆ และการสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาไม่ใช่หมายถึงการให้วัตถุสิ่งของอันเป็นรูปธรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการให้สติปัญญา ให้ความรู้ที่เรียกว่านามธรรมต้องสงเคราะห์ทั้งทางด้านวัตถุและทางจิตใจที่ดีงามควบคู่กันไป ในการจัดหาที่พักอาศัยและจัดหาปัจจัย 4 ให้สัทธิวิหาริก

4. ด้านการให้พยาบาล วิธีการพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ ด้านการให้พยาบาลในการอบรมให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางแก่พระอุปัชฌาย์ในเรื่องของการให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางแก่พระอุปัชฌาย์ในเรื่องของสาธารณสุขมูลฐานเพื่อให้พระอุปัชฌาย์นำความรู้ในการสาธารณสุขมูลฐานมาแนะนำให้กับสัทธิวิหาริกเพื่อมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและพระสงฆ์รูปอื่นๆ ภายในวัดเดียวกัน เช่น การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การบริโภคอาหาร และการฟื้นฟูสภาพร่างกายด้วยตนเอง และการจัดหายาที่มีความจำเป็น สิ่ง

เหล่านี้เป็นองค์ความรู้ที่พระสงฆ์และสามเณรภายในวัดจำต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อเป็นการป้องกันและดูสุขภาพของตนเองและช่วยเหลือดูแลสุขภาพของประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นด้วยและในการอบรมให้ความรู้แก่พระอุปัชฌาย์ในการดูแลและเอาใจใส่พยาบาลไข้เป็นธุระในการหายารักษาโรคให้แก่สัทธิวิหาริกพระอุปัชฌาย์จะต้องคอยดูแลหาอาหาร น้ำปานะ หายารักษาโรคการเช็คเนื้อเช็คตัว การเปลี่ยนผ้าจีวรให้สัทธิวิหาริกที่เจ็บป่วยจนกว่าจะหายหรือจนกว่าจะมรภาพแต่ถ้าหากอาการอาพาธของสัทธิวิหาริกมีอาการหนักซึ่งเกินกำลังที่จะดูแลรักษาในเบื้องต้นได้ พระอุปัชฌาย์เป็นธุระนำสัทธิวิหาริกส่งโรงพยาบาลและสถานีอนามัยและดูแลค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลแก่สัทธิวิหาริก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์มีการแนะนำความรู้ฝึกฝนด้านทักษะในศาสตร์สมัยใหม่และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำความรู้มาใช้ปรับปรุงในการทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้ดีขึ้น

2. การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์มีการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมอุปสมบททุกครั้งที่มีการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาทั้งในหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรระยะยาว

3. การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์มีการบูรณาการสื่อการการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาให้สัทธิวิหาริกได้รับความรู้และความเข้าใจในบทเรียนง่ายขึ้นด้วยระบบมัลติมีเดีย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ควรมีการวางแผนในการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดชลบุรีทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

2. การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธ์กิจเพื่อการจัดการฝึกอบรมบุคลากรพัฒนาองค์ความรู้แก่พระสงฆ์เพื่อให้มาเป็นพระอุปัชฌาย์ในรุ่นต่อไปอย่างต่อเนื่อง

3. การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ควรส่งเสริมแนวทางการบริหารงานบุคคลด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งเชิงรุกและเชิงรับเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยด้าน“การปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดชลบุรีในจังหวัดชลบุรี” โดยการวิเคราะห์ถึงจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดชลบุรี ครั้งต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยด้าน“การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดชลบุรี” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงครั้งต่อไป

3. ควรศึกษาวิจัยด้าน“การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุปัชฌาย์ในยุคโลกาภิวัตน์ในจังหวัดชลบุรี”

เอกสารอ้างอิง

เทิดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์. (2557). *ศึกษาวิเคราะห์หลักการรักษาพยาบาลตามแนวพุทธกับการรักษาพยาบาลตามแนวการแพทย์สมัยใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วี.อินเตอร์ พริ้นท์.

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). *รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสมุทรประภากร (เฉลิม ปภงฺกโร). (2558). *การพัฒนาศักยภาพของพระอุปัชฌาย์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมธรถิราม สีลเตโช. (2561). การพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 1(1), 32-38.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *สอนนาค-สอนฑิต ชีวิตพระชีวิตชาวพุทธ* .กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

พระปลัดอานนท์ ฌาณธมฺโมและคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(1), 14-22.

พระปิยปราชญ์ อาจารสุโภ. (2561). การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 1(2), 1-11.

พระมหาพชร กิตฺติวรเมธี. (2562). ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัด จังหวัดสระแก้ว. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(1), 1-9.

พระมหามนัสวี ฐิตธมฺโม. (2562). การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(1), 10-22.

พระมหาสรรพสิทธิ์ นาคเสโน. (2562). ประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(1), 23-33.

พระวรพงศ์ ธมฺมวโส. (2562). การจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(2), 1-10.

พระศักดิ์จรินทร์ ธตสำโรและคณะ. (2563). การจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(1), 23-33.

พระอธิการลำไพ นรินฺโท. (2562). การส่งเสริมศักยภาพของพระสังฆาธิการในอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(2), 20-31.

สภาสงฆ์จังหวัดชลบุรี. (2562). *ทำเนียบวัด-ทำเนียบพระสังฆาธิการ จังหวัดชลบุรี ปี2562*. ชลบุรี: สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี.

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ*, กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

สุทธญาณ์ โอบอ้อม. (2557). *การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุธัญญา ฐิโตปการ. (2560). *ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ กับความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของครูปฐมวัยภาคใต้ในอนาคต* (รายงานการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุปรียา ธีรสิรานนท์. (2556). *การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอื้อมอร ชลวร. (2554). *การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2*

THE RELATIONSHIP ENHANCEMENT BETWEEN SCHOOLS AND COMMUNITIES OF SCHOOLS UNDER SARABURI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

อภิสรรค์ ภาชนะวรรณ, สุพจน์ เกิดสุวรรณ์
Apison Pachanavon, Suphot Koedsuwan
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
St. John's University
Corresponding Author E-mail: ap_pra2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและเพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 206 คนโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครสซี่และมอร์แกน ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 12 คน จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973 และประเด็นคำถามในการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านสนับสนุน ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ด้านการให้บริการชุมชน 2. แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญพบว่าการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในทุกรูปแบบ เพื่อให้ชุมชนได้ทราบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการบริหารจัดการอย่างไร ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร มีแนวทางให้ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนได้อย่างไร

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความสัมพันธ์; โรงเรียน; ชุมชน

---

*Received August 13, 2021; Revised August 30, 2021; Accepted August 30, 2021

Abstract

The research article aimed at studying the level of relationship enhancement between schools and communities of schools under Saraburi Primary Education Service Area Office 2 as well as exploring the guidelines for relationship enhancement between schools and communities of schools under Saraburi Primary Education Service Area Office 2. The study applied a mixed method research. A sample group for quantitative method were administrators, teachers, basic education commission per academic year B.E. 2563; all together in a total of 206 persons by way of Krejcie & Morgan table. For qualitative method, the key informants were 12 experts by means of purposefully selecting. The research instruments were a questionnaire with reliability value equal to 0.973 and a in-depth-interview script to collect data from key informants. The statistics used for data analysis were percentage, average, and standard deviation (S.D.). The content descriptive interpretation was used to summarize the important data from the key informants.

Findings were found that 1. Results of relationship enhancement between schools and communities by overall were found to be at a moderate level. When considering each aspect, there were 3 aspects: activity arrangement, support, and roles of the basic education commission. There were 2 aspects that were at a low level starting from school public relations and followed by community service. 2. The results from exploring the guidelines for relationship enhancement between schools and communities according to the viewpoints of experts, it could be summarized that schools should be proactive in all forms of public relations in order for the community to be aware of the school administrative management, the overall operation, problems, including the guidelines for the community to participate and assist.

Keywords: Relationship Enhancement; School; Community

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตราที่ 29 ระบุว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการ

เรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ (2546) สภาพการดำเนินงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนถือเป็นงานที่สำคัญยิ่งงานหนึ่งของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในชนบท ดังนั้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียน การละเลยไม่เห็นความสำคัญของชุมชนเป็นการมองข้ามภูมิปัญญา ที่สำคัญที่จะเอื้อ อำนวยต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างน่าเสียดาย และอาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียน จีรนันท์ หนูผาสุก (2558) งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญต่อการบริหารงานของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความสนใจและนำไปปฏิบัติ ในการระดมทรัพยากรทางความคิดและทุนทรัพย์จากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน โดยมีขอบข่ายได้แก่ ด้านงานสานสัมพันธ์ ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2563 มี 136 โรงเรียน มีครู จำนวน 1,218 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำนวน 136 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำนวน 139 คน เป็นธรรมดาที่ทำให้โรงเรียนแต่ละแห่งมีแนวความคิดที่หลากหลายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนน้อยกว่างานอื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546,) การปฏิบัติงานการเสริมสร้างความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนไม่ได้ปฏิบัติงานด้านนี้อย่างจริงจัง ทำให้เกิดปัญหาด้านการประสานงานกับชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร ผู้บริหารบุคลากรทางการศึกษายังไม่เข้าใจวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และสภาพการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังมองไม่เห็นความจำเป็นที่บ้านกับโรงเรียนจะต้องติดต่อเกี่ยวข้องกัน จึงทำให้โรงเรียนกับชุมชนห่างเหินต่อกัน และอีกประการหนึ่งคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่เป็นระบบ มีเวลาสัมพันธ์กับชุมชนน้อย หรือไม่หาโอกาสสัมพันธ์กับชุมชน และมีบุคลิกลักษณะไม่เอื้ออำนวยต่อการสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้ปัญหาเกิดจากความประพฤติหรือความขัดแย้งส่วนตัว และปัญหาความไม่เข้าใจบทบาทของตน เช่น โรงเรียนไม่ยอมรับข้อเสนอแนะของชุมชน หรือบางครั้งผู้นำชุมชนพยายามที่จะก้าวก่ายการดำเนินงานของ โรงเรียน หวน พินธุพันธ์ (2554) ดังนั้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชน

ในทั้ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครองการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนนั้น นับเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน เพราะสถานศึกษา จะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชน มาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา จากแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ได้มุ่งเน้น ให้ใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระของชุมชน มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาชีพ ถ้าทั้งทางสถานศึกษา และชุมชนขาดความร่วมมือและขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนคงจะสำเร็จได้ยาก การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ถือว่าเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพราะการจัดการศึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย เนื่องจากสถานศึกษาจะต้องอาศัยความช่วยเหลือต่างๆ จากรัฐบาลด้านเดียวย่อมไม่เพียงพอ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ทั้งทางด้านความคิด ทุน ทรัพย์ และแรงงาน ส่วนสถานศึกษามีหน้าที่หลักคือ การให้การศึกษาแก่บุตรหลานของคนในชุมชน บริการทางด้านการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และบริการด้านอื่นๆ แก่ชุมชน (กนกวรรณ สาระโป, 2556)

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่อยู่ในชนบท การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่ยากและสำคัญอย่างยิ่งงานหนึ่ง ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำให้สำเร็จ ในการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สมยศ ยิ่งยงเมธี (2550) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางคนยังไม่เข้าใจหลักการและ บทบาทของโรงเรียนกับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร นอกจากนั้น ฐานิตรวี ตามสุขสนธิ์ (2552) ได้ประมวลปัญหา เกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไว้ว่า ปัญหาที่เกิดจากสถานศึกษา เช่น มีเจตคติของบุคลากรในสถานศึกษาต่อชุมชนไม่ดี โดยมีความคิดว่าชุมชนไม่มีความสำคัญ หรือบุคลากรในสถานศึกษาไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชน รวมทั้ง สถานศึกษาไม่มีวิธีการในการการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่เหมาะสม ปัญหาที่เกิดจากชุมชน ได้แก่ การมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสถานศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจมีความขัดสน รวมทั้งไม่มีเวลาให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา และปัญหาที่เกิดจากระบบราชการที่ต้องดำเนินตามระเบียบกฎหมายเป็นขั้นตอน ชุมชนจึงมีความรู้สึกว่ามีความยุ่งยาก และกลัวมีความผิดพลาดเมื่อต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

นอกจากนี้ ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในในเขตชนบทมีบางโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน

เมือง ผู้ปกครองมีอาชีพทีหลากหลาย เช่น การทำการเกษตร ทำไร่-ทำนา รับจ้าง ข้าราชการ สภาพสังคมโดยส่วนใหญ่เป็นสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ บางชุมชนแบ่งออกเป็นหลายฝ่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากความขัดแย้งในบางสาเหตุ เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งในเรื่องของผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ชุมชน แบ่งสีเสื้อ แบ่งพรรค แบ่งพวก ขาดความมิตรที่ดีต่อกัน ส่งผลต่อโรงเรียน เพราะ เมื่อโรงเรียนมีการจัดกิจกรรม ชุมชนจะเกิดการถกเถียงกัน โต้แย้ง ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนของบางโรงเรียนนั้นไม่ค่อยดีนัก ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ครูขาดความเอาใจใส่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ครูไม่เห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้บางชุมชนขาดความเชื่อถือไว้วางใจและศรัทธา โรงเรียนจึงขาดการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากชุมชน สาเหตุเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารและครูที่มีความเกี่ยวข้องต้องตระหนักถึง เพราะชุมชนมีบทบาทในการช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและโรงเรียนก็ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพ และกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนการในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ได้แก่ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1,493 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ครู จำนวน 1,218 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 136 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน จำนวน 139 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 106 คน ประธานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน จำนวน 50 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน จำนวน 50 คน โดยใช้ตารางสุ่มของเครสซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970)

เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (closed end) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การให้บริการชุมชน และ บทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ นำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.973

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนโดยผู้วิจัยส่งด้วยตนเอง

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ ตรวจสอบการให้คะแนนแบบสอบถามทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยวิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำมาเสนอประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง การแปลความหมายของคะแนนในตอนที่ 2 ยึดตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยประเมินจากประสบการณ์ของตนเองเป็นหลักในการวิพากษ์ จำนวน 12 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 4 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 3 คน พระอธิการวัด 1 รูป รวมจำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน รวม 2 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ตัวแทนประชาชนทั่วไป

2 คน และผู้ปกครองนักเรียน 1 คน รวมจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มข้าราชการบำนาญ 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ

2. เอกสารประกอบการจัดสัมมนา ประกอบด้วย เนื้อหา ดังนี้ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการการเสริมสร้างความสัมพันธ์รระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การให้บริการชุมชน และ บทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษา เอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยเชิงปริมาณ ที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาจัดทำเอกสารประกอบการจัดสัมมนา และ สร้างแบบคำถามเพื่อใช้ในการจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ

2. นำเอกสารประกอบการจัดสัมมนา และประเด็นคำถาม ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง

3. นำเอกสารประกอบการจัดสัมมนา และ ประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

4. จัดทำเอกสารประกอบการจัดสัมมนา และแบบคำถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตัวเอง โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้จดบันทึก และบันทึกเสียงและแจกเอกสารประกอบการจัดสัมมนาให้กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบการพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน		ระดับการเสริมสร้าง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	การประชาสัมพันธ์โรงเรียน	2.48	0.64	น้อย
2.	การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	3.02	0.65	ปานกลาง
3.	การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน	3.12	0.68	ปานกลาง
4.	การให้บริการชุมชน	2.70	0.70	ปานกลาง
5.	บทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.37	0.66	น้อย
ภาพรวม		2.74	0.62	ปานกลาง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.74, S.D.= .0.66)

1. ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 2.48, S.D.= 0.64) พิจารณารายข้อพบว่า การจัดให้นักเรียนได้ส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบมีค่าเฉลี่ย สูงสุด และการจัดครูเพื่อคอยต้อนรับและให้บริการผู้ปกครองนักเรียนหรือบุคคลทั่วไปที่มาติดต่อกับทางโรงเรียน

2. ด้านการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการการเสริมสร้างความสัมพันธ์รระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.02, S.D.= 0.65) พิจารณารายข้อพบว่า การดำเนินงานให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของชุมชนเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ การจัดให้ผู้บริหารและครูออกเยี่ยมครอบครัวของนักเรียนและผู้นำชุมชนตามโอกาสอันควร

3. ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.12, S.D.= 0.68) พิจารณารายข้อพบว่า การให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดหาครุภัณฑ์และอุปกรณ์สนับสนุนการจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ย สูงสุด และการให้ผู้ปกครองและชุมชนช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ด้านแรงงาน และด้านงบประมาณ

4. ด้านการให้บริการชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.70, S.D.= 0.70) พิจารณารายข้อพบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิงและการจัดบริการด้านกีฬา นันทนาการและสถานที่พักผ่อนในบริเวณโรงเรียน ให้กับชุมชน มีค่าเฉลี่ย สูงสุด และการมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาและกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5. ผลการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 2.37, S.D.= 0.66) พิจารณารายข้อพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย สูงสุดและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาการจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ

1. ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เมื่อสนทนาเป็นรายข้อ มีประเด็นที่ สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น การจัดให้นักเรียนส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพื่อเป็น และการจัดครูเพื่อคอยต้อนรับและให้บริการผู้ปกครองนักเรียนหรือบุคคลทั่วไปที่มาติดต่อกับทางโรงเรียนมีการปฏิบัติ น้อย ส่งผลให้ชุมชนไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

2. ด้านการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เมื่อสนทนาเป็นรายข้อ สรุปได้ว่า มีการปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ เช่น การให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของชุมชนเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม กิจกรรมออกเยี่ยมครอบครัวของนักเรียนและผู้นำชุมชนตามโอกาสอันควร

3. ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน เมื่อสนทนาเป็นรายข้อ สรุปได้ว่า มีการปฏิบัติมากกว่าทุกด้าน เช่นการให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดหาครุภัณฑ์และอุปกรณ์สนับสนุนการจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ย สูงสุด และการให้ผู้ปกครองและชุมชนช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ด้านแรงงาน และด้านงบประมาณ

4. ด้านการให้บริการชุมชน เมื่อสนทนาเป็นรายข้อ สรุปได้ว่า มีการปฏิบัติ ไม่สม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิงและการจัดบริการด้านกีฬา นันทนาการ และสถานที่พักผ่อนในบริเวณโรงเรียน ให้กับชุมชน และการมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาและกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5. ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อสนทนาเป็นรายข้อ สรุปได้ว่า มีการเข้าร่วมน้อย เช่น กรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ของโรงเรียน การกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 กลุ่ม ได้ให้ข้อสรุป แนวทางตรงกันทั้ง 5 ด้าน ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในทุกรูปแบบ เพื่อให้ชุมชนได้ทราบว่า

โรงเรียนมีการดำเนินการบริหารจัดการอย่างไร ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร มีแนวทางให้ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนได้อย่างไรบ้าง

อภิปรายผลการวิจัย

การการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการจัดสัมมนาที่ว่า ชุมชนไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียน อันจะทำให้โรงเรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้ด้วยดี ถึงแม้ว่าจะมี ปัญหาต่าง ๆ มากมายก็ตาม โรงเรียนต้องทำหน้าที่ตามบทบาทอย่างจริงจังและจริงใจ ถ้าโรงเรียนขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจะส่งผลให้มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย สอดคล้องกับ กมลรัตน์ จันทโชติ (2556) ที่ศึกษาถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านคลองมะขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง อันเป็นผลที่เกิดจากการขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1) ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการจัดสัมมนาที่ว่า ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ที่สำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารไม่ใส่ใจ ขาดวิสัยทัศน์ ขาดภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ขาดการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ นฤมล ดำอ่อน (2550) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดเขาพระนิ่ม พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน วิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือของครู ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน และกระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม

2) ด้านการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการจัดสัมมนาที่ว่ามีการปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ เช่นการให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมออกเยี่ยมครอบครัวของนักเรียนและผู้นำชุมชนตามโอกาสอันควร ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า สภาพชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน อยู่ห่างไกลจากชุมชน ส่วนมากจะมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีฐานะค่อนข้างยากจน ระดับการศึกษาไม่สูงนัก ถึงแม้ว่า โรงเรียนจะเป็นเสมือนศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ การเผยแพร่

ความรู้ อบรมสัมมนาตลอดจนชี้แจงข้อราชการแต่ละเรื่องแก่บุคคลในชุมชนก็จะพบว่ามีชุมชมชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก ไม่เป็นไปตามกับผลการวิจัยของ ของ จีรนันท์ หนูผาสุก (2558) ที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า งานด้านสานสัมพันธ์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และไม่เป็นไปตามกับผลการวิจัยของ ปัญญา วงศ์คุณทรัพย์ (2559) ที่ศึกษาการการเสริมสร้างความสัมพันธ์รกับชุมชนของโรงเรียนวัดวังเป็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ด้านการการเสริมสร้างความสัมพันธ์รกับชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

3) ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับผลการจัดสัมมนาที่ว่า มีการปฏิบัติมากกว่าทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสภาพชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ส่วนมากจะมีปัญหาด้าน เศรษฐกิจ มีฐานะค่อนข้างยากจน ประกอบกับ ได้รับผลกระทบจากการระบาดของ โควิด 19 จึงทำให้ประชาชนตกงาน เพิ่มความยากลำบากในการดำรงชีวิตของประชาชนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ เก็จกนก เอื้อวงศ์ และคณะ (2564) ใน รายงานการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด–19 สรุปได้ว่า ทำให้เดือดร้อนที่ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อจัดหาอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้นักเรียนและ อาจเป็นเพราะช่วงเวลาดังกล่าว สถานศึกษามีมาตรการป้องกัน การแพร่ระบาดของโควิด จึงห้ามผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกเข้ามาในสถานศึกษา ทำให้ความสัมพันธ์ซึ่ง เคยใกล้ชิดลดลงไปจากเดิม ผู้บริหารกล่าวว่า “ความสัมพันธ์ของเราลดลง ไม่เหมือนโรงเรียนต่างจังหวัด เพราะปกติโรงเรียนเราผู้ปกครองจะมาส่งเด็กตอนเช้า รับเด็กตอนเย็น แล้วมาคุยกับครูและดูลูกที่วิ่งเล่น สนามเด็ก ตอนนี้ทุกอย่างก็หยุดหมด”

4) ด้านการให้บริการชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการจัดสัมมนาที่ว่า มีการปฏิบัติ ไม่สม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิงและการจัดบริการด้านกีฬา นันทนาการ และสถานที่พักผ่อนในบริเวณโรงเรียน ให้กับชุมชน และการมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาและกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโรงเรียนต่างก็มีภาระงานมากทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านอื่นๆ มาก ทำให้ไม่สามารถให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชนได้อย่างหลากหลายเท่าที่ควร ที่นอกเหนือจากการจัดการศึกษาตามภารกิจหลักแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนที่อยู่ไกลจากชุมชนเมือง โรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่แก่โรงเรียนในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชาย สุดเลิศ (2550) ที่ศึกษาสภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า งานด้านการให้บริการชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภรัตน์ ปุ้งข้อ (2550) ที่ศึกษาสภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขยาย

โอกาสทางการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายเขาฉกรรจ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า งานด้านการบริหารชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เช่นกัน

5) ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการจัดสัมมนาที่ว่า มีการเข้าร่วมน้อย ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า โรงเรียนได้พยายามคัดสรรบุคคลที่มี ฐานะดี มีชื่อเสียงในชุมชน เพื่อเสนอแต่งตั้งให้มาปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการทุกคนที่เป็นกรรมการ ก็มีคุณสมบัติคล้าย ๆ กัน แต่ขาดความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดาวประกาย สายแก้ว (2556) ที่ศึกษาการการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดทับไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ด้านเกี่ยวกับกรรมการสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชาตรี คงสมจิตต์ (2557) ที่ศึกษากลยุทธ์ในการดำเนินงานการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากการจัดสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 กลุ่ม สรุปตรงกันว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หัวใจสำคัญคือการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อให้ชุมชนได้ทราบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการบริหารจัดการอย่างไร ผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร มีแนวทางให้ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนได้อย่างไรบ้าง การประชาสัมพันธ์เชิงรุก ผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายว่า “ การประชาสัมพันธ์เสริมสร้างภาพลักษณ์ในเชิงรุก.” หมายถึงสาระสำคัญของงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรงเรียนในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้บทบาท อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้อง เกิดทัศนคติที่ดีจนนำไปสู่ความสัมพันธ์/การมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนกับประชาชนและ สาธารณชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ ชุตินันท์ พันธ์จรุง และ รัชฎาวรรณ วัฒนสุข (2561) ที่วิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและชุมชนเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและชุมชนใกล้เคียง และได้อธิบาย สรุปได้ว่า การส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยผ่านกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการบำเพ็ญตนใน ฐานะพลเมืองดีของสังคมของ มหาวิทยาลัย ได้พัฒนาจากการเป็นการบริจาคเพื่อสาธารณกุศล สู่กิจกรรมรูปแบบใหม่ๆ ที่มุ่งตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของสังคม โดยอาศัยองค์ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่มีในมหาวิทยาลัย ตอบสนองวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย มีการวางแผนที่รอบคอบและเป็น กระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมทั้งจากบุคลากรในมหาวิทยาลัยรวมถึงชุมชนและ

ประชาชนในวงกว้างสามารถช่วยสร้างแบรนด์หรือสร้างชื่อเสียงและความนิยมชมชอบในกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสียของมหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วย คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้การสนับสนุนมหาวิทยาลัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงรุกระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดในการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงรุกระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนที่ 2 สาระสำคัญของการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงรุกระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่วนที่ 3 กระบวนการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเชิงรุก ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จของการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงรุกระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่เป็นจุดด้อยของแต่ละด้าน ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการต้อนรับและให้บริการผู้ปกครองนักเรียนหรือบุคคลทั่วไป ที่มาติดต่อกับทางโรงเรียนและมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อแจ้งข่าวสารของโรงเรียนแก่บุคคลทั่วไป

2. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูควรมีการออกเยี่ยมครอบครัวของนักเรียนและผู้นำชุมชนตามโอกาสอันควร

3. โรงเรียนควรหาวิธีการที่เหมาะสมในการประสานงานให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนช่วย ด้านแรงงาน ด้านงบประมาณ และชักชวนให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน

4. ครูและบุคลากรของโรงเรียนควรหาโอกาสเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาและกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และ โรงเรียนพร้อมที่จะเป็นสื่อกลางในการให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน

5. ผู้บริหารโรงเรียนควรชี้แจง และทำความเข้าใจแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทราบบทบาทของตน

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สาระโป. (2556). *สภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กมลรัตน์ จันทโชติ. (2556). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านคลองมะขาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์.

เก็จกนก เอื้อวงศ์ และคณะ. (2564). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด–19* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

จีรนันท์ หนูผาสุก. (2558). *สภาพการดำเนินงานสัมพันธ์ของชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ชาตรี คงสมจิตต์. (2557). *กลยุทธ์ในการดำเนินงานการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.

ชุตินันท์ พันธ์จรุง และ รัชฎาวรรณ วัฒนสุข. (2562). *แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและชุมชน* (รายงานวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ฐานิตรวี ตามสุขสนธิ์. (2552). *การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ดาวประกาย สายแก้ว. (2556). *การการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดทับไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นฤมล ดำอ่อน. (2550). รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดเขาพระนิ่ม ตำบลท่าทอง อำเภอ กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารสงขลานครินทร์*, 13(3), 315-332.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัญญา วงศ์คุณทรัพย์. (2559). *การการเสริมสร้างความสัมพันธ์รกับชุมชนของโรงเรียนวัดวังเป็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

ศุภรัตน์ ปุ้งข้อ. (2558). *สภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมชาย สุดเลิศ. (2550). *ศึกษาสภาพการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมยศ ยิ่งยงเมธี. (2550). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการการเสริมสร้างความสัมพันธ์รระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตากเขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

หวน พินธุพันธ์. (2554). *การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน.* สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก [http://facstaff.swu.ac.th/].

Cronbach, L.J. (1971). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย*

AN INSTRUCTIONAL MODEL OF THAI - MYANMAR CROSS CULTURE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTES IN THAI SOCIETY

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, พิเชฐ ทั่งโต, ลำพอง กลมกูล
Phrapalad Raphin Buddhisaro, Phichet Thangtoo, Lampong Klomkul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทาง การพัฒนารูปแบบ และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1. มหาวิทยาลัยนเรศวร มีศูนย์พม่าศึกษาที่มีการจัดการเรียนภาษาพม่า และหลักสูตรพม่าศึกษา ที่เกี่ยวกับ ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการวิจัย การสร้างเครือข่าย ในส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา การเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 2. การพัฒนารูปแบบโดยใช้วิจัยเป็นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์ 5 ขั้นตอน คือ (1) เปิดใจรับ (2) ปรับใจเรียนรู้ (3) เข้าใจความแตกต่าง (4) และสถานการณ์ (5) ปรับกระบวนทัศน์ในเชิงวัฒนธรรม โดยมหาวิทยาลัยนเรศวร ทำวิจัยด้านพม่า จัดตั้งศูนย์พม่าศึกษาแสวงหาองค์ความรู้ด้านภาษาพม่าศึกษา ส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ สร้างเครือข่ายอาเซียน การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนให้นิสิต 3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 2 แห่ง คือ 1) รูปแบบที่เกิดจากการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 2) รูปแบบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และ 3) รูปแบบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม; ไทย-เมียนมาร์; สถาบันอุดมศึกษาไทย

---

*Received July 31, 2021; Revised August 9, 2021; Accepted August 10, 2021

Abstract

Objectives of this research were to study the guidelines, the model development, and the presentation of an Instructional Model of Thai - Myanmar Cross Culture using research as a base of higher education Institutions in Thai society using a qualitative research method.

The results shown as follows; 1. There was a Burmese Studies Center at Naresuan University that organizes Burmese language classes and Burmese studies courses on linguistics, history traditional culture cross-cultural learning, promotes learning through research networking. So, there were subjects in the curriculum related to ASEAN Studies, Research-based Teaching on Myanmar Culture at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 2. The development of a research-based model for learning about Myanmar culture was in 5 steps: open-mindedness, mindful learning understands the differences and situations cultural paradigm shift. Naresuan University had been done the research on Myanmar, establishes a Burmese Study Center to seek knowledge of Burmese language studies. Mahachulalongkornrajavidyalaya University had conducted research on cross-cultural learning in ASEAN and also organized workshop activities, including a network of ASEAN and ASEAN cross-cultural learning for students. 3. The Instructional Model of Thai - Myanmar Cross Culture used by research as the basis of the two higher education institutions: 1) the instructional model arising from spatial education management, 2) the instructional model arising from workshop activities, and 3) the instructional model arising from teaching and learning activities in the classroom.

Keywords: Instructional Model of Cross Culture; Thai-Myanmar; Thai higher education institutes

บทนำ

ความเป็นประชาคมอาเซียน ส่งผลต่อประเทศไทยโดยตรง คือ การเข้ามาของแรงงานในภาคต่าง ๆ จากประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาว กัมพูชา เมียนมาร์ และเวียดนาม ในประเทศไทย ทำให้เกิดแรงงานอพยพกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศใกล้เคียงอย่างเมียนมาร์ที่มีข้อมูลสถิติการทำงานของคนต่างด้าวของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ให้ข้อมูลว่า ณ เดือนมกราคม 2560 แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติคือ เมียนมาร์ ลาวและกัมพูชา ได้รับอนุญาตทำงานตาม มาตรา 9 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,280,991 คน (กรมการจัดหางาน, 2560) ประเภท

กิจการที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) กิจการก่อสร้าง จำนวน 169,570 คน (2) การให้บริการต่าง ๆ จำนวน 122,327 คน (3) เกษตรกรรมและปศุสัตว์ จำนวน 116,887 คน มีข้อมูลที่เฉพาะชาวเมียนมาร์ 723,360 คน ถัดมาในเดือนกันยายน 2562 แรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติดังกล่าวแล้ว คือ เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้รับอนุญาตทำงานตามมาตรา 59 มีจำนวนทั้งสิ้น 3,090,825 คน (กรมการจัดหางาน, 2562) เข้ามาดำเนินประกอบอาชีพในภาคการผลิตต่าง ๆ ดังข้อมูลที่สำรวจได้ว่า ประเภทกิจการที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การก่อสร้าง จำนวน 119,126 คน กิจการการให้บริการต่าง ๆ จำนวน 74,227 คน เกษตรกรรมและปศุสัตว์ จำนวน 63,343 คน เมื่อจำเพาะไปที่กลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ จากสถิติที่สำรวจได้ ทั้งหมด 721,637 คน ดังนั้นเมื่อคนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเป็นจำนวนมาก ความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจต่อวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ จึงสำคัญ เป้าหมายเพื่อศึกษาเรียนรู้ เข้าใจ ที่จะอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีที่แตกต่าง

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยอย่างมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ได้ตั้งศูนย์พม่าศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม และจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์ ส่วนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่จัดการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับพุทธศาสนิกชนและเยาวชนทั้งชาวไทยและต่างชาติตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 5 ด้าน เพื่อรองรับความเป็นประชาคมอาเซียน เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่มีนิสิตจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม ให้ความสนใจเข้ารับการศึกษาจำนวนมากที่สุด ในจำนวนทั้ง 4 ประเทศนี้ รวมทั้งสิ้น 1,303 รูป/คน รวมกันทั้งหมดจากนอกอาเซียนทั้งหมด 15 ประเทศ รวมจำนวนนิสิตรวมกว่า 1,448 รูป/คน (สำนักงานทะเบียนและวัดผล, 2559) ในจำนวนนิสิตเหล่านี้ นิสิตชาวเมียนมาร์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์พม่า ไทใหญ่ มอญ กะเหรี่ยง ปะโอ ปะหล่อง เป็นต้น รวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 500 รูป/คน และนิสิตเหล่านี้ได้สร้างเครือข่ายผ่านวิถีทางศาสนาร่วมกับชุมชนชาวเมียนมาร์ด้วยตนเองในการทำกิจกรรมเชิงชุมชนและศาสนสัมพันธ์ ซึ่งจากข้อมูลที่พบทำให้เห็นว่ามีบางประเด็นที่ขัดกันภายใต้วิถีทางศาสนาวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมทางสังคมที่แตกต่างกัน อาทิว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมทางศาสนาการดำเนินชีวิต ความแตกต่างในนิกายทางศาสนาที่ผสมรวมกับชาติพันธุ์ ทัศนคติทางการเมืองและการแสดงออกแตกต่างกัน ทั้งทำให้เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หรือการแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ระหว่างไทย-เมียนมาร์ ดังที่มีผู้ได้ศึกษาไว้ในเอกสารจำนวนมาก เช่น ในงานศึกษาของวิลาสินี โสภาพล เรื่อง “ชุมชนข้ามถิ่น: การก่อร่างทางอัตลักษณ์ ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ในจังหวัดขอนแก่น” (วิลาสินี โสภาพล, 2559) ในบทความเรื่อง “งานบุญข้ามถิ่น: การจัดวางตัวตนใหม่และการต่อรอง ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น” (วิลาสินี โสภาพล, 2562) ในงานของ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2543) เรื่อง “เพศอนามัยเจริญพันธุ์และความรุนแรง:ประสบการณ์ชีวิตของแรงงาน

อพยพจากประเทศพม่า” ในงานของ บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์ (2550) เรื่อง “วิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่ากรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” ในการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2554) เรื่อง “ผลกระทบการจ้างแรงงานข้ามชาติของไทยภายใต้ยุคการพิสูจน์สัญชาติ” หรือข้อมูลของสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร (2557) ที่รวบรวมข้อมูลเรื่อง “ชุมชนแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในสมุทรสาคร” รวมไปถึงข้อมูลของสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว (2557) ได้รวมรวมข้อมูลไว้ในเรื่อง “แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานในประเทศไทย” ซึ่งทั้งหมดสะท้อนความแตกต่างหลากหลายภายใต้บริบทรวมคือความไม่รู้ในวิถีทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมและศาสนา

ดังนั้น ในประชาคมที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคมที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี การทำกิจกรรม การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ เป็นเป้าหมายและความต้องการของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งในการศึกษานี้จะได้ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่ร่วมมือกันเรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามชาติพันธุ์หรือประเทศของตน เมื่อความเข้าใจเกิดขึ้น ความเป็นอยู่และการประสานร่วมมือกัน เข้าใจกัน ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันจึงเป็นเป้าหมายและความสำคัญ ที่มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันศึกษาที่ต้องแสวงหาความรู้ แล้วนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการฝึกอบรม การวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเมียนมาร์ - ไทย หรือการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของกันและกันในประชาคมอาเซียน จึงนับเป็นความจำ โดยจะสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจที่ดีระหว่างประชาชนในประเทศต่าง ๆ ระหว่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม เชื่อมโยงกับความเป็นประชาคมอาเซียน ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพในภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือ เกิดสังคมแห่งการแบ่งปัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีกันเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในประชาคมอาเซียน จากข้อมูลที่ยกมาสภาพการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคมที่แตกต่างหลากหลายของชาวเมียนมาร์ในประเทศไทย ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตในมิติทางศาสนาของการอยู่ร่วมกัน ความคาดหวังต่อการแสวงหาองค์ความรู้ และนำไปสู่การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยและของประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเข้าใจรวมทั้งปรับตัวอยู่ร่วมกันได้ อันจะนำไปสู่การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นเป้าหมายสำคัญ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) อันนำไปสู่การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ว่าด้วย “รักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก” ภายในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมแตกต่างหลากวิถีย่อมส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้หากเกิดการเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกันเสียแล้ว

สถาบันอุดมศึกษาของไทย จำต้องแสวงหาแนวทางหรือวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มี

ชายแดนติดกัน และมีประวัติศาสตร์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมกันมาอย่างยาวนาน เพื่อให้เกิดการปรับตัวในการดำเนินชีวิตและสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาของไทย หรือศึกษาสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยจัดการศึกษาอยู่เพื่อนำมาเป็นแนวทาง รูปแบบ การเรียนรู้สู่การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ ซึ่งปัจจุบันยังไม่ปรากฏกลไก องค์ความรู้ แนวปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน จึงเป็นประเด็นที่คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศที่อยู่ใกล้เคียงประเทศไทยอย่างเมียนมาร์ และหาแนวทางหรือวิธีการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วม ของเมียนมาร์และไทยในฐานะสมาชิกในประชาคมอาเซียนได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทยเมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ระหว่างไทยเมียนมาร์ ที่สถาบันอุดมศึกษาพึงมีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาและส่งเสริมให้เกิดกลไกการเรียนรู้จากหลักสูตรต่าง ๆ ที่มี พร้อมนำเสนอเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย

2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น (ก) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ การศึกษาเอกสาร (Documentary study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) ด้วยการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ มีเป้าหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาผลการศึกษาที่เชื่อมโยงไปสู่การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) (ข) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกภาคสนาม และแบบสังเกตกระบวนการเรียนรู้ของนิสิตในการลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบบันทึกการสะท้อนคิด การเก็บรวบรวบข้อมูลจากโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง จำนวน 10 รูปหรือคน สัมภาษณ์สนทนากลุ่ม 18 รูปหรือคน สังเกต

กระบวนการเรียนรู้ของนิสิตในการลงพื้นที่ภาคสนามจากนิสิตชาวไทยและนิสิตชาวเมียนมาร์ จำนวน 90 รูป/คน (ค) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ ระยะที่ 2 การสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระยะที่ 3 การศึกษาภาคสนามเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยเริ่มจากการพัฒนาผลการวิจัยในระยะที่ 1 ที่ได้สารสนเทศเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย แล้วนำข้อมูลมาผสมเพื่อเชื่อมโยงกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 แล้วได้องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน จากนั้นดำเนินการศึกษาภาคสนามด้วยการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในระยะที่ 3 และศึกษาผลการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของนิสิต และนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย (ง) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย ในมหาวิทยาลัยนเรศวร มีศูนย์พม่าศึกษาที่มีการจัดการเรียนภาษาพม่า ในหลักสูตรด้านภาษาศาสตร์ของพม่า และหลักสูตรพม่าศึกษา ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ในส่วนของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มีการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งการวิจัย ในประเทศเมียนมาร์ การสร้างเครือข่ายสหกิจศึกษาในโรงงานที่มีชาวเมียนมาร์ทำงานอยู่ ส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพม่าศึกษา มีวิชาที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตรที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา เช่น การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในอาเซียน (406 405) ประชาคมอาเซียนศึกษา (401425) ภาษาพม่าเบื้องต้น (000122) ภาษาพม่าขั้นสูง (000123) เป็นต้น ให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นิสิตเมียนมาร์ที่ได้มาศึกษาในมหาวิทยาลัยได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมกับเพื่อนนิสิตที่เป็นคนไทย

2) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์เพื่อทำให้เกิด

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ (2) เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง (3) ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (4) เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชนอื่น (5) และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้ทำวิจัยด้านพม่าศึกษา หรือองค์ความรู้ด้านภาษาพม่าภายใต้แนวคิดภาษาจะเป็นกลไกร่วมในการทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพม่า เช่น งานวิจัยเรื่อง *ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาของพม่า ว่าด้วย "ความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา (วิรัช นิยมธรรม, 2552) และ* วิจัยเรื่อง *การเทียบต่างภาษาพม่ากับภาษาไทยและการวิเคราะห์ข้อผิดในการเรียนภาษาพม่าเพื่อพัฒนาตำราเรียน* (วิรัช นิยมธรรม, 2551) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนอาทิวิจัยเรื่อง *Cross-Cultural Learning of Burmese in Lampang, Thailand"* (Chaiwong et al., 2018) วิจัยเรื่อง *รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (พระราชวรเมธีและคณะ, 2560) ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายอาเซียน และการส่งเสริมปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนให้นิสิตในระดับปริญญาตรี

3) นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย คือ รูปแบบที่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้โดยมหาวิทยาลัยนเรศวร จัดโครงการที่เปิดโอกาสให้นิสิตได้ไปเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพม่าในโรงเรียนโดยใช้ประสบการณ์ตรงเชิงพื้นที่ การฝึกปฏิบัติการทางภาษาในโรงงานที่มีชาวเมียนมาร์ทำงานอยู่ ในขณะที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำโครงการส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเมียนมาร์ โดยจัดกิจกรรมนำนิสิตไปเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในประเทศเมียนมาร์ เพื่อให้นิสิตไทยได้รับประสบการณ์ ความเข้าใจ โดยเป็นการวิจัยภาคสนามจากชุดปฏิบัติการจริงนำนิสิตศึกษาไทยลงพื้นที่จริงในประเทศเมียนมาร์ รวมทั้งพื้นที่ปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในโรงงานที่มีชาวเมียนมาร์ทำงานอาศัยอยู่ ที่ทำให้นิสิตได้ความรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างนิสิตเมียนมาร์กับนิสิตไทยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านงานเขียนบทความวิชาการของนิสิต มีเนื้อหาประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการปฏิบัติวิปัสสนา ด้านศาสนาและปรัชญา ด้านความเป็นชาติพันธุ์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ด้านการพัฒนาการเกษตรและเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาประเทศ มีผลงานของนิสิตจำนวน 87 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 96.67 ของจำนวนนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทยเป็นรูปแบบที่มีการวิจัยเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมี 3 รูปแบบที่เป็น

องค์ประกอบร่วม คือ 1) รูปแบบที่เกิดจากการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area Studies) 2) รูปแบบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และ 3) รูปแบบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Classroom Activities)

สำหรับองค์ความรู้จากการวิจัยแสดงรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน จะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเป้าไปสู่การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ผ่านกระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการ ประกอบด้วย 1) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 2) กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ 3) กระบวนการสะท้อนคิดเชิงวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและคณะผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายผลได้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เป็นการจัดการศึกษาที่เนื่องด้วยการเรียนรู้ในเชิงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตที่เนื่องด้วยวัฒนธรรม โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งการวิจัย และการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ที่เปิดโอกาสให้นิสิตเมียนมาร์ที่ได้มาศึกษาในมหาวิทยาลัยได้เข้าร่วมในกิจกรรมกับนิสิตไทย ดังปรากฏในงานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2560) ในเรื่อง “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์” ซึ่งผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การวิจัยจะเป็นกลไกและเครื่องมือหนึ่งในการให้ได้มาซึ่งความรู้ ธรรมชาติของการวิจัยข้ามวัฒนธรรม คุณสมบัติบทบาทของนักวิจัยข้ามวัฒนธรรม ข้อคิดบางประการของการวิจัยข้ามวัฒนธรรม และสรุปองค์ความรู้การวิจัยข้ามวัฒนธรรม นับเป็นความจำเป็นต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และจากข้อมูลของจิตรลดา รัตนพันธ์ และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เชิงพหุวัฒนธรรม ระหว่างนักเรียนไทยและนักเรียนข้ามชาติ ที่ให้ผลการวิจัยไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ทดลองใช้กับสถานศึกษาเพื่อทดสอบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมพม่า และพหุวัฒนธรรมใช้ปกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำหรับการเรียนรู้ และจากข้อมูลที่ปรากฏของศูนย์พม่าศึกษา หรือไทยศึกษา ล้วนใช้แนวทางการวิจัยเป็นช่องทางหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนและข้ามวัฒนธรรม เช่น การเทียบต่างภาษาพม่ากับภาษาไทยและการวิเคราะห์ข้อผิดในการเรียนภาษาพม่าเพื่อพัฒนาตำราเรียน (วิรัช นิยมธรรม, 2551) ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาของพม่า ว่าด้วย "ความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา" (วิรัช นิยมธรรม, 2552) ซึ่งคณะผู้วิจัยและส่วนงานที่รับผิดชอบ ได้ใช้และดำเนินการวิจัย

เกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) เป็นวิจัยเกี่ยวกับเมียนมาร์ที่ใช้การวิจัยให้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสวงหาความรู้การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

ประเด็นที่สอง ผลการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน พบว่า เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เมียนมาร์ เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชนอื่น และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของชุลีวรรณ ปราณีธรรม และคณะ (2562) ในงานวิจัยเรื่อง สมรรถนะการข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว ที่เสนอผลการวิจัยไว้ว่า สมรรถนะเชิงวัฒนธรรมเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมอีกหนึ่งวัฒนธรรมอย่างถูกหลักการ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของบุคคลในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางเชื้อชาติ การรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ประเด็นเหล่านี้อาจส่งผลต่อวิถีชีวิตความเชื่อทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งสอดคล้องกับงานของ พลเทพ พูนพล (2558) ในการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของความฉลาดทางวัฒนธรรมที่มีต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและ ผลการปฏิบัติงานของพนักงานข้ามชาติในประเทศไทยที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence: CQ) และการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Adjustment: CCA) ในเชิงประจักษ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงาน (Job Performance: EJP) ของพนักงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยการศึกษาได้ระบุถึงปัจจัยที่เป็นผลในเชิงลบของความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมของพนักงานข้ามชาติกับวัฒนธรรมไทย การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากพนักงานข้ามชาติที่ทำงานในประเทศไทยจำนวน 377 คน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความฉลาดทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานข้ามชาติโดยผ่านตัวแปรการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ในขณะที่งานวิจัยบางฉบับระบุว่าความฉลาดทางวัฒนธรรมกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานข้ามชาติในประเทศไทยไม่มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นบริษัทระหว่างประเทศกับพนักงานข้ามชาติจึงควรตระหนักถึงอุปสรรคทางด้านวัฒนธรรมที่จำเป็นต้องประสบเมื่อไปทำงานยังประเทศอื่น บริษัทระหว่างประเทศจึงควรจัดการกับเรื่องเกณฑ์การคัดสรร การเตรียมความพร้อม และการส่งเสริมกลไกลต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาทางด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้แก่พนักงาน

ประเด็นที่สาม การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย พบว่า เป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมเชิง

ปฏิบัติการร่วมกันระหว่างนิสิตเมียนมาร์กับนิสิตไทยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านงานเขียนบทความวิชาการของนิสิต มีเนื้อหาประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการปฏิบัติวิปัสสนา ด้านศาสนาและปรัชญา ด้านความเป็นชาติพันธุ์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกาวเดือน โอดมี และสุภาวดี เครือโชติกุล (2560) ที่ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการดูแลสตรีตั้งครรภ์ชาวพม่าของพยาบาลผดุงครรภ์ ที่ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและส่งผลให้มีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย 1) เข้าใจองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร 2) มีศักยภาพในการเลือกรูปแบบการสื่อสาร และ 3) มีทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และในงานของวิลาสินี ยนต์วิกัย (2560) ในงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดกับการเลือกซื้อบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปของชาวพม่าในประเทศไทย และเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยาสีฟันของชาวพม่าในประเทศไทย (วิลาสินี ยนต์วิกัย, 2559) ที่ใช้วิจัยเป็นฐานในการแสวงหาองค์ความรู้ทางพฤติกรรมการบริโภคของชาวเมียนมาร์ต่อการบริโภคบะหมี่กึ่งสำเร็จ และผลิตภัณฑ์อย่างยาสีฟัน ดังนั้นพฤติกรรมการบริโภค และการตัดสินใจซื้อส่วนหนึ่งมาจากวิจัยเป็นกลไกต่อการเรียนรู้พฤติกรรมการบริโภคด้วยเช่นกัน รวมทั้งในงานวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าการรับข้อมูลผ่านสื่อ มีผลต่อการบริโภคและการตัดสินใจด้วยเช่นกัน หรือในงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภายใต้การพัฒนารูปแบบโดยใช้วิจัยเป็นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์ 5 ขั้นตอน คือ (1) เปิดใจรับ (2) ปรับใจเรียนรู้ (3) เข้าใจความแตกต่าง (4) และสถานการณ์ (5) ปรับกระบวนทัศน์ในเชิงวัฒนธรรม ดังปรากฏในแผนภาพ ส่วนที่ 1-3 และ ได้รูปแบบเป็น 1) รูปแบบที่เกิดจากการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 2) รูปแบบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และ 3) รูปแบบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังปรากฏในแผนภาพส่วนที่ 4-6 ซึ่งในภาพรวมนำเสนอเป็นแผนภาพได้ คือ

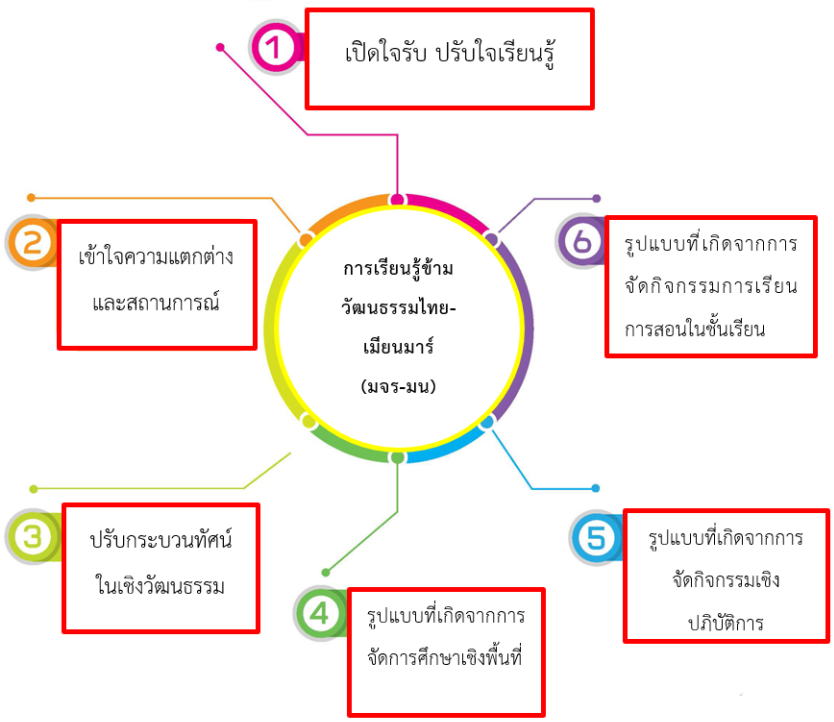

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลจากการวิจัย ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งการวิจัย และการสร้างเครือข่าย รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์-ไทย โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ให้เกิดขึ้นและทวนสอบผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมนั้น ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยให้เป็นกลไกหนึ่งหรือเครื่องมือหนึ่งในการแสวงหาความรู้เพื่อให้ได้ซึ่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

2. แนวทางรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ควรเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชนอื่น และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม รวมทั้งเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอื่นในประชาคมอาเซียนด้วย

3. ผลการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างนิสิตเมียนมาร์และนิสิตไทย ให้หลากหลายครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากขึ้นต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่าน การศึกษาเชิงลึก เช่น การวิจัยในเชิงพื้นที่ โดยให้ครอบครุมในเชิง

เปรียบเทียบระหว่างกันในด้านการศึกษา ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการปฏิบัติวิปัสสนา ด้านศาสนาและปรัชญา ด้านความเป็นชาติพันธุ์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ควรสนับสนับทุนวิจัยให้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีบริบททางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ร่วมกับชาติพันธุ์พม่า โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ให้เกิดขึ้นและสะท้อนคิดผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมนั้น

2. โครงการวิจัยต่อไป ควรมีการออกแบบการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้น โดยเน้นกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเมียนมาร์ ในมิติที่หลากหลาย เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5 ขั้นตอน ตั้งแต่เปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ เตรียมใจเรียนรู้สิ่งที่แตกต่าง ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มชนอื่น และปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องวัฒนธรรม รวมทั้งเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอื่นในประชาคมอาเซียนด้วย

3. โครงการวิจัยต่อไป ควรมีการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมไทย-เมียนมาร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของสถาบันอุดมศึกษาในสังคมไทย ในลักษณะของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยระยะแรกเริ่มต้นจากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างนิสิตเมียนมาร์และนิสิตไทย ให้หลากหลายครอบคลุมในมิติต่าง ๆ มากขึ้นต่อการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่าน การศึกษาเชิงลึก เช่น การวิจัยในเชิงพื้นที่ โดยให้ครอบครุมในเชิงเปรียบเทียบระหว่างกันในด้านการศึกษา ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการปฏิบัติวิปัสสนา ด้านศาสนาและปรัชญา ด้านความเป็นชาติพันธุ์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ และในระยะที่สองใช้การตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติขั้นสูงเพื่อศึกษาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2560). *สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรประจำ เดือนมกราคม 2560.* กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน.

_____. (2562). *สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรประจำ เดือนกันยายน 2562.* กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน.

กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ. (2543). *เพศอนามัยเจริญพันธุ์และความรุนแรง:ประสบการณ์ชีวิตของแรงงาน อพยพจากประเทศพม่า.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.

จิตรลดา รัตนพันธ์และคณะ. (2560) การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เชิงพหุวัฒนธรรม ระหว่างนักเรียนไทยและนักเรียนข้ามชาติ. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี,* 4(1), 115-146.

ชุลีวรรณ ปราณีธรรม และคณะ. (2562). สมรรถนะการข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว. *วารสารช่อพะยอม,* 30(1), 25-34.

บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. (2550). *วิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่ากรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

พลเทพ พูนพล. (2558). อิทธิพลของความฉลาดทางวัฒนธรรมที่มีต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมและผลการปฏิบัติงานของพนักงานข้ามชาติในประเทศไทย. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา,* 12(2), 108-121.

พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). *รูปแบบการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียนในกลุ่มประเทศ CLMV สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วิลาสินี ยนต์วิกัย. (2559). ปัจจัยทางการตลาดกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ยาสีฟันของชาวพม่าในประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์,* 11(1), 91-100.

_____. (2560). ปัจจัยทางการตลาดกับการเลือกซื้อบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปของชาวพม่าในประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 12 (2),35-44.

วิลาสินี โสภาพล. (2559). *ชุมชนข้ามถิ่น: การก่อร่างทางอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติ สัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น.* ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

_____. (2562). งานบุญข้ามถิ่น: การจัดวางตัวตนใหม่และการต่อรอง ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี,* 6(1), 95-111.

วิรัช นิยมธรรม. (2551). *การเทียบต่างภาษาพม่ากับภาษาไทยและการวิเคราะห์ข้อผิดในการเรียนภาษาพม่าเพื่อพัฒนาตำราเรียน* (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

_____. (2552). *ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาของพม่า ว่าด้วย "ความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา* (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สกาวเดือน โอดมีและสุภาวดี เครือโชติกุล. (2560). แนวทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในการดูแลสตรีตั้งครรภ์ชาวพม่าของพยาบาลผดุงครรภ์. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์,* 9(2), 150-160.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). *ผลกระทบการจ้างแรงงานข้ามชาติของไทยภายใต้ยุคการพิสูจน์สัญชาติ.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร. (2557). *ชุมชนแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในสมุทรสาคร.* กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.

สำนักงานทะเบียนและวัดผล. (2559). *สถิตินิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* พระนครศรีอยุธยา: สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว. (2557). *แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2560). *การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ: การประชุมวิชาการวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 3 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมดิเอมเมอริดัล กรุงเทพมหานคร.

Chaiwong, S. et al. (2018). Cross-Cultural Learning of Burmese in Lampang, Thailand. *Asian Political Science Review,* 2 (1), 108-116.

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*

LEARNING CURRICULUM DEVELOPMENT OF CHIANG SAEN LEARNING CENTER CHIANG RAI RAJABHAT UNIVERSITY

เบญจมาศ เมืองเกษม, จามรี พระสุนิล
Benjamas Muangkasem, Jamaree Prasunin
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: benjamat16@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนองค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน บุคลากรสังกัดสถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน และปราชญ์ชุมชน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินความเหมาะสมคุณภาพหลักสูตร ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสังเคราะห์ข้อมูลเรียบเรียงเป็นพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน ประกอบด้วย องค์ความรู้การเลี้ยงผึ้งโพรงป่า การเลี้ยงและผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน การผลิตถ่านไบโอชาร์ การปลูกผักปลอดสารพิษ และเทคโนโลยีทางการเกษตรและการบริหารจัดการน้ำ สำหรับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน ได้สร้างและพัฒนาหลักสูตรนำร่อง จำนวน 2 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรการสร้างโก๋นผึ้งและเลี้ยงผึ้งโก๋น และ 2) หลักสูตรการเลี้ยงไส้เดือนดินและผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน สำหรับผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรการเรียนรู้มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้; ศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน; มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

---

*Received June 25, 2021; Revised July 4, 2021; Accepted July 7, 2021

Abstract

Objectives of this research were to extract the knowledge of the Chiang Saen Learning Center, to create and develop learning curriculum of the Chiang Saen Learning Center, Chiang Rai Rajabhat University. This research was a qualitative research. The key informants were personnel at the Chiang Saen Learning Center. Personnel under the Institute of Biodiversity and Environment for Local and ASEAN Development and community wise persons. The instrument used in the research were in-depth-interview script, observation form, and curriculum quality suitability assessment form. Data were analyzed by average statistics. and standard deviation and content descriptive interpretation.

The results showed that the body of knowledge of the Chiang Saen Learning Center consisted of knowledge on beekeeping in the wild forests, raising and producing earthworm manure, biochar production, organic vegetable cultivation, agricultural technology and water management for the creation and development of learning courses. Chiang Saen Learning Center created and developed two pilot courses, namely 1) the course on creating bee stings and raising bee stings and 2) a course on raising earthworms and producing earthworm manure. As for the results of the assessment of the quality of the learning program, the overall appropriateness was at a high level.

Keywords: Learning curriculum development; Chiang Saen Learning Center; Chiang Rai Rajabhat University

บทนำ

ในโลกของสังคมที่ต้องอาศัยความรู้เป็นฐานในการดำรงชีวิตและประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเป็นผู้มีความรู้จึงเป็นคุณสมบัติของทุกคน การได้มาซึ่งความรู้ตามแนวความคิดของ นักการศึกษาทั่วโลกในปัจจุบัน ต่างก็ให้ความสำคัญกับการเรียนมากว่าการสอน ซึ่งการเรียนเป็นการมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ชุมชนหลายแห่งหันมาปฏิวัติการรับรู้และให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน, 2551) เป็นการมุ่งเน้นความรู้สาธารณะอยู่บนฐานการเรียนรู้ของการดำเนินชีวิต

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 และมีการจัดทำรายงาน “Learning : The Treasure Within” หรือ “การเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตน” ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่

ร่วมกัน การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) รวมทั้งได้ระบุว่าในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้หรือสังคมที่การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องอาศัยความรู้เป็นสำคัญนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นกุญแจไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21, 2551) ซึ่งการเรียนรู้ต้องมีความสมดุลกันทั้ง 4 ด้าน รวมกับส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนในชุมชน

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชน ซึ่งศูนย์เรียนรู้ชุมชนต่างๆ ที่ปรากฏในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัดมีศักยภาพในสถานะเป็นแหล่งที่จะเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ทุกคนสามารถเข้าไปเรียนรู้และค้นหาประสบการณ์ในทุกด้าน (สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน, 2551) ซึ่งในแต่ละศูนย์เรียนรู้จะมีความแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์และเป้าหมายของศูนย์เรียนรู้นั้นๆ

ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายพื้นที่อำเภอเชียงแสน หรือเรียกว่า “ศูนย์เรียนรู้เชียงแสน” ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชน นักเรียน นักศึกษาตลอดจนผู้ที่สนใจ เป็นพื้นที่สำหรับสาธิตการพัฒนาตามแนวพระราชดำริฯ จึงมีการพัฒนาพื้นที่และให้เกิดฐานการเรียนรู้ อาทิเช่น กิจกรรมปลูกและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชผักพื้นเมืองเชียงแสนและพันธุ์พืชอื่นๆ กิจกรรมการไถนา คราด เพาะเมล็ดปลูก ดูแลและเก็บเกี่ยว ข้าวพื้นเมืองเชียงแสน เป็นต้น (สถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน, 2560) จึงกล่าวได้ว่าศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนมีหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ ส่งเสริม บ่มเพาะ และถ่ายทอดองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรชีวภาพของท้องถิ่นและประเทศ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ศูนย์เรียนรู้เชียงแสนจะเป็นแหล่งเรียนรู้และมีองค์ความรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะในมิติวิถีเกษตรและพรรณพืช แต่กลับพบว่า ส่วนใหญ่องค์ความรู้ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสนเป็นความรู้ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่มีรากฐานมาจากการกระทำและประสบการณ์ ยังมิได้นำสู่กระบวนการสังเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้ในลักษณะลายลักษณ์อักษร ในขณะเดียวกันศูนย์เรียนรู้เชียงแสนมีแนวทางในการผลักดันให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่วิชาชีพในรูปแบบของการฝึกอบรมเพื่อเป็นการส่งเสริมและเสริมสร้างอาชีพวิถีเกษตรให้กับผู้สนใจที่เข้ามาเรียนรู้ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งศูนย์เรียนรู้เชียงแสนยังไม่มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในถอดองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสน เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล แหล่งการศึกษาเรียนรู้ใน วิถีเกษตร พรรณพืชและทรัพยากรชีวภาพ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างอาชีพและพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนองค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงแสน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและการเก็บข้อมูลภาคสนาม และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1. บุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 8 คน ดังนี้

1.1 บุคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ปฏิบัติงานในศูนย์เรียนรู้เชียงแสนทุกคน จำนวน 3 คน

1.2 บุคลากรสังกัดสถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบงานโดยตรงในด้านบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้เชียงแสน จำนวน 5 คน

2. ปราชญ์ชุมชนเชียงแสน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เชี่ยวชาญด้านการเกษตร และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมและเกษตรอินทรีย์ จำนวน 4 คน

กระบวนการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยเน้นพื้นที่เป็นฐานความร่วมมือในการร่วมทำวิจัย ซึ่งหมายถึงบทบาทของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจะร่วมทำเพื่อร่วมเรียนรู้และร่วมพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นที่ 1 การร่วมวิเคราะห์พื้นที่เพื่อก่อโจทย์ กำหนดเป้าหมาย และออกแบบงานวิจัย เป็นกระบวนการเริ่มต้นของการออกแบบงานวิจัยเชิงพื้นที่ในระดับมหาวิทยาลัย ของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยการสนับสนุนของสถาบันวิจัยและพัฒนา ที่เป็นไปตามแนวคิดด้านการพัฒนาชุมชน/สังคม ที่ว่าด้วย “คนในพื้นที่ทราบดีที่สุด” หรือบริบท เงื่อนไข ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน ทั้งมิติทางกายภาพ บริบททางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม และทัศนะต่างๆ ดังนั้นกระบวนการแรกจึงเป็นการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างประชากรและกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของงานวิจัยนี้

ขั้นที่ 2 การร่วมถอดบทเรียนองค์ความรู้ สร้าง และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความเห็นจนถึงการสังเคราะห์ เป็นกลไกสำคัญในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งคณะผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบกระบวนการสร้างปัญญาจากข้อมูลและร่วมดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการร่วมถอดบทเรียนองค์ความรู้ สร้าง และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การร่วมนำความรู้ไปพัฒนา ในขั้นนี้จะเป็นการต่อยอดทางความคิด เกี่ยวกับผลของการติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรการเรียนรู้ฯ ไปทดลองใช้จริง ให้สามารถตอบสนองต่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

เครื่องมือในการวิจัย

การดำเนินงานวิจัย ใช้เครื่องมือหลักในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ด้วยกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต ในกิจกรรมต่าง ๆ ของการดำเนินงานบุคคลากรประจำศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้รับ กับความสอดคล้องด้านบุคคล สถานการณ์ และเวลา

โดยมีกระบวนการออกแบบเครื่องมือ ร่วมกับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง : คณะผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามหลังจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลบริบทของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน โดยเน้นหลักการให้ความหมาย การถอดองค์ความรู้จากบุคคล ข้อมูลทุติยภูมิในพื้นที่ศึกษา และผลของการดำเนินกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน จากนั้นพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ครบถ้วน โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วยการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายร่วมกับหลักแนวคิดทฤษฎี โดยโครงสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์หลัก ๆ ประกอบไปด้วย 1) องค์ความรู้ และ 2) หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยมีการประเมินผลลัพธ์จากการทดลองใช้หลักสูตรการเรียนรู้ฯ ในลักษณะการสนทนากลุ่มร่วมด้วย

2) แบบสังเกต : ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมควบคู่กันไปในบริบทที่หลากหลายของการรวบรวมข้อมูล

3) แบบประเมินความเหมาะสมคุณภาพหลักสูตร: ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การถอดบทเรียน เป็นการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลร่วมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ด้วยข้อมูลและความรู้ที่เกิดจากการวิจัยในบริบทศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน ที่จะร่วมวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามแนวคิดอุปนัย ที่เป็นการถอดบทเรียนองค์ความรู้โดยนำเสนอรูปแบบพรรณนาความ

2. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร เป็นการประเมินคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในการถอดองค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน คณะผู้วิจัยได้จำแนกการถอดองค์ความรู้ใน 5 มิติจากเวทีการประชุมวางแผนอย่างมีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ ร่วมกับบุคลากรของศูนย์เรียนรู้ และแกนนำชุมชนในพื้นที่บริบทรอบศูนย์เรียนรู้เชียงแสน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 องค์ความรู้การเลี้ยงผึ้งโพรงป่า (ผึ้งโก๋น)

มีจุดเริ่มต้นจากภูมิปัญญาของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งจะมีการถ่ายทอดค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับ การต่อผึ้ง หรือการล่อผึ้งเพื่อสามารถมาทำรังในจุดที่กำหนดไว้ และจัดเก็บน้ำผึ้งมาบริโภครวมถึงเป็นแหล่งอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และมีคุณประโยชน์ สำหรับการเลี้ยงผึ้งโพรงป่าในศูนย์เรียนรู้เชียงแสนพบว่า มีการทดลองเลี้ยงผึ้งโพรงตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 โดยมีองค์ความรู้หลักสำคัญ 2 ส่วนได้แก่ 1) วิธีการทำรังผึ้งหรือโก๋นผึ้งซึ่งใช้หลักภูมิปัญญาความเชื่อท้องถิ่นผสมผสานกับหลักการทางวิชาการในการล่อผึ้งมาอยู่ในโพรง 2) การเลี้ยงและการดูแลผึ้ง มีการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นและการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนมีการทดลองปฏิบัติและเฝ้าสังเกต ถือเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมานานเป็นความรู้ที่สืบทอดจนถึงปัจจุบันและมีการพัฒนาเลี้ยงผึ้งในเชิงสร้างรายได้เสริมมากขึ้น ซึ่งความรู้การเลี้ยงผึ้งโก๋นในชุมชนมีตั้งแต่การทำโก๋นผึ้ง การตั้งโก๋นล่อผึ้งหรือการดักผึ้งโก๋น การเลี้ยงผึ้งโก๋น และการทำขี้ผึ้ง

1.2 องค์ความรู้การเลี้ยงและผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน

จุดเริ่มต้นศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน ได้นำหลักการทางธรรมชาติและทางวิชาการนำไส้เดือนดินมาเพาะเลี้ยงเพื่อประโยชน์ทางการเกษตรภายในศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนและเป็นแหล่งศึกษาและสาธิตแก่ประชาชนและผู้สนใจ ซึ่งพิจารณาว่าผลผลิตจากไส้เดือนดินที่สำคัญคือ “ปุ๋ยมูลไส้เดือน” ซึ่งปุ๋ยมูลไส้เดือนถือเป็นของดีที่มีประโยชน์กับการปลูกต้นไม้ เพราะ

นอกจากจะทำให้ดินอุดมสมบูรณ์อุดมไปด้วยจุลินทรีย์ อินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหาร โดยทางศูนย์เรียนรู้ได้นำสายพันธุ์ไส้เดือนที่นิยมคือ แอฟริกัน ไนท์ครอเซอร์ หรือ AF เป็นพันธุ์ที่นำเข้ามาเลี้ยง ผ่านการทดลองแล้วว่าเหมาะสม ทั้งเรื่องการเจริญเติบโต การขยายพันธุ์ที่รวดเร็ว และคุณภาพของปุ๋ยที่เกิดจากการหมักและย่อยสลายจากจุลินทรีย์ จึงเป็นสายพันธุ์หนึ่งที่ได้รับความนิยมเลี้ยงกันแพร่หลาย สำหรับรูปแบบการเลี้ยงไส้เดือนทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเลี้ยงในกะละมัง การเลี้ยงในวงปูน การเลี้ยงในบ่อพลาสติกสีดำ หรือการเลี้ยงในอ่างปูนสี่เหลี่ยม ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะ สำหรับอาหารของไส้เดือนดินส่วนใหญ่มักจะกินมูลวัว มูลควายเป็นอาหารหลัก แต่สามารถให้อาหารเสริมเพื่อความหลากหลายได้ เช่น ของเสียจากอาหาร ของเสียจากกระดาษ และเศษพืชจากการเกษตร

1.3 องค์ความรู้การผลิตถ่านไบโอชาร์

การนำแนวคิดการผลิตถ่านไบโอชาร์มีจุดเริ่มต้นจากการแก้ไขปัญหา ซึ่งในอดีตพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนมีการปลูกเพาะพันธุ์และอนุรักษ์พันธุ์ไผ่หลากหลายสายพันธุ์ เมื่อมีจัดการตัดแต่งกิ่งจะมีเศษไม้ไผ่และเศษไม้ต่างๆเป็นจำนวนมาก วิธีดั้งเดิมในการจัดการเศษวัชพืชและเศษไม้ต่าง ๆ เหล่านี้ใช้วิธีการเผาส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน จึงมีการทดลองจัดทำเตาเผาไบโอชาร์ เพื่อผลิตถ่านไบโอชาร์ (biochar) ซึ่งหมายถึง วัสดุที่อุดมด้วยคาร์บอน ผลิตจากชีวมวล หรือสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้จากธรรมชาติ หรือวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ หญ้า ฟางข้าว มูลสัตว์ กากตะกอนของเสีย เป็นต้น ประกอบกับทางศูนย์เรียนรู้เชียงแสนได้ศึกษาจากงานวิจัยพบว่าประโยชน์ของถ่านชีวภาพมีหลายด้าน เช่น การปรับปรุงดิน ช่วยเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร และการนำถ่านชีวภาพไปใช้กับพืชทางการเกษตร สำหรับการทำเตาเผาไบโอชาร์เพื่อผลิตถ่านไบโอชาร์ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสนยังอยู่ในขั้นตอนการทดลองของผู้เชี่ยวชาญยังไม่สามารถนำมาใช้จริง

1.4 องค์ความรู้การปลูกผักปลอดสารพิษ

การปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน เป็นการสร้างแปลงสาธิตการผลิตผักผลไม้รวมถึงสมุนไพรปลอดสารพิษ คือ ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา หรือสารเคมีอื่น ๆ ที่เป็นอันตราย โดยเลือกใช้วิธีการตามธรรมชาติเพื่อดูแลพืชผักให้ออกดอกออกผลสมบูรณ์แทนการใช้สารเร่งหรือสารเคมี เรียกได้ว่าการเพาะปลูกด้วยวิถีแห่งภูมิปัญญาและธรรมชาติ โดยบูรณาการกับองค์ความรู้ทางการเกษตร เช่น การใช้ศัตรูตามธรรมชาติจำกัดศัตรูพืชชนิดนั้นก่อนจะเกิดความเสียหายแก่พืชผล ใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกแทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และการตรวจสอบดินว่าปราศจากเชื้อโรคสิ่งเจือปน รวมถึงในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนมีลักษณะของการอนุรักษ์เมล็ดพันธุ์พืชพื้นเมืองและการเพาะปลูกตามแนวทางวนเกษตร ที่ใช้ลักษณะของชีวภัณฑ์แทนเคมีภัณฑ์ โดยอาศัยความหลากหลายและเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อบำรุงดินให้มีความเหมาะสมและได้ผลผลิตผักปลอดสารพิษที่มี

คุณภาพ สำหรับใช้บริโภคและถือเป็นการทดลอง เพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการเพาะปลูก ปัจจุบันลักษณะของการปลูกผักปลอดสารพิษมีความหลากหลายของชนิดและวิธีการ โดยมีการผสมผสานแทรกอยู่กับแปลงสาธิตวนเกษตรในพื้นที่ และเส้นทางการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะของฐานการเรียนรู้ที่กระจายตามจุดต่างๆ ในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน

1.5 องค์ความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรและการบริหารจัดการน้ำ

ศูนย์การเรียนเรียนรู้เชียงแสนมีลักษณะของการทดลองดำเนินการมาตลอด แต่ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมโดยริเริ่มจัดการพื้นที่ในปีนี้ (พ.ศ.2563) ซึ่งเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆเน้นเป็นเทคโนโลยีด้านการผลิตประกอบไปด้วย การอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง โดยในฤดูกาลปัจจุบันมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้แก่ ข้าวฟ่าง เป็นต้น ข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง และมีพื้นฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิกฤติเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์พืช การจัดทำแปลงสาธิตวนเกษตรในพื้นที่ เน้นทดลอง สาธิต และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการน้ำในการเพาะปลูก ประกอบไปด้วยระบบสปริงเกอร์ ระบบน้ำหยด และสาธิตเทคนิคการให้น้ำแบบจับเวลา (Timer) รวมถึงการใช้ทักษะทางภูมิปัญญาผสมผสานกับเทคโนโลยีทางการเกษตร ซึ่งในการนำเทคโนโลยีทางการผลิตนั้น ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำบ่อเลี้ยงกุ้งฝอย หอย กบ และปลา ขณะเดียวกันได้มีการทดลองในพื้นที่แปลงสาธิตวนเกษตรที่ได้กล่าวมาแล้ว รวมถึงมีจุดสาธิตการทดลองเลี้ยงผักกูดควบคู่ไปกับการเลี้ยงกบ โดยเรียกว่า "การเลี้ยงกบในป่าผักกูด" ที่ได้กล่าวมานั้นมีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรแบบเรียบง่ายที่อาศัยการหมุนเวียนออกซิเจนจากการถ่ายเทของน้ำในบ่อ เพื่อไม่ให้เกิดกลิ่นเหม็นและจำลองธรรมชาติของปลาได้น้ำใหม่ ซึ่งเป็นเลี้ยงแบบรื่นรมย์ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นความละเอียดอ่อนและภูมิปัญญาที่ผสมผสานกับการแสวงหาความรู้มาประยุกต์ใช้หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิถีของ “เกษตรปราณีต” รวมถึงเทคโนโลยีทางการผลิตด้านการเกษตรในประเด็นสุดท้ายคือการผลิตปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลด้านชีวภัณฑ์ทดลองในพื้นที่ และเตรียมจัดทำเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอด เป็นลักษณะของการสร้างอาหารพืช รวมกับการบำรุงดินด้วยอินทรียวัตถุในดิน ไนโตรเจน เป็นต้น

2. การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงแสน จากการถอดองค์ความรู้ในขั้นตอนแรกโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน รวมทั้งคณะผู้วิจัยได้จัดประชุมวิเคราะห์องค์ความรู้บริบทชุมชนและศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนเพื่อการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรการเรียนรู้ โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนสำหรับเป็นหลักสูตรนำร่อง จำนวน 2 หลักสูตร ซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้น ระยะเวลาการฝึกอบรมหลักสูตร ละ 8 ชั่วโมง สำหรับคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรมคือ เป็นผู้มีความสนใจ ตั้งใจ มุ่งมั่นในการเรียนรู้ โดยไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา และสามารถเข้ารับอบรมได้ครบตามระยะเวลาที่กำหนด โดยทั้ง 2 หลักสูตรมีสาระสำคัญดังนี้

หลักสูตรที่หนึ่ง หลักสูตรการสร้างโก๋นผึ้งและเลี้ยงผึ้งโก๋น มีหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 องค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หน่วยที่ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับผึ้งและโก๋นผึ้ง หน่วยที่ 3 กระบวนการสร้างโก๋นผึ้งและเลี้ยงผึ้งโก๋น และหน่วยที่ 4 การเลี้ยงผึ้งโก๋น การเก็บน้ำผึ้งและการทำขี้ผึ้ง

หลักสูตรที่สอง หลักสูตรการเลี้ยงไส้เดือนดินและผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน มีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 องค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หน่วยที่ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับไส้เดือนดินและปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน และหน่วยที่ 3 กระบวนการเลี้ยงไส้เดือนดินและการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน

สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตรการเรียนรู้ทั้งสองหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ระยะเวลาในการดำเนินการ วิธีการฝึกอบรม ผลที่คาดว่าจะได้รับ คุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาสาระ โครงสร้างหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และแผนการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมในการสืบค้นและถอดบทเรียนองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของศูนย์เรียนรู้เชียงแสนและชุมชน

2.1 การพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงร่างหลักสูตรการเรียนรู้ทั้ง 2 หลักสูตร ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรตรวจสอบ พบว่า หลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสน มีผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรในระดับความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบหลักสูตร พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของศูนย์เรียนรู้เชียงแสน การวัดผลประเมินผลมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียน แผนการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยเหมาะกับผู้เรียน

2.2 การทดลองใช้หลักสูตรการเรียนรู้ จากการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรการเรียนรู้พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีบางประเด็นที่มีการปรับให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนให้มากขึ้น อาทิเช่น การกำหนดระยะเวลาเรียนรู้ปรับให้จำนวนชั่วโมงให้มากขึ้น การวัดผลประเมินผลเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี เป็นต้น นอกจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ประชุมวางแผนร่วมกับผู้เรียน วิทยากร ปราชญ์ชุมชนและบุคลากรของศูนย์เรียนรู้เชียงแสน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาฐานการเรียนรู้ โดยนำหลักสูตรสู่กระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาพบว่าสภาพพื้นที่ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสนมีความเหมาะสมและมีความพร้อมในการผลักดันสำหรับสร้างฐานการเรียนรู้ เชียงแสนแบบครบวงจร ดังภาพที่ 1 ซึ่งการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้สามารถต่อยอดสู่การเผยแพร่ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสนให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ภาพที่ 1 โมเดลฐานการเรียนรู้ศูนย์เชียงแสน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การถอดองค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า องค์ความรู้ของศูนย์เรียนเชียงแสนเน้นวิถีของเกษตรปราณีต การใช้เทคโนโลยีทางการผลิตด้านการเกษตรอย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งมาจากการสั่งสมประสบการณ์ การลองผิดลองถูก การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แลการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการในการต่อยอดและพัฒนาองค์ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ การสร้างความภาคภูมิใจในทรัพยากรท้องถิ่น เผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชนและ สังคม รวมทั้งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับองค์กรในการขับเคลื่อนองค์ความรู้สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา ทำดี และคณะ (2556) ได้ศึกษา การถอดบทเรียน: การจัดการความรู้และสร้างองค์ความรู้การจัดการสุขภาวะชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ที่พบว่ารูปแบบการพัฒนาด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการพัฒนารูปแบบการสร้างความสำนึกรักท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเองโดยการฟื้นฟูองค์ความรู้ วิถีชีวิตดั้งเดิมของท้องถิ่น และพัฒนาให้เกิดแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและสร้างให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ นอกจากนั้นงานวิจัยของหทัยชนก คะตะสมบูรณ์ (2560) ได้ศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ชุมชนบ้าน

เนินกลาง มีการสะท้อนภาพของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง ในกระบวนการพัฒนาทุนชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง จนตระหนักและเข้าใจในศักยภาพของทุนชุมชน และพัฒนาชุมชนอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมและความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เชียงแสน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงแสน พบว่า หลักสูตรเรียนรู้ได้ก่อเกิดขึ้นมานั้นได้ใช้กระบวนการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรในการขับเคลื่อนการสร้างชุดความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา ขจร (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ากระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน ทั้งด้านกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการคัดเลือกเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล ทำให้ได้หลักสูตรที่สนองต่อความต้องการ ความสำคัญและบริบทของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในขณะที่เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ (2560) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนาฐานความรู้สู่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการสืบค้นองค์ความรู้และสร้างบทเรียนท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งมีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้รู้มาถ่ายทอดเนื้อหา นอกจากนั้นผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสน พบว่าหลักสูตรการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยทวี บุบผา(2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นบทเรียนศิลปหัตถกรรมพบว่าผู้รับผิดชอบหลักสูตรสามารถประยุกต์และสร้างหลักสูตรโดยใช้สื่อในชุมชนเรียนรู้ร่วมกับสาระท้องถิ่น ซึ่งการสร้างสรรค์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้อย่างเหมาะสมกับชุมชนและผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับเชษฐพงษ์ สินทรัพย์ และคณะ(2559) ที่ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : เรื่องเครื่องมือจับสัตว์น้ำในเขตเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่าการประเมินผลการใช้หลักสูตรและเผยแพร่มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนอกจากจะทำให้ได้เรียนรู้วิถีทำมาหากินแล้ว ยังส่งผลให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทรัพยากรที่หล่อเลี้ยงชีวิตสมาชิกในสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ดังนั้นกล่าวได้ว่าการสร้างและพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้จำเป็นต้องเริ่มต้นจากกระบวนการถอดองค์ความรู้ของศูนย์เชียงแสนเป็นการเน้นเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อสกัดความรู้จากประสบการณ์หรือการทำงานที่มีอยู่ในตัวคน(Tacit Knowledge) ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของกลุ่ม องค์กร ออกมาเป็นบทเรียนหรือความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) สามารถ

นำไปสรุปและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้หรือคู่มือจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถ สร้างประยุกต์และใช้แนวทางที่สอดคล้องกับสภาพบริบททางภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ตามหลักภูมิสังคมได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้จากการวิจัย

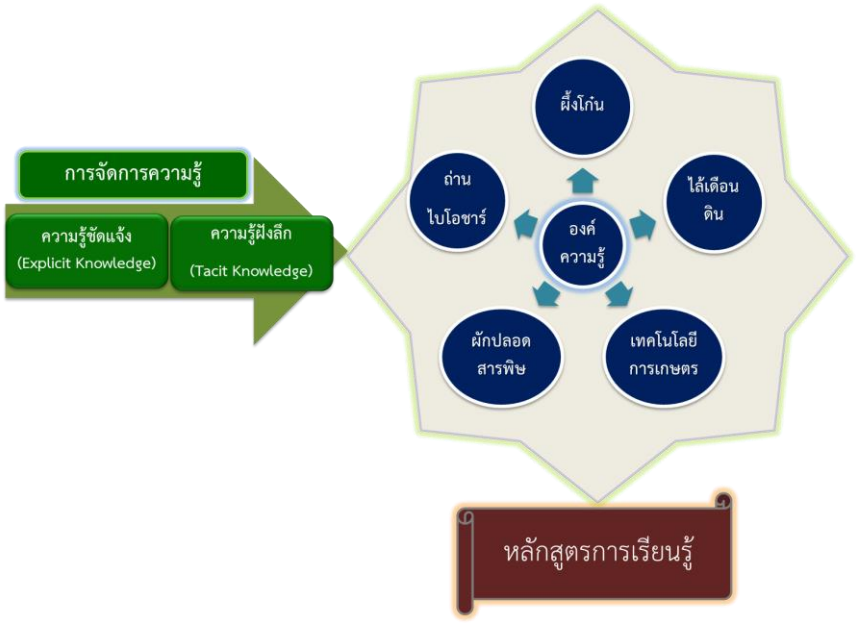

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้เชียงแสน ได้ผ่านกระบวนถอดองค์ความรู้ 5 ด้าน ประกอบด้วย ผึ้งโก่น ไส้เดือนดิน ถ่านไบโอชาร์ ผักปลอดสารพิษ และเทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งองค์ความรู้ต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สั่งสมจากการค้นคว้า ประสบการณ์ ความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะความเข้าใจ ทั้งในลักษณะความรู้ที่ชัดแจ้ง(Explicit Knowledge) เป็นความรู้แบบรูปธรรม และลักษณะความรู้แบบฝังลึก(Tacit Knowledge) เป็นความรู้แบบนามธรรม โดยนำองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในตัวบุคคลมารวบรวมจัดระบบตามกระบวนการจัดการความรู้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชนและศูนย์เรียนรู้เชียงแสน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ศูนย์เรียนรู้เชียงแสนควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเชียงแสน ในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อรองรับการเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีเกษตร พรรณพืชและทรัพยากรชีวภาพ

2. ควรมีการผลักดันนโยบายส่งเสริมคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆเพื่อพัฒนาวิถีเกษตรท้องถิ่นแบบผสมผสาน รวมทั้งบูรณาการร่วมกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายขยายฐานความรู้และการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักสูตรการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ชุมชนหรือองค์กรที่จะนำไปทดลองใช้ควรนำผลที่ได้จากการปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนและสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมทั้งควรนำไปประยุกต์และปรับใช้ตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่หลากหลายให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน

2. ควรจัดทำสื่อ คู่มือหลักสูตรฉบับเผยแพร่และจัดระบบการเรียนรู้ภายในศูนย์เรียนรู้เพื่อรองรับกิจกรรมสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนและผู้สนใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรถอดองค์ความรู้ของศูนย์เรียนรู้ร่วมกับองค์ความรู้ในชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้านเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์เรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้จริง

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้เชียงแสนให้เป็นแหล่งเรียนรู้หลากหลายของชุมชนและการต่อยอดในการเสริมสร้างอาชีพด้านการเกษตรและทรัพยากรชีวภาพให้กับประชาชน

3. ควรมีการขยายพื้นที่อื่นๆ ในการศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น สภาพบริบท ภูมิสังคม เพื่อเทียบเคียงผลของการใช้หลักสูตรในการให้ได้ข้อมูลและข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้นทั้งนี้จะสามารถนำผลการวิจัยไปออกแบบและสร้างหลักสูตรเรียนรู้ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมาธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2551). *การเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตน = learning: the treasure within* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชัยทวี บุบผา. (2562). *การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นบทเรียนศิลปหัตถกรรม.* เลย: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

เชษฐพงษ์ สินทรัพย์ และคณะ. (2559). การสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น : เรื่องเครื่องมือจับสัตว์น้ำในเขตเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,* 5(3), 257-267.

เดชา ทำดี และคณะ. (2556). การถอดบทเรียน : การจัดการความรู้และสร้างองค์ความรู้การจัดการสุขภาวะชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *พยาบาลสาร,* 40(4), 100-113.

เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนาฐานความรู้สู่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 7(13), 51-66.

หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2560). องค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านเนินกลาง ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 37.

สถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและอาเซียน. (2560). *รายงานผลการดำเนินโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ.* เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. (2551). *คู่มือ...ศูนย์เรียนรู้ชุมชน.* กรุงเทพฯ: สภัชนิญค์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

อังคณา ขจร. (2559). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชาเพิ่มเติม สาระท้องถิ่น เรื่องวรรณกรรมพื้นบ้านบัวขาวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 5(1), 486-501.

การติดตามผลกระบวนการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน*

FOLLOW-UP ON THE PARTICIPATORY LEARNING IN THE MEDIA PRODUCTION FOR MASS MEDIA PROFESSION ETHICS LEARNING

โสรยา งามสนิท, ปรียา สมพืช, นิศรารัตน์ วิไลลักษณ์
Soraya Ngamsnit, Preeya Sompuech, Nisararat Wilailuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Phranakhon Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: soraya@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสื่อสารมวลชนในการผลิตสื่อ ทั้งด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยของนักศึกษา เริ่มจากปี พ.ศ.2559 ถึงปี พ.ศ. 2562 และเพื่อติดตามผลการเรียนรู้จากโครงการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่าง การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นนักศึกษาและอาจารย์ซึ่งเป็นอาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และผลงานสื่อของนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. เมื่อมีการติดตามกระบวนการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อผ่านไป 4 ปี นักศึกษามีการซึมซับจริยธรรมสื่อสารมวลชนจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การวิจัยการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนผ่านการมีส่วนร่วมในผลิตสื่อละครโทรทัศน์ในปี 2559 รายวิชาที่เรียนในหลักสูตร และการซึมซับจากการนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนในชีวิตประจำวัน 2. หลังจากนักศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ นักศึกษาสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพในการผลิตสื่อได้อย่างเหมาะสม นั่นคือ เกิดความเปลี่ยนแปลงลักษณะการเรียนรู้ในตัวนักศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย คือนักศึกษา เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิดอย่างเป็นระบบ ด้านจิตพิสัย คือนักศึกษา ตระหนัก เคารพ ใส่ใจจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน และ ด้านทักษะพิสัย คือนักศึกษา ทำได้ ทำเป็น ทำถูกต้อง

คำสำคัญ: การติดตามผล; การมีส่วนร่วม; การผลิตสื่อ; จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน

*Received May 8, 2021; Revised June 4, 2021; Accepted July 6, 2021

Abstract

Objectives of this research article were to study factors affecting ethical decision making for mass media production with cognitive, affective and psycho motor domains of students from 2559 to 2562 B.E. and to follow up the learning concept from the research project. The methodology was the mixed methods: Documentary Research, Qualitative Research and Participatory Action Research. The key Informants were the 35 volunteer students and advisors in Phranakhon Rajabhat University. The research tools used to collect data were Interview script, Focus Group Discussion topics, Observation notes and the students' produced media. Data were analyzed by content descriptive interpretation methods.

Findings were as follows: 1. Following up the learning process through participation in media production for 4 years, it was found that students absorbed mass media ethics from various factors, such as mass media ethics through participation in television drama production in the year of 2559 B.E., subject contents in the curriculum and from daily contents presented in mass media in daily life, 2. After undergoing the learning process through media production process, students were able to make suitable ethical decision making. That is to say there were learning process changes in students in 3 areas: Cognitive domain; students gained systematic knowledge, understanding and thinking. Affective domain; students realized, respect, paid attention to mass media ethics. Psycho motor domain; students can do, know how to do and do it right.

Keywords: Follow-up; participation; media production; mass media profession ethics

บทนำ

สื่อมวลชนกำลังประสบปัญหาด้านจริยธรรมและต้องการคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ระบุว่าคนไทยกำลังประสบปญหาวิกฤตค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม ขณะเดียวกันคนไทยกำลังประสบปญหาวิกฤตคานิยมที่เป็นผลกระทบจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ประเทศทั้งทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนามีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูให้ความรูปลูกฝังศีลธรรมใหมีคุณภาพและจริยธรรมลดน้อยลงนำไปสู่

ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน่นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ชี้ปัญหาว่าค่านิยมที่ดีงามของไทยเสื่อมถอย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ดีงาม ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง คนไทยให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง ต่างแก่งแย่งเอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้คนไทยขาดความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่น และการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลมายังการยึดถือจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนด้วยเช่นกัน สื่อมวลชนถูกตั้งคำถามเชิงจริยธรรมหลายครั้งจากประชาชนผู้ชม รวมทั้งคนในวงการวิชาชีพกันเอง จากการวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทย พบว่า สื่อในประเทศไทยมีปัญหาด้านจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นจากการที่มีองค์กรสื่อเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อใหม่ และสื่อชุมชน ยังไม่มีแนวทางในการกำกับดูแลกันเอง ปัญหาด้านจริยธรรมอาจเกิดจากความไม่รู้ของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้บริโภคมีการตรวจสอบมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนเองก็มีความพยายามในการที่จะพัฒนาจริยธรรมของตนเองด้วย (ศิริวรรณ อนันต์โท, 2558) การปลูกฝังความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรมในผู้เรียนด้านนิเทศศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่จะเป็นพื้นฐานในการนำไปต่อยอดพัฒนาและสร้างสรรค์เป็นข้อกำหนดทางจริยธรรมวิชาชีพเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานได้

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน (โสรยา งามสนิท, 2560) พบว่า การจะปลูกฝังจริยธรรมสื่อสารมวลชนได้ยาวนานนั้น จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนแบบลงมือปฏิบัติจริง เปรียบเสมือนผู้เรียนเป็นพนักงานทำงานจริง อาจารย์ผู้สอนมีบทบาทเป็นลูกค้าหรือผู้ประเมินงาน มีการเตรียมงานแบบมืออาชีพจริง ซึ่งภายหลังเมื่องานวิจัยนี้เสร็จสิ้น ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ มีความช่างสังเกต รู้จักการตั้งคำถามเชิงจริยธรรม ตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้เหมาะสมขึ้น รู้เท่าทันสื่อมากขึ้น และตระหนักถึงหลักจริยธรรมของการผลิตงานสื่อสารมวลชนในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ผู้เรียนยังความกระตือรือร้นสูง มีความพึงพอใจในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความภาคภูมิใจในผลงานของตน กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนผ่านการมีส่วนร่วมในการผลิตละครโทรทัศน์ของตนนั่นเอง

สอดคล้องกับตัวอย่างของกาญจนา แก้วเทพ (2548) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแบบร่วมมือกระทำ โดยพิจารณาจากช่องทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิทยุชุมชนให้

มีความต่อเนื่องยาวนานโดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากบุคคลที่มีบทบาทต่าง ๆ ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร เช่น ฟังแล้วไปบอกต่อ เกิดการตรวจสอบปัญหา หรือเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษกับทางสถานีฯ
- การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการ เช่น เจ้าของรายการ ลูกจ้างสถานีวิทยุชุมชน
- การมีส่วนร่วมในฐานะแหล่งข้อมูล เช่น เป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน
- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน เช่น เป็นอาสาสมัครคณะทำงาน
- การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและนโยบายต่าง ๆ เช่น เป็นกรรมการชุดต่าง ๆ ของ สถานีวิทยุชุมชน
- การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ การระดมทุน

การมีส่วนร่วมจึงสำคัญมากต่อการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ ยิ่งสนุก ยิ่งมีบทบาทมากเท่าใด ยิ่งต้องการมีส่วนร่วมมากเท่านั้น ดังเช่น ทฤษฎีการเล่นของสตีเฟนสัน (Stephenson, 1988) ซึ่งกล่าวว่า “สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่เปรียบดังของเล่น สำหรับผู้รับสาร” หมายถึง บุคคลจะเลือกใช้สื่อมวลชนตามความชอบหรือตามความสนใจของตน เพื่อความสนุกสนานคล้ายเด็กเล่นของเล่น ซึ่งผลพลอยได้จากการเล่นนี้ ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของบุคคล เช่น นำความรู้จากละครไปปฏิบัติ ตามเมื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์อันไม่พึงประสงค์ หรือนำความรู้หรือประสบการณ์ผ่านสื่อที่เคยรู้จักมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาหรือใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งยังใช้ความรู้ที่ได้จากการ “มีส่วนร่วม”กับสื่อมวลชนนี้ไปเข้าสังคมหรือสร้างความทันสมัยให้กับตนเอง เช่น นำไปเป็นหัวข้อสนทนาที่ได้รับความสนใจมาก เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับศึกษาบันเทิง (edutainment) ก็เป็นที่นิยมใช้ในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งศึกษาบันเทิง หมายถึง กระบวนการที่มีการออกแบบผสมผสานข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ในด้านต่าง ๆ เข้ากับความบันเทิง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ สร้างสรรค์ทัศนคติที่พึงประสงค์ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือนำพาความรู้ไปยังกลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย เช่น ละคร เพลงร็อค ภาพยนตร์ การ์ตูน ศึกษาบันเทิงจึงเป็นการผลิตสื่อที่มีความบันเทิงสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิต โดยไม่เป็นการ ยัดเยียดหรือบีบบังคับผู้รับสารจนเกินไป เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลความปลอดภัย การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผ่านละคร การ์ตูน หรือเพลง เป็นต้น (Singhal, 1999)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน จึงเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข โดยใช้กระบวนการปลูกฝังสื่อมวลชนรุ่นใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการวิจัยติดตามผลการมีส่วนร่วมนี้ขึ้น ผู้วิจัยต้องการติดตามผลว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่อของการวิจัยที่ผ่านมาในปี 2559 จะยังส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมของผู้เรียนอยู่หรือไม่ เมื่อเวลาจะผ่านไประยะหนึ่ง จากปี 1 สู่ปี 4 ใกล้สำเร็จการศึกษา และเมื่อพบประเด็นเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนที่คล้ายกัน ผู้เรียนจะสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมตามหลักจริยธรรมที่ได้เรียนรู้หรือไม่ ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้น เพื่อในอนาคตพวกเขาเหล่านี้จะได้เป็นนักวิชาชีพที่มีจริยธรรมในวงการวิชาชีพนิเทศศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนในการผลิตสื่อ ทั้งด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยของนักศึกษา เริ่มจากปี พ.ศ.2559 ถึงปี พ.ศ. 2563

2. เพื่อติดตามผลการเรียนรู้จากโครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืนที่ทำในปี พ.ศ. 2559”

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย เป็นอาสาสมัครที่มาจากกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ซึ่งลงทะเบียนเรียนในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพนิเทศศาสตร์ และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการพิเศษ โดยจำนวนกลุ่มเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนการตอบรับเป็นอาสาสมัครจากนักศึกษาทั้งหมด 80 คน และอาจารย์ทั้งหมด 8 คน มีอาสาสมัครที่ตอบรับมาแบ่งเป็นนักศึกษาจำนวน 32 คน อาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 3 คน ทั้งนี้เป็นไปตามเกณฑ์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยจัดทำเพื่อติดตามผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นลำดับจากชั้นปีที่ 1 – 4 ดังนี้คือ 1. เอกสารรายงานที่ผลิตในรูปแบบคู่มือการผลิตสื่อ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับทางจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน รวมทั้งเอกสารคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มรภ.พระนคร 2. แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจ และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษา 3. แบบสังเกตการผลิตสื่อของนักศึกษา 4. ผลงานสื่อของนักศึกษา 5.

การสนทนากลุ่ม 6. แบบสัมภาษณ์ นักศึกษา และแบบสัมภาษณ์อาจารย์ โดยเน้นเกี่ยวกับข้อสังเกต ที่เป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา ทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต มรภ.พระนคร และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับทางจริยธรรมวิชาชีพ แล้ววิเคราะห์และสังเคราะห์นำมาสร้างเกณฑ์ประเมินกระบวนการผลิตสื่อ จากนั้นทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิที่เกี่ยวกับการติดตามผลการเรียนรู้ด้วยเครื่องมือทั้งหมดที่ได้สร้างขึ้น ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - สิงหาคม 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อติดตามผลการเรียนรู้ที่สืบเนื่องจากโครงการวิจัยในปี 2559 จากแบบประเมินการตัดสินใจเชิงจริยธรรมฯ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เอกสารที่เกี่ยวข้องและ ผลงานสื่อที่ผลิตโดยนักศึกษา โดยพิจารณาจากความคิดสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้ความรู้ตลอด 4 ปี และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตสื่ออย่างมีจริยธรรม ที่แสดงออกมาในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย จากแบบสัมภาษณ์นักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาและจากผลงานสื่อที่ผลิตโดยนักศึกษา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนในการผลิตสื่อทั้งด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยของนักศึกษา เริ่มจากปี พ.ศ.2559 ถึงปี พ.ศ. 2563

ตลอด 4 ปีที่ผ่านมา พบว่า การได้มีส่วนร่วมในการผลิตละครโทรทัศน์เมื่อปี 2559 ส่งผลให้สนใจเรื่องจริยธรรมวิชาชีพสื่อมากขึ้น จากการสนทนากลุ่ม นักศึกษากล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์ในวิชานี้ ทำให้รู้จักสังเกตการนำเสนอเนื้อหาของสื่ออื่น ๆ เกิดการซึมซับวิธีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมจากสื่อรอบตัวในชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นตัวอย่างที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานโครงการพิเศษของตนเอง อีกทั้งยังมีรายวิชาที่นักศึกษาได้เรียนรู้จำนวนมาก เช่น จริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชนหลักและทฤษฎีนิเทศศาสตร์ หลักและทฤษฎีการสื่อสารมวลชน การถ่ายภาพเบื้องต้น การรู้เท่าทันสื่อ การออกแบบและจัดหน้าสื่อสิ่งพิมพ์ กลยุทธ์การนำเสนองานนิเทศศาสตร์ การสร้างสรรค์และการผลิตงานโฆษณา การเขียนบทวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ รายวิชาที่ยกตัวอย่างเพียงส่วนหนึ่งมานี้ ล้วนช่วยส่งเสริมความยั่งยืนในการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนของนักศึกษามาโดยตลอดทุกภาคการศึกษา เนื่องจากนักศึกษาจะต้องผลิตสื่อใน

ทุกรายวิชาโดยคำนึงถึงจริยธรรมควบคู่ไปด้วย ทำให้นักศึกษามีความเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้และทักษะที่จะผลิตสื่อของตนอย่างมีจริยธรรมพอสมควร

จากแบบประเมินความรู้ ความเข้าใจ และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า การที่นักศึกษาซึมซับวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสื่อในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของแต่ละคนมีความแตกต่างกันในบางเรื่อง ถ้าเป็นการนำเสนอเนื้อหาในเชิงบวก เช่น ข่าวนักกีฬาได้เหรียญทอง ฉากลูกกตัญญูในละครน้ำดี ทุกคนจะตอบเป็นเอกฉันท์ว่า สื่อนำเสนอได้เหมาะสม ถ้าเป็นการนำเสนอเนื้อหาในเชิงลบ เช่น การใช้คำเหยียดเพศ การสูบบุหรี่ทุกคนจะตอบเป็นเอกฉันท์ว่า สื่อนำเสนอได้ไม่เหมาะสม แต่ถ้าเป็นเนื้อหาที่ก้ำกึ่ง คือขัดต่อจริยธรรมแต่มีภาพปรากฏในสื่อเป็นประจำ เช่น โฆษณาแฝง คำตอบของนักศึกษาจะไม่เป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาหลายคนคิดว่า สิ่งที่เห็นคือสิ่งที่ทำได้ตามปกติ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เสียงส่วนใหญ่กล่าวว่า มีความภาคภูมิใจในผลงานของตน ซึ่งสอดคล้องกับแบบสังเกตที่พบว่า นักศึกษามีความเปลี่ยนแปลงด้านจิตพิสัยที่ชัดเจนมาก คือมีความตั้งใจ มีความกระตือรือร้น และรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม

2. ผลการเรียนรู้จากโครงการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืนที่ทำในปี พ.ศ. 2559”

จากการศึกษากระบวนการผลิตสื่อของแต่ละกลุ่ม พบว่า การมีส่วนร่วมตั้งแต่งานวิจัยปี 2559 ทำให้ประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน และเป็นจุดเริ่มต้นที่จุดประกายความถนัดในด้านต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตสื่อ ทุกกลุ่มมีการใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะเฉพาะตัวของสมาชิกในกลุ่ม จึงมีวิธีการบริหารงานต่างกันด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กลุ่มที่ทำโครงการพิเศษแบบเข้าร่วมการประกวดผลิตสื่อกับทุนภายนอก กลุ่มนี้สมาชิกจะมีสมาชิกที่มีบทบาทเป็นผู้อำนวยการผลิตมาตั้งแต่วิจัยปี 2559 และกลุ่มที่ทำโครงการพิเศษผลิตสื่อตามความชอบและความถนัดของตน กลุ่มนี้มักจะมีสมาชิกที่มีบทบาทเป็นผู้ชมและผู้แสดง

ระดับการมีส่วนร่วม (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ชม/ ผู้รับสาร/ ผู้ใช้สาร ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดเป็นการมีส่วนร่วมในระดับเริ่มต้น

2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ ผู้ผลิต/ ผู้แสดง ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูงขึ้น เนื่องจากจะมีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการผลิต 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการผลิต ขั้นการผลิต และขั้นหลังการผลิต

3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้อำนวยการผลิต/ ผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด เป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงสุด เนื่องจากต้องใช้ทักษะและความรู้มาก ต้องรู้จักการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการใช้สื่อ การรับผิดชอบผลได้ผลเสียจากการอำนวยการผลิต

อภิปรายผลการวิจัย

การติดตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลักษณะการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านของนักศึกษาหลังจากผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการของงานวิจัยนี้ ได้แก่ พุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

ด้านพุทธิพิสัยนั้น นักศึกษาสามารถจำแนกเนื้อหาความรู้ว่าอะไรคือจริยธรรมสื่อสารมวลชน และระลึกได้เมื่อต้องการนำมาใช้ว่า การนำเสนอแบบไหนที่พึงระวังหรือต้องตั้งข้อสังเกตให้มาก เข้าใจความหมายของเนื้อหาสาระที่ตนเองจะนำมาผลิตสื่อโดยตระหนักถึงจริยธรรมสื่อสารมวลชน นำเอาเนื้อหาสาระ หลักการ ความคิดรวบยอด และทฤษฎีต่าง ๆ ไปใช้ในรูปแบบใหม่ เป็นการเขียนบทและเขียนขั้นตอนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลงานสื่อของตนเอง สามารถวิเคราะห์แยกเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อยเพื่อค้นหาองค์ประกอบ โครงสร้าง หรือความสัมพันธ์ในส่วนย่อยนั้น นั่นคือ การศึกษาหาข้อมูลในการผลิตสื่อแล้วนำมาแยกส่วนออกเฉพาะที่ตนเองต้องการนำไปใช้ และมีการสังเคราะห์ ที่จะนำองค์ประกอบหรือส่วนย่อย ๆ นั้นเข้ามารวมกันเพื่อให้เป็นภาพที่สมบูรณ์เกิดความกระจ่างใสในสิ่งนั้น ซึ่งก็คือผลงานสื่อที่นักศึกษาผลิตออกมาเป็นของตนเอง รวมทั้ง นักศึกษาประเมินค่า พิจารณาคุณค่าของผลงานตนเองผ่านกระบวนการวิพากษ์ผลงาน ร่วมรับผลดีผลเสียและมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน

ด้านจิตพิสัยพบว่า นักศึกษาได้รับประสบการณ์จากการเรียนตลอด 4 ปี รวมทั้งเรียนรู้จากสื่อมวลชนที่ปฏิบัติงานจริง ทำให้การทำโครงการพิเศษเพื่อนำเสนอผลงานชิ้นสุดท้ายเป็นที่ยอมรับ มีปฏิกิริยาโต้ตอบกับโครงการพิเศษด้วยความเต็มใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น เนื่องจากเป็นผลงานที่ตนเองเลือกที่จะทำตามความตั้งใจของตน มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เข้าใจ ยอมรับในผลงานของตน ไม่ว่าจะได้รับข้อเสนอแนะติชมอย่างไรก็ยินดีรับฟังและนำไปปรับปรุง รู้จักพิจารณาคุณค่าและรวบรวมค่านิยมให้เข้าเป็นระบบค่านิยมหรือสร้างมโนทัศน์ของค่านิยม โดยตระหนักถึงกระบวนการทำงานที่ผ่านมาทั้งหมด ล้วนเป็นผลงานที่ตนเอง “ทำดีที่สุดแล้ว” ซึ่งทุกคนในกลุ่มต่างก็มีความเห็นพ้องต้องกัน ไม่มีการกล่าวโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และสุดท้ายนักศึกษามีความรู้สึกภาคภูมิใจ ร่วมรับผิดและรับชอบในผลงานของตน

และด้านทักษะพิสัย นักศึกษาสามารถทำตามตัวอย่างที่อาจารย์ให้ หรือดูแบบจากของจริงได้สำเร็จ รับคำสั่งงานจากอาจารย์แล้วสามารถนำมาส่งได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นสร้างผลงานโดยอาศัยความรู้ที่เคยทำมาก่อนแล้วเพิ่มเติมได้ดีขึ้นกว่าตอนเรียนชั้นปีที่ 1-3 สามารถออกแบบสื่อในเรื่องที่คล้าย ๆ กันและแยกรูปแบบสื่อให้ต่างกันได้ถูกต้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเกิดความชำนาญ และรับผิดชอบงานผลิตสื่อให้สำเร็จตามกำหนดเวลา

ส่วนผลจากการวิจัยในปี 2559 ที่ได้ติดตามมาตลอด 4 ปีนั้น แสดงชัดเจนว่านักศึกษามีปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบ “ซึมซับ” ได้แก่ รายวิชาที่ได้ศึกษามาตลอดตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 โดยนักศึกษาที่อาสาสมัครเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ได้กล่าวถึงวิชานี้ในการสนทนากลุ่ม ว่าเป็นวิชาที่เป็นจุดเริ่มต้นของความใส่

ใจในจริยธรรมในการผลิตสื่อ ได้แก่ วิชาจริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นงานวิจัยในปี 2559 นอกจากนี้ นักศึกษายังซึมซับจากสื่อต่าง ๆ รอบตัวทั้งหมดในชีวิตประจำวัน ทำให้รู้จักสังเกต จดจำ และนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาจึงเกิดการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืนด้านเวลา เพราะมีการปลูกฝังทั้งในส่วนของหลักสูตรและสิ่งแวดล้อมรอบตัวนั่นเอง ดังนั้น การเรียนรู้ผ่านกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ในปี 2559 จึงมีส่วนช่วยในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชนของนักศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการเล่นกับสื่อมวลชน ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ผ่านความสนุกของผู้ชมย่อมทำให้ผู้ชมเต็มใจที่จะเรียนรู้และจดจำได้ (Stephenson, 1998) และสอดคล้องกับแนวคิดสาระบันเทิง คือ ผู้เรียนสามารถการเรียนรู้ผ่านความบันเทิงที่แฝงอยู่ในกระบวนการผลิตสื่อ (Rogers, 1999) รวมทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยมองว่า การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (ทิศนา แขมมณี, 2552) ดังนั้น ทักษะทั้ง 3 ด้านที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้จะมีความหมาย มีความคงทน สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ และยังสามารถนำไปเชื่อมโยงต่อยอดได้อย่างหลากหลาย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยตามกระบวนการสื่อสารในแบบจำลองเชิงพิธีกรรม ดังนี้

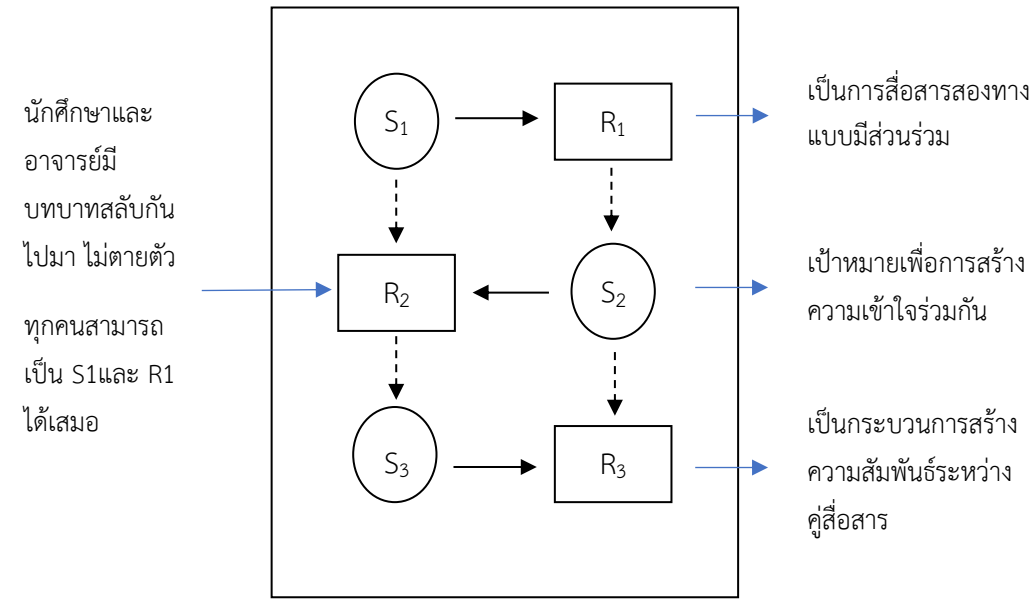

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแบบจำลอง S หมายถึง sender R หมายถึง Receiver ซึ่งตามธรรมเนียมไทยและตามอำนาจเชิงโครงสร้าง เมื่อผู้ส่งสารเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา มีฐานะเป็นผู้มีอำนาจทางการสื่อสารมากกว่า รูปแบบการสื่อสารโดยทั่วไปจึงมักจะมีการสื่อสารทางเดียว หรือสื่อสารแบบแนวตั้ง (Vertical) นักศึกษามักจะไม่คัดค้าน หรือมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นมากนัก

แต่เมื่อใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันทุกขั้นตอน นักศึกษาซึ่งเคยมีอำนาจน้อยกว่าก็มีโอกาสในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในทุกขั้นตอนของการทำงาน จึงทำให้นักศึกษามีความสุข สนุก ท้าทาย สามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาตามที่ตนเองต้องการได้เต็มที่ และก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดี ผู้วิจัยจึงสามารถกล่าวได้ว่า การผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนในปีที่ 1 ส่งผลต่อมายังการผลิตสื่อในปีที่ 4 อย่างมีจริยธรรมวิชาชีพ ทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยผ่านวิธีการมีส่วนร่วมในทุกบทบาทนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ สามารถนำขั้นตอนการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับไปออกแบบหลักสูตรเพื่อประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ได้ แม้กระทั่งวิชาทฤษฎีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการซึมซับจากกระบวนการนำไปใช้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้สอนสามารถนำแนวทางจากการวิจัยไปใช้ส่งเสริมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้มีการสื่อสารในหลายระดับ ทั้งแนวระนาบและแนวดิ่งนำมาใช้ในกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกผลิตสื่อตามความถนัดของตน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยแนะนำ คอยประคับประคองให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพและแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยนักศึกษากลุ่มเดิมหลังจากสำเร็จการศึกษา เพื่อติดตามผลความยั่งยืนด้านระยะเวลา ภายหลังจากการเรียนรู้ผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่งแล้วอีกครั้งว่า ผลจากการเรียนรู้ในระดับมหาวิทยาลัยจะยั่งยืนยาวนานไปได้นานหรือไม่ มีปัจจัยใดในการสนับสนุนผลการเรียนรู้นี้

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. (2556). *คุณลักษณะ & วิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปาริชาต สถาปิตานนท์และคณะ. (2549). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ทิศนา แขมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ อนันต์โท. (2558). จริยธรรมในวิชาชีพสื่อมวลชน: การศึกษาในประเทศไทยและในภูมิภาคอาเซียน. *วารสารอิศราปริทัศน์,* 4(6), 7-25.

โสรยา งามสนิท. (2560). *การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อละครโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้จริยธรรมสื่อสารมวลชนอย่างยั่งยืน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112418.pdf

_____. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf

Stephenson, W. (1988). *The Play Theory of Mass Communication*. Transaction, Inc.

Singhal, A & Rogers, E. (1999). *Entertainment-Education: A Communication Strategy for Social Change*. Lawrence Erlbaum Associates.

การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)*

THE STUDY OF A PUBLIC WELFARE NETWORK OF THAI SAṄGHA IN THE CORONAVIRUS DISEASE (COVID-19) PANDEMIC SITUATION

ณัชพล ศิริสวัสดิ์
Natchapol Sirisawad
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Email: Natchapol.S@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) 2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และ 3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน โดยเป็นการวิจัยเอกสารที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระจากเอกสารทางวิชาการที่สำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการก่อตัวของเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยประกอบด้วยการมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 การสนองพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก และการสร้างบทบาทการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม 2. รูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แบ่งออกได้เป็นการดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลาง และการดำเนินงานที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นแกนกลาง 3. แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีความยั่งยืน ประกอบด้วยการพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์ และการถอดบทเรียนการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์

คำสำคัญ: งานสาธารณสงเคราะห์; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19); เครือข่าย

---

*Received July 9, 2021; Revised July 14, 2021; Accepted July 14, 2021

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the formation of a public welfare network of Thai Saṅgha in the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic situation, 2. To study the public welfare operations of the Thai Saṅgha in the COVID-19 pandemic situation, and 3. To analyze the method of establishing the public welfare network of the Thai Saṅgha for sustainability. Documentary research was used as the principal methodology by analyzing the data with content analysis from significant academic documents.

The results of the study revealed that there were three factors contributing to the formation of the Thai Saṅgha public welfare Network: 1. The strategic plan for reforming Buddhist affairs from 2017 to 2021, 2. The reaction to the idea of Somdet Phra Ariyavongsagatanana, the Supreme Patriarch of Thailand, and 3. The purpose to create their own roles in social work. Secondly, the main elements of public welfare operation of the Thai Saṅgha in the situation of the COVID-19 pandemic could be divided into 1) the activities run by the Office of Public Welfare of the Saṅgha Supreme Council of Thailand as a core managing centre and 2) the activities run by public training units belonging to sub-district administration as a core managing centre. Finally, the method for establishing the public welfare network of the Thai Saṅgha for sustainability consisted of 1) developing cooperation with government organization networks, 2) training public welfare operation for monks and 3) gaining lesson-learnt knowledge from Buddhist public welfare.

Keywords: Public Welfare; Coronavirus Disease 2019 (COVID-19); Network

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยเป็นวงกว้าง วิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขครั้งนี้ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนในการใช้ชีวิตประจำวันสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) สถาบันต่างๆ ในสังคม เช่น สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว เป็นต้น ต่างต้องปรับรูปแบบการสื่อสาร การบริหารจัดการ และการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนผ่านเทคโนโลยีออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทจนเริ่มกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ก็ได้ส่งผลต่อสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมเช่นกัน ดังจะเห็นได้จาก ความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการ

ดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทยให้สามารถเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการประชุมของมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2561 ที่ได้มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้คณะสงฆ์ไทยกำหนดบทบาทการดำเนินงานโดยการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และมุ่งเน้นงานที่ตอบโจทย์ต่อการแก้ปัญหาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทั้งของ พระพรหมบัณฑิต (2558) และชลวิทย์ เจียรจิตต์ (2559) พบว่า สาเหตุของความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทยเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกและภายใน กล่าวคือ (1) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการปรับรูปแบบการบริหารจัดการของคณะสงฆ์โดยนำองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ามาวิเคราะห์และสร้างการเรียนรู้ให้ดีขึ้น เพื่อช่วยสนับสนุนให้คณะสงฆ์สามารถปรับวิธีการดำเนินการภายในให้มีประสิทธิภาพขึ้น (2) ปัจจัยภายใน คือ คณะสงฆ์ไทยขาดแผนยุทธศาสตร์และโครงการดำเนินงานที่ชัดเจน จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาภารกิจของคณะสงฆ์ไทย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณูปการ ด้านการศึกสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่จะดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นผลให้ไม่สามารถกำหนดกิจกรรมและประเมินผลความสำเร็จได้ ทางมหาเถรสมาคมจึงเห็นถึงความจำเป็นที่คณะสงฆ์ไทยจะต้องปฏิรูปแนวทางการดำเนินงานให้เชื่อมโยงกับพลวัตของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมทั้งกำหนดเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมร่วมกัน

หากพิจารณาจากภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน งานสาธารณสงเคราะห์ถือเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมโดยตรง พระเทพปวรเมธี (2562) ได้วิเคราะห์ให้เห็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับงานสาธารณ-สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันว่า งานด้านนี้แต่เดิมจะเน้นให้เห็นถึงความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างวัดกับชุมชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ฉุกเฉินเร่งด่วน เช่น การเกิดภัยธรรมชาติ โรคระบาด วิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น คณะสงฆ์จึงได้เข้าไปมีบทบาทในการสงเคราะห์ผู้คนในสังคม อย่างไรก็ดี ในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ภารกิจงานสาธารณสงเคราะห์ได้เน้นไปที่การสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการดำเนินงานให้มีความหลากหลาย รวมทั้งการประสานความร่วมมือเพื่อยกระดับกระบวนการสงเคราะห์ผู้คนในสังคมให้มีความยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของพินิจ ลาภธนานนท์และสายชล ปัญญชิต (2563) ที่เห็นว่าการจะสร้างงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยอย่างยั่งยืน ต้องสนับสนุนให้คณะสงฆ์มุ่งเน้นการดำเนินงานที่เป็นลักษณะอาสาสมัคร ซึ่งตั้งอยู่บนฐานความคิดที่สำคัญคือการมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งเครือข่ายองค์กรอาสาสมัครของคณะสงฆ์ เครือข่ายองค์การสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธที่มีผู้คนในสังคมร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม เครือข่ายภาควิชา

การ และเครือข่ายภาคราชการเข้ามาบูรณาการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งในมิติประเด็นความเชี่ยวชาญหรือมิติพื้นที่ของการดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มีแนวโน้มที่จะขยายตัวเป็นวงกว้างและกลายเป็นปัญหาที่กำลังฝังรากลึกในสังคมไทย งานของเฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (2563) ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่มีความซับซ้อนและจำเป็นต้องสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในทุกมิติ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลาง รวมทั้งการผลักดันให้เกิดเครือข่ายการพึ่งพาตนเองให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันได้

ดังนั้นบทความวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์บทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยทั้งในมิติการก่อตัวและการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด- 19 เพื่อสะท้อนภาพการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืนร่วมด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการทั้งจาก หนังสือ รายงานงานวิจัย บทความ ข้อเขียน วารสารที่มีความสำคัญและสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผ่านเกณฑ์สำคัญสองประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง เป็นเอกสารทางวิชาการที่ศึกษาการดำเนินงานเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยที่มีสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานหรือให้การสนับสนุน และประการที่สอง เป็นเอกสารทางวิชาการที่ศึกษาการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งชาย โพธิสิตา (2562) ได้อธิบายว่าเป็นการสกัดสาระสำคัญของเนื้อหาที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยหรือการลงพื้นที่มีรูปแบบที่หลากหลาย การวิเคราะห์สาระสำคัญจะช่วยให้สามารถแสดงผลการวิจัยได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษานี้จึงเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่มีความสำคัญและสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผู้วิจัยได้ได้วิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

1) การก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การที่คณะสงฆ์ไทยภายใต้การนำของสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยมีสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคมและเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นประธานกรรมการ สามารถเป็นแกนกลางในการระดมความร่วมมือ เพื่อผลักดันให้คณะสงฆ์ไทยในระดับพื้นที่จังหวัดต่างๆ ดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือและเกื้อกูลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขในครั้งนี้ โดยมีปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยดังนี้

ประการที่หนึ่ง การมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ได้นำมาสู่การกำหนดให้สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมรับผิดชอบดำเนินโครงการที่สำคัญ 2 โครงการ ประกอบด้วยโครงการส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายและโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม ทั้งนี้ภายหลังจากการประกาศแผนดังกล่าว สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวของคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ในการจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด รวมทั้งการรายงานผลการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ระดับจังหวัดให้ตรงตามรอบการรายงานที่กำหนดโดยสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม การมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 จึงเป็นปัจจัยตามลักษณะสายการบังคับบัญชาที่ช่วยให้คณะสงฆ์วางโครงสร้างการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ให้เกิดการประสานงานระดับพื้นที่ จนเป็นหนึ่งในปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการก่อตัวเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ขึ้นได้

ประการที่สอง การสนองพระดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เริ่มเข้าสู่ภาวะการระบาดเป็นวงกว้าง สำนักงานเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ได้เผยแผ่หนังสือที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกมีถึง

ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยใจความสำคัญคือการกล่าวถึงความเป็นห่วงสถานการณ์โรคระบาดที่จะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม โดยทรงดำริว่าสถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่อยู่ร่วมกับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน หากวัดต่างๆ จะสมัครใจร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมในชุมชนที่ตั้งอยู่ ดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความยากลำบากได้จะถือเป็นกุศลครั้งสำคัญที่คณะสงฆ์ไทยได้ช่วยเหลือสังคม ดังนั้น พระดำริแห่งความห่วงใยในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขนี้จึงเป็นแรงผลักดันให้คณะสงฆ์ไทยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบโรงทานขึ้นทั่วประเทศ หรือการจัดตั้ง“ตู้ปันสุข” ที่คณะสงฆ์หลายแห่งได้นำมาใช้เป็นกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในการแจกจ่ายอาหารเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากร่วมด้วยอันแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยของคนไทยที่มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นตามหลักพรหมวิหาร 4 ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (องฺ.ปญฺจก. 22/192)

ประการที่สาม การสร้างบทบาทการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม กล่าวคือ คณะสงฆ์ไทยตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคม สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด และคณะสงฆ์ระดับพื้นที่ต่างตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมเพื่อให้สถาบันพระพุทธศาสนายังสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความท้าทายของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งวางเป้าหมายให้กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อคณะสงฆ์ไทยต่อไป จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อทัศนคติและมุมมองของผู้คนในสังคมที่มีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา อีกทั้งการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของคณะสงฆ์ไทยในเชิงลบ ก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ทางคณะสงฆ์ต่างตระหนักและเข้าใจถึงสถานการณ์ดังกล่าว จึงได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นผ่านงานด้านสาธารณสงเคราะห์โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น การจัดตั้งโรงทาน การมอบถุงยังชีพ การจัดพื้นที่ของวัดให้เป็นโรงพยาบาลสนาม เป็นต้น ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น การสร้างบทบาทการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายระหว่างคณะสงฆ์ไทยกับองค์กรภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศลและองค์กรภาคเอกชน

จะเห็นได้ว่าการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จุดเด่นที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือการเปิดพื้นที่ให้กับองค์กรภายนอกสามารถเข้ามาดำเนินกิจกรรมร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายได้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การ

ใช้พื้นที่ของวัดให้เป็นพื้นที่ตรวจค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก เป็นพื้นที่การรับวัคซีนของชุมชน หรือเป็นโรงพยาบาลสนาม นอกเหนือจากการมอบสิ่งของบริจาคซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิมของงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตามการก่อตัวของของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ยังจำเป็นต้องอาศัยการผลักดันระดับนโยบายให้มีความยั่งยืน โดยสามารถเริ่มต้นจากการพัฒนาศาสนทายาทรุ่นใหม่ให้มีความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในช่วงที่สังคมไทยเผชิญกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ วิกกฤตการณ์ทางสาธารณสุขหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่คณะสงฆ์จะเข้าไปช่วยเหลือและเกื้อกูลได้

2) การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือการแสดงบทบาทของคณะสงฆ์ไทยในการให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลและสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสงเคราะห์หรือยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดนับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา คณะสงฆ์ไทยได้แสดงบทบาทในฐานะสถาบันทางสังคมที่สามารถเป็นกลไกช่วยเหลือและเกื้อกูลผู้คนในสังคม โดยหากพิจารณาจากการศึกษาวิจัยเอกสารทางวิชาการที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงานหรือให้การสนับสนุน และเอกสารทางวิชาการอื่นๆ จะสามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินงานออกได้เป็น 2 รูปแบบกล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 การดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลาง มีลักษณะการดำเนินงานที่เน้นบทบาทของประธานกรรมการ และคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ครอบคลุมตั้งแต่การเปิดรับบริจาคเพื่อจัดทำถุงยังชีพ การส่งต่อและสนับสนุนความช่วยเหลือไปยังคณะสงฆ์ระดับพื้นที่จังหวัด ตลอดจนการเยี่ยมพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ การดำเนินงานในส่วนนี้ได้รับความร่วมมือทั้งจากเครือข่ายองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และคณะสงฆ์ เนื่องจากมีผู้นำที่มีอำนาจเชิงบารมี (Charismatic Authority)[1] เป็นภาพแทนหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งนี้การดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลางส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานที่มีหน่วยงานภาครัฐในสังกัดกรุงเทพมหานครหรือกระทรวงมหาดไทยเข้ามาสนับสนุน อีกทั้งยังมีเครือข่ายองค์กรภาคเอกชนเข้ามาร่วมผลักดันและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมด้วย

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลาง จะเห็นได้ว่าในระดับนโยบายเป็นการดำเนินการเพื่อให้คณะสงฆ์สายการ

[1] อำนาจเชิงบารมีเป็นสิทธิอำนาจหรือความชอบธรรมในการดำเนินกิจกรรม โดยกลุ่มผู้นำที่มีอำนาจเชิงบารมีมักเกิดขึ้นจากความกล้าหาญ ความเสียสละหรือการมีจริยธรรม ซึ่งผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำตามกลุ่มวัฒนธรรมมักได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจเชิงบารมี (สุภางค์ จันทวานิช, 2559)

ปกครองที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของมหาเถรสมาคม ตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ได้เรียนรู้แนวทางการดำเนินงานเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ที่มีการร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถยกระดับการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็งขึ้น ขณะที่ในระดับปฏิบัติการ การที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นปัจจัยผลักดันประการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้มาตรการทางด้านสาธารณสุข การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในภาวะวิกฤตเร่งด่วน รวมทั้งการใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

รูปแบบที่ 2 การดำเนินงานที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นแกนกลาง จะเห็นได้ว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล[2] เป็นหน่วยการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทยที่มีขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับชุมชน การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงเกี่ยวข้องกับองค์กรและผู้คนที่อยู่ในระดับชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ส่งผลให้เกิดการดำเนินกิจกรรมทั้งการเปิดโรงทานให้กับผู้ที่ประสบปัญหาขาดแคลนรายได้ การบริจาคสิ่งของอุปโภคบริโภคแก่สมาชิกในชุมชน การแจกจ่ายอุปกรณ์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งการเกื้อกูลให้สมาชิกในชุมชนสามารถใช้พื้นที่วัดรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพร่วมกัน ถือได้ว่าการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีส่วนสนับสนุนบทบาทการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ไทยให้ช่วยเหลือผู้คนในสังคมได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี หากมหาเถรสมาคมสามารถส่งเสริมให้มีการรวบรวมหรือจัดทำรายงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ขึ้นได้ จะช่วยพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ให้กับคณะสงฆ์ไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมได้ต่อไปในอนาคต

[2]หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและช่วยเหลือชุมชน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย ทั้งนี้การกิจของหน่วยอบรมประชาชนสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นในชุมชนมีทั้งสิ้น 8 ด้าน ได้แก่ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม (พระสุธีรัตนบัณฑิต และสายชล ปัญญชิต, 2563)

ภาพที่ 1 สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคมและประธานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และคณะผู้บริหารเขตสาทร พร้อมทานบดี มอบชุดเครื่องบริโภคแก่ผู้ประสบความยากลำบาก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้เปราะบางทางสังคม เด็ก เยาวชน (ภาพจาก Facebook ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม วันที่ 20 พ.ค. 2563)

ภาพที่ 2 พระราชรัตนเวที รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ในฐานะผู้นำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลปากน้ำโพ ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ, 2563)

3) แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน สำหรับการวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน เป็นการแสดงให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้หรือกระบวนการดำเนินงานที่จะเป็นปัจจัยเอื้อให้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยสามารถนำเสนอเป็นแนวทางที่สำคัญได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ กล่าวคือ การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีภารกิจที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล รวมทั้งการพัฒนากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ดังนั้น การที่คณะสงฆ์ไทยสามารถอาศัยความร่วมมือด้านกำลังคนหรืองบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจที่สอดคล้องกัน เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชนและกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมอนามัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น จะช่วยแบ่งเบาภาระการดำเนินงานทั้งส่วนของคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาร่วมมือกันได้ นอกจากนี้ การบูรณาการการทำงานจะช่วยยกระดับการบรรเทาทุกข์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์โดยการประสานงานเป็นเครือข่ายจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่

การดำเนินงานได้ จึงสามารถนำงบประมาณและกำลังคนของเครือข่ายไปช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่อื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึง

แนวทางที่ 2 การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ คณะสงฆ์ไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ ทั้งพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ สามเณรหรือบุคลากรของวัด ได้เข้าใจหลักการพื้นฐานของการดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้มาตรการทางสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ร่วมด้วย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์สามารถประเมินสถานการณ์พื้นฐานของชุมชนที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมได้ อีกทั้งช่วยส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถกำหนดหรือพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนเป็นการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ร่วมกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมควรร่วมมือกับภาคีเครือข่ายการดำเนินงานจัดทำการถอดบทเรียนบทบาทของคณะสงฆ์ไทยกับการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยรวบรวมฐานข้อมูลพระสงฆ์ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมที่เข้ามามีบทบาทร่วมงานกับคณะสงฆ์ไทยในการช่วยเหลือและเกื้อกูลผู้คนในสังคม รวมทั้งการจัดตั้งคณะทำงานฝ่ายวิชาการของสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเพื่อวิเคราะห์ SWOT เกี่ยวกับเครือข่ายงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เพื่อให้สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมสามารถกำหนดแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้คนในวิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยสนับสนุนให้คณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ เห็นถึงความพยายามผลักดันและสนับสนุนงานสาธารณาสงเคราะห์ของสำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมที่ต้องการแบ่งเบาภาระของคณะสงฆ์ระดับพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะเห็นได้ว่าบทบาทของคณะสงฆ์ไทยตามสายการบังคับบัญชา เช่น มหาเถรสมาคม สำนักงานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เป็นต้น ยังคงมีบทบาทนำในการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทย ได้อย่างเป็นรูปธรรมและขยายสู่วงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร และคณะ (2556) ที่เห็นว่าการพัฒนาเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาจำเป็นต้อง

อาศัยความร่วมมือจากคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองในการให้การยอมรับหรือส่งเสริมการดำเนินงาน ดังจะเห็นได้จากเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์ เช่น การสร้างเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ เครือข่ายสังฆะเพื่อสังคม เครือข่ายการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นต้น ต่างมีการปรับทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายหรือโครงการของมหาเถรสมาคมมากขึ้น นอกจากนี้งานของ พินิจ ลาภธนานนท์ สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชชานนท์ (2564) ยังมีความเห็นสอดคล้องกับบทความวิจัยนี้ว่าการพัฒนาเครือข่ายในลักษณะ “บวร” รวมทั้งการบูรณาการกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ร่วมกับเครือข่ายภาครัฐที่เน้นการช่วยเหลือและเกื้อกูลสังคมดังที่คณะสงฆ์ได้ดำเนินการอยู่ จะส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมให้มีความเข้มแข็งขึ้น

ในส่วนของประเด็นการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ไทยได้ใช้ สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือประชาชน ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ (2564) ซึ่งได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลถือเป็นหน่วยงานที่คณะสงฆ์ไทยจัดตั้งขึ้น โดยมีเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาและให้การช่วยเหลือชุมชน ดังนั้น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหลายจังหวัด เช่น นครสวรรค์ สระบุรี สระแก้ว พัทลุง เป็นต้น ได้ดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อีกทั้งยังเป็นกลไกร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดที่อาจจะเพิ่มขึ้นอีกด้วย อย่างไรก็ตาม งานศึกษาของพระครูสุทธิวรญาณ (2564) ที่ศึกษาเฉพาะบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างจากบทความวิจัยนี้ งานศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นศักยภาพและเครือข่ายเฉพาะบุคคล แตกต่างจากการใช้องค์กรอย่างเป็นทางการที่จัดตั้งโดยมหาเถรสมาคมเป็นผู้นำการดำเนินกิจกรรมด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยหลักการสำคัญที่พระครูพิศิษฏ์ประชานาถยึดถือในการดำเนินงานคือ “การมีจิตอาสา” ซึ่งถือเป็นอุดมการณ์สำคัญที่ผลักดันให้การดำเนินงานของท่านได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ท่านเข้าไปร่วมดำเนินกิจกรรมด้วย

ขณะที่ประเด็นแนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพราะถือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตามกฎหมายในการบริการสาธารณะด้านต่างๆ อีกทั้งคณะสงฆ์ไทยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานและ การถอดบทเรียนการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรของคณะสงฆ์ไทยที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมมีองค์ความรู้ที่จะปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ดังที่วุฒินันท์ กันทะเตียน (2563) ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าการ

ดำเนินกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชน ชุมชน สังคม เป็นกิจกรรมที่สังคมเห็นร่วมกันว่าเป็นประโยชน์หรือนำมาซึ่งความดีงามต่อสังคม เป็นผลมาจากกุศลจิตที่ประกอบด้วยคุณธรรม โดยหากพิจารณาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเสริมหนุนภายในจิตใจ และหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมภาคปฏิบัติการในการแสดงออกเพื่อการช่วยเหลือสังคม ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสงเคราะห์ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากต้องอาศัยหลักคุณธรรมสำหรับพินิจไตร่ตรอง คือ หลักของพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานสำหรับพระภิกษุ

องค์ความรู้จากการวิจัย

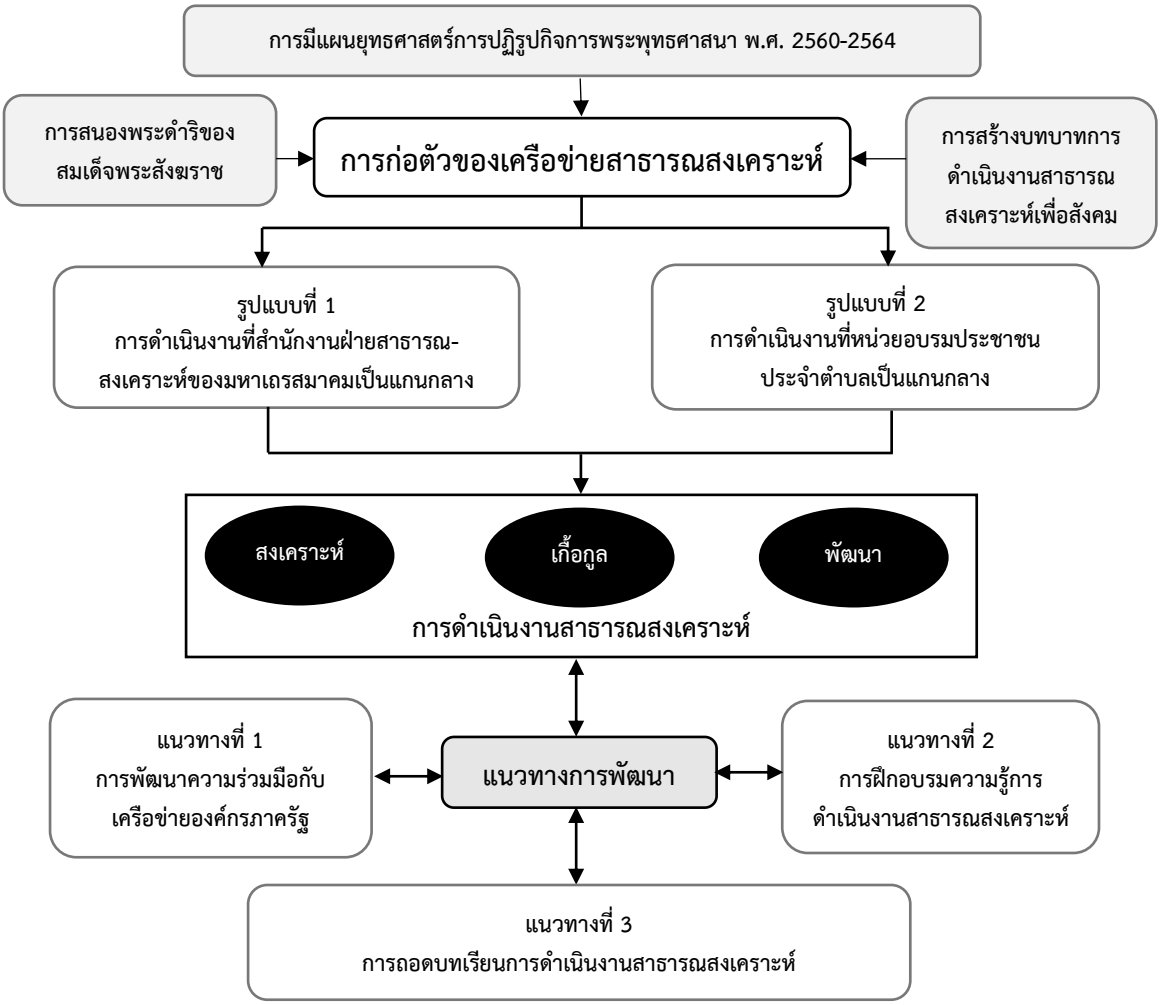

ภาพที่ 3 เครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

เมื่อพิจารณาแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางพุทธศาสนาและนโยบายทางสังคมเข้ามาร่วมสนับสนุนด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ยกระดับให้ภารกิจงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอกมากขึ้น คณะสงฆ์ไทยโดยเฉพาะคณะอนุกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ภายใต้สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ควรผลักดันการดำเนินงานทั้งการพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์ที่สนใจดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ ตลอดจนการถอดบทเรียนการดำเนินงาน สาธารณสงเคราะห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ต่อจากนั้นจึงจะได้กำหนดแผนปฏิบัติการและแนวทางการสร้างเครือข่าย งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาเถรสมาคม สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดความต้องการของการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับนักวิจัย เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการด้านการสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การศึกษาวิจัยบทบาทของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อสามารถสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจบทบาทของคณะสงฆ์ไทยที่ได้ช่วยเหลือผู้คนเมื่อไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์หลักการสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกายต่างๆ เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่จะทำความเข้าใจวิถีปฏิบัติและหลักคิดที่สำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ให้ครบถ้วนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ. (2563). *บทสนทนาและประเด็นสำคัญของ “ความเหลื่อมล้ำ”*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2559). องค์กรทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปฏิรูป: ความคาดหวังการปรับตัวและแนวทางการพัฒนา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 60-71.

ชาย โพธิสิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

พระครูสุทธิวรญาณ. (2564). การจัดการงานสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ระลอกสองในจังหวัดสมุทรสงคราม: ถอดบทเรียนพระครูพิศิษฏ์ประชานาถ, ดร. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(5), 114-122.

พระเทพปวรเมธี. (2562). *จากปฏิรูปสู่การปฏิบัติ: แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต. (2558). *การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร และคณะ. (2556). *การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต และสายชล ปัญญชิต. (2563). นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคมจากการดำเนินงานหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ไทย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(3), 1-10.

พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ. (2563). *โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย* (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

พินิจ ลาภธนานนท์ และสายชล ปัญญชิต. (2563). *วิถีพุทธศาสนาเพื่อสังคมในต่างประเทศ*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

พินิจ ลาภธนานนท์ สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชชานนท์. (2564). สังคมวิทยาของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทวิเคราะห์ว่าด้วยงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 25-38.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2563). *แก่นสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พุทธ.* นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัจจัยนวัตกรรมบริการและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท*

SERVICE INNOVATION FACTORS AND SERVICE QUALITY FACTORS AFFECTING THE DECISION TO USE THE SERVICE OF HOTEL IN CHAINAT

โสรยา สุภาผล, ธนภัทร ขาววิเศษ, ลัดดาวัลย์ สำราญ, ชุติมา กลั่นไพฑูรย์, วัลวดี ด้วงทรัพย์
Soraya Supaphol, Thanapat Khaowisade, Laddawan Someran, Chutima Klanpaitoon, Wanwadee Duangsup
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Corresponding Author E-mail: latdawan.1100@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการ ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ การตัดสินใจเข้าใช้บริการและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรม เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการ ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และการตัดสินใจเข้าใช้บริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยนวัตกรรมบริการ ได้แก่ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมการบริการ และด้านนวัตกรรมกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรม มีอำนาจการทำนายร้อยละ 59.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการ มีอำนาจการทำนายร้อยละ 67.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และภาพรวมปัจจัยนวัตกรรมบริการและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรม มีอำนาจการทำนายร้อยละ 71.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: นวัตกรรมบริการ; คุณภาพการให้บริการ; การตัดสินใจเข้าใช้บริการ

---

*Received April 16, 2021; Revised May 11, 2021; Accepted July 10, 2021

Abstract

This study aimed to study the level of opinion on service innovation, service quality, decision to use the service of a hotel and to study the factors of service innovation and service quality factors that affected the decision to use the hotel service, conducted by the quantitative method. Data were collected from400 samples who were hotel users in Chainat Province by simple random sampling with questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, S.D. and multiple regression analysis.

The research findings were that the respondents' levels of opinions on the service innovation quality by overall were at moderate level. The decision to use the service by overall was at high level. The results of the hypothesis testing showed that the service innovation factors consisted of the product innovation, the service innovation and the process innovation affected the decision to use the service of the hotel with predictive power of 59.10 percent, at the statistically significant level of 0.05. While the service quality factors comprised the concrete aspect of service, the customer trust, the customer response, and understanding and empathy for service users affected the decision to use the service of the hotel with predictive power of 67.90 percent at the statistically significant level of 0.05. And an overview the service innovation factors and service quality factors affected the decision to use the service of the hotel with predictive power of 71.70 percent at the statistically significant level of 0.05.

Keywords: Service innovation; Quality of service; Decision to use the service

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยว เปรียบเสมือนสินค้าของธุรกิจบริการเป็นสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ สิ่งที่ผู้บริโภคได้รับการซื้อบริการ คือ ประสบการณ์ ในปัจจุบันมีแนวโน้มการเดินทางของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ต้องการประสบการณ์ที่แตกต่าง และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้น ซึ่งโรงแรมจะต้องมีระบบเครือข่ายและมาตรฐานที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ รวมทั้งในปัจจุบันผู้ประกอบการด้านโรงแรมหน้าใหม่ที่สามารถพัฒนาที่พักขนาดเล็ก โดยเน้นการออกแบบ และตกแต่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีความโดดเด่นแตกต่างจากคู่แข่ง รวมทั้งการให้บริการด้วยความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นใจแก่ผู้ที่มาพัก (ปฐมพร ศรีมณี และนันทนา อุ่นเจริญ, 2561) ทำให้ธุรกิจโรงแรมแต่ละแห่งต้องเสาะแสวงหาเทคโนโลยี กลยุทธ์การตลาดเพื่อช่วยให้

การทำงานมีความรวดเร็วและมีคุณภาพสูง เพื่อให้ธุรกิจสร้างผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หลายหน่วยงานนำนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในหน่วยงาน รวมทั้งมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ สามารถตอบสนองวิถีการดำเนินชีวิตและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค ทั้งยังมีการวางแผน กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้เหนือคู่แข่งจะสามารถดึงดูดผู้ใช้บริการให้หันมาเลือกซื้อหรือใช้บริการกับองค์กร รวมถึงการบริการที่เหนือความคาดหวังเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคยุคใหม่มีความต้องการอย่างยิ่ง รวมถึงการสร้างแบรนด์ให้ผู้บริโภคจดจำ และกลับมาซื้อซ้ำหรือมาใช้บริการในครั้งต่อไปเป็นอีกวิธีการที่หน่วยงานต่าง ๆ นำมาปรับใช้จากการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจดังกล่าว จึงต้องพัฒนาการให้บริการที่ไม่หยุดนิ่ง (อิศยา พัฒนภักดี, 2558)

โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท คือโรงแรมอันดับหนึ่งของจังหวัดชัยนาท อยู่ติดกับตัวเมือง เดินทางสะดวก ใกล้ สถานที่ท่องเที่ยว คุณจะได้สัมผัสกับนิยามของการพักผ่อนที่แท้จริงกับห้องพักสุดหรู บรรยากาศแสนดี และ บริการที่คุณจะประทับใจโรงแรมอยู่กลางใจเมืองจังหวัดชัยนาท พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน อีกทั้งทางโรงแรมยังมีบริการรับจัดเลี้ยง จัดประชุมสัมมนาในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่มาใช้บริการสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างครบวงจร ประกอบกับทำเลที่ตั้งของโรงแรมติดกับถนนสายเอเชีย โดยการเดินทางสะดวกไม่ไกลจากตลาดและศูนย์การค้า ใกล้ร้านสะดวกซื้อ และใกล้จากสถานที่ท่องเที่ยว เช่น สวนนกชัยนาท เขื่อนเจ้าพระยา เป็นต้น แต่จะเห็นว่าปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านธุรกิจบริการที่รุนแรงมากขึ้น ทำให้ความต้องการของผู้บริโภคสินค้า และบริการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น โรงแรมจึงมีนโยบายการนำแนวคิดทางด้านนวัตกรรมบริการ (Service Innovation) มาใช้ในการดำเนินงานของโรงแรม ที่มุ่งเน้นเรื่องของการบริการสินค้าที่ให้บริการ และกระบวนการการให้บริการของโรงแรม ที่จะสร้างความเป็นเลิศให้แก่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทได้ และด้วยธุรกิจโรงแรมเป็นที่ที่ให้บริการแก่ลูกค้าสำหรับการพักผ่อน หรือสำหรับการท่องเที่ยวคุณภาพการบริการก็เป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งนอกจากโรงแรมจะมีสินค้าที่ครบวงจรในการให้บริการแล้ว การอบรมพนักงานในการให้บริการก็เป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้การบริการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยโรงแรมจะเน้นการให้บริการ ยึดตามวิสัยทัศน์ของโรงแรมที่ว่า ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ตั้งใจทำงาน บริการเป็นเลิศ ทำให้โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทเป็นที่รู้จักกันทั่วไปจะเห็นได้ว่าโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทได้นำเอาหลักการจัดการนวัตกรรมบริการมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการให้บริการ และเน้นคุณภาพการให้บริการเป็นหลักส่งผลให้ลูกค้ามีการตัดสินใจในการเข้ามาใช้บริการอย่างมากมาย และสามารถบอกปากต่อปากกับลูกค้ารายอื่นๆ ได้ ทำให้เป็นเครื่องมือที่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง โดยนวัตกรรมบริการเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการในรูปของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท จึงต้องเน้นการให้บริการโดยการพัฒนา

นวัตกรรมใหม่ๆ ทั้งภายในและภายนอกให้ดีขึ้น รวมไปถึงความปลอดภัยของผู้ใช้บริการที่เข้ามาใช้บริการด้วยความเป็นกันเอง และเน้นการบริการลูกค้าทุกคนด้วยจริงใจ จึงทำให้โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทเป็นมากกว่าโรงแรม แต่อาจเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกันกับผู้ใช้บริการ และสามารถเป็นกระบอกเสียงในการเชิญชวนผู้อื่นให้เข้ามาใช้บริการโรงแรมอีกด้วย ทำให้โรงแรมมีความต้องการที่จะพัฒนาด้านนวัตกรรมและคุณภาพการให้บริการแก่ลูกค้า เพื่อที่จะทำให้ลูกค้าได้มีการตัดสินใจเข้ามาใช้บริการที่โรงแรมด้วยความประทับใจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษานวัตกรรมบริการและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีนวัตกรรมบริการ และคุณภาพของการให้บริการที่มีความน่าสนใจและยังสามารถนำไปปรับปรุง เพื่อการศึกษาของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทราบถึงนวัตกรรมบริการและคุณภาพการให้บริการในด้านต่าง ๆ และขั้นตอนการให้บริการของพนักงานรวมทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และนำมาเสนอแนะเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงในการให้บริการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงคุณภาพของการให้บริการจะสามารถทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทอย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการ และคุณภาพการให้บริการ และการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยนวัตกรรมบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท
3. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยนวัตกรรมบริการและปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ และมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ผู้ใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้วิธีการคำนวณโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane โดยการกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซ็นต์ ที่ความคลาดเคลื่อน ±5 เปอร์เซ็นต์ จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ในส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท และส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เกณฑ์การให้คะแนนในส่วนที่ 2, 3 และ 4 ซึ่งแต่ละข้อคำถาม มีคำตอบให้ เลือก 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ คือ 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งเกณฑ์คะแนนได้ดังนี้คือ ค่าคะแนน 4.21 – 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 หมายความว่า ระดับมาก ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 หมายความว่า ระดับปานกลาง ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 หมายความว่า ระดับน้อย ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ แบบสอบถามที่มีค่าตรงตามเนื้อหาโดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item objective congruence index: IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 และแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าตามวิธีของครอนบาค พบว่า ซึ่งได้สัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.79 - 0.92 มี และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามของ ทั้งฉบับอยู่ที่ 0.96 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้มากกว่า 0.70 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ทำให้แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชากร จำนวน 400 ตัวอย่าง แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน คือ หนังสือวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 อายุระหว่าง 25-35 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีสถานภาพการสมรส จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 63.50 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.25 ประกอบอาชีพรัฐวิสาหกิจ/ข้าราชการ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และรายได้อยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาท จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรมบริการของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.37, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านนวัตกรรมกระบวนการ ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ ด้านนวัตกรรมการบริการ ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า ($\bar{X}$= 3.57, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.65) ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ($\bar{X}$ = 3.42, SD = 0.50) ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X}$ = 3.30, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทในภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สถานที่ตั้งของโรงแรมปลอดภัย ถนนสภาพดี เดินทางเข้าออกได้ง่าย มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ($\bar{X}$= 3.72, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ ลูกค้ามีความมั่นใจ และตั้งใจในการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่ง

หนึ่งในจังหวัดชัยนาท ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.64) ลูกค้าสามารถติดต่อสื่อสารกับโรงแรมได้หลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ Facebook เป็นต้น ($\bar{X}$ = 3.53, SD = 0.69) เมื่อลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทในครั้งแรกท่านจะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.64) ลูกค้าที่มาใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลของโรงแรมจากอินเตอร์เน็ตได้ง่าย ($\bar{X}$ = 3.52, SD = 0.70) ลูกค้าเชื่อมั่นว่าโรงแรมสามารถส่งมอบการบริการใหม่ๆ ที่มีคุณภาพโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ ให้กับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ลูกค้ามีแนวโน้มที่จะแนะนำโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทที่ท่านใช้บริการให้แก่ครอบครัว ญาติ หรือคนรู้จักให้มาใช้บริการ ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยนวัตกรรมบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1) ค่าเฉลี่ยของความคาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ 0 โดยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 เสมอ

2) ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.227–0.243 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 4.108–4.400 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ

3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.709–0.734 (r น้อยกว่า 0.80) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีปัญหา Multicollinearity

4) ค่า Durbin-Watson มีค่า 1.736 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.50 – 2.50 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยนวัตกรรมบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

ปัจจัยนวัตกรรมบริการ	การตัดสินใจเข้าใช้บริการ			t	p
	B	SE	β		
ค่าคงที่ (a)	0.860	0.112		7.654	0.000
ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์	0.210	0.064	0.216	3.296	0.001*
ด้านนวัตกรรมการบริการ	0.286	0.058	0.303	4.930	0.000*
ด้านนวัตกรรมกระบวนการ	0.293	0.061	0.302	4.794	0.000*
Adjust R Square = 0.591 R = 0.771 R Square = 0.594 Durbin–Watson = 1.736					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 1 ปัจจัยนวัตกรรมบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท พบว่า ตัวแปรทำนาย 3 ตัวแปร คือ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมการบริการ และด้านนวัตกรรมกระบวนการ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท โดยตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร มีอำนาจทำนายประมาณร้อยละ 59.10 (Adjust R Square = 0.591)

เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ จะได้สมการพยากรณ์พบว่า ปัจจัยนวัตกรรมบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ดังนี้

สมการคะแนนดิบ คือ

$\hat{Y}$ = 0.860 + 0.210 (ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์) + 0.286 (ด้านนวัตกรรมการบริการ) + 0.293 (ด้านนวัตกรรมกระบวนการ)

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

Zy = 0.216 (ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์) + 0.303 (ด้านนวัตกรรมการบริการ) + 0.302 (ด้านนวัตกรรมกระบวนการ)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ยของความคาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ 0 โดยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด จะมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0 เสมอ

2. ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.202–0.385 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 2.596–4.954 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมีค่าระหว่าง 0.567-0.769 (r น้อยกว่า 0.80) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีปัญหา Multicollinearity

4. ค่า Durbin-Watson มีค่า 1.735 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.50 – 2.50 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกัน

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

ปัจจัยนวัตกรรมบริการ	การตัดสินใจเข้าใช้บริการ			t	p
	B	SE	β		
ค่าคงที่ (a)	0.383	0.123		3.120	0.002
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	0.121	0.047	0.109	2.566	0.011*
ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้	0.347	0.055	0.357	6.334	0.000*
ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	0.224	0.068	0.205	3.298	0.001*
ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า	0.098	0.057	0.093	1.734	0.084
ด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ	0.126	0.046	0.151	2.726	0.007*
Adjust R Square = 0.679 R = 0.827 R Square = 0.683 Durbin–Watson = 1.735					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท พบว่า มีตัวแปรทำนาย 4 ตัวแปร คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท โดยตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร มีอำนาจทำนายประมาณร้อยละ 67.90 (Adjust R Square = 0.679)

เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ จะได้สมการพยากรณ์พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ดังนี้

สมการคะแนนดิบ คือ

$\hat{Y}$ = 0.383 + 0.121 (ความเป็นรูปธรรมของการบริการ) + 0.347 (ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้) + 0.224 (ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า) + 0.126 (ด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ)

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

Zy = 0.109 (ความเป็นรูปธรรมของการบริการ) + 0.357 (ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้) + 0.205 (ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า) + 0.151 (ด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ)

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยนวัตกรรมบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะการที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทนำเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยเข้ามาพัฒนาระบบการบริการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เช่น พัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบและตกแต่งภายในห้องพัก บรรยากาศใหม่ๆ จะทำให้ลูกค้ามาใช้บริการเพิ่มขึ้น จึงทำให้นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพร ศรีมณี และนันทนา อุ่นเจริญ (2561) ศึกษางานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพักโรงแรมบูติคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจเข้าพักโรงแรมบูติคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2. ด้านนวัตกรรมการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทมีการบริการเกี่ยวกับที่พักที่มีหลากหลายรูปแบบ ครบวงจร โดยเน้นความทันสมัยนอกจากนี้ยังมีการจัดโปรโมชั่น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ จึงทำให้นวัตกรรมการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรีรัตน์ ดวงขจร และบุญฑวรรณ วิงวอน (2558) ศึกษางานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการลูกค้าสัมพันธ์ และนวัตกรรมบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบัตรเครดิตธนาคารพาณิชย์ของผู้บริโภคในจังหวัดลำปาง พบว่า นวัตกรรมบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบัตรเครดิตธนาคารพาณิชย์

3. ด้านนวัตกรรมกระบวนการส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทมีขั้นตอนในการทำงานที่เป็นระบบโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความถูกต้องในการให้บริการ รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาการบริการอยู่เสมอ พร้อมทั้งเน้นระบบความปลอดภัยในการให้บริการเป็นอย่างดี เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ จึงทำให้นวัตกรรมกระบวนการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุโณทัย จันทวงษ์ และประสพชัย พสุนนท์ (2561) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างนวัตกรรมบริการกับการตัดสินใจซื้อสินค้า ปลอดภาษีผ่านออนไลน์ของผู้หญิงเจเนอเรชั่นวาย พบว่า ด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อสินค้าปลอดภาษีผ่านออนไลน์

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะการที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทใช้วิธีการการกำหนด

ค่าบริการต่างๆ ที่เหมาะสมแก่การเข้ามาใช้บริการ ของลูกค้าทุกระดับ นอกจากนี้โรงแรมยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เพียงพอต่อการให้บริการ มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามและเป็นระเบียบ และรวมไปถึงมีสถานที่จอดรถที่เพียงพอต่อลูกค้าที่มาใช้บริการ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพร เพียรสุภาพและคณะ (2561) ศึกษางานวิจัยเรื่อง คุณภาพบริการและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการรถเครนของบริษัท อี เอช แอล เครน พบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการมีความสัมพันธ์กับตัวแปรการตัดสินใจใช้บริการ

2. ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะการที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทมีพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำแก่ลูกค้าได้ พร้อมทั้งการมีระบบป้องกันความปลอดภัยให้กับลูกค้า เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมฤดี ธรรมสุรัติ (2554) ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและความภักดีต่อตราสินค้าของโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะการที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทมีช่องทางการร้องเรียนหรือสามารถให้คำแนะนำกับโรงแรมได้ผ่านทางเทคโนโลยีต่างๆ นอกจากนี้โรงแรมยังมีพนักงานที่พอเพียงต่อการให้บริการ พนักงานมีความกระตือรือร้น มีความพร้อม ความยินดีและเต็มใจ และสามารถตอบข้อสงสัยของลูกค้าได้ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟาริดา ยุมาดีน และกิตติ แก้วเขียว (2562) ศึกษางานวิจัยเรื่อง ส่วนประสมการตลาดบริการ และคุณภาพบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกาย

4. ด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ทั้งนี้เพราะการที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทมีพนักงานที่เอาใจใส่ลูกค้า ทราบถึงความต้องการของลูกค้า สามารถจดจำรายละเอียดของลูกค้าได้ และให้ความสำคัญกับลูกค้าทุกคนโดยที่ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ สำราญ และคณะ (2560) ศึกษางานวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้บริการโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจในผู้รับบริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจัยนวัตกรรมบริการ ได้แก่ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรมการบริการ และด้านนวัตกรรมกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ส่วนปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท และอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานขององค์กร และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. ปัจจัยนวัตกรรมบริการ

1.1 ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทควรสนับสนุนให้มีการพัฒนา และนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การออกแบบและตกแต่งภายในให้ดูทันสมัย การออกแบบห้องพักให้มีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ลูกค้าได้สัมผัสถึงความรู้สึกใหม่ ๆ ในการเข้าใช้บริการมากยิ่งขึ้น

1.2 ด้านนวัตกรรมการบริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทควรมีการบริการโดยเน้นความทันสมัยเพื่อการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ เช่น เพิ่มการบริการให้มีหลายรูปแบบ ทั้งเรื่องความสะดวกในการ Check in/out มีรูปแบบการชำระค่าบริการที่หลากหลาย ความสะดวกในการหาข้อมูลที่พัก ความเพียงพอของระบบความปลอดภัย สามารถติดต่อโรงแรมได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรมครบถ้วน ภายในโรงแรมมีบรรยากาศที่ดี เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ครบวงจร

1.3 ด้านนวัตกรรมกระบวนการ โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทควรนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความถูกต้องในการให้บริการ และจัดให้มีการอบรบพนักงานเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติตน และขั้นตอนในการให้บริการให้มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมีกระบวนการในการทำงาน เช่น การสแกนลายนิ้วมือของพนักงานแทนการตอกบัตร ตู้อบผ้าร้อนแทนการเอาผ้าไป ตากแดด และฆ่าเชื้อ เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดีและควรมีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนในการบริการให้แก่พนักงานอย่างทั่วถึง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

2. ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ

2.1 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เพียงพอต่อการให้บริการ เช่น ฟิตเน็ต สระว่ายน้ำ ห้องซาว

หน้า ที่นั่งรอพักผ่อน เป็นต้น นอกาจากนี้โรงแรมควรปรับปรุงเกี่ยวกับภูมิทัศน์ของของโรงแรมให้ดูสวยงามเพื่อดึงดูดลูกค้ามากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทควรสร้างความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น โดยมีระบบความปลอดภัยในการให้บริการแก่ลูกค้าเพิ่มมากขึ้น และนอกจากนี้พนักงานของโรงแรมยังต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้บริการอย่างถูกต้อง รวมทั้งการสร้างชื่อเสียงเพิ่มขึ้น เช่น กิจกรรมภายนอกโรงแรม เพื่อประโยชน์ต่อสังคม

2.3 ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท ควรจัดสรรพนักงานในการให้บริการอย่างเพียงพอต่อลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ และควรมีการรับฟังความคิดเห็นของลูกค้าเสมอเพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานของโรงแรม เช่น ควรมีกล่องรับความคิดเห็น เว็บบอร์ด กระทู้ เพื่อรับข้อมูลจากลูกค้าที่มาใช้บริการและนำข้อติชมเหล่านั้นมาปรับปรุงเสมอ

2.4 ด้านการเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาทควรปลูกฝังและสนับสนุนให้พนักงานจดจำรายละเอียดของลูกค้าที่มาใช้บริการ และต้องค่อยให้บริการลูกค้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างสูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตในการศึกษาให้ครอบคลุมโรงแรมอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการศึกษาและวิเคราะห์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านปัจจัยนวัตกรรมบริการ และด้านปัจจัยคุณภาพบริการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการ

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการ เช่น ความรับผิดชอบ การติดต่อสื่อสาร ความเร็ว ในการให้บริการ เป็นต้น เนื่องจากปัจจัย ดังกล่าวอาจจะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการได้

3. ควรมีการศึกษารูปแบบของวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ผลของปัจจัยนวัตกรรมบริการและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยนาท

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จตุพร เพียรสุภาพและคณะ. (2561). *คุณภาพบริการและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการรถเครนของ บริษัท อี เอช แอล เครน*. เชียงใหม่: การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านบริหารธุรกิจ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ปฐมพร ศรีมณี และนันทนา อุ่นเจริญ. (2561). นวัตกรรมการบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพักโรงแรมบูติคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(1), 159-171.

ฟาริดา ยุมาดีน และกิตติ แก้วเขียว. (2562). ส่วนประสมการตลาดบริการ และคุณภาพบริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ฯ*, 9(2), 53-64.

ลัดดาวัลย์ สำราญ และคณะ. (2560). ส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้บริการโรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มทรส (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 3(2), 151-163.

วรีรัตน์ ดวงขจร และบุญฑวรรณ วิงวอน. (2558). *กลยุทธ์การจัดการลูกค้าสัมพันธ์และนวัตกรรมบริการที่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบัตรเครดิตธนาคารพาณิชย์ของผู้บริโภคในจังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สมฤดี ธรรมสุรัติ. (2554). *ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและความภักดีต่อตราสินค้าของโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร* (การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

อรุโณทัย จันทวงษ์ และประสพชัย พสุนนท์. (2561). การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างนวัตกรรมบริการ กับการตัดสินใจซื้อสินค้าปลอดภาษีผ่านออนไลน์ของผู้หญิงเจเนอเรชั่นวาย. *Veridian E-Journal,Silpakorn University*, 12(5), 1284-1298.

อิศยา พัฒนภักดี. (2558). *ปัจจัยและกระบวนการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อระดับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ โรงแรมบูติกในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)**.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญาศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย*

THE DEVELOPMENT IN E-LEARNING TEACHING AND LEARNING IN THE STUDY OF PHILOSOPHY RELIGIONS AND CULTURES, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY MAHAVAJIRALONGKORN RAJAVIDYALAYA CAMPUS

พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม, พระมหากรธัช กมฺพุวณฺโณ, พระมหาทศพร สุมุทุโก, พระมหาณัฐวุฒิ ณฏฺฐวุฑฺฒิโก
Phramaha Paijit Uttamadhammo, Phramaha Korndhat Kampuwanno,
Phramaha Thotsaphorn Sumudhuko, Phramaha Natthawut Natthawuttiko
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
Corresponding Author E-mail: paijitsakong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. จัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนและ 3. เปรียบเทียบเจตคติทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษา จำนวน 15 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) และการทดสอบสมมุติฐานด้วย Paired t–test

ผลการวิจัยพบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมี คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 2. กลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมีเจตคติทางการเรียน รายข้อ และโดยรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 โดยสรุป การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนระบบ e-Learning จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเรียนการสอน; ระบบ e-Learning

---

*Received July 9, 2021; Revised July 18, 2021; Accepted July 18, 2021

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To create e-Learning lessons in Philosophy, Religion, and Culture Program, 2. To compare the learning achievement of Pre-Test and Post-Test; and 3. To compare the learning attitudes of the students. The research samples consisted of 15 students by ‘ Purposive Sampling’ was used to select the sample. The research instruments were academic achievement test. The statistics used for the data analysis were Mean, Standard Deviation, and paired t-test.

The research results revealed that 1. The sample that studied in e-Learning lesson in Philosophy, Religion, and Culture Program showed higher average score of academic achievement of Post-Test at the difference level of 0.01 statistically, 2. The sample studying in e-Learning lesson in Philosophy, Religion, and Culture Program showed higher scores in the area of learning attitude both in each item and overall with the difference level of.01. In conclusion, the development of e-Learning model of Philosophy, Religion, and Culture Program, Mahamakut Buddhist University, MahavajiralongkornRajavidyalaya Campus resulted in higher academic achievement as well as the positive attitudes towards e-Learning when some learning activities had been arranged. Hence, e- Learning should be supported in order for lecturers to implement in their teaching for their students’ achievements according to the course objectives.

Keywords: Development; Learning and Teaching; e-Learning and e-Teaching System

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วการศึกษาทางไกล (Distant Learning) จะก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล สังคมจะมีพลังอำนาจในด้านความรู้ข้อมูลข่าวสาร ทุกคนสามารถเรียนรู้และเรียนผ่านระบบออนไลน์ ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ตลอดเวลา (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2561) อีเลิร์นนิงเป็นการเรียนในลักษณะของการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต เอ็กซทราเน็ตหรือทางสัญญาณโทรทัศน์หรือสัญญาณดาวเทียม (Satellite) อีเลิร์นนิงในปัจจุบันเป็นการเรียนเนื้อหาหรือสารสนเทศสำหรับการสอนหรือการอบรม ซึ่งใช้นำเสนอด้วยตัวอักษร ภาพนิ่ง ผสมผสานกับการใช้ภาพเคลื่อนไหววีดิทัศน์และเสียง โดยอาศัยเทคโนโลยีของเว็บ (Web Technology) ในการถ่ายทอดเนื้อหา รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีระบบการจัดการ

คอร์ส (Course Management System) ในการบริหารจัดการงานสอนด้านต่าง ๆ (พงศ์กรดอทเน็ต, 2559) อีเลิร์นนิงไม่ใช่เพียงเป็นแค่การสอนในลักษณะเดิม ๆ โดยการนำเอกสารการสอนมาแปลงให้อยู่ในรูปดิจิทัล และนำไปวางไว้บนเว็บ หรือระบบบริหารจัดการการเรียนรู้เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงกระบวนการในการเรียนการสอน หรือการอบรมที่ใช้เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นทางการเรียนรู้ (Flexible Learning) สนับสนุนการเรียนรู้ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) และการเรียนในลักษณะตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ซึ่งอาศัยการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ของทั้งกระบวนการในการเรียนการสอนด้วย (ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ, 2555; พระวีรสิษฐ กมฺมสุทฺโธ และคณะ, 2562; พระยงยุทธ กตธุโร; 2564; พระมหาวริทธิ์ชาการ วชิรสิทธิเมธี, 2563)

การเรียนการสอนแบบ e-Learning นั้นได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาไทยเป็นเวลาช้านาน และ e-Learning ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป เพื่อพัฒนาประเทศให้เกิดการแข่งขันได้กับประเทศอื่น ๆ จึงต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยได้รับการศึกษาที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ดังนั้นระบบการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในลักษณะของ e-Learning จึงเกิดขึ้น เพื่อใช้สนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรมให้บุคลากรได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ (สุชาดา สามสวัสดิ์, 2555; พระนิวัฒน์ สนฺตจิตฺโต, 2561) การก้าวเข้ามาสู่ยุคผู้เรียน เรียนรู้ด้วยพลังปัญญาของตนเอง อีเลิร์นนิงมีลักษณะสำคัญที่เหมาะแก่การจัดการเรียนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือใช้ภาษาที่เป็นสากลที่ผู้เรียนสื่อสารกับผู้สอนแบบกันเองได้ เป็นการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะช่วยตนเองในสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างดีมีความเชื่อมโยงทั้งเนื้อหา สิ่งที่สอน และเวลาเหมาะสมในการใช้สอนที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองได้ และสามารถข้ามบทเรียนที่ไม่ตรงต่อความต้องการได้ เชื่อมโยงกับสื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ และกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ จึงได้ทั้งความรู้และประสบการณ์มากมาย (Casey, 2016) อีเลิร์นนิงมีศักยภาพที่จะปรับแต่งความต้องการเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคนตามความต้องการ พร้อมทั้งเอื้ออำนวยให้กับการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ รวมทั้งบุคคล ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนไม่ต้องการเรียนและสอนในเวลาเดียวกัน ผู้เรียนและผู้สอนไม่ต้องมาพบกันในห้องเรียน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยอาศัยเครื่องมือ เช่น e-Mail, Webboard, Chat, และ Newsgroup เป็นต้น (อัจฉรา อ่อนเจริญ, 2558)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐระดับอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม มีนโยบายนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นฐานในกิจกรรมการเรียน โดยมุ่งเน้นนำระบบอีเลิร์นนิงมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของวิทยาเขตร่วมกับการเรียนการสอนแบบปกติ แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนของวิทยาเขตในปัจจุบันยังไม่สามารถนำ

ระบบอีเลิร์นนิงมาใช้ในการเรียนการสอนได้ตามที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากยังไม่มีบทเรียนอีเลิร์นนิงที่เป็นรูปธรรมสมบูรณ์ ยังไม่มีการใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้หรือ LMS (Learning Management System) เต็มรูปแบบ วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องพัฒนาสังคมการเรียนรู้ทางวิชาชีพของตนเอง ให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ได้ตามความสนใจการจัดการเรียนรู้ต้องมีความยืดหยุ่นให้มากขึ้น การนำอีเลิร์นนิงมาพัฒนาใช้ในการเรียนรู้ต้องมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน(Computer Assisted Instruction) การเรียนรู้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) การเรียนรู้โดยใช้การสื่อสารทางไกล (Distance Learning) และอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ภายใต้ความเชื่อที่ว่าศักยภาพของผู้เรียนและเทคโนโลยีปัจจุบันเอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างไร้ขอบเขต สิ่งที่วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยอยากเห็นคือ การใช้อีเลิร์นนิงเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ให้มีการ “ปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน” ให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังในสถาบัน

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อมุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย เป็นงานวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สัญลักษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญาศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยจำนวน 15รูป/คน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ 3 ชนิดได้แก่ 1) มคอ. 32) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบวัดเจตคติทางการเรียน

4. การดำเนินการทดลอง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลองกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นผู้ดำเนินการทดลองเองและใช้เวลาสอน 12 ชั่วโมงโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

4.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบวัดเจตคติ ไปทดสอบ ก่อนเรียน (Pre-test) กับนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 รูป/คนและตรวจเก็บ คะแนนไว้โดยผู้วิจัยจัดสอบเองและตรวจให้ คะแนนเอง

4.2 ให้กลุ่มทดลองเรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะในตอนท้ายของกิจกรรมการเรียน การสอนและตรวจให้ คะแนนโดย คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบย่อยในระหว่างที่ผู้เรียนกำลังเรียน

4.3 หลังจากสอนเนื้อหาทั้งหมดครบแล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบวัดเจตคติ ชุดเดิมมาทำการทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มทดลองอีกครั้ง (Post-test) และตรวจเก็บ คะแนน

4.4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ ที่เรียนโดยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

5. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาร้อยละ คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ ที่เรียนโดยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ก่อนเรียนและหลังเรียน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานได้แก่ Paired t–test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยมีดังนี้

1. การจัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิเคราะห์บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courseware) เป็นขั้นตอนแรกของการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ องค์ประกอบทั้งหมด แบ่งออกได้ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร หลักสูตรหรือกลุ่มวิชาที่ต้องการสร้างบทเรียน ทั้งนี้บางวิชาจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม แต่บางวิชาสามารถสร้างเนื้อหาให้เข้าไปอยู่ในการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงได้

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา เนื้อหาของสื่อการสอนต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและไม่นากจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนรู้สึกน่าเบื่อ และเนื้อหาของบทเรียนต้องเป็นการใช้ความสามารถของสื่อการสอนได้อย่างคุ้มค่า

1.3 การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อใช้กำหนดเป้าหมายของสื่อการสอนช่วยให้สามารถออกแบบสื่อการสอนให้เหมาะสม เช่น ช่วงอายุผู้เรียน ความสามารถในการเรียนรู้ ระดับการศึกษา เป็นต้น ซึ่งบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมี คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01

3. ผลการเปรียบเทียบเจตคติทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมีเจตคติทางการเรียน รายข้อ และโดยรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การจัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิเคราะห์บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courseware) เป็นขั้นตอนแรกของการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ องค์ประกอบทั้งหมดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาบทเรียน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน รวมทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน และยังได้กล่าวถึงขั้นตอนการวิเคราะห์บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์หลักสูตร หลักสูตรหรือกลุ่มวิชาที่ต้องการสร้างบทเรียน ทั้งนี้บางวิชาจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม แต่บางวิชาสามารถสร้างเนื้อหาให้เข้าไปอยู่ในการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงได้ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา เนื้อหาของสื่อการสอนต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและไม่มากจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนรู้สึกน่าเบื่อ และเนื้อหาของบทเรียนต้องเป็นการใช้ความสามารถของสื่อการสอนได้อย่างคุ้มค่า 3) การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อใช้กำหนดเป้าหมายของสื่อการสอนช่วยให้สามารถออกแบบสื่อการสอนให้เหมาะสม เช่น ช่วงอายุผู้เรียน ความสามารถในการเรียนรู้ ระดับการศึกษา เป็นต้น ซึ่งบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ปรากฏผลดังนี้

ภาพที่ 1 โปรแกรมอีเลิร์นนิง ในเว็บไซต์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ที่มา: Mahamakut buddhist university maha vajiralongkorn university (2021)

การจัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยได้โปรแกรมอีเลิร์นนิงที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ พุ่มพวงและคณะ (2563) ได้

ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิงด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ สำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิงด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศฯ มีองค์ประกอบหลัก คือ 1) การเตรียมตัวผู้เรียน 2) กิจกรรมการเรียน 3) ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน 4) การถ่ายโยงความรู้ของผู้เรียน มีขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ 1) ปฐมนิเทศ/แนะนำวิธีเรียนผ่านระบบอีเลิร์นนิง 2) เข้าสู่บทเรียนผ่านระบบอีเลิร์นนิง 3) ศึกษาเนื้อหาบทเรียน 4) กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนการสอนย่อย 5 ขั้น คือ 4.1) การเข้าถึงเพื่อสร้างแรงจูงใจ 4.2) การสร้างสัมพันธ์ทางสังคม 4.3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ 4.4) การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ 4.5) การพัฒนาความรู้ 5) ปฏิสัมพันธ์การเรียนผ่านสังคมออนไลน์ และ 6) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้อันเนื่องมาจากอีเลิร์นนิง เป็นการเรียนรู้ในยุคสมัยที่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทในวงการศึกษา โดยมีพัฒนาการไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังกล่าวที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต ครอบคลุมการเรียนในหลายรูปแบบสอดคล้องกับแนวคิดของ ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2551) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้คือ 1) Anywhere, Anytime หมายถึงอีเลิร์นนิงต้องช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ในที่นี้รวมถึงการที่ผู้เรียนสามารถเรียกดูเนื้อหาตามความสะดวกของผู้เรียนได้ด้วย 2) Multimedia หมายถึงอีเลิร์นนิงควรต้องมีการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ประโยชน์จากสื่อประสมเพื่อช่วยในการประมวลผลสารสนเทศของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ได้ดีและมีประสิทธิภาพทางการเรียนสูงขึ้น3) Non-Linear หมายถึงอีเลิร์นนิงควรต้องมีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะที่ไม่เป็นเชิงเส้นตรง กล่าวคือผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาตามความต้องการ โดยอีเลิร์นนิงจะต้องจัดการเชื่อมโยงที่ยืดหยุ่นแก่ผู้เรียน 4) Interaction หมายถึงอีเลิร์นนิงควรต้องมีการนำเสนอเนื้อหาในการโต้ตอบมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือกับผู้อื่นได้กล่าวคือต้องมีการออกแบบกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับเนื้อหา รวมทั้งการจัดเตรียมแบบฝึกหัดและแบบทดสอบให้ผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจด้วยตนเองได้ต้องมีการจัดหาเครื่องมือในการให้ช่องทางแก่ผู้เรียนในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการปรึกษา อภิปราย ซักถาม แสดงความคิดเห็นกับผู้สอน วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ หรือเพื่อนๆ

2. กลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมี คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 โดยจากการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 รูป/คน พบว่า ได้ คะแนนค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 6.13 และ19.13 คะแนนตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) นักศึกษาได้ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธีธิดา บรรณารักษ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนการคิดสังเคราะห์และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยเรื่องอลังการภาพพจน์บทพากย์เอราวัณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้แบบ CIPPA กับการจัดการเรียนรู้แบบ KWL PLUS ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA และนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ KWL PLUS มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกุล อินพานิช (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติเรื่องความน่าจะเป็น ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศน์มน หนูนิมิต (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบแผนผังความคิดและสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอนผลการศึกษา พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบแผนผังความคิดและที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้7ขั้นตอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนวิชาทฤษฎีการเมืองว่าด้วยเสรีประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ด้วยระเบียบวิธีดำเนินการเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมนึก ภัททิยธนี (2546) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าคือความสามารถในการที่พยายามเข้าถึงความรู้ซึ่งเกิดจากการทำงานที่ประสานกันและต้องอาศัยความพยายามอย่างมากทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาและองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาแสดงออกในรูปของความสำเร็จซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยาหรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป และแนวคิดของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่าเป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนไปแล้วซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริงซึ่งแบ่งแบบทดสอบประเภทนี้เป็น 2 พวกคือ 1) แบบทดสอบของครูหมายถึงชุดของข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนเป็นการทดสอบว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยแค่ไหนบกพร่องในส่วนใดจะได้ซ่อมเสริมหรือเป็นการวัดเพื่อดูความพร้อมที่จะเรียนในเนื้อหาใหม่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของครู 2) แบบทดสอบมาตรฐานหมายถึงแบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาหรือจากครูที่สอนวิชานั้นแต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้งจนมีคุณภาพดีจึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้นสามารถใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบ

ผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใดๆ ก็ได้แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบบอกถึงวิธีการสอบและยังมีมาตรฐานในด้านการแปล คะแนนด้วยทั้งแบบทดสอบของครูและแบบทดสอบมาตรฐานจะมีวิธีการในการสร้างข้อคำถามที่เหมือนกันเป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ได้สอนไปแล้วจะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามได้ซึ่งควรให้ครอบคลุมพฤติกรรมในด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้านดังนี้ 1) วัดด้านความรู้ความจำ 2) วัดด้านความเข้าใจ 3) วัดด้านการนำไปใช้ 4) วัดด้านการวิเคราะห์ 5) วัดด้านการสังเคราะห์ 6) วัดด้านการประเมินค่า

3. การเปรียบเทียบเจตคติทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมีเจตคติทางการเรียน รายข้อและโดยรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15รูป/คน พบว่า ได้ คะแนนค่าเฉลี่ยเจตคติก่อนเรียน เท่ากับ 2.30 คะแนน และหลังเรียน เท่ากับ 4.39 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักศึกษาได้ คะแนนเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริกุล อินพานิช (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติเรื่องความน่าจะเป็น ผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมนักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ทักษะและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ด้วยระเบียบวิธีดำเนินการเป็นระบบ จุดประสงค์หลักตามหลักสูตร ต้องการกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจใฝ่เรียนรู้ รู้จักการสังเกต รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อตอบคำถามที่ตนอยากรู้ รู้จักสรุป การนำเสนอความสำคัญในรายวิชา สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ได้อธิบายว่าทฤษฎีที่ก่อให้เกิดเจตคติมี 2 กลุ่มคือ (1) ทฤษฎีการเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งมีแนวคิดว่าเจตคติของเราเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขณะที่เกิดการเรียนรู้ซึ่งอาจเกิดจาก 1.1 การเสริมแรงเป็นเจตคติที่เกิดขึ้นจากการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ 1.2 การวางเงื่อนไขเกิดขึ้นเพื่อเจตคติสิ่งหนึ่งแล้วไปสัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่งทำให้มีเจตคติต่อสิ่งนั้นเหมือนกัน 1.3 การเลียนแบบทางเจตคติเกิดขึ้นจากการที่บุคคลรับรู้เจตคติที่คนอื่นมีอยู่แล้วจึงรับมาเป็นของตนเองโดยไม่ต้องมีประสบการณ์ตรง 1.4 การเชื่อมโยงการเกิดเจตคติเป็นผลจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของเจตคติมีการเชื่อมโยงลักษณะบางอย่างเข้าด้วยกับตามความคิดของตนซึ่งเป็นการเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน (2) ทฤษฎีการเรียนรู้ความเข้าใจ 2.1 ทฤษฎีความขัดแย้งด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Dissonance Theory) Feastinger อธิบายว่าองค์ประกอบของเจตคติคือความรู้

ความเข้าใจซึ่งได้แก่ความคิดเห็นข้อเท็จจริงที่ได้รับบางครั้งพบว่าความรู้ความเข้าใจมีลักษณะที่ขัดแย้งกันจึงต้องปรับความคิดความเชื่อให้มีความขัดแย้งกัน 2.2 ทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างความรู้สึกหรืออารมณ์กับความรู้ความเข้าใจ (Affective Cognitive Consistency) เป็นทฤษฎีที่ Rosenberg อธิบายว่าเจตคติจะไม่เปลี่ยนถ้ายังมีความสอดคล้องกันระหว่างความรู้สึกอารมณ์ความรู้ความเข้าใจแต่ถ้าเกิดขัดแย้งกันก็มีการปรับเปลี่ยนไปในทางเดียวกัน 2.3 ทฤษฎีความสมดุล (Balance Theory) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ว่าแต่ละคนในสังคมที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ไปสอดคล้องกับเจตคติของอีกคนเพื่อให้เกิดความสมดุลเมื่อเกิดสภาวะที่ไม่สมดุลบุคคลนั้นก็พยายามเปลี่ยนเจตคติให้เข้าสู่สภาวะสมดุล 2.4 ทฤษฎีความลงรอยกัน (Congruity Theory) Osgood และ Tannenbaum มีแนวคิดว่าการเปลี่ยนเจตคติของบุคคลจะเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับลักษณะที่เราประเมินผู้คนที่เกี่ยวข้องและเจตคติเดิมของบุคคลเมื่อเกิดความไม่ลงรอยของเจตคติบุคคลนั้นก็จะปรับเจตคติให้ลงรอยกับสถานการณ์มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learning สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. การจัดทำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิเคราะห์บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Courseware) เป็นขั้นตอนแรกของการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ องค์ประกอบทั้งหมด แบ่งออกได้ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร หลักสูตรหรือกลุ่มวิชาที่ต้องการสร้างบทเรียน ทั้งนี้บางวิชาจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม แต่บางวิชาสามารถสร้างเนื้อหาให้เข้าไปอยู่ในการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงได้

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา เนื้อหาของสื่อการสอนต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและไม่มากจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนรู้สึกน่าเบื่อ และเนื้อหาของบทเรียนต้องเป็นการใช้ความสามารถของสื่อการสอนได้อย่างคุ้มค่า

1.3 การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อใช้กำหนดเป้าหมายของสื่อการสอนช่วยให้สามารถออกแบบสื่อการสอนให้เหมาะสม เช่น ช่วงอายุผู้เรียน ความสามารถในการเรียนรู้ ระดับการศึกษา เป็นต้น ซึ่งบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

2. กลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมี คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งหมายถึงนักศึกษามีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น

3. การเปรียบเทียบเจตคติทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมมีเจตคติทางการเรียน รายข้อและโดยรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งหมายถึงนักศึกษา ที่ได้เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) รายวิชาในสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ควรกำหนดนโยบายในการตรวจสอบความต้องการ ในการจัดการเรียนการสอน ในทุกคณะ เพื่อสร้างความพร้อมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning)

2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีแนวทางในการส่งเสริมจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ควรมีเวลาให้นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอ การศึกษาและการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป และการรายงาน เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาความสามารถของตน

2. อาจารย์ต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. อาจารย์ต้องศึกษานักศึกษาเป็นรายบุคคลก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการมอบหมายงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปศึกษาวิจัยร่วมกับตัวแปรอื่นๆ

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับวิธีสอนอื่น ๆ เช่น การเปรียบเทียบการสอนแบบบทบาทสมมติและการสอนให้คิดมีวิจารณญาณว่าจะส่งผลต่อเจตคติทางการเรียนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

3. ควรพิจารณากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เรียนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) นำมาศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนระบบ e-Learningว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีเจตคติทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ พุ่มพวงและคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิงด้วยการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ สำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(1), 29-44.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2551). *ความหมายของ E-Learning.* สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.kroobannok.com/1586

ทัศน์มน หนูนิมิต. (2551). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักประกอบแผนผังความคิดและสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. (2555). *E-Learning.* สืบค้น 16 มกราคม 2564, จาก http://elg2320.blogspot.com/

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

พงศ์กรดอทเน็ต. (2559). E-Learning*นวัตกรรมเพื่อคุณภาพการศึกษาในสังคมแห่งการเรียนรู้.* สืบค้น 16 มกราคม 2564, จาก https://bit.ly/2ntf7Hu

พระนิวัฒน์ สนฺตจิตฺโต. (2561). การพัฒนาเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี, *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 1(1) , 13-25.

พระมหาวริทธิ์ชาการ วชิรสิทธิเมธี. (2563). ประสิทธิผลการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(1) , 11-19.

พระยงยุทธ กตธุโร. (2564). การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 4(1) , 28-36.

พระวีรสิษฐ กมฺมสุทฺโธและคณะ. (2562). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพระสงฆ์เพื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(2) , 11-23.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2561). *บทบาทการศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0.* สืบค้น 4 มกราคม 2564, จาก https://bit.ly/2yBcFBi

สมนึก ภัททิยธนี. (2546). *การวัดผลการศึกษาพิมพ์ครั้งที่ 4*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สิริกุล อินพานิช. (2550). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ เรื่องความน่าจะเป็น* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุชาดา สามสวัสดิ์. (2555). *E-Learning กับการศึกษาไทย (E-Learning with Thai Education).* สืบค้น 24 เมษายน 2564, จาก http://www.ranod.ac.th/image/por.pdf

สุธีธิดา บรรณารักษ์. (2555). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดสังเคราะห์และเจตคติต่อวิชาภาษาไทยเรื่องอลังการภาพพจน์บทพากย์เอราวัณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้แบบ CIPPA กับการจัดการเรียนรู้แบบ KWL PLUS *(วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน).* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อัจฉรา อ่อนเจริญ. (2558). *ประโยชน์ของ "E-Learning" และข้อดีและข้อจำกัดของ "E-Learning*". สืบค้น 17 กรกฎาคม 2562, จาก https://bit.ly/2MAmUhq

Casey, A. (2016). *7 Characteristics of learner-centered e-Learning.* Retrieved March 20, 2020, from https://bit.ly/2M0U6ir

Mahamakut buddhist university maha vajiralongkorn university. (2021). MBUMRC e-Learning. Retrieved March 20, 2021, from https://mrc.mbu.ac.th/e-learning/?lang=en

บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย*

THE ROLES AND DUTIES OF THE SENATE IN THE BICAMERAL SYSTEM AND EFFECTIVENESS OF POLITICAL STABILITY ENHANCEMENT AND THAI DEMOCRACY DEVELOPMENT

ภูมิ มูลศิลป์
Poom Moolsilpa
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
E-mail: poom@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย 2. ศึกษาพัฒนาการด้านอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน (3) วิเคราะห์บทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (4) จัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยให้เป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยไทย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสาร การสนทนากลุ่มกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า วุฒิสภาในต่างประเทศมักจะถูกลดทอนและถูกจำกัดเรื่องของอำนาจแม้ในบางประเทศจะมีรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจากการแต่งตั้งทั้งหมดก็ตาม สำหรับพัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบันพบว่าประเทศไทยยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาที่ลงตัว โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์ในประเด็นที่มา และอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งถูกมองว่าเป็นการสืบทอดอำนาจ ขัดต่อหลักการประชาธิปไตย ดังนั้น จึงควรแก้ไขความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทยต่อไป

คำสำคัญ: วุฒิสภา; ระบบสภาคู่; ประชาธิปไตย

---

*Received July 9, 2021; Revised July 23, 2021; Accepted July 23, 2021

Abstract

Objectives of the study were 1. To analyze the structure of the Senate of other countries as a model for enhancing political stability and contributing significantly to the development of democracy, 2. To study the development of powers and duties of the Thai Senate from the past to the present, 3. To analyze the role of the Senate under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 [2017]; and 4. To provide recommendations for the advancement of power relations of the Thai Senate to be an institution that plays an important role in enhancing and strengthening Thailand's political and democratic system. The research comprised documentary research, focus groups discussion with relevant groups of participants and online questionnaires for the collecting data and analyzed by of descriptive interpretation.

The results revealed that the Senate in other countries were often reduced and limited in power, even though, in some countries the senators derived from appointment. As for the advancement of duties and powers of the Thai Senate from the past to the present, Thailand still has no clear conclusions about the structure, composition, and powers of the Senate. The Constitutional of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 has caused criticism on the issue of selection, power, and duties of the senators which was considered as a succession of power and was in contrary to the principles of democracy. Therefore, the relationship in power of the Senate should be amended in order to become an institute that plays an important role in strengthening and developing the political and democratic system in Thailand.

Keywords: Senate; Bicameral system; Democracy

บทนำ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหลายประการ ทั้งในแง่โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ รวมถึงคุณสมบัติของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรเหล่านั้น โดยองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยได้แก่วุฒิสภาที่มีพัฒนาการทั้งในด้านโครงสร้าง องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อมองย้อนไปในอดีตนับแต่ประเทศไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ที่บัญญัติให้มีพฤฒสภาเป็นสภาที่สอง ต่อมาในภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น

วุฒิสภา หลังจากนั้น แม้ว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ แต่ดูเหมือนประเทศไทยยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาที่ลงตัว ดังเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของวุฒิสภาในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาโดยพัฒนาการของวุฒิสภาไทยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

2. วุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2490 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

3. วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งทางตรงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

4. วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

5. วุฒิสภาที่มาจากการคัดเลือกตามกลุ่มอาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีข้อควรพิจารณา ได้แก่ มาตรา 269 ในบทเฉพาะกาลที่กำหนดโครงสร้างที่มาสมาชิกวุฒิสภาไว้แตกต่างจากบทถาวรซึ่งก่อให้เกิดการวิพากษ์ตามมาในสังคมอย่างกว้างขวาง

ดังนั้น บทความนี้จึงจะได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยพิจารณาจากวุฒิสภาในต่างประเทศที่ใช้ระบบสภาคู่ประกอบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน

3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทย ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภาคู่ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย การสนทนากลุ่ม (Focus Group) บุคคลที่เกี่ยวข้อง และการทอดแบบสอบถามออนไลน์ (Online Form) เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยอันได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศฝรั่งเศส พบว่า

1. ประเทศอังกฤษ

รัฐสภาอังกฤษเป็นระบบสภาแบบขุนนาง รูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของอังกฤษนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับรูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของประเทศไทยชุดปัจจุบัน กล่าวคือ มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด มิได้ผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนแม้แต่คนเดียว โดยสมาชิกสภาขุนนางแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ขุนนางสืบตระกูล ขุนนางศาสนา และขุนนางตลอดชีพ

วุฒิสภาอังกฤษมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมายซึ่งทุกร่างกฎหมายจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรัฐสภาทั้งสองสภาก่อนจึงจะกลายเป็นกฎหมายหรือพระราชบัญญัติได้ สภาขุนนางยังสามารถตั้งคณะกรรมาธิการขึ้นมาเพื่อตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ หรือพิจารณา รวบรวมข้อมูลตรวจสอบ และจัดทำรายงานเพื่อประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย (มนตรี รูปสุวรรณ, 2535)

ทั้งนี้ การลดและจำกัดอำนาจของสภาขุนนางมีมาอย่างต่อเนื่อง โดยพระราชบัญญัติรัฐสภา ค.ศ. 1911 ระบุว่า ในกรณีสภาสามัญผ่านร่างกฎหมายใดให้สภาขุนนางพิจารณา หากเวลาผ่านไปแล้ว 1 เดือน สภาขุนนางยังไม่ได้มีความคิดเห็นใดออกมาจะถือว่าร่างกฎหมายนั้นเป็นกฎหมายทันที และห้ามสภาขุนนางแก้ไขร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงิน แต่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบตามสภาสามัญเท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติรัฐสภา ค.ศ. 1949 ยิ่งลดอำนาจของสภาขุนนางลงไปอีก กล่าวคือ สภาขุนนางไม่สามารถยับยั้งกฎหมายได้ เพียงแต่สามารถชะลอออกไปได้ 2 ปี จนมาถึงการออกพระราชบัญญัติรัฐสภา ค.ศ. 1999 เพื่อจำกัดจำนวนขุนนางประเภทขุนนางสืบตระกูลเหลือเพียง 92 คน เนื่องจากสภาขุนนางมีความเป็นอนุรักษ์นิยมมาก พอสมควรโดยให้มีการสรรหากันเองภายในสมาชิกตระกูลขุนนางเหล่านั้น และขุนนางกลุ่มนี้ไม่มีสิทธิสืบทอดตำแหน่งจากรุ่นสู่รุ่นอีกต่อไป รวมถึงไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมสภาหรือออกเสียงลงคะแนนแต่อย่างใด (Legislation, 1999)

2. ประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 ได้สถาปนาระบบรัฐสภา และจัดให้มีรัฐสภาแบบสองสภาขึ้น โดยกำหนดให้ “สภาไดเอท” เป็นองค์กรสูงสุดแห่งอำนาจรัฐในทางนิติบัญญัติ สภาไดเอทจึงเป็นองค์กรที่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนและมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายแต่เพียงองค์กรเดียว ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยมีที่มาองค์ประกอบ ตลอดจนบทบาทอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้นมีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในฐานะสภาที่สอง มีบทบาท อำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกับวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาซึ่งกำหนดให้มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีอำนาจหน้าที่ใกล้เคียงกับสภาผู้แทนราษฎรโดยสามารถอธิบายเจตนารมณ์ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในประเทศญี่ปุ่นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 มีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้วุฒิสภามีบทบาทในการทักท้วงตรวจสอบฝ่ายบริหารและสภาผู้แทนราษฎรในมิติการพิจารณากลั่นกรองกฎหมายและตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดเช่นเดียวกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีความชอบธรรมตามแนวความคิดว่าด้วยการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ปณิธัศร์ ปทุมวัฒน์, 2560)

3. ประเทศสหรัฐอเมริกา

วุฒิสภาแห่งสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกว่าสภาสูง เป็นหนึ่งในสภาของรัฐสภาสหรัฐอเมริกาที่รวมกับสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดมีอำนาจในการตรวจสอบและออกกฎหมายได้เช่นเดียวกับสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้วุฒิสภาแห่งสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการให้สัตยาบันสนธิสัญญาที่ลงนามโดยประธานาธิบดี โดยอาศัยเสียงของวุฒิสมาชิก 2 ใน 3 หากไม่ผ่านการให้สัตยาบันโดยวุฒิสภา สนธิสัญญานั้นถือเป็นอัน ตกไป (United States Senate, 1789)

คณะกรรมาธิการที่จัดตั้งขึ้นแต่ละคณะยังมีสิทธิในการแต่งตั้งทูต และผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งประธานวุฒิสภามีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมาธิการวุฒิสภา มีอำนาจพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายในการรับรองหรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ รวมไปถึงสมาชิกคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลกลางของกระทรวงต่าง ๆ ที่ประธานาธิบดีเสนอชื่อมานั้นต้องได้รับการรับรองจากวุฒิสภา (History.com Editors, 2018)

4. ประเทศฟิลิปปินส์

รัฐสภาหรือสภาคองเกรส เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มีโครงสร้างระบบรัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภานั้นมาจากการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย โดยร่างกฎหมายทุกฉบับต้องผ่านการพิจารณาจากทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ควบคุมตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในการทำหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามกฎหมาย (CDAsia, 1987)

นอกจากนี้ วุฒิสภายังมีอำนาจตรวจสอบและลงคะแนนถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (Impeachment) อันเป็นกระบวนการที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาฟ้องร้องกล่าวโทษและไต่สวนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงของรัฐที่กระทำผิดหรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อถอดถอนผู้นั้นจากตำแหน่ง ป้องกันความเสียหายซึ่งอาจเกิดต่อประเทศชาติหรือประชาชน (สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2563)

5. ประเทศฝรั่งเศส

รัฐสภาของฝรั่งเศสประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทำหน้าที่ผ่านร่างกฎหมายและงบประมาณ รวมทั้งมีอำนาจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารผ่านทางการตั้งกระทู้ในรัฐสภา โดยสมาชิกวุฒิสภาถูกสรรหาทางอ้อม กล่าวคือ ชาวฝรั่งเศสที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะเลือกผู้แทนในระดับท้องถิ่นที่เรียกว่า “คณะผู้เลือกตั้ง” โดยวุฒิสภามีสิทธิเสนอร่างกฎหมายและร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายได้เช่นเดียวกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและนายกรัฐมนตรี โดยการตรากฎหมายดังกล่าวต้องไม่เพิ่มรายจ่ายของรัฐหรือทำให้รายได้ของรัฐลดลง และต้องไม่แทรกแซงอำนาจในการตรากฎหมายของรัฐบาลหรืออำนาจซึ่งรัฐบาลได้รับการอนุญาตจากรัฐสภาให้เป็นผู้ตรากฎหมาย (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2543)

อำนาจของวุฒิสภานั้นค่อนข้างถูกจำกัด โดยเฉพาะการเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้ได้ข้อยุติ ซึ่งในกรณีที่คณะกรรมาธิการร่วมไม่สามารถตกลงกันได้ ร่างกฎหมายนั้นจะถูกส่งไปให้ทั้งสองสภาพิจารณาอีกครั้ง และหลังจากนั้นสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดหากทั้งสองสภามีความเห็นที่ไม่ตรงกัน (รัชฎาภรณ์ สุภาพ, 2562)

ประเด็นสำคัญของวุฒิสภาต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในฝรั่งเศสนอกจากทางด้านนิติบัญญัติที่มีการลดและจำกัดอำนาจของวุฒิสภาในการพิจารณากฎหมาย ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการไม่แทรกแซงทางอำนาจซึ่งมาจากความเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการลงประชามติเมื่อปี 1958 โดยหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ หลักความเสมอภาคทางกฎหมาย และการไม่ยอมรับชนชั้นทางสังคมอันมีมาแต่ก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศส

สำหรับพัฒนาการทางด้านหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบันพบว่า สมาชิกวุฒิสภาของไทยในอดีตมักมาจากการแต่งตั้งจนเกิดการปฏิรูปการเมืองในปี พ.ศ. 2540 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้า

มามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ดังเห็นได้จากการกำหนดให้มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงสามารถถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ รวมถึงเปลี่ยนแปลงที่มาและองค์ประกอบของสมาชิกรัฐสภา โดยในส่วนของวุฒิสภานั้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจำนวน 200 คน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่สำคัญ ได้แก่ การคัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและองค์กรสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการถอดถอนบุคคลที่กระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติออกจากตำแหน่ง อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปจากการกล่าวอ้างว่าองค์กรอิสระหลายแห่งถูกแทรกแซง รวมถึงการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติใกล้ชิด ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาทั้งในการนิติบัญญัติและการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นกลางตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และปัทมา สูบกำบัง, 2543)

ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการเกี่ยวกับสมาชิกรัฐสภาในหลายส่วน อาทิ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง มีจำนวน 480 คน โดย 400 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ส่วนอีก 80 คน มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนโดยการแบ่งเป็น 8 กลุ่มจังหวัด ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงอีกครั้งในปี พ.ศ. 2554 โดยรัฐธรรมนูญฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 125 คน ทั้งนี้ ในส่วนของวุฒิสภามีสมาชิก จำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ 1 คน ส่วนที่เหลือมาจากการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์จากทุกกลุ่มวิชาชีพ โดยคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมายจำนวน 1 คน และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมายจำนวน 1 คน ทำหน้าที่สรรหาสมาชิกวุฒิสภาจากรายชื่อบุคคลที่องค์กรวิชาชีพต่าง ๆ เสนอ

ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาในอดีต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย และเป็นกลางมากที่สุดจึงได้กำหนดคุณสมบัติ โดยสมาชิกวุฒิสภาต้องมีอายุ 40 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และต้องไม่มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้ง ต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง ซึ่งในกรณีที่เคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ต้องพ้นจากตำแหน่งนั้น ๆ มาแล้วเกินกว่า 5 ปี นับถึงวันรับสมัครหรือ

วันที่ได้รับการเสนอชื่อ โดยมุ่งหวังให้วุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างอิสระอันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านนิติบัญญัติ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การแต่งตั้งและถอดถอนบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติ และด้านอื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจ

อย่างไรก็ตาม สมาชิกวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยประชาชนบางส่วนว่า ทำให้พัฒนาการด้านประชาธิปไตยของไทยก้าวถอยหลัง สืบเนื่องมาจากสมาชิกวุฒิสภานั้นควรมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด อันเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามหลักการประชาธิปไตย (ภูมิ มูลศิลป์ และชมพูนุช ตั้งถาวร, 2558)

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า บทบาท และอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีทั้งในส่วนที่เป็นเฉพาะตัว และอำนาจหน้าที่ที่ต้องใช้ร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์ในประเด็นที่มา และอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา โดยเฉพาะต่อประเด็นการกำหนดให้จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบ่งเป็นสองช่วงเวลา ได้แก่

ช่วงที่ 1 เป็นไปตามบทเฉพาะกาลที่กำหนดให้วุฒิสภามีจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถวายคำแนะนำ โดยมาจากการดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 50 คน และมาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 194 คน รวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ช่วงที่ 2 เมื่อพ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งดังกล่าวแล้ว ให้มีวุฒิสภาจำนวน 200 คน มาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

นอกจากวุฒิสภาจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว วุฒิสภาชุดแรกยังมีอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมตามบทเฉพาะกาลอีก ได้แก่

1. ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

2. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ โดยให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

3. ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า อาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัยการยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาแล้วแต่กรณีจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด คือ การที่วุฒิสภามีอำนาจให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่าง 5 ปีแรก ซึ่งถูกมองว่าเป็นการสืบทอดอำนาจ ขัดต่อหลักการประชาธิปไตย และส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรอื่นตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ รวมถึงในแง่ของความเป็นอิสระที่จะต้องปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า วุฒิสภาในต่างประเทศมักจะถูกลดทอนและถูกจำกัดเรื่องของอำนาจแม้ในบางประเทศจะมีรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจากการแต่งตั้งทั้งหมดก็ตาม โดยวุฒิสภาต่างประเทศมักมีบทบาทและอำนาจหลักคือ การตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจรัฐต่อประชาชนเกินควร ทั้งต่อการพิจารณาตรวจสอบและกลั่นกรองกฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนด

สำหรับในกรณีของประเทศไทยพบว่า สมาชิกวุฒิสภายังคงมีความจำเป็นต่อระบบการเมืองของไทยในฐานะองค์กรที่สร้างสมดุลแห่งอำนาจ ทั้งในมิติของฝ่ายนิติบัญญัติและอำนาจหน้าที่ในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาการยอมรับในที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แล้ว การบัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภายังมีปัญหาในเรื่องการยอมรับของสังคม โดยเฉพาะต่อทัศนะที่มองว่า วุฒิสภาเป็นเครื่องมือแห่งการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อันส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบทบาทตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศและการลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรี

สำหรับบทบาทของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทยได้แก่ การที่รัฐธรรมนูญกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาว่า ต้องไม่ฝักใฝ่หรือยอมตนอยู่ใต้อาณัติของพรรคการเมืองใด ๆ (มาตรา 113) สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็น

สมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมีลักษณะที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่นหรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา 185) นอกจากนี้ สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2. ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

3. ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานปกติ

4. ไม่กระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนโดยมิชอบ (มาตรา 184)

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า มีความพยายามในการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา ได้แก่ การมีกลไกการติดตามและสภาพบังคับ โดยจากการศึกษาพบว่า ในกรณีของประเทศไทย บทบาทของวุฒิสภาในการพิจารณาร่างกฎหมายให้มีความรอบคอบและถูกต้องค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากปริมาณของร่างกฎหมายที่มีการพิจารณาโดยวุฒิสภาในแต่ละปี ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสภาตรวจสอบ พบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือข้อทักท้วงของวุฒิสภา

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดพัฒนาการที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางอำนาจของวุฒิสภาไทยเพื่อการเป็นสถาบันที่มีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของระบบการเมืองและประชาธิปไตยของไทย โดยอำนาจหน้าที่ รวมถึงบทบาทที่เหมาะสมของสมาชิกวุฒิสภาควรถูกแก้ไขและกำหนดกรอบไว้ ดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ

วุฒิสภาควรจำกัดบทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัติเพียงการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี อนุมัติพระราชกำหนด และการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

2. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

วุฒิสภาควรจำกัดบทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการควบคุมบริหารราชการแผ่นดินเพียงการตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา และการตั้งคณะกรรมาธิการ

3. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน

วุฒิสภาควรจำกัดบทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดินเพียงการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ รับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม และให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาสำคัญกับนานาประเทศ

4. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบ

วุฒิสภาควรจำกัดบทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบเพียงการถวายคำแนะนำในกรณีพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการคัดเลือกมาแล้ว พิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าเป็นคณะกรรมการตุลาการของศาลประเภทต่าง ๆ และให้ความเห็นชอบเพื่อให้ได้บุคคลผู้จะปฏิบัติหน้าที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรตามที่กฎหมายกำหนด

5. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรให้ออกหรือพ้นจากตำแหน่งตามที่กฎหมายกำหนด

6. บทบาทและอำนาจหน้าที่ด้านอื่น ๆ เพียงเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นการแทรกแซงกระบวนการประชาธิปไตย

ทั้งนี้ บทบัญญัติที่ควรถูกตัดออกไป ได้แก่ อำนาจหน้าที่ในลักษณะตามบทเฉพาะกาลอันได้แก่อำนาจหน้าที่ในการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวดว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อการปฏิรูปประเทศ และการให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

สำหรับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา จากการศึกษาและการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลพบว่า สมาชิกวุฒิสภาควรแสดงบทบาทโดยมีความอิสระและมีความกล้าหาญทางการเมือง ธำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางและมีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ ตรวจสอบการใช้

อำนาจของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนสูงสุด รับฟังปัญหาของประชาชนเพื่อนำไปเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และยึดมั่นในหน้าที่ของตนโดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ในส่วนของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการพัฒนากลไกเกี่ยวกับสภาพบังคับและการติดตามการดำเนินงานขององค์กรหรือบุคคลอื่นที่วุฒิสภาส่งผลการศึกษา รายงาน ข้อเสนอแนะ หรือข้อทักท้วงไปเพื่อให้ดำเนินการว่าภายหลังจากได้รับผลการศึกษา รายงาน ข้อเสนอแนะ หรือข้อทักท้วงดังกล่าวแล้วมีผลการดำเนินการอย่างไรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2543). *ระบบการเมืองการปกครองฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2554). *การปรับโครงสร้างของระบบรัฐสภา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และปัทมา สูบกำบัง. (2543). *บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ปณิธัศร์ ปทุมวัฒน์. (2560). *วุฒิสภาของประเทศญี่ปุ่นตอนที่ 1.* กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย.

พนารัตน์ มาศฉมาดล. *บทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้น 8 สิงหาคม 2563, จาก https://www.wiki.kpi.ac.th

ภูมิ มูลศิลป์ และชมพูนุท ตั้งถาวร. (2558). *รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

มนตรี รูปสุวรรณ. (2535). *กฎหมายรัฐสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รัชฎาภรณ์ สุภาพ. (2562). ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่มา อำนาจ และหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *วารสารนิติพัฒน์นิด้า*, 8(2), 65-81.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540, 11 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก. หน้า 1-99.

_____ . พุทธศักราช 2550. (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 1-127.

_____ . พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560) *หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2563). *สภาแห่งชาติสาธารณรัฐฟิลิปปินส์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

United States Senate. (1789). *Constitution of the United States*. Retrieved 19 August 2020, from https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm

CDAsia. (1987). *The Constitution of the Republic of the Philippines*. Retrieved 19 August 2020, from https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/1987-constitution/

History.com Editors. (2019). *Senate*. Retrieved 19 August 2020, from https://www.history.com/topics/us-government/history-of-the-us-senate

Legislation. (1999). *House of Lords Act*. Retrieved 19 August 2020, from https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/34/contents

NEEDS ANALYSIS FOR THE DEVELOPMENT OF A SYDNEY GENRE-BASED SYLLABUS DESIGN FOR IMPROVING THAI PRE-CADETS' CRITICAL WRITING ON EXPOSITION TEXTS*

การวิเคราะห์ความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรตามแนวอรรถฐานแบบแนวคิดซิดนีย์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความแบบโต้แย้งทางเดียวเชิงวิพากษ์ของนักเรียนเตรียมทหาร

Parinyaporn Preecha, Udomkrit Srinon, Saneh Thongrin
ปริญญาพร ปรีชา, อุดมกฤษฎิ์ ศรีนนท์, เสน่ห์ ทองรินทร์
Thammasat University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Corresponding Author E-mail: prinyaporn.preecha@gmail.com

Abstract

This research article aimed to study Thai pre-cadets' general context, to study Thai pre-cadets' opinions on English writing skills and to analyse the needs for development of a Sydney-genre-based syllabus design for improving Thai pre-cadets' critical writing on exposition texts. The study was conducted by quantitative research collecting data from 30 samples who were the second-year pre-cadets students who were enrolled in an extra English course in the academic year 2020. The data were collected through a Five-point rating scales questionnaire validated by 5 experts for its accuracy. The obtained data were analysed by descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation and content analysis for problems, obstacles and suggestions in open ended questionnaire.

The results showed that the majority of students lacked knowledge of expository writing and needed to learn English writing in everyday life at the highest level ($\overline{X}$ =4.07). Some of them needed to learn expository writing with both teacher and peer support. Vocabulary and language pattern necessary for expository writing were also needed. Some students preferred to translate a draft from Thai to English when they were writing at a high level ($\overline{X}$ = 3.83). The study also found that after their engagement in writing activities, they were yet unable

*Received July 3, 2021; Revised July 10, 2021; Accepted July 10, 2021

to apply critical expository writing strategies. Therefore, it was suggested that there should be some guidelines for English teachers at the Armed Forces Academies Preparatory School to develop an SFL-based curriculum in order for students to develop writing skills to be able to write criticism effectively.
Keyword: Needs Analysis; Development; Improving; Critical Writing

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเตรียมทหาร เพื่อศึกษาความเห็นของนักเรียนเตรียมทหารเกี่ยวกับทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ และเพื่อวิเคราะห์ความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบหลักสูตรตามแนวอรรถฐานแบบแนวคิดซิดนีย์ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความแบบโต้แย้งทางเดียวเชิงวิพากษ์ของนักเรียนเตรียมทหาร เป็นการวิจัยเชิงแบบผสานวิธี โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม ในปีการศึกษา 2563 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ที่ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับคำถามปลายเปิด จากนั้นในขั้นตอนที่ 2 ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนกลุ่มดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับการเขียนอธิบายความเชิงวิจารณ์ และมีความต้องการเรียนรู้ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.07) และมีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ต้องการเรียนรู้ทักษะการเขียนอธิบายความ โดยมีความต้องการเรียนหลักสูตรการเขียนภาษาอังกฤษทั้งกับครูผู้สอนโดยตรงและเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน นอกจากนี้ยังมีความต้องการเรียนรู้คำศัพท์และรูปแบบของภาษาเพื่อการเขียนอธิบายความภาษาอังกฤษอีกด้วย นักเรียนอีกส่วนหนึ่งเมื่อเขียนภาษาอังกฤษมักจะแปลจากไทยเป็นอังกฤษก่อน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83) จากการศึกษายังพบว่าหลังจากกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนยังไม่สามารถใช้กลวิธีการเขียนอธิบายเชิงวิจารณ์ได้ จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรหาแนวทางให้ครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเตรียมทหารได้พัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมในเชิงระบบและหน้าที่ (SFL-based curriculum) เพื่อให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเขียนจนสามารถเขียนอธิบายความเชิงวิจารณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
คำสำคัญ: การวิเคราะห์ความต้องการ; การพัฒนา; การปรับปรุง; การเขียนเชิงวิจารณ์

Introduction

Needs analysis is an important process for the development of curricula or course materials. Teachers are considering the wishes of students and other circumstances such as what the learners need to do or the course objectives. Therefore, the stakeholders will have a chance to engage in course preparation. The 'needs' were designed by many scholars for instance Savage & Storer (1992) conducted a course that provided a chance for participants to design the course they would like to learn from, whereas Benesh (1999) fulfilled the demand of students and the course using students' feedback so that students achieved the skills for their future careers. Needs analysis is undertaken at the beginning of a course. It enables students to express their personal language learning goals and the teacher can then diagnose their language needs to prepare the course for them. Teachers need to collect learners' background information, solve their learning problems and provide learners with appropriate strategies to suit their needs and their content (Feez, 1998). Linguistic perspective nowadays focuses on learners who need to master genre and their needs have to be scaffolder by the teachers. Although students' needs analysis is necessary for designing a SFL genre-based syllabus, many scholars (Srinon, 2011) did not include needs analysis in their studies.

Writing is important to further the studies of students in the future academy and gain scholarships overseas. However, no specific writing course is available to military students. They usually write in fragments, they cannot write in an academic genre due to the fact that they have never known such a writing structure in class. Writing skill is often put as the last in the sequence among the four skills in the school according to it being time consuming and most of the teachers are not trained in teaching writing. The English Division staffs are now working very hard to develop students' writing. They are able to think and write critically in their native language, but they cannot express very well in English. The military boarding school is the only high school in Thailand that prepares students for military colleges. All students are able to serve as future officers (army, navy and air force) and police. The school aims to promote students' academic achievement and prepare future leaders. The school provides a two years programme of study at high school level. Students must finish Mattayom 4 (grade

10) if they want to apply for the school entrance examination (Armed Forces Academies Preparatory School, 2020).

In this school, English is a compulsory subject. First year and second year class pre-cadets have to study two English subjects, namely English plus and fundamental English in each semester. One of the main objectives for all academic courses is to develop writing skills. However, many pre-cadets have difficulty in writing skills. For example, they could not write a long essay and their writing contains mistakes resulting from the influence of their mother tongue. Their writing contains a lot of fragments and is incomprehensible. To develop students' skill in writing is one of the important goals of learning. The English Division of the school is responsible for developing the curriculum and classroom teaching materials to suit students' needs. However, not all the teachers possess the skilled required for teaching writing and the teaching materials are out of date. Critical writing and critical thinking are unfavourable in class although critical thinking is considered crucial for 21st century skills and higher education levels. Therefore, this study was initiated to examine students' needs in learning to write English. Pre-cadets are required to learn both academic subjects and military subjects including physical training.

This study aims at determining the pre-cadets' needs for an English writing course in a military school. The first section shows participants' age, hometown, former school, and length of learning English, educational background and parents' occupation. The next section describes their opinion toward learning to write English, topics of interest and additional suggestions. Five-point Likert scales were used to investigate participants' needs and the problems of learning to write. This study investigated both quantitative and qualitative results. The result will be useful for designing a genre-based writing course to enhance pre-cadets' critical writing skills. It is necessary to design the writing materials to match students' needs concerning the components, topics and their interests. Students will be motivated to learn well by identifying their needs.

Research Objectives

The objective of this research was to analysis the needs of students for designing a genre-based syllabus to improve Thai pre-cadets' critical writing skills on exposition texts at a Thai military school.

Methodology

The instrument incorporated in this study was a questionnaire which could be applied to the writing course for pre-cadets in the military school. It was comprised of four parts: general information, opinions about English writing skills, topics of interest, and recommendations. The reliability coefficient checking was performed by the Cronbach alpha function in the Statistical Package for Social Sciences statistical program and the reliability coefficient values were 0.896 which was an acceptable level for high reliability. The descriptive statistics applied in this study were, namely, percentage, frequency, mean and standard deviation.

1. Population and sample

The population of students covered 580, second year class, pre-cadets in academic year 2020at AFAPS, Nakhon Nayok. Students are divided in to eighteen sections. Each section consists of approximately thirty pre-cadets. Participants in this study were thirty, second year class, pre-cadets in a military high school. They were students who were enrolled on English Plus in the academic year 2020.

2. Research instruments

A needs analysis questionnaire on examining the students' needs for the English writing course was developed by the main researcher. The aim of this phase was to obtain information concerning student needs to develop critical writing skills. The literature reviews and theories related to genre-based instruction and related studies were studied. They were analyzed and synthesized for designing a set of needs analysis questionnaires. They were designed in the form of a matrix and rating type questions with a 5-point rating scale and open-ended questions. The questionnaire was divided into 4 parts: namely, general information about the respondents, students' opinions toward writing skills development, students' topics of interest and suggestions for the development of critical writing instructions.

The reliability coefficient of the questionnaire was 0.896 which is acceptable for social research.

Analyzing the questionnaire on investigating pre-cadets' needs for critical writing instruction: the needs analysis questionnaire for developing critical writing was analyzed by quantitative (the data from the rating scale items) and qualitative methods using a content analysis (open-ended items).

Results

This study aims to find out the needs of pre-cadets in term of their English writing to have a general understanding of the academic needs of pre-cadets or the development of their writing skills. The data were analyzed using SPSS, a statistical program for social sciences. The questionnaire items were about the teaching and learning process for the writing course. A five-point Likert scale was used: 5- extremely agree, 4- mostly agree, 3- moderately agree, 2- slightly agree, and 1- least agree. The findings were received from a total number of thirty completed questionnaires. The results of the needs analysis are presented as follows.

General Background information

All of the participants in this group were the thirty, second year class, pre-cadets at this military school. General information about the respondents are summarized in Table 1.

Table 1: Background information

Code	Percentage	Frequency (Number)
Bangkok and near by	43.3	13
Other province	17	17
1-10 years	26.7	8
More than 10 years	73.3	22
Age 17	10	3
18	43.3	13
19	30	9
20	16.7	5
Special programme	53.3	16
No special programme	46.7	14

Code	Percentage	Frequency (Number)
Go abroad	-	-
Never go abroad	100	30
Farmers	10	3
Labourers	10	3
Government / state	73.3	22
Business	6.7	2
Very good (English)	3.3	1
Good	20	6
Medium	63.3	19
Need to improve	13.3	4

Table 1 shows the background information of the participants. For participants' age, most of them were aged between seventeen and eighteen (twenty-eight of them were aged between seventeen and eighteen years old). With regard to schools, most of them (56.7 %) come from other provinces, far away from Bangkok. With regard to the special English programme, most of them (sixteen out of thirty) used to participate in the English special programme. However, none of the participants have gone abroad. Nineteen out of thirty pre-cadets reported that their English was at the 'medium level' which tended to bring certain kinds of difficulties when they wrote in English. With regard to their parents' occupations, most of their parents (73.3%) work in government sectors or state enterprises. From the survey result, most of them have been studying English for more than ten years.

Topics of interest

This part of the questionnaire showed students' topics of interest. This section from the study included twelve categories of topics. Participants rated each of the topics ranging from 1 through to 5, 1 'being not at all interesting' and 5 being 'very interesting'. The data obtained from this section are presented in Table 2.

Table 2: Topics of interest

Topic of interest	Mean	S.D.
Military custom	3.7	0.95
Military warfare	4.1	0.99
Leadership	3.96	0.88
Peace keeping operations	3.9	0.88
Sociology	3.56	1.0
Agriculture	3.13	1.04
Environment	3.76	0.89
Science and technology	4.13	0.93
Culture	3.53	1.04
Foreign affairs	4.13	0.93
Communications	4.13	0.81
Social media	4.10	0.95

Table 2 presents the descriptive statistics of each topic of interest for writing essays by thirty pre-cadets in this military school. The questionnaires with the highest mean were sciences and technology (4.13), foreign affairs (4.13), communications (4.13), military warfare (4.10) and social media (4.10) respectively. The topics about leadership and peace keeping operations revealed the medium scores with means of 3.96 (SD, 0.88) and 3.90 (SD, 0.88). The topic about agriculture had the lowest mean, (3.13). Most of the topics get a high average score, above 3.0, which shows that any of the mentioned topics are fairly interesting for pre-cadets. These topics would be interesting enough to use as the topics for writing. In regard to the IOC calculation, the experts accepted all the topics with the content validity of 0.90.

Opinions about the writing course

This part of the questionnaire consisted of twenty-three questions concerning students' opinions toward writing skills. The results of this part are presented in Table 3. The mean score for each action in this part ranges from 1 through to 5: 1 being 'disagree' and 5 being 'strongly agree'. The data obtained from this section are presented in Table 3.

Table 3: Opinions about the writing course

	Statement	Mean	S.D.
1.	You are interested in writing in relation to your daily life.	4.07	0.82
2.	You are interested in writing about military technology.	3.63	0.89
3.	You are interested in writing about military leaders.	3.67	0.92
4.	You do not always participate in language preparation before writing in English very often.	3.26	1.04
5.	You are anxious when you participate in critical English writing.	3.30	1.02
6.	You would like to have English critical writing syllabus based on exposition.	3.07	0.98
7.	You are used to practice writing exposition.	2.73	1.23
8.	You would like to practice writing exposition.	2.87	1.07
9.	You are not able to link the knowledge of grammar points to writing.	2.90	1.06
10.	You know the meaning of words, but you are not able to construct correct sentences.	3	1.2
11.	You are not able to critique.	3.30	0.98
12.	You do not understand the structures or patterns for writing English.	2.93	0.94
13.	You do not understand the process of critical writing.	3.26	1.04
14.	You cannot combine the sentences.	2.73	1.04
15.	You do not have any chance to practice writing in English very often.	3.13	1.16
16.	You think English writing is difficult.	3.10	1.15
17.	You rarely join writing activities in groups.	3.23	1.07
18.	You rarely do post-writing activities such as self-evaluating, or giving feedback.	3.5	0.77
19.	You never learned the subject ‘critical English writing’ from the former school.	2.67	1.12
20.	You are not able to think critically based on what you write.	2.80	1.03
21.	You translate Thai to English when you write.	3.83	0.79
22.	You do not know critical English writing strategies or techniques.	3.33	0.84
23.	You are not able to write in respond to what you read.	3.20	1.06

Table 3 shows the means for which the participants rated their opinion toward the English writing skill. With regard to the need for writing skill, the questionnaire with the highest mean was the writing topic of ‘daily life’ with a

mean of 4.07 (SD,0.82) and the second highest mean was translation from Thai to English with a mean of 3.8 (SD,0.79).'Never learning critical writing' had the lowest mean score. The mean of learning critical writing is 2.67 (SD, 1.12).The result from this part of the questionnaire reflects that most of the students had studied critical writing skills from their former schools, but the statement 'you used to practice writing exposition (one side argument)' received the second lowest mean score of 2.73 (SD, 1.23). It can be assumed that students can write with critique and they try to translate their ideas from Thai to English, but they did not know how to write in the exposition genre. If they know the strategies for writing exposition, this will help to familiarize them with the critical thinking and writing technique based on the genre-based approach.

For learning and teaching activities, pre-cadets rarely have chance to join writing activities in a group (μ=3.23) and they do not always participate in pre-writing activities(μ=3.26). The questionnaire data indicated that they do not understand the process of critical writing (μ=3.26) and they are anxious during English writing activities (μ=3.30). Moreover, students reported that they need individual writing feedback and sometimes want to work with peers. However, all the other sources received quite a lower average ranging from 2.67 to 2.93.

According to the study results, the majority of students still lack the ability to write with critique in particular, and the exposition genre; also they are not familiar with the process of critical writing.

Suggestions about English course development

This part of the questionnaire asked pre-cadets for their suggestions on the activities or skills that should be developed for future critical writing lesson. 46.7%percent of participants reported the need for a writing course. The same number referred to the need for practicing English writing. With regard to additional suggestions, most students (eighteen out of thirty) reported that their problems referred to vocabulary. They did not know enough words. Therefore, they cannot express themselves very well when they started writing English essays. They are able to think critically in Thai, but they cannot write in English because of their limited language ability and lack of practice. Moreover, they need to practice more to gain more confidence and most of all, they want to know the writing technique, so that they organize their ideas in English and arrange their sentences effectively.

They expected that they could apply their knowledge in class to write in English by themselves if the topics interested them. More than half of respondents stated that they could not write very well due to lack of technique, key vocabulary and the necessary language resources. A number of students complained that there are not enough writing lessons or materials that suited their needs. Pre-cadets commented that the learning environment in the school was not supportive because limitations of time. Students did not have sufficient time to practice writing before and after class due to busy schedules and time constraints (e.g. military training, school activities, etc.).

For example:

'I cannot read and write in English. I want to learn writing technique and have more time to practice'.

'My problem is lack of vocabulary, techniques or strategies and no understanding of English writing'.

'I don't have a chance to practice writing very often and my practice in the past is not effective, I need help from the teacher'.

'I need to learn more unfamiliar words or sentence level pattern and I hope to learn interesting topics that relate to daily life'.

'My problem is grammatical structure and I want to learn how to use vocabulary'.

'I cannot understand English very well and I would like to learn what I can apply in my life'.

'I want to write with peers and to do more group work tasks'.

'I wish I had a lot of time practicing writing and the main problem is time limit'.

Based on the resulted of open-ended questions, most students lacked the skills required for basic writing skills such as linguistic patterns or vocabulary. Nevertheless, they were aware of the necessity of the writing skills. Therefore, the needs of students for designing genre-based instructions are: technique, time, vocabulary, teachers' assistance, language pattern, the topic that can be applied in their lives and group work activities.

Discussion

This study revealed the opinions and suggestions for the development of the English writing course which would be useful to fulfil learners' needs and maximize their proficiency in English. The topic that received that the highest mean score is writing in relation to daily lives whereas the topic that received the lowest mean score (2.67) is ' never learned critical English writing in the former schools' However, the topic 'you are not able to write with critique' received the significant score of 3.30. This showed that they still need to continue studying critical writing although they used to learn it in the past. These results related to the fact that they do not understand the process of critical writing (3.26) and they ever participated in pre-writing activities (3.30). That is to say, they seem to acquire some critical English writing skills in their former schools, but they need to learn more about critical writing with processes and strategies that contribute to better understanding. This aspect is consistent with the previous studies by Srinon (2011) on genre-based instruction, focusing on the development of linguistic choices used by students. Specific lexcio-grammatical features are a pre-requisite for forming arguments (Halliday & Matthissen, 2006) Developing students' argumentation is related to the application of genre-based pedagogy which acknowledges the explicit teaching of genre. Writing topics play a significant role in building students' motivation. The relationship between text and context in SFL accounts for the application in the daily life which interest students. Therefore, it was considered that the introduction of genre-based pedagogy will enhance students' writing ability due to the fact that many scholars argue that it brings out positive outcomes (Nagao, 2018). Students prefer topics about daily life (4.07). It matches with Halliday's language function which refers to the representation of reality (Brown, 1994).

The following mean scores related to critical writing are just about the same. Students are not familiar with critical writing strategies (μ=3.33) and they are unable to write with critique (μ=3.30). Moreover, they do not understand the process of critical writing and they are unable to write in response to what they read (μ=3.26; μ=3.20). However, they always translate Thai to English when they write. This means that they are able to think critically in Thai, but they may not

write with critique very well in English due to their linguistic competence and their problems rooted from knowledge of the English language.

A needs analysis has been used to gather information about students and their writing problems and the curriculum developed to respond to students' greatest needs and interests. SFL material development is used to engage students actively in the writing process with particular emphasis on group work, feedback and writing strategies. The course will be very successful in helping students to acquire necessary structure, grammar, vocabulary and linguistic resources for writing exposition genre.

The pre-cadets' responses implied that the teacher needs to develop teaching methods, materials and an environment that facilitates their writing practice. The teacher should support them with vocabulary, language pattern which are important factors to enhance students' language ability.

In conclusion, the key findings revealed that the need for exposition genre existed. The participants want to take writing courses in terms of meeting their writing needs. By looking at the result of open-ended questions, we can easily see that they want to improve and practice writing. Writing practice leads to boredom if the topics or contents do not interest them.

Body of knowledge

It can conclude the research result of needs analysis for the development of a Sydney Genre-Based syllabus design for Improving Thai Pre-Cadets' critical writing on exposition texts as follows:

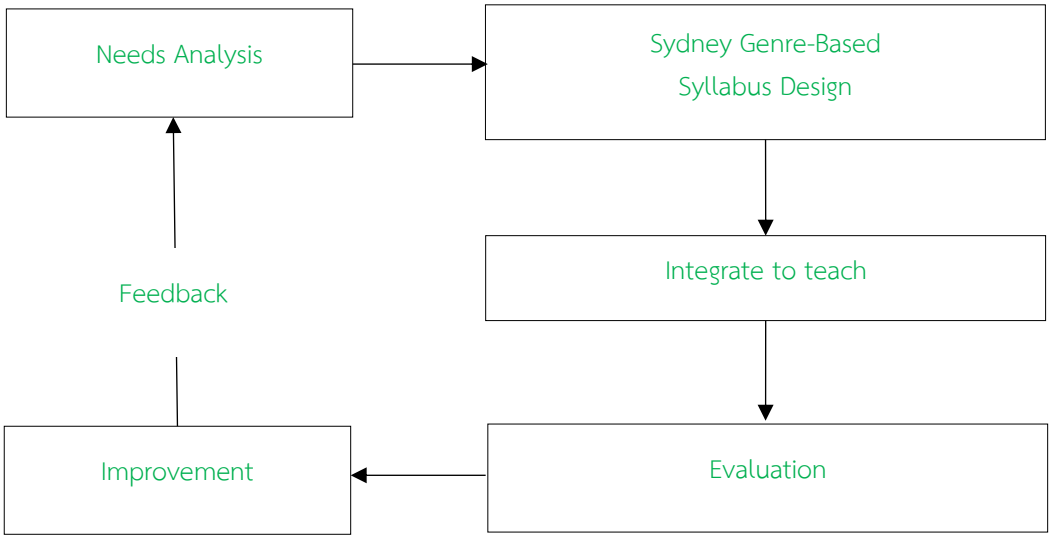

Figure 1: Body of knowledge

In the figure 1 it can explain the step as follows; a Sydney Genre-Based syllabus design begin with a needs analysis and then apply to teaching and after that evaluate the process to improving and return to first step.

Recommendations

The researcher has additional suggestions of this study as follows:

Policy Suggestion

1. A genre-based approach using effective materials which can enhance students' writing ability

2. English teaching by using a Sydney Genre-Based approach able to develop students' English writing skills as well. It should be defined it as a normal form of language teaching in all educational institutions.

3. Teaching English by analyzing students' interest subjects can improve students' English writing.

Implementation Suggestion

1. Integrating English into the military subject (writing about military lives) will benefit students for their future career and suit their needs.

2. Educational institutions should propose a teaching by using a Sydney Genre-Based approach to the Ministry of Education to designate it as a model of language teaching.

3. Educational institutions should be aware of the Sydney Genre-Based method and teaching English by focusing on the subjects that students are interesting

Further Research Suggestion

1. During further research, it should incorporate the reflections of teachers and faculty staff in the needs of an English writing course.

2. There should be research on teaching English by using the activities outside the classroom

3. There should be research on the development of a Sydney Genre-Based English language teaching process.

References

Armed Forces Academies preparatory school. (2020). *School mission*. retrieved 19 November 2020. from http://www.afaps.ac.th/index_eng.php#3.

Brown, D. H. (1994). *Principles of Language Learning and Teaching*. New York: Prentice Hall Regents.

Feez, S. (1998). *Text-based syllabus design*. Sydney: NCELTR-Macquarie University.

Nagao, A. (2017). Longitudinal study of EFL students using the systemic functional linguistics method. *International Education Studies*, 10(11), 47–62.

_____. (2018). A Genre-Based Approach to Writing Instruction in EFL Classroom Contexts. *English Language Teaching*, 11(5), 130.

Savage, W. & Storer, M. (1992). An emergent language program framework: Actively involving learners in needs analysis. *System Journal*, 20(2), 187–199.

Srinon, U. (2011). *A longitudinal study of developments in the academic writing of Thai university students in the context of a genre-based pedagogy.* (Dissertation of Doctor of Philosophy). School of Humanities, Faculties of Humanities and Social Sciences. University of Adelaide.

บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

THE ROLES IN PROMOTING DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE OF THE LECTURERS AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

อาทิตย์ ชูชัย, มนตรี รอดแก้ว, สอาด ภูนาสรณ์, พระครูสุธีวรสาร (อุธ จันทุม)
Artit Choochai, Montree Rodkaew, Saard Poonasorn, Phrakhrusuteevorasan (Auth Chantum)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
Corresponding Author E-mail: artitchoochai2528@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ 2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาเขตอีสาน และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 390 คน จากประชากร จำนวน 921 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่า t-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม และรายด้าน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามคณะ วิทยาเขตอีสาน และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทบาท; วัฒนธรรมทางการเมือง; ระบอบประชาธิปไตย

---

*Received July 7, 2021; Revised July 23, 2021; Accepted July 23, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the lecturers' roles in promoting democratic political culture, 2. To compare the lecturers' roles in promoting democratic political culture and 3. To study the suggestions for the lecturers' roles in democratic political culture promotion conducted by the quantitative method collected data from 390 samples, derived from 921 undergraduate students studying at E-sarn Campus and Mahavachiralongkornrajavidhayalaya Campus with questionnaires. Statistics used to analyze data were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, S.D. and t-test. and descriptive Analysis.

The research results revealed that the lecturers' roles in promoting democratic political culture by overall were at high level. The comparative results of the lecturers' roles in promoting democratic political culture, classified by gender both collectively and individually showed no difference between the role in promoting democratic political culture. When classified by the Faculty, E-sarn Campus and Mahavachiralongkornrajavidhayalaya Campus, by overall the lecturers' roles in democratic political culture promotion were not different.

Keywords: Role; Political Culture; Democracy

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลไกที่อยู่ในกำกับของคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อ เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาการอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2551) โดยมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีพันธกิจหลักคือ งานสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานถ่ายทอดศิลปะวัฒนะธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งเข้าใจตนเองและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ให้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ สามารถถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเสริมสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของคณาจารย์ มีเป้าหมายหลักของการศึกษารัฐศาสตร์คือการแสวงหาหนทางหรือการที่จะทำความเข้าใจ (Understanding) ถึง

ที่มาและความเป็นไปของปรากฏการณ์ต่างๆ ในทางการเมืองเพื่อที่จะหาคำอธิบายและคาดการณ์แนวโน้มของปรากฏ การณ์ดังกล่าวในอนาคตไม่ว่าจะมีการนำความรู้ด้านนี้ไปใช้เพียงใดหรือไม่และเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตามการที่จะเข้าใจปรากฏ การณ์ทางการเมืองได้อย่างชัดเจนนั้นจะต้องอาศัยวิธีการวิเคราะห์เป็นเครื่องมือสำคัญทั้งนี้เพราะการวิเคราะห์เป็นการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏ การณ์ด้วยการชี้ให้เห็นถึงระดับประเภทและทิศทางของความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ในภาวการณ์หนึ่งอันทำให้เข้าใจได้ว่าปรากฏ การณ์ทางการเมืองนั้นคืออะไรทำไมจึงเกิดขึ้นและเกิดขึ้นได้อย่างไร หรือกล่าวได้ว่านักรัฐศาสตร์จะใช้แนวทางการศึกษาวิเคราะห์มาเป็นกรอบความคิด (Conceptual Framework) สำหรับการมองขอบข่าย สาระและปัญหาของเรื่องรวมหรือปรากฏ การณ์ทางการเมืองที่เขาสนใจ (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555) ในปัจจุบันคณาจารย์ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ยังไม่มีความชัดเจนที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อนักศึกษา นักศึกษาอาจได้ความรู้เพียงบางส่วนเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในชั้นเรียน และในรายวิชา โดยขาดกิจกรรมเสริมที่สำคัญในการส่งเสริมความรู้ความสามารถของนักศึกษา เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอันดีงามให้แก่นักศึกษาเป็นพลเมืองที่ดีแก่สังคม (ชไมพร กิติ, 2562; ชลิต วงษ์สกุลและคณะ, 2562; พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา), 2563; พระมหายิ่งยศ มหามงฺคโล, 2564; พระนิคม จนฺทธมฺโม, 2563; พระมหาอัคพล ญาณธีโร, 2562)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และหาแนวทางแก้ไขปัญหาทางการเมือง เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอันดีงามให้แก่นักศึกษาเป็นพลเมืองที่ดีแก่สังคม ประเทศชาติต่อไป ซึ่งผลจากการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานและวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีเพศ และคณะแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Method) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 693 รูป/คน และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนประชากร 228 รูป/คน รวมเป็น จำนวน 921 รูป/คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 247 รูป/คน วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง 143 รูป/คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ และคณะ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 5 ประการ คือ 1) บทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย 2) บทบาทในการช่วยวางนโยบาย 3) บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 4) บทบาทในการคุ้มครองป้องกันสิทธิ และ 5) บทบาทในการตรวจสอบ จำนวน 30 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปหาค่าเฉลี่ย พร้อมกำหนดเกณฑ์การแบ่งความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบคำถามแบบปลายเปิด เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้ศึกษานำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.3 ผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบในการตอบแบบสอบถามและเข้าใจตรงประเด็น โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 5 ประการ คือ 1) บทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย 2) บทบาทในการช่วยวางนโยบาย 3) บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 4) บทบาทในการคุ้มครองป้องกันสิทธิ และ 5) บทบาทในการตรวจสอบ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคู่การบรรยายผลการศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบและทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีเพศ และคณะแตกต่างกัน ใช้สถิติ t-test

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเชิงพรรณนา

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test (Independent)

ผลการวิจัย

1. บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีระดับปฏิบัติสูงสุด คือ บทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองดี รองลงมาคือ บทบาทในการวางนโยบาย ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติประต่ำสุด คือ บทบาทในการตรวจสอบ ตามลำดับ วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีระดับปฏิบัติสูงสุด คือ บทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองดี รองลงมาคือ บทบาทในการวางนโยบาย ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติการต่ำสุด คือ บทบาทในการตรวจสอบ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ วิทยาเขตอีสาน จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม และรายด้าน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อจำแนกตามเพศ โดยภาพรวม มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ รายด้าน ด้านบทบาทในการคุ้มครองป้องกันสิทธิ มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน โดยเพศชายมีการปฏิบัติสูงกว่าเพศหญิง

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ วิทยาเขตอีสาน จำแนกตามคณะ โดยภาพรวม มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ วิทยาเขตอีสาน และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อันเนื่องมาจากนักศึกษาในแต่ละคณะ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ พิพิธกุล (2560) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน โดยรวมอยู่ ในระดับสูง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิรุธ วิโรจโน (นิลเพ็ชร) (2560) ได้ศึกษาบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ผลการวิจัย พบว่า บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อันเนื่องมาจากบทบาท หน้าที่ของคนใน

สังคมที่มีความแตกต่างกันตามตำแหน่ง อาชีพ ซึ่งนักศึกษามีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน และคณาจารย์มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ในด้านบทบาทในการตรวจสอบ และด้านบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2557) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับ การพัฒนาทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนาตามแนวนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ในมาตรา 87 ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น 2) ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือ การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถ แสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ 5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนา การเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริต และเที่ยงธรรมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะยึดพื้นฐานที่ว่าประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจได้เสมอ แม้ว่า ได้มอบอำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็นตัวแทน แล้วก็ตาม แต่ประชาชนสามารถเฝ้าดู ตรวจสอบ ควบคุมและแทรกแซง การทำ หน้าที่ของตัวแทนประชาชนได้เสมอ

2. นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานและวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ และคณะ โดยภาพรวม ได้รับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อันเนื่องมาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งสองวิทยาเขตได้รับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจากคณาจารย์ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิรุธ วิโรจโน (นิลเพ็ชร) (2560) ได้ศึกษาบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ จำแนกตามเพศ และคณะ โดยภาพรวมมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ไม่

แตกต่างกัน ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย การเข้าถึงข่าวสารทางการเมือง นักศึกษาในสถานศึกษาเดียวกันอาจจะมีความคิดเห็นหรือมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อันเนื่องมาจากคณาจารย์มีการปฏิบัติในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ทินพันธ์ นาคะตะ (2546) ได้สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนในสังคมนั้น จะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีหลักการที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เพราะยึดมั่นในความสำคัญความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคล 2) ยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญ และศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งผู้นำและประชาชนจะต้องยึดมั่นในความสำคัญ และศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและในการแสดงออกแม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดแย้งหรือคัดค้านกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม 3) เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งนี้จะต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าการแก้ปัญหานั้น ๆ กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พูดคุยถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่นในทางสร้างสรรค์และพยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในการกำหนดนโยบายของทางราชการ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น 5) มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากการปฏิบัติเช่นว่านี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม 6) มองโลกในแง่ดี สิ่งนี้นับว่ามีความจำเป็นต่อความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ไม่น้อย เพราะตามธรรมดาการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจกัน แม้จะมีความขัดแย้งกันอยู่ด้วยก็ตาม ความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนหนึ่งย่อมต้องอาศัยการมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ 7) วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปได้ในทางสร้างสรรค์ 8) ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้ เพราะผู้มีจิตใจเป็นเผด็จการจะมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขาและยึดมั่นในค่านิยมแบบดั้งเดิม รวมทั้งการมีความคิดอ่านที่ตรงกันข้ามกับจิตใจแบบประชาธิปไตยที่กล่าวมาแล้ว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากศึกษาบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์วิทยาเขตอีสาน และวิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองดี : คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ส่งเสริมให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2. บทบาทในการวางนโยบาย : คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่งเสริมและสนับสนุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

3. บทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร: คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ส่งเสริมด้วยการประชาสัมพันธ์ในการให้ ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีและการท่องเที่ยว

4. บทบาทในการคุ้มครองป้องกันสิทธิ: คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ส่งเสริมให้ความรู้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของนักศึกษาเพื่อให้มั่นใจว่าได้รับการคุ้มครองและการปฏิบัติโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน

5. บทบาทในการตรวจสอบ : คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนให้ประชาชนในการตรวจสอบ การใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรมีการวางแนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้แก่นักศึกษา

2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรตรวจสอบ กำกับ ดูแล ส่งเสริม เผยแพร่แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านบทบาทในการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองดี คณาจารย์ควรส่งเสริมให้นักศึกษาให้มีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นเพื่อการตัดสินใจหรือการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

2. ด้านบทบาทในการวางนโยบาย คณาจารย์ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาให้มีความพร้อมทั้งด้านงบประมาณ เพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษา

3. ด้านบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร คณาจารย์ควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ในการวางแนวทางสนับสนุนงบประมาณให้กับชมรม เพื่อให้มีศักยภาพในการส่งเสริมประชาธิปไตย

4. ด้านบทบาทในการคุ้มครองป้องกันสิทธิ คณาจารย์ควรส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการออกตรวจตราพื้นที่รับผิดชอบในการคุ้มครองป้องกันสิทธิของชุมชน

5. ด้านบทบาทในการตรวจสอบ คณาจารย์ควรส่งเสริมในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทในการตรวจสอบ เช่น การศึกษาการรับรู้บทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมและตรวจสอบการบริงานขององค์กรต่าง ๆ และควรส่งเสริมให้ความรู้และสนับสนุนในการตรวจสอบสอบสวนจับกุมผู้กระทำผิดทางการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เชิงคุณภาพแบบเจาะลึก เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

2. ควรศึกษาบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น เป็นการศึกษาเชิงปริมาน และคุณภาพ

3. ควรศึกษาบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในส่วนกลาง และในแต่ละวิทยาเขต

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ พิพิธกุล. (2560). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 647-657.

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2555). *แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์.* สืบค้น 22 มีนาคม 2563, จาก http://www.pol.ru.ac.th/index.php/component/content/2012

ชไมพร กิติ. (2562). พุทธธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 46-52.

ชลิต วงษ์สกุลและคณะ. (2562). การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 1-9.

ทินพันธ์ นาคะตะ. (2546). *วิถีชีวิตไทย : วัฒนธรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่.* กรุงเทพฯ: สหายบล็อกการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จำกัด.

พระนิคม จนฺทธมฺโม. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวธรรมาธิปไตยในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(1), 58-79.

พระมหายิ่งยศ มหามงฺคโล. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบธรรมาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 4(1), 65-73.

พระมหาวิรุธ วิโรจโน (นิลเพ็ชร). (2560). บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 40(4), 73-85.

พระมหาอัคพล ญาณธีโร. (2562). การบริหารงานตามหลักธรรมาธิปไตยขององค์การบริหารส่วนตำบลดูน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 2(1), 54-62.

พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา). (2563). การเมืองภาคพลเมือง: การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(2), 67-72.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา.* กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2551). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: การพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

THE REPRESENTATION OF THE "CHANGING PRAYER" PROPOSED TO CHAW PHO SRINAKHON TAO OF THUNG KULA RONGHAI AFTER 1957-PRESENT*

ความเปลี่ยนแปลง "คำขอ" ต่อเจ้าพ่อศรีนครเตา ในอาณาบริเวณพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ในช่วงหลังปี 2500–ปัจจุบัน

Narawit Daorueang
นราวิทย์ ดาวเรือง
Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
E-mail: Narawit131976@gmail.com

Abstract

The article aimed to reveal the changing representation of the "prayer" the local community people in "Thung Kula Ronghai" proposed to the ritual ghost of "Chaw Pho Srinakhon Tao" from the periods of 1957 to 2017.C.E. Therefore, the prayer represented the submission of the sacred power of Chaw Pho Srinakhon Tao and revealed the people's hidden complex hope. Hopes and wishes of the people and community were reflected through the prayer they pronounced in front of Chaw Pho Srinakhon Tao. Those were prayers made before 1957 that emphasized the success in agricultural products. Some aspects of prayers, such as prayer on sufficient rain in the rainy season that will bring prosperity in agriculture and the ecosystem as a whole, and the prayer for peace, safety and happiness of the community. The individual prayer mostly focused on the wellness of health, family, pet, and the lost belongings. However, after 1957, when a government has developed a social-economy structure such as transportation, education, healthcare, and infrastructures, the prayers proposing to the ritual ghost of "Chaw Pho Srinakhon Tao have been changed due to the improvement of those changing social-economy structures.

Keywords: Prayer; Thung Kula Ronghai; Chaw Pho Srinakhon Tao

---

*Received July 7, 2021; Revised July 20, 2021; Accepted July 20, 2021

บทคัดย่อ

หมุดหมายของบทความต้องการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของ “คำขอ” ที่ชุมชนท้องถิ่นในอาณาบริเวณพื้นที่ “ทุ่งกุลาร้องไห้”ปฏิบัติต่อ “เจ้าพ่อศรีนครเตา” ตั้งแต่ปี 2500-2560 “คำขอ” จึงมิใช่เพียง คำกล่าวที่แสดงถึงความผูกพันธ์และการสยบยอมต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อศรีนครเตาเท่านั้น ทว่ายังมีความซับซ้อนที่ฝังแฝงไปด้วยความหวัง ความปรารถนาของชุมชนและผู้คนในอาณาบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ขณะที่เปล่งวาจาออกไป ผลการศึกษาพบว่าคำขอก่อนปี 2500 เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตของสังคมชาวนาเป็นสำคัญ เช่น ขอให้ฝนตกตามฤดูกาลซึ่งนำมาสู่ความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตทางการเกษตรและห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศวิทยาทางเศรษฐกิจ ขอความปลอดภัยและความสงบสุขให้เกิดแก่ชุมชน ขณะเดียวกันคำขอในระดับปัจเจกบุคคลให้ความสำคัญกับระบบสุขภาพตนเอง ครอบครัวและสัตว์เลี้ยงรวมทั้งเรื่องทรัพย์สินที่สูญหาย เป็นต้น อย่างไรก็ดีหลังปี 2500 เมื่อรัฐส่วนกลางเข้ามาดำเนินการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคม การศึกษา การสาธารณะสุขและสาธารณูปโภคอื่นๆ ทำให้ “คำขอ”ต่อเจ้าพ่อ ศรีนครเตาแปรเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมอย่างซับซ้อน

คำสำคัญ: คำขอ; ทุ่งกุลาร้องไห้; เจ้าพ่อศรีนครเตา

Introduction

“just pronounce the “prayer”, you have half success.”

(Swameechai, 2018).

“Prayer” is considered a superstitious belief which agricultural communities of Isan people have been practiced in a region. This practice is to propose the prayer to the ritual ghosts and superstitious power to rescue the prayers in specific ways. The traditional practice has been reflected respect and the submissive role of the prayers. On the other hand, it shows the power of negotiation between human and ritual ghosts and superstitious power. After their prayer became true, the prayers would hold the ritual ceremony paying respect to them in return. (Eowsriwong, 2015).

Like other agricultural communities in Isan, Thung Kula Ronghai is where the belief and respect of a ritual ghost of Chaw Pho Srinakhon Tao has been embedded. It can be seen from the existing pieces of evidence such as a shrine, a monument built near the community’s reservoir, and a ritual ceremony of offering Budphree in every the 3rd and the 6th months of a lunar year. Besides the ceremony, some communities like Ban Muang Tao, Ban Muang Suae, Ban Nong

Kok-Nong Yao, Phayakaphoompisai District, Mahasarakham Province would hold an annual ceremony to celebrate and pay respect to Chaw Pho Srinakhon Tao.

Methodology and Analytical Framework

This study employed the frame thought of Kitiarsa (2014) in "New Isan Way" as an analytical framework. The analytical is divided into two phases: Old Isan and New Isan. Old Isan refers to the period before 1957, the socio-economic aspect of Isan is portrayed as sufficiency economic (Natsupha, 1998) The study also adopted the study of Attachak Satayanuruk, "The changing remote area in the context of Thai democracy" as a part of the analysis. The study has mentioned the analysis of the changing prayer within the concept of "hope and preference" of the farmer society and the changing representation of Isan's socio-economic. (Satayanuruk, 2015).

The Dynamic Description of Knowledge and a Myth of Chaw Pho Srinakhon Tao in Thung Kula Ronghai

Before 1975, the story of Chaw Pho Srinakhon Tao was recorded in a "The chronicle of Surin Province" in the study of Sawannatat (2010) and "The Isan history" in the study of Wiphakphotchanakit (2014). and "The Isan history from 1779-1945" in the study of Theerasasawat (2014). The significance of Chaw Pho Srinakhon Tao was described as a Kui ethnic group (Suay) who moved and settled down in Khamen Phadong (the area of Surin and Sri Saket Province). Chaw Pho Srinakhon Tao was an ordinary man who had a special ability in catching the King's white elephant that escaped from Ayuthaya, and returned it to the King Ekathat. From this incident, he was appointed as a high official ranking.

In 1971, amulet coins of Chaw Pho Srinakhon Tao were produced for those who believed in his ritual power. The first selection of coins was named as "Chaw Pho Srinakhon Tao Thao ther Chaw Muang Rathanaburi". After 17 years, the coins of "Phuta Srinakhon Tao Tho Ter" were found again in Phayakaphoomisai District, Mahasarakham Province. (The Culture Council of Rathanaburi district, Surin province). After 1975, the story of Chaw Pho Srinakhon Tao has been extensively acknowledged, especially in Ratanaburi District and Surin Province. The publication was a token for guests who attended the funeral of monk Mongkhonratanachai.

A study of Amawasri Thianthaworn on Chaw Pho Srinakhon Tao: Role and significance of ritual ghost belief in the northeast (a case study of Mung Tao village, Phayakaphoomisai district, Mahasarakham province) of Thailand, the study presented a belief system of the ritual ghosts and Chaw Pho Srinakhon Tao was considered the highest-ranked among 16 ritual ghosts in the area. Chaw Pho Srinakhon Tao also played another role as a ritual ghost who was a protector of a community, (Thianthaworn, 1989). According to the dissertation of Prasopsuk Lithidej, "The adaptation of farmer community in **Thung Kula Ronghai**," the role of Chaw Pho Srinakon Tao has been upgrade from ancestor's ritual spirit to the respectful ritual spirit of the communities where covered Ban Non Bo, Ban Nong Hee, Ban Phachat, and Ban Kawnoi, however, his central secrete role was in Ban Mung Tao. Those communities will hold yearly ceremony to feed and pay respect to the ritual ghost in every February, March, and May (Litthidej, 2007).

After 2007, most studies have related to the belief in Chaw Pho Srinakhon Tao were given a new meaning of cultural capital. It acts as a tool to reunite the community for development. "Culture community" is an approach which emphasizes on community. The approach is being used among developers (NGO) e.g. Priest Niphon Thainwihan, Bumrung Bunbanya, Apichat Thingyu, Dr. Seree Phongphit, including academia like Yot Sombat, Anan Kanchanphan, etc.(see more in Natsupha, 1998; Mukdawijitra, 2005).

The approach of "Culture community" used in the studies of Chaw Pho Srinakhon Tao started in 2007 in the project of "Local history of Thung Kula Ronghai." The belief of the ritual ghost is employed as a conceptual tool in community development. The belief is used to recall a collective memory of the whole community. In addition, myths as well as the ritual ceremonies help to reunite a relationship of people within the community. These ritual ceremonies held by the community have become an invented tradition which represents the particular community (Hobsbawm, Eric, & Terence Ranger, 1983). Therefore, the invented tradition has become the leading platform to drive the tourism industry in the community. (Wasantasenanon et al., 2009; Kamon et al., 2009; Kenyotha et al., 2008)

The studies of Chaw Pho Srinakhon Tao were reproduced in a study of "The cultural hero" (Songsiri, 2014). The study presented a definition of the ritual

ghost as the cultural hero. A study of Duangwiset has employed the approach of knowledge and power to explain the relationship between human society and a superstitious power in Thung Kula Ronghai (Duangwiset, 2017). Additionally, a study of "Myth of Thung Kula Ronghai: ecological narrative and socio-cultural power negotiation" revealed an analysis of the use of myth as a tool for changing socio-cultural power negotiation in Thung Kula Ronghai; the negotiation in terms of Buddhism, capitalism, tourism industry, a flux of development and a government authority (Munmanee, 2017).

Although the studies related to Chaw Pho Srinakhon Tao were seen as static work and reproduction. In the study, myth and knowledge on prayer and Chaw Pho Srinakhon Tao have been narrated through the text, attempting to present something different from the previous studies by proposing the new meaning of the prayer, which is dynamic, influenced by the changing socio-economic situation.

The Reflection of the Socio-economic Situation through the Prayer of Chaw Pho Srinakhon Tao (before 1975)

Thung Kula Ronghai covers some parts of 5 provinces of the northeast Thailand (2.1 million rai or 830,274.0817 acres) i.e., Mahasarakham, Roi-Et, Surin, Srisaket, and Yasothon. Trackback in history about 300 years, this area was a settlement of a group of Loa people from Champasak. The first settlement was placed in Rio-Et province in Ban Thung, Suwanaphum district. Later on, more groups of people moved in, which expanded the community. The groups had blended well and shared a common belief in superstition i.e., ritual ghost and Hindu Brahman.

As mentioned earlier, the belief in ritual ghosts as a superstitious power has a crucial role in determining the community's characteristics. Suriya Samutthakup argued that due to a failure of a living (agriculture and healthcare), the belief in ritual ghost seems to be the last hope of people as it is reflected through their prayer (Samutthakup, 1997). Prayer is also seen as a form of relationship between human and a superstitious power, in which they strongly believe that this power could overcome every humans' problems. Therefore, the

prayer has been played a significant impact to the socio-cultural context of human society (Ramittanon, 2002).

1. The "Prayer" to Chaw Pho Srinakhon Tao in the Individual Level

Naturally, the locals faced various problems in their daily lives. The crisis emerged daily e.g., agriculture, cattle, sickness, and other businesses, physically and mentally impacted the individuals. Srisak Vallipodom concluded that the belief in ritual ghosts and superstition has long been practiced in Thai culture. It has become a socio-psychology impact in the individuals (Vallipodom, 2014). Therefore, the prayer in the individual levels can be divided into the following explanation.

1.1 Sickness and accident strongly impacted a metal stage of people in the family. The fear of losing beloved ones as well as laborers in farming is a major concern. Primary care relies on herbs and local healers, spiritual healers and spiritual dancing, and later on, the modern medication in the hospital is also applied. If the patient is not getting better, then the prayer to Chaw Pho Srinakhon Tao will be made respectively. For example, in a case of Thongda Phongnongphok, a patient with chronic disease who received treatment at Phayakaphoomisai hospital, a doctor diagnosed that he had Valvular Heart Disease. He received medicine but his symptom still worse, and could not work in a farm. After that, his family bought him to the shrine of Chaw Pho Srinakhon Tao to make a prayer. Fortunately, later on he got better from the sickness and was back to work on a farm. The locals believed this incident was sacred power of the ritual ghost (Thianthawon, 1992).

1.2 The journey of cattle trading could take many days and the major concern was about a robbery and business success. The prayer was held in order to avoid harmful incidents that may occur during the traveling. Ken Phonsena, a cattle merchant at Ban Muang Tao, traveled with a group of 5-10 people and his cattle to Surin Province. Before starting the journey, he prayed to Chaw Pho Srinakhon Tao to protect him and his group from harmful incidents like robbery and evil spirit; *"May you (the ritual ghost) be with us the whole trip and blessed us for business success",* which Ken and his group were successful. (Phonsena, 2018).

1.3 Household production is one proposing in the prayer**.** Before planning season starts, the prayer will be made to the ritual ghost**.** The ritual ceremony to Chaw Pho Srinakhon Tao and Phi Ta Hayek (a ghost who protect rice field) is an essential practice in the community. People believe these ritual ghosts would help protect their rice fields and agricultural products. The prayer also includes the fertility of their agricultural products as it is explained in the statement *"Too much agricultural production could be a hard work, so modest production was good enough"* (Kenyotha, 2008). But soon after the arrival of a railway building in Surin Province in 1926 and Khon Kaean Province in 1932, respectively, hence, agricultural society was replaced by to trading, and this impacted to the changing prayer from the sufficient production for a household to an actual business focusing the increasing production and profit. *"...May this year brings us fertile cultivation and without damage from animals. After making a wish, they pour water to the ground to pay respect to Earth spirit"* (Phusongchan, 2003).

1.4 Robbery was a common incident in Thung Kula Rongai. In the old day, this area was considered a trading route of Isan where people from different provinces used to commute. The robbers brought cattle to sell to Nai Hoy (cattle trader) (Sawaderum Interview, 5 September 2020). Due to limited police staff and frequent robbery occurred, the prayer was made to the ritual ghost *"... Chaw Pho Srinakhon Tao, please help us to find our lost cattle from the robbery, if we could find them, we would offer the feeding ceremony to you"* (Triwiset, 2020). On the other hand, this similar prayer was made by the robbers as well. They prayed to the ritual ghost to help them a successful robbery. Such as in the case of Suae Phan, he and his gang were planning to rob Ban Ta Yok. By accident, the locals saw him prayer to the ritual ghost in a ceremony for a successful robbery. Then, the locals informed the village head to be prepared for the incident. There was a fight by shooting, but finally, the robbers had escaped into the wood. (Phosongchan, 2003).

The Changing Social-economy Context in Thung Kula Ronghai (after 1957-2017)

The development in Isan was an emphasis on the government of Sarit Thanarat. The five-year plan (1962-1966) stressed the infrastructure development-commutating routes, irrigation, dam, electricity and agricultural research center, etc. The budget of 19.4 billion baht was spent on the development in Isans' Provinces, especially Khon Kaen Province.

The Thai government started develop Thung Kula Ronghai in 1954. The area was surveyed by a group of the house of representatives of Roi-Et, Niwat Phoonsri Srisuworanun and administrator, Khun Prachinburi (Chalut Singpraset). This survey had led to an agreement to allocate empty land to the citizen and a number of the budget for the surveying of Thung Kula Ronghai from the government was employed. (Srisuvoranan,1969).

The development of Thung Kula Ronghai under the project of "Allocate budget to the rural area" during the government of MR Kukrit Pramoj in 1975 helped improve the economy of the area because it enhanced the employment of local laborers. It also changed the way of thinking of the locals who used to be generous to money minded, and where the money came to change the relationship of the community's behavior.

In the 8th National economic and social development plan (1997-2001), Thung Kula Ronghai was set as the new economy area of southern Isan. A particular type of rice "Mali 105" was introduced to the site as it claimed that that the rice suited well with a specific soil in Thung Kula Ronghai (Lao An, 2010). This led to a government project of "Big rice farming demonstration" (Wongthet, 2003). in which aiming to enhance local farmers to grow this particular type of rice instead of local rice.

During 1980-1982, the government had enhanced the Jusmin rice plantation in Thung Kula Ronghai. Thus, many locals attempted to occupy the area of the wetland forest, which belonged to the public, and changed it into the rice field. (Khangkhai in Lao-an,2010). This change had destroyed the ecosystem of the area *"The deforestation in the community was a result of the increasing need of more land for rice plantation. It consequently decreased the number of natural food in the forest.* (Saenggnam, 2019)

In 1997, the government had enhanced the Eucalyptus plantation in the area as it was claimed as an economic plant. The first plantation of Eucalyptus was in Kaset Wisai and Suwannaphum District of Roi-Et province. Then the plantation was expanded all over Thung Kula Rongai. Many farmers stopped doing rice plantation and do Eucalyptus instead (Kenyotha, 2008). In the old days, Thung Kula Ronghai was known as one of the driest areas in Thailand, but the area had changed due to the plantation projects in producing the best quality of Jasmin rice.

The development supported by the government through the national economic and social development plan has changed the area of Thung Kula Rongai. More technology in the production, such as dams, cannals, irrigation, and commutation routes, was employed. The knowledge concerning rice and Eucalyptus growing earned from the government had changed farmer society to the new system- capitalism. Suriya Smutthakup explained that the farmers had no longer relied on natural resources, and they were utterly pushed into the capitalist regime by government reinforcement. (Smutthakup, 1995). The communities of Thung Kula Ronghai are facing the changing socio-political economy setting. It can be desperate for them to need moral support from what they believed in Chaw Pho Srinakhon Tao. However, the prayer proposing to the ritual ghost has been changing due to the changing socio-political economy setting.

The Changing Prayer to Chaw Pho Srinakhon Tao (after 1975-2017)

Firstly, the farmer society was seen as inferior, lacking good opportunity in life, and no economic security. Thus, Isan people have a solid passion for escaping from farmer society and poverty. There was a reflection in wording *"life will be good if your children can get a job as civil servant (working for government).* Working for the government, they and their family can access

many social welfares. (Wasantasenanon, 2018). From 1950s there were a lot of educational institutes for higher-level certificates and bachelor's degrees, such as Technical College (1950), Agriculture College, and Vocational College (1992). Additionally, Eight Teacher colleges were established in many provinces. The emerging of educational institutions was a significant inspiration for Isan people to upgrade their quality of life. Therefore, the prayer was changing

concerning the success of education at a higher level. At that time, a career as a teacher was competitive and given high recognition. There was a word *"It is bloody hard to be able to become a teacher"* Therefore, the prayer was modified to connect the need at the time- all parents wanted their children to pass the test and acquire a teacher position. Charoensri Chinnarat proposed a prayer to the ritual ghost that *"I pray to Chaw Pho Srinakhon Tao to help my child to pass the test and acquire a teacher position so that I would offer you a pig's head and fruits"* (Chinnarat, 2017).The Darawan also proposed to the ritual ghost for their daughter's success in the test, so that they would offer food, fruits, and sweets to express their thankfulness (Darawan, 2017).

Secondly, since new communication routes built in Isan, especially the Mitraphap road from Nakhon Ratchasima to Nongkhai, supported economic activity, i.e., transportation of agricultural products. There was more convenient traveling across Thung Kula Ronghai, so that laborers from paddy farm could transform themselves as labor in downtown. (see more in Theerasasawat and Wayuphak, 1995, p. 112-119). In the case of Ban Muang Tao, Phayakaphoomisai District, Mahasarakham Province, since 1975, the laborers from paddy farm had become labors in other places, sometimes, they could travel far down south to Chumphon province (Patsirimongkhon,2018). Phaijit Wasantasenanon said that *"the locals began to work in Bangkok in 1962, they earned money from working in Bangkok, and they looked handsome and beautiful. They came back home and persuaded their relatives to work in Bangkok like them. Another group who traveled to Bangkok was kids from rich families. They went to study in Bangkok. In 1967, more locals traveled to Bangkok"* (Wasantasenanon, 2018).

Thirdly, since 1995 there were elections for members of the Local Administration to work for the community. Consequently, "the prayer" to the ritual ghost at that time related to success in the election. For example, there was a group that won the local election in Ban Muang Suae, Phayakaphoomisai district, Mahasarakham province, so they had built the monument of Chaw Pho Srinakhon Tao in 2021 in the public park of the community so-called "Non Tama", and holding anal celebration (Yothachan, 2018). Another example of in 2000, Somphong Asakit proposed prayer to a ritual ghost and promised to offer pig's head and deserts if they could win the local election. When he won the election,

he offered what he had promised to the ritual ghost at the Monument of Chaw Pho Srinakhon Tao (Asakit, 2018).

Lastly, in 1927 the arrival of the community's sanitarium supported by the government had upgraded life's quality of locals residing in Thung Kula Ronghai (see more in Phueksom, 2009). This incident had been reflected through the prayer, in which there were fever prays related to a health concern. So there was a statement, "After 1929, the community's sanitarium could help improve the health condition of the community. Therefore, most prayer focused on three main issues: 1) fertility in agriculture, 2) no sickness and robbery and 3) happiness and good luck charm" (Wasantasenanon, 2018).

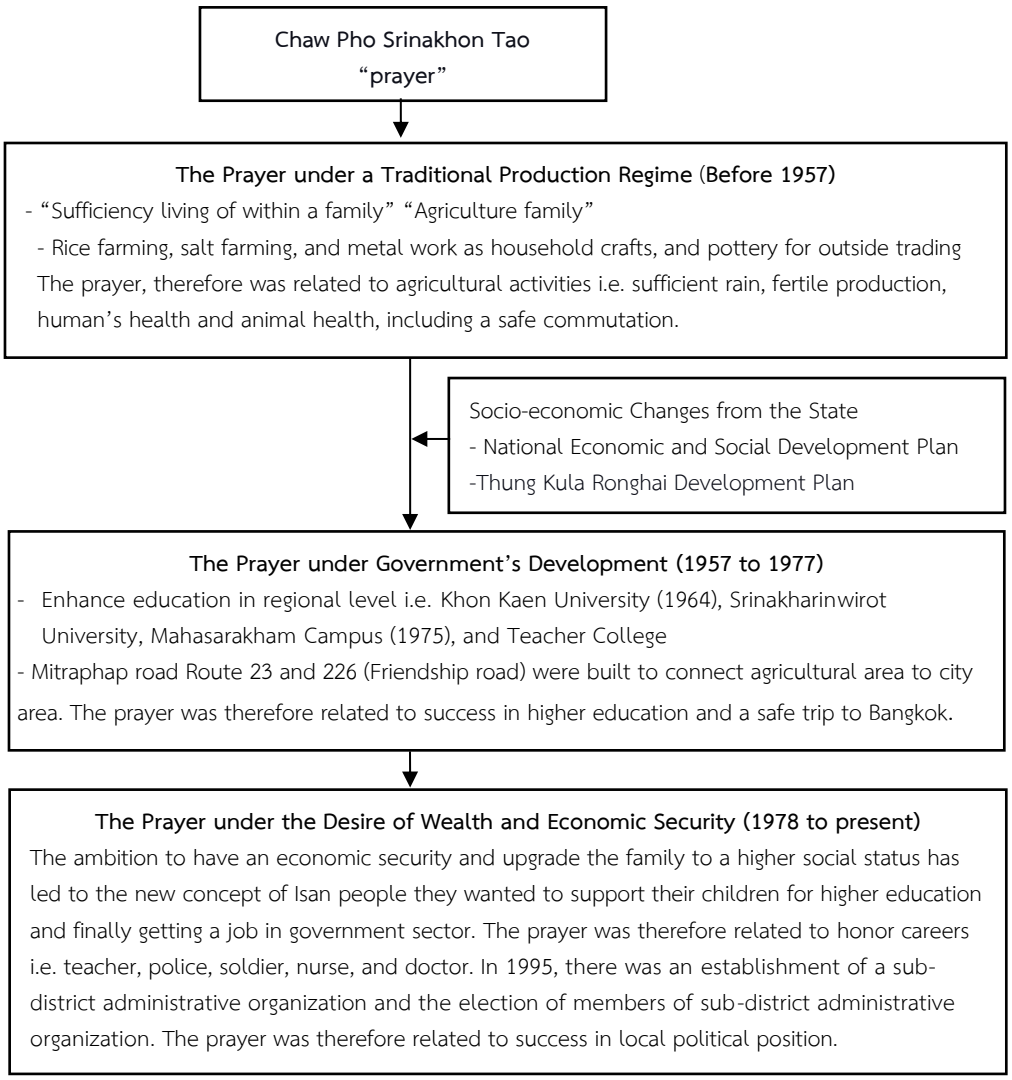

Conclusion

The existence of Chaw Pho Srinakhon Tao as mentioned earlier has varied characteristics in different communities. The prayer purposed to the ritual ghost is a significant representation of its superstitious power. Prayer in the old days was related to the fertility of agricultural products, peace, and happiness of the community. And later on, in 1957, the prayer was involved in success in an individual level- security in wealth, education, career, and luck to upgrade one's socio-economy status. *Pokpong Chanwith* mentioned that "Animism in Thailand has unclear orthodox and definition, it can be varied by a changing social context. Some ritual ghosts have no role and finally became extinct, on the other hand, some ritual ghosts have become in power again, or some are back with their changing role, for example, its role has been changed from social lever to individuals" (*Chanwith*, 2011).

References

Asakit, S. (2018, 6 March). Muang tao village. [Interview].

Chanwith, P. (2011). *Lecture of 60th Anniversary of Department of Economics Thammasat*. Bangkok: Open books.

Chinnarat, C (2017, 6 March). Muang tao village. [Interview].

Darawan, S. (2017, 6 March). Muang tao village. [Interview].

Duangwiset, N. (2017). Anthropological concept in the studies of Secret Belief in Thailand. *Journal in Humanities and Social Science Burapha University*, 25(47), p. 179.

Eowsriwong, N. (2015, 25 September). Ancestors' ghost. *Weekly Matichon.* p. 36-37.

Hobsbawm, E. & Terence R. (ed). (1983). *The Invention of Tradition.* Cambridge : Cambridge University, Press.

Kamon, B. (2009). *The Study of the Legend of Chaw Pho Srinakhon Tao and thesustainable development of Ban Munang Tao, Phayakaphoomisai district, Mahasarakham province* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund.

Kenyotha, N. (2008). *The Unity of diverse ethnic groups: a case study of Phaikha, Chomphonburi District, Surin province*. (Research report) . Bangkok: Thailand Research Fund.

Kitiarsa, P. (2014). *New way of isan*. Bangkok: Wiphasa.

Lao-an, T. (2010). *The Changing economy of Isan's farmer society from 1959-2007, a case study at Ban Kukasing, Roi Et Province.* (Master dissertation). Chiang Mai: Chiang Mai University, p.61

Litthidej, P. (2007). *The Adaptation of Farmer Community at Thung Kula Ronghai. Mahasarakham* (Doctoral dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University.

Mukdawijitra, Y. (2005). *The Reading of "Community Culture": Rhetorical and Political ethnic*. Bangkok: Fadiawkan.

Munmanee, S. (2017). *The Legend of Thung Kula Ronghai: Narrative in eco conceptand social space, Mahasarakham*: (Master dissertation). Mahasarakham: Mahasarakham University.

Natsupha, C. (1998). *Theory of Farmer's economy*. Bangkok: Withi That.

Patsirimongkhon, T. (2018, 7 March). Muang tao village. [Interview].

Phonsena, K. (2018, 6 March). Muang tao village. [Interview].

Phueksom, T. (2009). *Local Healthcare: history and memory*. Bangkok: Chronicle Office and the Museum of Thai healthcare, Research Center of Society and Health,Ministry of Healthcare.

Phusongchan, D. (2003). *History of Thung Kula Ronghai* (2nd ed) . Bangkok: Matichon.

Ramitanon, C. (2002). *Phi Chaw Naj.* (2nd ed). Chiang Mai: Ming Muang.

Samutthakup, S. (1995). *Gravel- Stone- Soil-Sand: State, Capitalism and Isan farmers in the Globalization*. Nakhon Ratchasima: Suranaree University of Technology.

Samutthakup, S. (1997). *Thai way of thinking: Phi Fa ceremony in Nakhon Ratchasima*. Nakhon Ratchasima: Somboon Printing.

Satayanuruk, A. (2015). *The changing remote area in the context of Thai democracy: Democracy on the move*. Bangkok: Office of Thai Research Fund.

Sawameechai, S. (2018, 12 May). Phaikha villager. [Interview].

Sawannatat, B. (2010). *Chronicles of Surin province* (2nd ed). Surin: Rungthanakiet Printing.

Seangngam, T. (2019, 6 March). Kukasing villager. [Interview].

Songsiri, W. (2014). *Cultural Leader* (2nd ed). Bangkok: Lek Praphaiwiriyaphan Foundation.

Srisuvoranan, N. (1969). *History of Thai Laos- Isan*. Bangkok: Mitnara Pringting.

Swatdirum, T. (2020, 5 September). Phaikha villager. [Interview].

Theerasasawat, S. & Wayuphak, C. (1995). *Role of Japanese vehicles in isan's economy transformation after the World War II*. Khonkaen: Research report of Khonkaen University.

Theerasasawat, S. (2014). *History of Isan 2322-2488* vol.1. Khonkaen: Klang Nanawithaya.

Thianthaworn, A. (1989). *Chaw Pho Srinakhon Tao: Role and significance of Ritual Ghosts in Northeast of Thailand, a case study at Ban Muang Tao, Phayakaphoomisai district, Mahasarakham province*. (Master dissertation). Bangkok: Silapakhon University.

Triwiset, L. (2020, 5 September). Kukasing villager. [Interview].

Vallipodom, S. (2014). *Local history operations*. Bangkok: Lek - Praphaiwiriyaphan Foundation.

Wiphakphotchanakit, T. (2014). *History of Isan* (5th ed.). Bangkok: Samlada.

Wongthet, S. (2003). *"Thung Kula, the Kingdom of Salt in 1957" from the primitive to the Rice security*. Bangkok: Matichon.

Yothachan, A. (2018, 8 March). Nongkok-Nongyang villager. [Interview].

การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร*

APPLICATION OF SANGKHAHAWATTHUDHAM WITH CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

เสกสรร มนทิราภา
Seksan Monthirapha
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
E-mail: Seksan1301@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นการสงเคราะห์กันในสังคม เป็นธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจคนและประสานให้เกิดความรัก ความสามัคคีในสังคม ด้วยการให้ แบ่งปัน สิ่งของ ความรู้ วาจาไพเราะ ไม่บิดเบือนข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์ เสียสละ ตลอดจนความเสมอต้นเสมอปลาย เสมอภาค ยุติธรรม กับ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการช่วยเหลือสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) หรือ CSR ซึ่งเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการนิยมอย่างกว้างขวาง องค์กรที่ดำเนินธุรกิจมิต้องการเพียงผลกำไรเพียงอย่างเดียว ยังคงต้องคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม CSR มีขอบเขตที่นอกเหนือจากการบริจาคหรือการให้อย่างที่คุ้นเคยกัน ยังมีขอบเขตในด้านการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า การดูผลกระทบของสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ เกิดการดำเนินการที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งผลดีต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร

คำสำคัญ: สังคหวัตถุธรรม; ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This academic article aimed to present the principles of Savghahavatthudhamma which is a principle of support in society. It is fair to use to hold the hearts of people and harmonize them to love to be harmonious society by sharing articles, knowledge, good words, not distorting information support perform sacrifice as well as inequality, equality and justice with the community, society and the nation. By helping or being responsible for the society, the business organizations return the responsibility to society which is called

*Received May 25, 2021; Revised July 6, 2021; Accepted July 6, 2021

“Corporate Social Responsibility” or CSR, which is international concept that has been widely popular. Business organizations do not need only profit, still need to take into account the various impacts on stakeholders, communities, society and environment. CSR has scope beyond the common donation or giving. There is still a scope in terms of the worthwhile use of resources. When virtuous look at the impacts of the environment ethics and code of conduct and actions were taken, they will collectively strengthen competitiveness and benefit conducive to the sustainable development of the organization.

Keywords: Savghahavatthudhamma; Corporate Social Responsibility; Sustainable Development

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในช่วงของการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ปี พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ยั่งยืน (สำนักงานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) โดยในการพัฒนาประเทศนั้นมีความความจำเป็นที่ต้องใช้ทรัพยากรในด้านต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยภาคเอกชนมีส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศ

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) หรือ CSR เป็นสิ่งที่องค์ทั่วโลกให้ความสนใจมากขึ้นในปัจจุบัน เพราะเข้าใจดีว่าการจะเป็นองค์กรธุรกิจที่ดีประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคตนั้น การทำกำไรสูงสุดอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ เราต้องเรียนรู้ที่จะทำสิ่งดีๆ เพื่อตอบแทนสังคมด้วย (เอสซีจี, 2553) ซึ่งหมายถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เช่น พนักงาน ผู้บริหารในองค์กร คู่ค้า ตลอดจนชุมชน สังคม และประเทศชาติ แต่ละองค์กรอาจมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ของความเชื่อ มุมมอง และการกระทำ บางองค์กรอาจมอง CSR เป็นเพียงการคืนกำไรสู่สังคมในฐานะพลเมืองดี แต่บางแห่งกลับมองว่า CSR เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กรที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเสริมให้ CSR มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ด้วยการนำเอาหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย การให้ทาน วาจาไพเราะ เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ เสมอต้นเสมอปลาย ยุติธรรม และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

นับจากศตวรรษที่ 1990s เป็นต้นมา แนวคิดว่าด้วย “ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ” (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง คงปฏิเสธไม่ได้ว่าแรงกดดันจากผลกระทบด้านลบอันเนื่องมากจากการพัฒนาตามแนวทางทางทุนนิยมที่ผ่านมา ได้ทำให้ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้รับการยอมรับมากขึ้นอย่างกว้างขวาง (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561)

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

หากพิจารณาแยกเป็นรายคำศัพท์ คำว่า Corporate มุ่งหมายถึงกิจการที่ดำเนินไปเพื่อแสวงหาผลกำไร (หมายรวมถึงองค์กรประเภทอื่นได้ด้วย) ส่วนคำว่า Social ในที่นี้ มุ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีวิถีร่วมกันทั้งโดยธรรมชาติหรือโดยเจตนา รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รายรอบประกอบ และคำว่า Responsibility มุ่งหมายถึงการยอมรับทั้งผลที่ไม่ดีและผลที่ดีในกิจการที่ได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของกิจการนั้นๆ ตลอดจนการรับภาระหรือเป็นธุระดำเนินการป้องกันและปรับปรุงแก้ไขผลที่ไม่ดี รวมถึงการสร้างสรรค์และบำรุงรักษาผลที่ดีซึ่งส่งกระทบไปยังผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ โดยความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้มีนักวิชาการและสถาบันต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใสและยุติธรรม มีความตระหนักถึงผลกระทบทางลบต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพร้อมจะแก้ไขเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว กับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการให้ เกิดการดำเนินกิจการเป็นการสร้างความสำเร็จและประโยชน์สุข อีกทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทุกเวทีการค้า ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความยั่งยืนของกิจการ ผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ไทย (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute : CSRI) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2555)

The World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาอย่างต่อเนื่องของบริษัทในการดำเนินธุรกิจโดยใช้พื้นฐานของจริยธรรมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปพร้อมๆ กับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานและคุณภาพชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสภาพสังคมโดยรวม (WBCSD, 2006)

ความเป็นมาของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

แนวคิดเรื่อง CSR เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในช่วงต้นทศวรรษ 1970 หลังจากการก่อตัวของบรรษัทข้ามชาติซึ่งได้ทำให้ความหมายของ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (stakeholder) ครอบคลุมถึงกลุ่มคนที่หลากหลายมากขึ้น และแนวคิดดังกล่าวก็เป็นที่รู้จักมากขึ้นจากผลงาน เรื่อง Strategic management: a stakeholder approach (Freeman, 1984) จนกระทั่งปัจจุบันแนวคิดเรื่อง CSR เป็นที่รู้จักในระดับสากลจากการรองรับด้วยมาตรฐาน ISO 26000 ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลว่าด้วย CSR

แนวคิดเรื่อง CSR ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง และมีความหมายแตกต่างกันออก ไปอย่างมาก ในแนวคิดแรก เชื่อว่า CSR เป็นเรื่องของการพัฒนาบนพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ การ ดำเนินธุรกิจต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การไม่เอาเปรียบชุมชน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือชุมชนที่องค์กรธุรกิจประกอบการอยู่ ในความหมายนี้ CSR จึงถูกตีความไปในเรื่องของการบริจาคเพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งรวมถึงการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนด้วย โดยเชื่อว่าการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในขณะที่แนวคิดอีกกลุ่มหนึ่ง เชื่อว่า CSR เป็นเรื่องของกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อการแข่งขันมากกว่า โดยการประชาสัมพันธ์ผลประโยชน์เพื่อสังคมเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรธุรกิจ หรือ Creating Shared Value (CSV) ซึ่งแนวคิดนี้ปรากฏในผลงานชื่อ Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility (Porter et al., 2006)

การประชุมสุดยอดระดับโลกด้านสิ่งแวดล้อม (Earth Summit) ในปี พ.ศ. 2535 และได้มีการประกาศทิศทางใหม่ของการพัฒนาให้เป็น “การพัฒนาที่ยั่งยืน”หรือ Sustainable Development ที่ต้องคำนึงถึงปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น ปัญหาโลกร้อน ภัยพิบัติทางธรรมชาตินอกเหนือจากการคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ดังเช่นคำกล่าวของ Bjorn Stigson ประธานสภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Business Council Sustainable Development หรือ WBCSD) ที่ว่า “ธุรกิจไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ในสังคมที่ล้มเหลว” (Business cannot succeed in a society that fails.)

สำหรับในประเทศไทย มีการรณรงค์ส่งเสริมให้กิจการทั้งภาคธุรกิจ โดยเฉพาะบริษัทมหาชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและกิจการที่มิใช่ภาคธุรกิจ ให้ประกอบกิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมตามทิศทางสากลอย่างมีคุณธรรม เพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขแก่กิจการ ผู้มีส่วนได้เสีย สังคม สิ่งแวดล้อมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

นอกจากการประยุกต์ใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวสากลที่มีแล้ว ผู้ประกอบการควรบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาไทยอาทิ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมของศาสนาตามความเชื่อถือ คุณลักษณะของคนไทย ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ ประกอบด้วย เพื่อให้การดำเนินกิจการมีความเป็นอัตลักษณ์พิเศษเฉพาะของคนไทย คือ การปลูกฝังพนักงานให้มีสำนึกของจิตอาสาและจิตสาธารณะผ่านทางปรัชญา ค่านิยม และวัฒนธรรมของกิจการ

การประกอบกิจการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 มาประยุกต์ใช้อย่างเข้าใจและเข้าถึงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการมากขึ้น เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้กิจการเจริญเติบโตอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน กล่าวคือมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในทั้ง 4 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ส่งผลให้กิจการและพนักงานสามารถพึ่งพาตนเอง เป็นที่พึ่งให้แก่ผู้อื่น โดยมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร รวมถึงใช้ความรู้อย่างรอบคอบมีสติปัญญาและแบ่งปัน (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute : CSRI) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2555)

แนวคิดของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเมื่อประมาณทศวรรษ 1990 ที่ผ่านมานี้เอง รวมทั้งยังเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ได้เสียของคนหลายๆ กลุ่ม อันส่งผลให้ CSR กลายเป็นสนามความขัดแย้งของผู้คนจากหลายๆ กลุ่ม ต่างเข้ามาแย่งชิงพื้นที่ของการนิยาม สำหรับแนวคิดทางด้าน CSR มีนักวิชาการและสถาบันต่างๆ ได้มีการนำสนอไว้หลากหลาย ซึ่งในบทความนี้ขอนำเสนอแควคิดของ Aminu Ahmadu Hamidu และ คณะ ได้เสนอว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1) การทำด้วยความสมัครใจ (Voluntary) หมายความว่า องค์การการจะทำ CSR จะต้องเป็นองค์การที่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายต่างๆ อย่างครบถ้วนแล้ว และต้องการจัดทำโครงการ CSR ด้วยความสมัครใจ เป็นการใช้ดุลยพินิจและตัดสินใจทำ CSR โดยผู้นำขององค์การเอง รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าองค์การสามารถกำกับดูแลตัวเองในการจัดทำ CSR ได้อย่างอิสระ

2) การนำผลกระทบขององค์การที่มีต่อสังคมมาให้องค์การเป็นผู้รับผิดชอบเอง (Internalizing on Managing Externalities) ผลกระทบขององค์การที่มีต่อทางสังคม เช่น การปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ การปล่อยให้สถานที่ทำงานมความเสียงต่อปัญหาทางด้านสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน เป็นต้น ซึ่งองค์การธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบดังกล่าวด้วยตนเอง อาทิ การหาทางป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแกสังคมและเป็นการเสริมสร้างสังคมที่ยุติธรรม

3) การคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายๆ ฝ่าย (Multi Stakeholder Orientation) การทำ CSR ในยุคใหม่ ถือว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่องค์กรจะต้องดูแลมิได้หมายถึงผู้ถือหุ้นแต่เพียงผู้เดียวแต่ยังหมายถึง พนักงาน ซัพปลายเออร์ ลูกค้า คู่ค้า และชุมชน ดังนั้นองค์การจะต้องจัดทำ CSR โดยพิจารณาถึงการแบ่งปันประโยชน์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจต่อกันและร่วมมือกัน อันเป็นการเสริสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่องค์กรธุรกิจระยะยาว

4) การจัดความรับผิดชอบสังคมให้อยู่แนวเดียวกับความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ (Alignment of Social and Economic Responsibilities) ซึ่งความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจก็คือ การแสวงหากำไร ดังนั้น การทำ CSR จึงควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไปพร้อมๆ กับผลกำไรของบริษัทที่เพิ่มขึ้น

5) การปฏิบัติและคุณค่า (Practices and Values) หมายความว่า องค์การดำเนินโครงการ CSR เพื่อต้องการจัดการกับปัญหาสังคมบางอย่าง โดยการทำ CSR ในกรณีนี้จะวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าที่ตนเองยึดถือบางอย่าง เช่น การยึดถือความเชื่อที่ว่า “สังคมที่ดีและมีความเป็นไปได้ถ้าทุกคนให้ความร่วมมือ คือ สังคมที่ให้ความสำคัญกับส่วนรวม สังคมที่ยึดโยงกันด้วยความสัมพันธ์แบบชุมชน สังคมเข้มแข็ง หรือการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เป็นต้น คุณค่าและอุดมการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้นำองค์การธุรกิจตัดสินใจทำโครงการ CSR พร้อมๆ กับชักจูงให้พนักงานเข้าร่วมในการดำเนินงานดังกล่าวอย่างจริงจัง

6) การข้ามพ้นการบริจาคเพื่อสังคม (Beyond Philanthropy) CSR มิใช่เพียงต้องการทำคามดีตามหลักคุณธรรม แต่เป็นการทำ CSR ตามข้อกำหนดของมาตรฐานระหว่างประเทศหรือการผนวก CSR เข้าสู่ธุรกิจหลักขององค์การ เช่น ทำ CSR เพื่อประโยชน์หรือเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ (Strategic CSR) หรือ การทำ CSR โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าทางธุรกิจ (Business case for CSR) (Hamidu et al., 2015)

ธรรมสงเคราะห์กับการช่วยเหลือสังคม

หลักสังคหวัตถุธรรม ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคน ย่อมสามารถรู้ แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร หลักธรรมคำสั่งสอนของธรรมสงเคราะห์ของพระพุทธเจ้า คือ หลักสังคหวัตถุ 4 มีดังนี้ ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ ดังสุภาษิตที่ว่า ททำ มิตฺตานิ คนฺถติ แปลว่า ผู้ให้ย่อม ผูกไมตรีไว้ได้ ปิยวาจา เจรจา วาจาที่อ่อนหวานหมายถึงมีวาจานุ่มนวลน่ารัก ดูดดื่ม มีน้ำใจ มีความซาบซึ้งใจ ไพเราะ อ่อนหวาน สมานสามัคคี เป็นวาจาสุภาษิต อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมจริยธรรม และสมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนเหมาะสม หมายถึง การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่เป็นอยู่ คุณธรรมทั้งสี่นี้เป็น เครื่องยึดเหนียวใจกันไว้ในโลก (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/78/123)

หลักธรรมที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูล การบำเพ็ญการสงเคราะห์ คือ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี โดยสังคหวัตถุ 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ซึ่งสามารถที่จะนำมาบูรณาการกับการช่วยเหลือสังคม (Social Corporate Responsibility: CSR) ได้ดังนี้

1) ทาน ให้ปัน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

การให้สิ่งของ เงิน เครื่องใช้ต่างๆ ให้กับผู้อื่น การให้เพื่อผูกใจ ช่วยเหลือในยามที่เขามีความเดือนร้อน หรือมีความจำเป็น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2559) ซึ่งเป็นการช่วยเหลือในสังคมที่เห็นกันได้อย่างชัดเจนและมากที่สุด เป็นสิ่งที่หลายๆ องค์กรต่างๆ มักจะนิยมหรือใช้ในการช่วยเหลือสังคมเพราะเป็นสิ่งที่ดำเนินการได้สะดวกและง่ายที่สุด เช่น การบริจาคเสื้อผ้า ผ้าห่ม อุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์การศึกษา การบริจาคเงินให้กับองค์กรหรือสถาบันต่างๆ การนำสิ่งของเครื่องใช้ไปแจกแก่ผู้ประสบภัยต่างๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากโรคระบาด เป็นต้น จนมีหลายคนเข้าใจว่า การช่วยเหลือสังคมหรือการให้หรือการบริจาคเพียงเท่านั้น ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ยังไม่ถูกต้องนัก เพราะการช่วยเหลือสังคมมีใช่มีเพียงการบริจาคเพียงอย่างเดียว ตามแนวคิดของ Aminu Ahmadu Hamidu และคณะ ที่ได้กล่าวไว้ เรื่องการข้ามพ้นการบริจาค

นอกเหนือจากการให้เงิน สิ่งของต่างๆ แล้ว เรายังสามารถที่จะให้ความรู้ วิชาการ สอนให้บุคคลอื่นๆ มีความรู้เพิ่มขึ้น รู้จักยึดมั่นในความเป็นคนดี คิดดี พูดดี ทำดี (นพดล ดีไทยสงค์, 2563) ในด้านความรู้นั้นรวมถึงการให้ความรู้ต่างๆ ทั้งทั้งทางธรรมและที่มิใช้ทางธรรม (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ดังนั้นการสงเคราะห์ผู้อื่น สามารถทำได้โดยเอื้อเฟื้อเผยแผร่ ความรู้ทางด้านธรรม ความรู้วิชาการ รวมถึงเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้อื่น ได้ปฏิบัติตามซึ่งจะช่วยส่งเสริมทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับทั้งพนักงาน องค์กร และสังคมให้มีคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงศีลธรรมที่ดีงามมากยิ่งขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรอีกเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างต่างๆ ในการช่วยเหลือสังคมขององค์กรต่างๆ เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนาสอนหนังสือให้แก่เด็กๆ ตามพื้นที่ห่างไกลหรือผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาตามแหล่งชุมชนยากไร้และกลุ่มเปราะบางต่างๆ การให้ความรู้ในการดูแลตัวเองและคนรอบข้างในสถานการณ์โรคระบาดการฝึกหัดอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน การให้ความรู้โคกหนองนาแก่กลุ่มเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา การให้ความรู้ทางด้านอาชีพเป็นสิ่งสำคัญมาก จะทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดอาชีพของตน สามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ เป็นการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระหน้าที่ของทางรัฐบาลที่ต้องค่อยช่วยเหลือ เปรียบเสมือนการสอนให้ตกปลาเป็น มิใช่การนำปลาไปให้ จะเป็นการช่วยเหลือที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

การให้ประเด็นสุดท้ายคือการให้ การให้อภัย การยกโทษ ไม่ถือเอาความผิด เมื่อเกิดข้อผิดพลาด กระทำผิด หรือล่วงเกิน ทั้งทางกาย วาจา ใจ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺ

โต), 2549) การให้อภัยนี้เป็นคุณแก่ผู้ให้ ยิ่งกว่าแก่ผู้รับ เช่นเดียวกับทานทั้งหลายเหมือนกัน คือ การให้อภัยนี้ เมื่อเกิดขึ้นในใจผู้ใด ไม่ว่าจะเป็นพนักงานระดับไหนทั้งระดับปฏิบัติการ ระดับบริหาร ก็จะส่งเสริมไปยังจิตใจของผู้นั้นให้ผ่องใส แจ่มใส ในด้านของการช่วยเหลือสังคมในส่วนของอภัยนี้จะสามารถทำได้โดยง่ายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ไม่ต้องเสียเวลา อยู่ที่การทำจิตใจยกโทษให้กับผู้อื่นๆ ที่ กระทำการต่างๆ มากระทบตัวเราทั้งร่างกายและจิตใจ อาจจะตั้งใจก็ดี ไม่ได้ตั้งใจก็ดี การให้อภัยสามารถเริ่มต้นจากตัวเราเองก่อน โดยยิ่งให้อภัยกันมากเท่าไหร่ ก็จะส่งเสริมให้สภาพสังคมโดยรวมมีความเห็นอก เห็นใจกันมากขึ้น ทำให้สภาพสังคมมีความน่าเป็นอยู่มากยิ่งขึ้น ลดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ดังที่เห็นเป็นตัวอย่างในสังคมอยู่บ่อยครั้ง เช่น ขณะขับรถยนต์ มีการขับปาดหน้ากัน ก็จะไม่ยอมกัน ไม่ให้อภัยกัน จนถึงขั้นทำร้ายร่างกายกันหรือยิงกันจนเสียชีวิตมีให้เห็นเป็นตัวอย่างอยู่บ่อยครั้ง หรือ เพื่อนบ้านที่มีบ้านติดกัน อาจมีใบไม้จากอีกบ้านหนึ่งล่วงมาอยู่ในอีกบ้านหนึ่งบ้างนิดๆ หน่อยๆ โดยไม่เจตนา ก็มิให้อภัยกันจนถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้ง หรือแจ้งความเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โต

2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จัก พูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูล การมีวาจาอันเป็นที่รักโดยมีพื้นฐานมาจากการมี “สัมมาวาจา” คือ วาจาสุภาษิตซึ่งจัดว่าเป็นมงคลในพระพุทธศาสนา (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/318/288) มีลักษณะ 5 ประการ คือ 1) กาลวาที วาจาที่ดีควรเป็นวาจาที่ถูกกาละเทศะ พูดได้ถูกเวลา พูดได้เหมาะกับโอกาส หรือ พูดถูกจังหวะ พูดถูกสถานที่เหมาะกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมของสังคมและกลุ่มชน 2) สัจจวาทีคือ วาจาจริง กล่าวถูกต้องตามความจริงไม่พูดให้คลุมเครือบิดเบือน 3) สัณหวาที คือ วาจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน สุภาพ วาจาที่เรียบร้อยนุ่มนวล 4) อัตถวาทีได้แก่วาจาที่ประกอบด้วยสารัตถะ พูดแล้วเกิดประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ต่อสังคม หรือต่อส่วนรวม 5) เมตตาวาทีคือ วาจาที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง เช่น คำแนะนำสั่งสอนตักเตือนให้ผู้ฟังมีความขยันหมั่นเพียร รู้จักผิดชอบชั่วดี

ดังนั้นเราสามารถที่จะนำมาใช้ในการช่วยเหลือสังคมได้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่สังคม ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นความถูกต้องของข้อมูล ไม่บิดเบือนข้อมูล ความโปร่งใส สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ในเวลาที่ต้องการ ตรวจสอบข้อมูลได้ ไม่ปิดบังข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่โฆษณาสรรพคุณสินค้าและบริการเกินความเป็นจริง ไม่มอมเมา ไม่หลอกลวงผู้บริโภคให้เข้าใจผิด เป็นข้อมูลที่มีจริงที่มีประโยชน์ สร้างสรรค์ ไม่ทำให้สังคมแตกแยก ซึ่งในปัจจุบันมีข่าวปลอม ข่าวบิดเบือนจำนวนมาก หรือที่เรียกกันว่า Fake News จากการพัฒนาก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และมีการติดต่อกันทางสังคมออนไลน์มากขึ้น จึงทำให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรสามารถสร้าง ข่าวปลอมหรือข่าวบิดเบือนได้ง่ายและแพร่หลายได้เร็ว จากการส่งต่อข้อมูลต่างๆ โดยปลายนิ้ว ขาดการไตร่ตรอง ตรวจทาน ทบทวน ข้อมูลที่ได้รับมาก่อนที่จะส่งต่อ

ซึ่งเราสามารถใช้หลักกาลามสูตร เป็นแนวทางในการศึกษาหรือไตร่ตรองสิ่งที่เรารับมาก่อนที่จะส่งต่อข้อมูลนั้นๆ ออกไปยังบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันก็มีกลไกลต่างๆ ทางสังคม หรือกลไกลทางกฎหมายเข้ามาช่วยเหลือป้องกันมิให้เกิดเหตุการดังกล่าวอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรม ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นสังคมที่ดีงาม ไม่เกิดความวุ่นวาย นอกจากนี้องค์กรต้องนำผลกระทบขององค์การที่มีต่อสังคมมาให้องค์การเป็นผู้รับผิดชอบเอง ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมาก เช่น ต้องตรวจทางข้อมูลข่าวสารต่างๆ ก่อนที่จะแพร่หลายให้สังคมรับทราบและต้องรับผิดชอบต่อข้อมูลที่ได้แพร่หลายออกไปแล้ว

3) อัตถจริยา การทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นการสมัครใจในการช่วยเหลือผู้อื่น กระทำด้วยความสมัครใจ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ดังจะเห็นได้จากองค์กรต่างๆ ได้มีกิจกรรมช่วยเหลือสังคม โดยเปิดโอกาสให้พนักงานในองค์กร ได้เข้ามามีส่วนร่วม เสียสละ ทั้งแรงกาย แรงใจ รวมถึงเวลา ในการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคม เช่น การจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน ปลูกต้นไม้ สร้างฝายชะลอน้ำ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ การจัดกิจกรรมทาสีรั้ว โรงเรียน การอาสาเข้าไปช่วยเหลือในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ การเป็นอาสาสอนหนังสือ เป็นจิตอาสาช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ เป็นต้น

การจัดความรับผิดชอบสังคมให้อยู่แนวเดียวกับความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ (Alignment of Social and Economic Responsibilities) ซึ่งความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจก็คือ การแสวงหากำไร ดังนั้น การทำ CSR จึงควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไปพร้อมๆ กับผลกำไรของบริษัทที่เพิ่มขึ้น องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรทางธุรกิจ ไม่สามารถที่จะมุ่งหวังการทำกำไรเพียงอย่างเดียว โดยไม่เหลียวแล ช่วยเหลือสังคม เมื่อสังคมอยู่ไม่ได้ ในที่สุดองค์กรก็จะอยู่ไม่ได้เช่นกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมอยู่ได้ องค์กรต่างๆ ก็จะสามารถดำรงอยู่ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การช่วยเหลือสังคมนั้นได้มีประโยชน์ทั้งผู้ช่วยเหลือและผู้รับการช่วยเหลือไปพร้อมๆ กัน สิ่งสำคัญที่สุดนอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงจากการเสียสละ ช่วยเหลือสังคมนั้น ยังส่งผลถึงการบ่มเพาะจิตใจของผู้คนในสังคมให้มีความโอบอ้อมอารีย์ซึ่งกันและกัน และถ้าสามารถพัฒนาเรื่องนี้ให้เป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นอย่างสมัครใจในสังคมก็จะส่งผลให้เกิดสังคมที่มีความเอื้ออาทร เป็นสังคมที่สวยงาน น่าอยู่ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้อย่างสงบสุข เมื่อชุมชนแข็งแกร่ง สังคมแข็งแกร่ง ก็จะส่งผลให้ประเทศชาติแข็งแกร่งเช่นเดียวกัน

4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเข้าได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในทุกข์ หรือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) มีความยุติธรรม ดำเนินการให้เกิดความเท่าเทียมกันในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทุกฝ่าย เช่น พนักงาน ผู้บริหาร ลูกค้า คู่ค้า ตลอดจน ชุมชนต่างๆ เป็นต้น ทำให้เกิดความ

ไว้ใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ตัวอย่างเช่น โรงงานอุตสาหกรรมที่มีการบำบัดของเสียก่อนปล่อยออกจากโรงงานก็จะต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ มิใช่บางครั้งก็แอบปล่อยของเสียออกจากโรงงาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนใกล้เคียง โดยองค์กรไม่สนใจต่อความเสียหายหรือผลกระทบทางสังคม ผลกระทบต่อธรรมชาติ หรือ ในกระบวนการผลิต บางครั้งก็แอบเอาวัตถุดิบที่ไม่ได้คุณภาพเพื่อลดต้นทุนในการผลิตมาผลิตสินค้าให้ลูกค้า โดยหวังเพื่อให้ได้กำไรที่สูงขึ้น โดยผู้ใช้ผลิตภัณฑ์อาจได้รับโทษจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ ก็เป็นได้ ตลอดจนระบบตรวจสอบคุณภาพสินค้าก็ต้องมีความถูกต้อง แม่นยำสม่ำเสมอ ไม่ผลิตและขายสินค้าที่ผ่านคุณภาพ สินค้ามีตำหนิ ไม่ส่งมอบสินค้าปลอม แก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังต้องมีการปฏิบัติและคุณค่า (Practices and Values) โดยการกระทำที่สม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย ยุติธรรม ระยะเวลาจะเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริงใจ ความตั้งใจขององค์กรที่ช่วยเหลือสังคมและจะช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับองค์กร สังคมเข้มแข็ง เป็นการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

สรุป

การนำเอาหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการช่วยเหลือสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) นั้น ต้องมีความเข้าใจทั้งในด้านของสังคหวัตถุธรรมและ CSR อย่างชัดแจ้ง โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้คือ การให้ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็น ทรัพย์สิน วัตถุ สิ่งของ เงิน ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา ด้วยเห็นว่าสิ่งที่ได้เสียสละไป จะเป็นจะโยชน์ต่อผู้รับ รวมถึงการให้อภัยซึ่งกันและกันนั้น จะต้องเป็นไปด้วยใจสมัคร (Voluntary) จิตอาสา มิได้ถูกบังคับให้กระทำ เป็นสิ่งที่หลายๆ องค์กรนิยมปฏิบัติกันจนหลายคนเข้าใจว่า CSR คือ การบริจาค ซึ่งในความเป็นจริง มิใช่เป็นเช่นนั้น เราต้องก้าวพ้นการบริจาคเพื่อสังคม (Beyond Philanthropy) สำหรับ ปิยะวาจา กล่าวคำสุภาพ ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผล เป็นคำพูดที่เป็นจริงและสร้างสรรค์ ไม่พูดให้คลุมเครือบิดเบือน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นจริง เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างเปิดเผย ดังนั้นเราสามารถที่จะนำมาใช้ในการช่วยเหลือสังคมได้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่สังคม ตลอดจนการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายๆ ฝ่าย (Multi Stakeholder Orientation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ องค์กรต้องนำผลกระทบขององค์กรที่มีต่อสังคมมาให้องค์การเป็นผู้รับผิดชอบเอง (Internalizing on Managing Externalities) ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมาก องค์กรต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเอง นอกจากนี้ อัตถจริยา การทำประโยชน์ ช่วยเหลือสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ กระทำด้วยความสมัครใจ เป็นการจัดความรับผิดชอบสังคมให้อยู่แนวเดียวกับความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ (Alignment of Social and Economic Responsibilities) ซึ่งความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจก็คือ การแสวงหากำไร เพียงอย่างเดียว สำหรับประเด็นสุดท้ายคือ สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ดำเนินการให้เกิดความเท่าเทียมกันในผู้

มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (Multi Stakeholder Orientation) เกิดความยุติธรรม และกระทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดเป็นการปฏิบัติและคุณค่า (Practices and Values) ต่อองค์กร เสริมสร้างคุณค่าให้กับองค์กรและสังคมเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

นพดล ดีไทยสงค์. (2563). คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ: บริหารคนในองค์กรอย่างไรให้มีคนรักมากกว่าคนชัง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(3), 332-343.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *ธรรมนูญชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 141). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute : CSRI) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2555). *แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ.* กรุงเทพ: บริษัท เมจิกเพรส จำกัด.

เอสซีจี. (2553). *CSR ด้วยหัวใจใครๆ ก็ทำได้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอสซีจี.

Freeman. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach.* Boston: Pitman.

Hamidu et. al. (2015) . Corporate Social Responsibility: A Review on Definitions, Core Characteristics and Theoretical Perspectives. Mediterranean. *Journal of Social Sciences*, 6(4), 85-87.

Porter et al. (2006). *Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility.* Retrieved March 20, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/6616248_Strategy_and_Society_The_Link_Between_Competitive_Advantage_and_Corporate_Social_Responsibility

HOUSEHOLD PEOPLE DEVELOPMENT BY THE HIGHEST BLESSINGS (MAṄGALA SUTTA) NUMBER 1 TO 10 IN BUDDHISM*

การพัฒนาผู้ครองเรือนโดยมงคลชีวิตที่ 1 ถึง 10 ในพระพุทธศาสนา

Mithila Chowdhury, Boonton Dockthaisong, Sman Ngamsnit
มิถิลา โชว์ดูรี, บุญทัน ดอกไธสง, สมาน งามสนิท
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Corresponding Author E-mail: mithilanpf@yahoo.com

Abstract

This academic article referred to Household People Development, it is one of the important matters for our Secular World that we have to birth again and again in the Rebirth Process. Our Secular World today is very confused, complicated and highly competitive. The people try to take advantage to each other both in legal ways and illegal ways. Human Beings consist of body and mind. Body needs food for nourishment and good health. Likewise, mind also need mental food or Dhamma about not to do any evil, to do good and to purify the mind for protecting defilements (e.g. greed, hatred, delusion) in order to develop themselves to be the good people. Findings of this academic article were: the appropriate Highest Blessings (Maṅgala Sutta) number 1 to 10 should be the first priority to apply and implement for Household People because the Highest Blessings are the path leading for development, happiness and prosperity that we are grateful for. The Highest Blessings (Maṅgala Sutta) can bring up the progress and development in this life and the next life(s) till Nibbāna, if they do the good deeds, not to do any evil and purify the mind.

Keywords: Household People; Development; Highest Blessings (Maṅgala Sutta) Number 1 to 10; Buddhism

---

*Received October 24, 2021; Revised July 7, 2021; Accepted July 11, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ได้กล่าวถึง การพัฒนาผู้ครองเรือนซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในโลกียภูมิที่เราต้องเวียนเกิดเวียนตายครั้งแล้วครั้งเล่าในสังสารวัฏ โลกียภูมิของเราทุกวันนี้มีความสับสน สลับซับซ้อนและแข่งขันสูง ประชาชนพลเมืองทั่วโลกพยายามเอาเปรียบแย่งชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งในทางถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย มนุษย์เราประกอบด้วยกายกับใจ ทางกายต้องการบำรุงเลี้ยงด้วยอาหารสิ่งบริโภคและมีสุขภาพดี ในทำนองเดียวกัน ทางใจก็ต้องการอาหารใจหรือธรรมเกี่ยวกับการไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อมและทำใจให้ผ่องใส สำหรับป้องกันกิเลส (โลภ โกรธ หลง) เพื่อที่จักได้พัฒนาตัวเขาเหล่านั้นให้เป็นประชาชนพลเมืองดี บทความวิชาการนี้ ได้พบว่า มงคลชีวิตที่ 1 ถึง 10 ควรจักนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับการพัฒนาผู้ครองเรือน เพราะมงคลชีวิตเป็นข้อปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนา เกิดความสุขความมั่งคั่งที่เรายินดี มงคลชีวิตยังสามารถนำไปสู่ความก้าวหน้า และพัฒนาการในชีวิตนี้และชีวิตในชาติหน้า ไปถึงตราบเท่าเข้านิพพาน ถ้าเขาเหล่านั้นทำดีให้ถึงพร้อม ไม่ทำชั่วทั้งปวง และทำใจให้ผ่องใสอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ผู้ครองเรือน; การพัฒนา; มงคลชีวิตที่ 1 ถึง 10; พระพุทธศาสนา

Introduction

Household People Development can be done by education, teaching and development them to be the good people for themselves and other benefits. They will have progress, happiness and prosperity that they are grateful for. The Highest Blessings (Maṅgala Sutta) number 1 to 10 are good for Household People Development to be good people in daily life. So, the appropriate Highest Blessing (Maṅgala Sutta) number 1 to 10 should be the first priority to develop them to be the good people for family, society, country in Secular World.

What is the Blessing? More than 2,564 years ago, during the Gotama Buddha life time, In India, the several groups of people wonder what is the Blessing of life. Some groups believed that the things to make one's life the Blessing were 1) to see something that was pleasing, 2) to hear something that was pleasing and 3) to have good moods whatever from seeing and from hearing something that were pleasing. The debate went on and on without any sign of coming to the end. Then, the representative asked the Buddha : What is the Blessing of life? And his reply is.. " What is now know as The Maṅgala Sutta or the Highest Blessings "

Thus have I (Venerable Ananda Thera) heard : The Blessed One was once living at the monastering of Anathpindika in Jeta Grove, near Savatthi. Now when

the night was far advanced, a certain deity, whose surpassing splendour illuminated the entired Jeta Grove, came into the presence of the Blessed One, and, drawing near, respectfully saluted Him and stood on one side. Standing thus, he address the Blessed One in verse : “ Many deities and men, yearning after happiness have pondered on Blessings. Pray, told me the Highest Blessings! (Khuddkanikāya Volume III. 259-268, Siam Pāli Tapiṭaka 25/5/3, 25/317/376, Rahula, 1988).

The Highest Blessings number 1 to 10 for Household People Development

The Highest Blessings number 1 to 10 or Maṅgala Sutta are as follows :

1. Blessing number 1- Asevanā cabālanaṁ: not Associate with fools. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 1-2).

A fool is a person who is not at all sensible and show a lack of good judgment, unreliable discretion and wrong decision, whose mind is habitually cloudy and dull. A fool characteristics always has the bad or evil conducted in thoughts, words and acts.

The disadvantages of associating with a fools : 1) are likely take led to wrong doings, 2) can be seriously jeopardized, 3) always feel frustrated, 4) always gives false promise and does not has displine, 5) our image is not good, 6) our future life(s) may be damaged and 7) can assosiate with the wickedness.

2. Blessing number 2- Paṇḍitanancasevanā : Associate with the Wise. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 3).

A Wise person is able to use their experience and knowledge in order to make sensible decisions and judgments, whose mind is clear, pure and radiant. A wise person’s characteristics always has the good conducted in thoughts, words and acts.

The benefits of this Blessing are : 1) have better perform good deeds, 2) be more reasonable and wisdom, 3) have the right views, 4) be respected as worthy people, 5) easily become successful in this life and the next life(s) by performing the good activities and 6) can develop ourselves for the good future life.

3. Blessing number 3- P**ū**janeyyap**ū**j**ā** : Honor those who are Worthy of Honor. (Khuddakap**ā**ṭha. Maṅgala Sutta. 3).

Those Who are Worthy of Honor are those who perform the good deeds. We should express ourselves to respect, polite, worship to those who are worthy of respect in three channels of expressing respect – physical respect, verbal respect and mental respect. They are the good role models, we may be become like those worthy of respect in future. The worthy ones should be respected, worshiped such as the Buddha, monks, good monarch, parents and older good behavior relatives, teachers, virtuous persons. There are two kinds of expressing homages : 1) homage through material gifts such as food, money and 2) Homage to practice meditation tranquillity development and insight development.

The benefits of this blessing are : 1) can gain the right view, 2) become more right mindfulness, 3) can be the good role model and 4) can develop the good future life.

4. Blessing number 4- Paṭir**ū**padesav**ā**sa : Living in a Suitable Region. (Khuddakap**ā**ṭha. Maṅgala Sutta. 3).

A Suitable Region means a good environment about all circumstances, people, things and events around them that influence their good life(s) to facilitate success in what they set out to do. The characteristics of Suitable Region are : 1) good location – good to geographical location, temperature, utilities, facilities, 2) good food, 3) good neighbours-good majority of people living, no have dangers & criminals and 4) good Dhamma – for developing ourselves and others.

The benefits of this blessing are : 1) can develop and perform merit activities easily by D**ā**na (Giving), S**ī**la (Morality), Sam**ā**dhi (Concentration) and Pa**ññ**ā (Wisdom) and 2) can gain happiness, development of ourselves for both body and mind.

5. Blessing number 5- Pubbekatapu**ññ**at**ā** : Having Formerly done Meritorious Deeds. (Khuddakap**ā**ṭha. Maṅgala Sutta. 3).

Meritorious Deeds mean merit, goodness and happiness which arise in the mind without sorrow. There are two kinds of formly done Meritorious Deeds : 1) from the distance past of life and 2) from the recent past – the moment we were born until today. The major ways for cultivation of Meritorious Deeds can be done by giving or generosity, observing the precepts or moral behavior and practicing

mental development. (Dīghanikāya Volume III. 218, Aṅguttaranikāya Volume IV. 239, Siam Pāli Tapiṭaka 11/228/230, 23/126/245).

The benefits of this blessing are : 1) make merits cause the happiness and comfortable life and 2) can easily make more new merits and develop ourselves for future progress.

6. Blessing number 6- Attasammāpaṇidhi : Setting Oneself in the Right Course. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 4).

Setting Oneself in the Right Course refers to the setting of our life' s goal in the right direction with self-guidance and self-adjudgement for both Secular World and Dhamma World and implement that goal until we attain it. There are three major goals : 1) goal aimed for the benefit of this life, 2) goal aimed for the benefits of the next life(s) and 3) goal aimed the benefits of the ultimate goal of life to attain Nibbāna.

The benefits of this blessing are : 1) can manage and prepare our life wisely, appropriately for further development and 2) can be considered to be good role model citizen for society and country.

7. Blessing number 7- Bāhusacca : Great Learning. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 5).

Great Learning refers to extensive learning and having much knowledge both in Secular World and Dhamma World. The good learned persons should have 5 qualifications : 1) listened or learned many ideas, 2) retained or remembered what was learned, 3) frequently practiced or learned verbally, 4) think over what was learned with mind and 5) throughly penetraded what was learned by wisdom.

The benefits of this blessing are : 1) will become respectable leader and courageous in any situations, 2) will attain and honorable positions, wealth and happiness and 3) will have good great learning basis for creating skills, aptitudes, performances and competence that can easily to develop for more advanced steps.

8. Blessing number 8- Sippa : Skill & Knowledge of Arts and Sciences. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 5).

Skill & Knowledge of Arts and Sciences refer to the application of knowledge that can apply the knowledge fruitfully. Those who are skill in knowledge, in application of mind, of speech, of body about know how to use

what they learn and put it into practice in the 3 major channels : 1) skill as to gain or progress or development, 2) skill as to avoid the loss and regress and 3) skill as means, methods, visions and strategies (Dīghanikāya Volume III.220, Siam Pāli Tapiṭaka 11/228/231, 35/807/439).

The benefits of this blessing are : 1) will become a talented persons and 2) will progress quickly in gaining knowledge and development of mind, speech and body.

9. Blessing number 9- Vinaya : Highly Trained Discipline. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 5).

Highly Trained Discipline refers to rules and regulations that people use to express their bodily actions and speech in family, society and country they live in, for bringing peacefulness and preventing disagreements. Human beings should undertake to observe the Five Precepts or Sīla-5 (Dīghanikāya Volume III.235, Siam Pāli Tapiṭaka 11/286/247, 22/172/227, 35/767/388) that is the rule of morality, the virtues of Human to be observe uninterruptedly.

The benefits of this blessing are : 1) can control our mind, speech and bodily actions easier for better developing our life's goals and 2) can be true qualities of people of family, society and country.

10. Blessing number 10- Subhāsitavācā : Well – Spoken Speech. (Khuddakapāṭha. Maṅgala Sutta. 5).

Well – Spoken Speech refers to speech that has been carefully filtered by the mind as good as possible, before speaking. The five characteristics of well – spoken speech must be 1) true, 2) polite, 3) useful, 4) compassionate and 5) be appropriated in the right time and occasion. When we want to speak, we should speak in the ways that are good to us and the listeners.

The benefits of this blessing are : 1) will become the well-know persons, 2) will be come the good negociators and motivators and 3) will be the good role model in public speaking. 3. Constraint or Limitation for Househlod People Development

The constraint or limitation for household people that can make human beings develop fast, medium or slow, namely " Puggala 4 or four kinds of persons ". There are classified the persons that can be educated, taught, trained and

developed in fast, medium or slow tracks depend upon their individual understanding and wisdom, into 4 groups as follows.

Ugghaṭitaññū: the genius, the intuitive, a person of quick intuition.

Vipacitaññū: the intellectual, a person who understands after a detailed treatment.

Neyya: the trainable, a person who guidable.

Padaparama: an idiot, a person who has just word of the text at most. (Aṅguttaranikāya Volume II. 135, Siam Pāli Tapiṭaka 21/133/183, 36/108/185).

Conclusion

The findings of this academic article can be applied, implemented for Household People Development in practice daily life by the methods of educating and training of each Highest Blessing for getting the benefits of each Blessing. When we, household people, undertake to educate, observe and / or practice the Highest Blessings number 1 to 10, they can get a lot of progresses through acquired the development, prosperity, wealth, wisdom, virtues and benefits for their life(s) in various ways as follows : 1) Prerequisites to be the good people by practicing Blessing number 1, 2 and 3, 2) Found mental Preparation for the good people by practicing Blessing number 4, 5 and 6 and 3) Practice and Develop for Success in One's Life by practicing Blessing number 7, 8, 9 and 10. Those who are Household People practice Blessing number 1 to 10, they can have self-developed themselves to be good household people for achieving accomplishment of their own welfares and also they can have supporting factors for other people development in order to practice for the good or welfare of others. Those who done these things, see no defeat, go safety everywhere and get prosperity in appropriate ways. To them, these are the Highest Blessings.

References

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Common Buddhist Text Guidance and Insight from The Buddha.* Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.

_____. (1917). *Siam Pāli Tapitaka.* Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.

โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี*

THE MODEL FOR DEVELOPING LOCAL INNOVATIONS UNDER THE WAT PRACHA RAT PROJECT, CREATING HAPPINESS WITH THE 5S ACTIVITIES OF THE RABUM SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, LANSAK DISTRICT, UTHAI THANI PROVINCE

ไกรศร วันละ, ภักดี โพธิ์สิงห์
Kraisorn Wanla, Phakdee Phosing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University
Corresponding Author E-mail: Porkhwanjai@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชน และเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องดำเนินการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ต้องทำงานประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่พึ่งของประชาชน ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน 5) สร้างวินัย (2) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น; โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส; องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ

---

*Received May 21, 2021; Revised July 4, 2021; Accepted July 5, 2021

Abstract

The development of local innovation is a public policy to develop communities, and this is the main goal of local administrative organizations to carry out integration work with various agencies. The Wat Pracha Rat project, (Monastery, people, State Project), created happiness with 5S's activities is the important missions of the department of local administrative promotion to work in collaboration with the network sector such as National Buddhist Office, Office of the Health Promotion Fund and etc, to achieve common goals. The Rabam Sub-District Administrative Organization, Lansak District, Uthai Thani Province had the goal to develop the monasteries to be reliant centers for the people. So these objectives of article were to 1. Study concept and theories of the development of local innovations in the Wat Pracha Rat project, to create happiness with 5 S's activities, consisting of 5 aspects: 1) Clear 2) Convenient 3) Clean 4) Establishing Standards 5) Creating Discipline 2. Synthesize guidelines for the development of local innovations according to the Wat Pracha Rat project creating happiness with the 5S's activities of Rabum Subdistrict Administrative Organization, Lan Sak District, Uthai Thani Province, consisting of 7 aspects: 1) Policy announcement, 2) Designate a committee. 3) Training on system knowledge of 5S's 4) Survey of monastery areas 5) Prepare improvement plan 6) Conduct planned activities and 7) Summarize performance.

Keywords: The Local Innovations Development; Wat Pracha Rat Sangsook Project; Rabam Subdistrict

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน และพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจในฐานะผู้นำทางสติปัญญา นอกจากนั้นวัดยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่คนในสมัยก่อน เพราะแต่ก่อนยังไม่มีโรงเรียน จึงต้องใช้วัดเป็นที่ให้ความรู้แก่เด็ก มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน วัดยังเป็นเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในฐานะที่เราเป็นคนไทยเราควรช่วยกันทำนุบำรุงรักษาวัดให้มั่นคงอยู่คู่กับคนไทย เพื่อให้คนไทยได้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งในยามทุกข์และยามสุข วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน จนกลายเป็นแนวทางในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคนในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และชุมชนเองก็เป็นกำลังสำคัญใน

การรักษาวัดซึ่งเป็นสมบัติของคนไทยไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมในความงดงามของวัฒนธรรมของคนไทย (กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2545; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553 ; สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2555; พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมโน และคณะ, 2564)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชนในทุกระดับ และเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีผลทำให้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจที่อิสระในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการทั่วไป การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การเงิน และการคลัง เป็นต้น (ชลิดา ศรมณี และคณะ, 2556) ยังรวมถึงนวัตกรรมท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ซึ่งเป็นภารกิจด้านหนึ่งในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในด้านสาธารณูปการ มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่พึ่งทางกายและใจให้กับประชาชน และเป็นการจรรโลงวัฒนธรรมชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นหนึ่งในหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมกับ มหาเถรสมาคม โดยความร่วมมือของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการ วัดประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส โดย พระพรหมมุนี (สุชิน อคฺคชิโน) กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา กล่าวว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวในปี พ.ศ. 2561 ถือเป็นระยะที่ 3 ต่อยอดจากโครงการวัดสร้างสุขด้วย 5 ส โดยโครงการนี้เป็นภารกิจด้านหนึ่งในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในด้านสาธารณูปการ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่พึ่งทางกายและใจให้กับประชาชน รวมถึงพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา โดยใช้หลัก 5 ส ในการขับเคลื่อน ในการดำเนินการครั้งนี้ ได้ตั้งเป้าหมายให้วัดจำนวน 40,000 แห่งทั่วประเทศ ได้ทราบโครงการ และมีวัดสมัครเข้าโครงการเพื่อนำร่องเป็นต้นแบบจำนวน 1,500 วัดทั่วประเทศ ภายในระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - 2563 ซึ่งคาดหวังต้องการเห็นวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด ในการเป็นผู้นำจิตใจและสติปัญญา ผ่านปัจจัยที่ทำให้พระสงฆ์เป็นที่เคารพเชิดชูของสังคม ได้แก่ ความเป็นผู้บริสุทธิ์ การเสียสละ และการเป็นผู้นำทางสติปัญญา เพื่อให้วัดกลับมามีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน (เดลินิวส์ออนไลน์, 2561)

นอกจากนี้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ซึ่งได้รับรางวัล “สัปปายะ อวอร์ด” เมื่อปี พ.ศ. 2562 ภายใต้การขับเคลื่อนของวัดปางไม้ไผ่ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็น 1 ใน 21 วัด ที่ได้รับรางวัลต้นแบบระดับจังหวัด โดยความร่วมมือของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด สำนักงาน

พระพุทธศาสนาจังหวัด คณะสงฆ์จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา, 2562) ดังนั้น เพื่อการดำเนินการขับเคลื่อนและต่อยอดโครงการดังกล่าวต่อไป ผู้เขียนในฐานะมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ จึงได้สรุปและถอดบทเรียน ซึ่งเห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม จึงได้นำเสนอบทความนี้ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก 2 ส่วน ได้แก่ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน 5) สร้างวินัย (2) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส

กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นนั้น ภาษิต สุขวรรณดี (2559) ได้นิยามความหมายของ คำว่า “การพัฒนา” หมายถึง การกระทำที่เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิม ผ่านกระบวนการวางแผน บริหารจัดการที่ดีมีระบบดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ วรปรัชญ์ คำพงษ์ (2563) อธิบายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเป็นการลดการใช้ทรัพยากร หรือการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการพัฒนาทรัพยากรในสังคมมนุษย์ในยุคต่อไป กล่าวคือ ควรที่จะคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วน คำว่า “นวัตกรรม” (Innovation) วีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) กล่าวว่า สิ่งที่กระทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิมซึ่งอาจจะเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาต่อยอดสิ่งใหม่ นักวิชาการต่างประเทศ Drucker (2003) แสดงทรรศนะไว้ว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่พบเจอได้โดยทั่วไปตามหน่วยงาน อาจจะแทรกซึมอยู่ในรูปแบบของนวัตกรรมที่จะต้องได้ (รูปธรรม) และจับต้องไม่ได้ (นามธรรม) ถือว่ามีบทบาทสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งใหม่ที่มีความแตกต่างจากผู้อื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาและลงมือกระทำให้เกิดนวัตกรรมขึ้น

ขวัญใจ เปือยหนองแข้ และ ภักดี โพธิ์สิงห์ (2564) ได้สรุปความหมาย “การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น” ไว้ว่า เป็นการวางแผนบริหารจัดการเปลี่ยนผ่านจากสิ่งที่มีอยู่ เพื่อไปสู่สิ่งที่ดี

กว่าเดิมหรือต่อยอดให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นการทำงานในลักษณะประจำ (Real Time) จากการประยุกต์ต่อยอดและพัฒนาขึ้น ทั้งแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ภาวิณี ลักขษร และ กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์ (2562) ได้นำเสนอเงื่อนไขที่ทำให้นวัตกรรมประสบความสำเร็จ ไว้ 9 ประการ ได้แก่ 1) เงื่อนไขการมีส่วนร่วม 2) ภาวะผู้นำ 3) นโยบายภาครัฐ 4) งบประมาณ 5) การสร้างเครือข่าย 6) การใช้เทคโนโลยี 7) การให้ความรู้ 8) โครงสร้างองค์กร และ 9) วัฒนธรรมองค์กร พบว่า โครงการหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมต่าง ๆ ได้นั้น ล้วนมีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ดี ภาวิณี ลักขษร และ กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์ (2562) ยังได้ทบทวนวรรณกรรมและเก็บข้อมูลนวัตกรรมของ อปท. 90 เรื่อง จำแนกเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

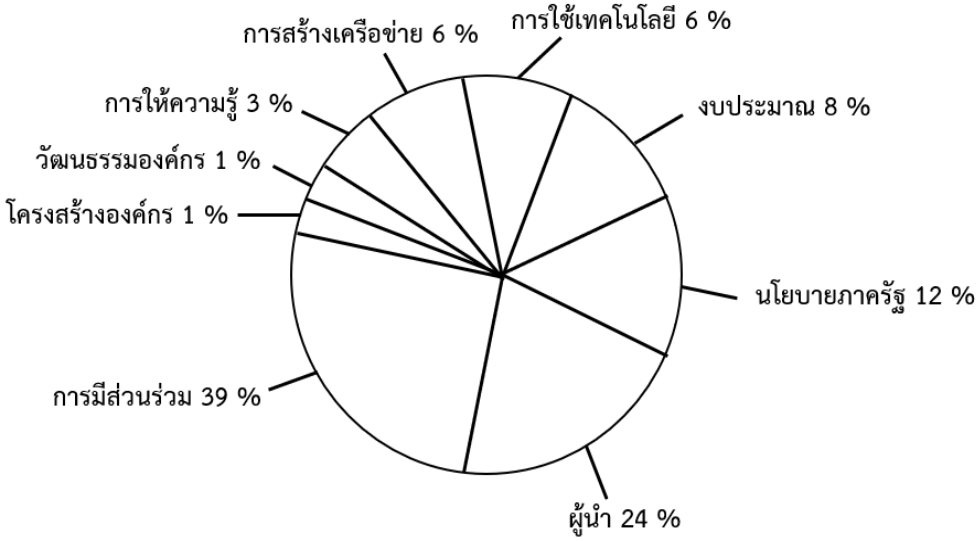

ภาพที่ 1 เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรม
ที่มา: ภาวิณี ลักขษร และ กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์ (2562)

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ นั้น ล้วนมีเงื่อนไขผลักดันให้ประสบความสำเร็จ เช่น การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ และนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมสนับสนุน เป็นต้น

สรุปว่า “การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น” หมายถึง กระบวนการวางแผน บริหารจัดการเพื่อเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่มีอยู่ เพื่อไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิมหรือให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยไม่เป็นการทำงานในลักษณะประจำ (Real Time) และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคมภายใต้เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม เช่น เงื่อนไขการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ และนโยบายภาครัฐ เป็นต้น

ส่วนคำว่า “วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส” นั้น พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ (2564) คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี (2561) ระบุว่า แนวทางการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส ได้แก่

1) สะสาง คือ การแยกของที่จำเป็นออกจากของที่ไม่จำเป็น และขจัดของที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น การคัดแยก กระดาษที่ใช้แล้ว กระดาษที่ยังไม่ได้ใช้ และกระดาษที่นำกลับมาใช้ได้อีก 2) สะดวก คือ การจัดวางหรือจัดเก็บสิ่งของเอกสารต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการทำงาน 3) สะอาด คือ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ที่ทำงาน ให้เรียบร้อย สวยงาม ปราศจากสิ่งสกปรก ด้วยการปัด กวาด เช็ด ถู เป็นต้น 4) สร้างมาตรฐาน คือ การรักษามาตรฐานการปฏิบัติ 3 ส แรกที่ดีไว้พร้อมทั้งยกระดับให้เป็นมาตรฐานการทำงานที่ดียิ่งขึ้น 5) สร้างวินัย คือ การปฏิบัติตามมาตรฐานกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ตั้งไว้อย่างสม่ำเสมอ จนก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติโดยอัตโนมัติ และมีรูปแบบโครงการพัฒนาวัด 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะกรรมการ 5 ส (Committee) 2) ประกาศนโยบาย 5 ส (Policy) 3) ประกาศนโยบาย 5 ส (Policy 4) สำรวจพื้นที่ (Survey) 5) จัดทำแผนปรับปรุง (Development Plan) 6) พิธีเปิด (Kick off) และการทำความสะอาดใหญ่ 7) ตรวจประเมินพื้นที่ (Evaluation) และสรุปผลการปฏิบัติงาน (Conclusion) มีการประชุมสรุปและติดตาม

นอกจากนี้ เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฎ์ (2550) ยังได้อธิบายว่า แนวคิดเกี่ยวกับ 5 ส เป็นเทคนิคการจัดระบบ หรือวิธีการจัดการปรับปรุงพื้นที่ภายในวัด หรือสภาพการทำงานให้เกิดความสะดวก ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ที่เอื้อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ความปลอดภัย และคุณภาพของงาน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิต

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระมหาจินตวัฒน์ จารุวฑฺฒโน และคณะ (2563) เห็นว่า การพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส นั้น เป็นกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคมหรือ “CSR แนวพุทธ” เพื่อให้เกิดความสุขภายในจิตใจตนเอง ชุมชน และสังคมส่วนรวม เห็นได้จาก ได้นำเสนอ รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี ระบุว่า 1) การบริหารวัดเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์จังหวัดสิงห์บุรี เพราะเป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำชับให้วัดทุกวัดทั่วประเทศพัฒนาวัดด้วยตนเองตามหลัก 5 ส โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อน มีการประชุมคณะทำงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรม 5 ส ปัจจัยด้านการบริหาร POCCC และปัจจัยการบริหารวัดสร้างสุขตามหลักสัปปายะ 3) รูปแบบการพัฒนาวัด ได้แก่ การพัฒนาแปลนวัด แผนผัง มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการแบ่งพื้นที่เป็นสังฆาวาส และพุทธาวาส รวมถึงการพัฒนาวัดให้เกิดความสะดวกในการเดินทางเข้ามาติดต่อ ทำบุญ พักพิงอิงอาศัย อาทิ ที่จอดรถ การขึ้นลง ป้ายบอกทาง การพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้มีไม้ยืนต้นที่ให้ความร่มรื่นเย็นสบายอย่างพอเพียงเหมาะสม และการจัดให้มีภาชนะกักเก็บน้ำใช้อย่างเพียงพอ สะอาด เป็นระเบียบ ถูกหลักสุขอนามัย ซึ่งทั้งหมดจะถูกขับเคลื่อนผ่านกิจกรรม

สรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เป็นกิจกรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม โดยต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ด้วยการใช้วัดและชุมชนเป็นฐานการพัฒนา โดยความร่วมมือของพันธมิตร ร่วมกันขับเคลื่อนวัดและชุมชนกิจกรรม 5 ส ได้แก่ 1) สะสาง คือ การลดสิ่งที่ไม่จำเป็นให้มีความพอดี สมดุล ไม่มากหรือน้อยเกินไป 2) สะดวก คือ การจัดสรรสิ่ง ต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อให้หยิบใช้งานได้อย่างสะดวก 3) สะอาด คือ ดูแลรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือพื้นที่ต่างๆ ให้สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน คือ การสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติร่วมกันและปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 5) สร้างวินัย คือ การส่งเสริมให้ทุกคนเคารพกติกา โดยสร้างความเข้าใจผ่านวัตถุประสงค์สำคัญ คือ 1) เพื่อใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่กิจกรรม 5 ส ไปสู่ประชาชน 2) เพื่อใช้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ให้เกิดความรัก ความสามัคคี 3) เพื่อให้เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์ที่สะอาด ร่มรื่น มีพื้นที่เหมาะสมภายในวัด 4) เพื่อใช้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ตามหนังสือ คู่มือการดาเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดย กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย นับตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2561 ที่ระบุว่าด้วยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ร่วมกับมหาเถรสมาคม สานักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ ได้ลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดาเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการทำชุมชนให้เข้มแข็ง และวัดพร้อมเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นพิจารณาแล้ว โครงการดังกล่าวเป็นการจรรโลงและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักรต้องคอยเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ประกอบกับการนับถือศาสนา คำสอนของศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2561) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ได้ดำเนินแผนตามนโยบาย โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปปายะด้วยกิจกรรม 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชุมชน ในการนี้จึงได้ใช้วัดปางไม้ไผ่ หมู่ที่ 13 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นสถานที่ศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความ

เคารพนับถือ ที่มีบทบาทในการจรรโลงสังคม เป็นที่พึ่งทางใจ และศีลธรรม ตลอดจนเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ชาวบ้าน ในการทำกิจกรรมเชิงพุทธที่จะสร้างศรัทธาทั้งทางกายและใจให้เกิดขึ้นในอนาคต เป็นฐานในการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี (องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ, 2563) ผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โดยถอดบทเรียนจากการทำงาน ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ประกาศนโยบาย เมื่อทุกภาคส่วนยอมรับในการดำเนินโครงการแล้ว สามารถประกาศเจตนารมณ์ในการดำเนินนโยบายพัฒนาวัดด้วย 5 ส เพื่อให้ทุกฝ่ายรับทราบและปฏิบัติตามนโยบายนั้น โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ได้มอบหมายให้กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมดำเนินการ

2. กำหนดคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการ 5 ส ประกอบไปด้วย (1) เจ้าอาวาส หรือพระภิกษุที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส (2) ตัวแทนองค์กรและตัวแทนจากชุมชน สำหรับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1) จัดทำแผนโครงการ 5 ส พร้อมกำหนดเป้าหมายผลสำเร็จ 2) ประสานงานกับคณะบุคคลหรือคณะต่างที่เกี่ยวข้องที่มาร่วมกันทำกิจกรรม 3) ร่วมดำเนินการด้วยความมุ่งมั่นโดยทุกคนมีส่วนร่วม 4) ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือให้การสนับสนุน

3. อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ ระบบ 5 ส กระบวนการขั้นตอนการทำ 5 ส ในเบื้องต้น รวมถึงเทคนิคต่าง ๆ ในการทำ 5 ส การอบรมให้ความรู้นั้น จะอบรมให้แก่พระสงฆ์ สามเณร ชาวบ้าน จิตอาสา พนักงานขององค์กรที่จะร่วมกันขับเคลื่อนโครงการ

4. สำรวจพื้นที่วัด จัดทำแผนผังวัดและวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา ได้แก่ 1) สำรวจพื้นที่วัด เพื่อทราบสภาพปัจจุบันของวัด และกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะปรับปรุง ก่อนปฏิบัติเป็นการจัดลำดับความสำคัญ ว่าพื้นที่ไหนควรทำก่อน - หลัง 2) จัดทำแผนผังวัดเพื่อกำหนดขอบเขต และพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจนรวมถึงเป็นการบ่งชี้เพื่อสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในการเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด หากที่วัดเคยมีการจัดทำแผนผังไว้อยู่แล้วและสามารถใช้งานได้ดีก็ไม่จำเป็นต้องจัดทำใหม่ แต่อาจพิจารณาปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันปละนำไปแสดงในจุดที่เหมาะสม 3) การวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน ของพื้นที่ และนำไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป

5. จัดทำแผนการปรับปรุง ในการดำเนินการครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ทำการปรับปรุงจากพื้นที่ย่อย 9 หมวด ดังนี้ 1) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัดและแผนผังวัดโดยสังเขป 2) การจัด

การจราจรและที่จอดรถ 3) การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์ การควบคุมการเบิก - จ่ายสิ่งของ 4) ห้องน้ำ 5) การจัดการขยะ 6) สภาพแวดล้อมทั่วไป (ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่เปิดโล่งต่างๆ ภายในวัด) 7) ระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัย 8) โรงครัว 9) อาคารเสนาสนะต่างๆ ภายในวัด (สำหรับหมวดที่ 1 - 5 เป็นหมวดที่โครงการแนะนำ ส่วนหมวดที่ 6 - 9 พิจารณาตามความเหมาะสม โดยกำหนดแผนการปรับปรุงดังต่อไปนี้ (ข้อที่ 1 - 3 จะต้องระบุในฟอร์มรายงานผล) 1) รูปถ่ายจุดที่จะทำการปรับปรุง 2) วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 3) ผู้รับผิดชอบในการปรับปรุง 4) วิธีการปรับปรุง 5) จำนวนคนที่จะต้องใช้ในการปรับปรุง 6) อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการปรับปรุง 7) งบประมาณที่จะต้องใช้ (ถ้ามี)

6. ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ในขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ส ประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) เมื่อหน่วยงานจะเริ่มต้นนำกิจกรรม 5 ส มาใช้ สิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการ คือ การทำความเข้าใจกับผู้บริหารระดับสูง และจัดเตรียมแผนการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสามารถดำเนินการตามลำดับ ดังนี้ 1.1) สร้างความเข้าใจกับผู้บริหารระดับสูง 1.2) การกำหนดนโยบายการดำเนินกิจกรรม 5 ส โดยผู้บริหารสูงสุด 1.3) การกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรม 5 ส 1.4) ประกาศนโยบายให้ทุกคนทราบอย่างเป็นทางการ 1.5) อบรมให้ความรู้แก่พนักงานทุกคน 1.6) ผู้บริหารระดับสูง เยี่ยมชมหน่วยงานที่ได้ดำเนินกิจกรรม 5 ส อย่างต่อเนื่อง (2) ขั้นเริ่มดำเนินการ (Kick off Project) จัดกิจกรรมวันทำความสะอาดใหญ่ (Big cleaning Day) ถือเป็นวันเริ่มต้นของการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมวันทำความสะอาดใหญ่นี้มีความสำคัญและต้องเตรียมการอย่างละเอียดรอบคอบมีการประชุมเตรียมการต่าง ๆ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ (3) ขั้นตอนดำเนินการ (Implementation) แบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบทุกพื้นที่จำต้องกำหนดแผนปฏิบัติการ หัวข้อต่าง ๆ ที่ควรมีอยู่ในการดำเนินกิจกรรม 5 ส คือ 3.1) รายละเอียดกิจกรรม เป็นการกำหนดกิจกรรมในเรื่อง 5 ส ของพื้นที่ว่ามีอะไรบ้างตามขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 5 ส 3.2) ระยะเวลาดำเนินการ จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าช่วงใดจะทำอะไร ใช้เวลาเท่าไรในการดำเนินงาน และระยะเวลาสิ้นสุดของแผนเมื่อใด เช่น แผน 1 ปี, แผน 2 ปี 3.3) ผู้รับผิดชอบ ในแผนควรกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละหัวข้อไว้ด้วย 3.4) แผนที่ดีควรจะระบุให้ชัดเจนว่าแต่ละขั้นตอนใช้งบประมาณเท่าใด 3.5) วันที่จัดทำแผน เพื่อให้ทราบว่าแผนการดำเนินการนั้นทำไว้ตั้งแต่เมื่อใด 3.6) มีการประชุมของสมาชิกที่อยู่ในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ 3.7) ทุกคนในพื้นที่ต้องทำ 3 ส แรกในพื้นที่รับผิดชอบรายละเอียดของการทำกิจกรรม 3.8) จัดให้มีการประเมินความคืบหน้าของการดำเนินกิจกรรม กำหนดให้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ หรือเรียกว่า Big Cleaning Day ไม่ควรต่ำกว่า 2 ครั้ง (อย่างน้อย 2 ครั้ง ภายในกรอบระยะเวลาการดำเนินโครงการ) โดยการทำ Big Cleaning Day จะต้องเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วน ดังนี้

1. วัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระสงฆ์และสามเณรภายในวัด
2. องค์กรที่จับคู่กับวัด

3. ชุมชนที่อยู่ในบริเวณวัด

4. หน่วยงานจิตอาสาอื่นๆ ที่มีความประสงค์เข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น โรงเรียน หน่วยงานปกครองในพื้นที่ชมรมต่าง ๆ เป็นต้น โดยมีการลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day จะต้องมีขั้นตอน ดังนี้

1. พิธีเปิด เป็นการแสดงเจตจำนงร่วมกันในการขับเคลื่อน 5 ส ภายในวัด ที่เป็นรูปธรรม มีการให้โอวาทแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยประธานในพิธี และชี้แจงรายละเอียดของการทำ 5 ส โดยมีการถ่ายรูปหมู่ร่วมกันเพื่อเป็นที่ระลึกในการสร้างความสามัคคี

2. การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณวัด

3. การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณห้องน้ำวัด

4. ลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณศาลา

ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมแสดงเป็นภาพประกอบ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 พิธีเปิด

ภาพที่ 3 การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณวัด

ภาพที่ 4 การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณห้องน้ำวัด

ภาพที่ 5 ลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณศาลา

7. สรุปผลการดำเนินงาน ผลจากการดำเนินกิจกรรมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ทำให้เกิดความสงบสุขร่วมเย็นเป็นระเบียบภายในวัดและชุมชน (สัปปายะ) อาทิ อาวาสสัปปายะ มีสถานที่จัดรถพอเพียง อาหารสัปปายะ มีการควบคุมคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม ปุคคลสัปปายะ มีการฝึกอบรมและพัฒนาพระสงฆ์สามเณร และธรรมสัปปายะ การให้คำปรึกษาผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานการบริหารคุณภาพที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในที่ทำงานให้เกิดบรรยากาศที่น่าทำงาน เกิดความสะอาดเรียบร้อยในสำนักงาน ถูกสุขลักษณะ ทำให้พนักงานสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานต่อหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ มีกระบวนการการจัดการใหม่ที่คิดค้น และพัฒนาจากองค์ความรู้และประสบการณ์ของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการเสริมสร้างสุขภาวะอย่างเป็นระบบตามภูมิสังคมของชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับการต่อยอดสู่การวางแผนการพัฒนาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ไปสู่อนาคตนั้น พระครูอุทิตวิริยากร (หลวงพ่อปราโมทย์) เจ้าอาวาสวัดปางไม้ใฝ่ รองเจ้าคณะอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี กล่าวว่า

“ปกติประชาชนในชุมชน หากวัดมีงานอะไรต่าง ๆ ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว ซึ่งถือว่าให้ความร่วมมือด้วยดี หรือกล่าวได้ว่า วัดช่วยเหลือบ้าน ชาวบ้านก็พึ่งพาอาศัยวัด พระก็จะมีกิจกรรมเทศนาธรรม จูงมือลูกหลานเข้าวัด ต่างก็ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่กันด้วยความรักความสามัคคีบนแบบแผนกติกาที่สืบทอดกันมาแต่อดีต ต่อมาเมื่อทางบ้านเมืองมีนโยบายดี ๆ เพื่อส่งเสริมความสามัคคีของวัดและชุมชน ความมีระเบียบ ความเป็นระบบ ยิ่งเป็นการดี เห็นได้จาก โครงการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดและชุมชน ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ ทำให้วัดและชุมชนมีหลักมีเกณฑ์ในการนำไปบริหาร ทำงานร่วมกันในวัดและชุมชน ทำให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่อง 5 ส ซึ่งวัดปางไม้ใฝ่ ถือว่าเป็นต้นแบบนำร่องไปก่อน อย่างไรก็ดี ก็มีการวางแผนกันไว้ในอนาคตที่จะขยายพื้นที่ไปยังวัดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในเขตอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ในทิศทางเดียวกันต่อไป”

สัมภาษณ์ พระครูอุทิตวิริยากร เจ้าอาวาสวัดปางไม้ใฝ่ รองเจ้าคณะอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี (5 เมษายน 2564)

องค์ความรู้ใหม่

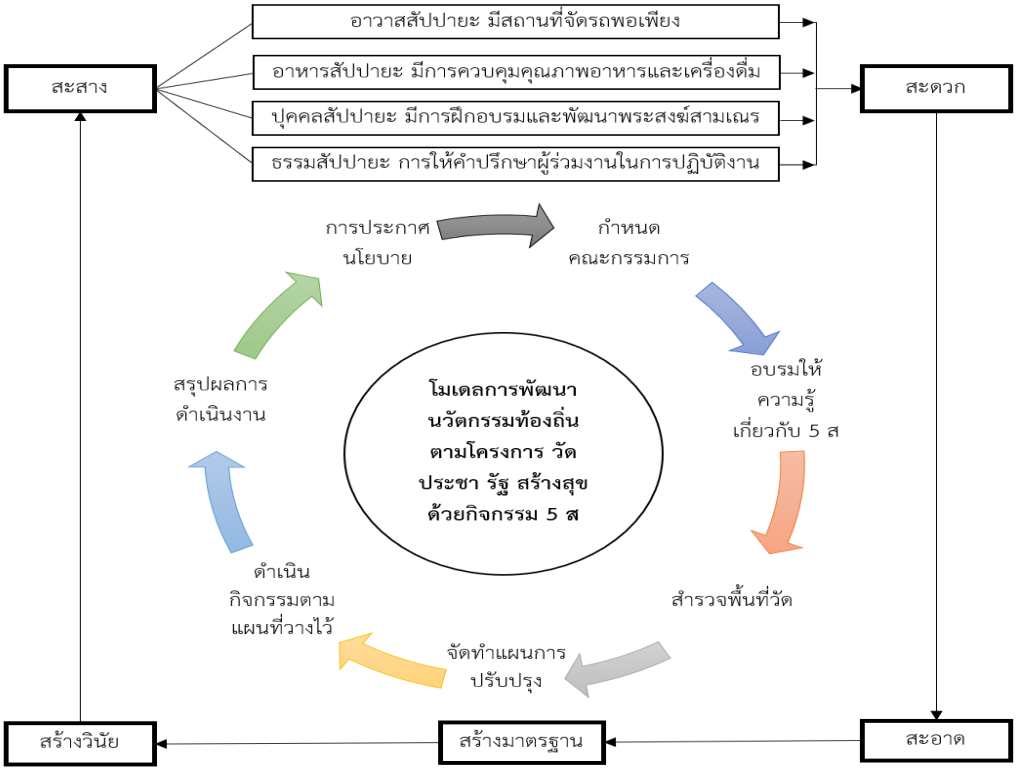

ภาพที่ 6 โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

จากแผนภาพที่ 6 พบว่า การวางแผนการพัฒนาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส นั้น เป็นการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ที่มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ ผู้เขียนว่าเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จ คือ การดำเนินงานต่อเนื่องเชิงนโยบาย และกระตุ้นการดำเนินงานตามขั้นตอน 5 ส ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการ 5 ส ประกาศนโยบาย 5 ส สำรวจพื้นที่ จัดทำแผนปรับปรุง ทำความสะอาดใหญ่ ตรวจประเมินพื้นที่ สรุป และติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และที่สำคัญควรส่งเสริมประชาชนให้สามารถนำกิจกรรม 5 ส ไปปรับประยุกต์ใช้ในครอบครัวและชุมชน ก็จะส่งผลดีต่อสถานที่ อากาศ อาหาร การพัฒนาบุคคล ซึ่งเป็นการส่งเสริมศาสนธรรมไปในตัว เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน อันจะส่งผลดีต่อสุขภาวะโดยรวมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา ในปัจจุบันและอนาคต

สรุป

แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชารัฐสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน และ 5) สร้างวินัย ที่เชื่อมวัดและชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาตามนโยบายสาธารณะ ผ่านขั้นตอน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ ระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน ร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่พึ่งทางกายและใจประชาชน ผ่านกิจกรรม 5 ส ซึ่งไม่ใช่การพัฒนาด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาจิตใจคนในชุมชนให้เกิดความรัก ความสามัคคี เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์ที่สะอาด ร่มรื่น มีพื้นที่เหมาะสมภายในวัดและชุมชน

สำหรับ ข้อเสนอแนะการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ได้แก่

1. ควรมีการทบทวนเรียนรู้อยู่กิจกรรม 5 ส ร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาวัดและชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการกำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด และศึกษาวิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยการใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง

3. ให้มีการแยกแยะสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ อย่างเหมาะสม และจัดเป็นหมวดหมู่ตามชนิดหรือประเภทของสิ่งของ กำหนด

4. กำหนดให้มีวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day) มีการชี้แจงให้พระภิกษุสามณรภายในวัดและชุมชนทราบกิจกรรม และร่วมกันทำความสะอาดอย่างสามัคคี กำหนดผู้รับผิดชอบหรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน อย่างไรก็ดี เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย

5. กำหนดให้มีการมอบหมายพื้นที่รับผิดชอบแก่พระภิกษุสามเณรมีการแบ่งความรับผิดชอบในการทำความสะอาดให้ชัดเจนมีการทำความสะอาด (ปัด กวาด เช็ด ถู) และตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ภายในวัด

6. มีป้ายรณรงค์ให้มีการช่วยกันรักษาความสะอาดภายในวัดสำหรับประชาชนที่เข้ามาทำบุญ เช่น มีป้ายโปรดช่วยกันรักษาความสะอาด และมีป้ายสอดแทรกคติธรรมต่าง ๆ ตามต้นไม้หรือห้องน้ำภายในวัด เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัดลานวัดลานใจ ลานกีฬา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2561). *คู่มือการดาเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม.* กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

ขวัญใจ เปือยหนองแข้ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2564). ถอดรหัสโมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นด้านระบบธนาคารน้ำใต้ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(2), 342 - 359.

คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. (2561). *คู่มือและกรณีศึกษาการดำเนินงานโครงการฯ.* ปทุมธานี: คณะสงฆ์จังหวัดปฐมธานี.

ชลิดา ศรมณี และคณะ. (2556). *การสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เดลินิวส์ออนไลน์. (2561). *มส. ใช้ 5 ส รุกพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุข.* สืบค้น 3 เมษายน 2564, จาก https://www.dailynews.co.th/education/643864

พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมโน และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 172- 182.

พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4 (1), 23 - 36.

พระครูอุทิตวิริยากร. (5 เมษายน 2564). เจ้าอาวาสวัดปางไม้ใฝ่ รองเจ้าคณะอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. [สัมภาษณ์].

ภาวิณี ลักขษร และ กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์. (2562). เงื่อนไขการเกิดนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 10 (2), 109 - 126.

ภาษิต สุขวรรณดี. (2559). การพัฒนามนุษย์ตามแนวภาวนา 4. *สิรินธรปริทรรศน์*, 17(1), 18-33.

ยุรนันท์ ตามกาล. (2557). บ้าน วัด โรงเรียน กับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว. *วารสาร HR intelligence*, 9(1), 12-31.

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฏ์. (2550). *ทฤษฎีกิจกรรม 5 ส ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นมาจากคน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วรปรัชญ์ คำพงษ์. (2563). นโยบายภาครัฐสมัยใหม่: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา. *วารสารบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6 (2), 281 - 291.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). *นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : หนังสือสำหรับเสริมพลังความคิดและหลักวิชาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา. (2562). *เรื่อง ประกาศผลรางวัล สัปปายะอวอร์ด 2562 โครงการวัด ประชา รัฐ สร้าง สุข ด้วยวิถี 5 ส ประจำปี 2562*. อุทัยธานี : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *วัดพัฒนาตัวอย่าง.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.

สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2555). *พื้นฐานทางการจัดการ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ. (2563). *โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปปายะ ด้วยวิถี 5 ส*. สืบค้น 3 เมษายน 2564 จาก https://www.rabum.go.th/news_detail.php?hd=1&doIP=1&checkIP=chkIP&id=55333&checkAdd=chkAd&dum=43169_ypk

Drucker, P. F. (2003). *Harvard Busines Review on the Innovation Enterprise.* Boston: Harvard Business School.

Crystal Club: ภาพการสะท้อนและหลักคิดทางพระพุทธศาสนา*

THE CRYSTAL CLUB: REFLECTIONS AND MORAL OF BUDDHISM

พระครูโสภิตพัฒนโชติ (สุพรรณ โชติธมฺโม), เยื้อง ปั้นเหน่งเพชร
Phakrusopitpattanachot (Suphan Chotidhammo), Yueng Pannengpetch
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Bigjod3458@gmail.com

บทคัดย่อ

Crystal Club เป็นสถานบันเทิงขนาดใหญ่ที่ผู้ที่มีเงิน มีอำนาจและมีตำแหน่งต่างๆ ในบ้านเมืองมักจะเข้าไปใช้บริการตามพอใจของตนเอง จนกลายเป็นแหล่งคลัสเตอร์รอบใหม่ของการแพร่เชื่อเชื่อไวรัส Covid-19 ทำให้ลุกลามไปทั่วประเทศ หากจะมองด้วยความเป็นธรรมแล้วจะเห็นได้ว่า มิใช่เพียง Crystal Club เท่านั้นที่สามารถเปิดให้บริการแบบครบวงจร ยังมีสถานบันเทิงอื่นๆ อีกบางส่วนที่มีลักษณะเดียวกันตั้งอยู่ทั่วประเทศไทยโดยเฉพาะตามหัวเมืองใหญ่และแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืนเพราะเป็นแหล่งรายได้และก่อให้เกิดการไหลเวียนของเม็ดเงินจำนวนมหาศาลของผู้มีอิทธิพลจึงทำให้เกิดความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวตั้งแต่ประชาชนทั่วไปจนถึงรัฐมนตรีต่างๆ จากภาพสะท้อนเหล่านี้ในทางพระพุทธศาสนามองว่า สถานบันเทิงเหล่านี้เป็นแหล่งอบายมุขหรือเป็นแหล่งเสื่อมโทรมไม่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ศึกษาธรรม ผู้ที่เผยแผ่ธรรมและผู้ปฏิบัติธรรมจะเข้าไปสู่สถานที่เหล่านั้นอย่างเด็ดขาดเพราะเป็นพื้นที่อโคจรย่อมทำลายคุณธรรมของตนเองลงไปและยากต่อการพัฒนาคุณธรรมอื่นๆ ให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งบุคคลที่เข้าไปสู่สถานที่เหล่านั้นเป็นผู้ที่ตั้งตนอยู่ในความประมาทไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมสำหรับชาวพุทธผู้ถือธงชัยแห่งธรรมของพระพุทธเจ้า

คำสำคัญ: ภาพสะท้อนสังคมไทย; พื้นที่อโคจร; พระพุทธศาสนา

Abstract

The Crystal Club is a large entertainment place where people who have money, influence and various positions in the country like to be the customers according to their own satisfaction until becoming a new cluster of the Covid-19 virus transmission which has spread throughout the country. If we look at it with neutral mind, it can be seen that it is not only Crystal Club where can open the entire services, but also there are other entertainment places. A number of similar

*Received May 7, 2021; Revised June 29, 2021; Accepted July 6, 2021

entertainment places are located throughout Thailand, especially in major cities and nigh time attractions because it is a source of income and causing a massive flow of money of influencers. Therefore, these entertainment places become popular among general people to various ministers. From these reflections in Buddhism, the entertainment places are viewed as source of illusion or an unsuitable, wrong pasture area for the one who studies the Dhamma, propagates the Dhamma and the dhamma practitioners do not enter those places absolutely because it is an improper haunts to destroy own virtues and difficult to develop other morals, including the persons who enter those places are living in heedlessness that is inconsistent and unsuitable for Buddhists who believe in the symbol of Buddha's Dhamma.

Keywords: A reflection on Thai society; Improper haunts; Buddhism

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรมากมายไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ชนชาติไทย วัดโบราณสถานต่างๆ ที่อยู่ทั่วประเทศไทย ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาลอันมีสถาบันหลักคอยอุ้มชูและปกป้องประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่สามารถจะสร้างรายได้ให้กับคนไทยได้ก็เพราะการระบาดอย่างหนักของโรค Covid-19 ทำให้ต้องใช้กฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินที่ห้ามคนออกจากบ้าน หยุดการทำงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน และส่งผลต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างหนัก จากการแพร่เชื้อโรคระบาดดังกล่าวในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีแหล่งคลัสเตอร์มาแล้วถึง 4 รอบ ได้แก่ (1) สนามมวยลุมพินี (2) บ่อนการพนัน จังหวัดชลบุรี (3) ตลาดสดกลางค้ากุ้ง จังหวัดสมุทรสาคร และ (4) คลับและเลานจ์ในย่านทองหล่อ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) แหล่งคลัสเตอร์เหล่านี้เป็นแหล่งที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้มีอิทธิพลอย่างมหาศาลทำให้เกิดการปล่อยปละละเลยในการบังคับใช้กฎหมายและความปลอดภัยที่ตั้งอยู่ในความประมาทอย่างชัดเจนที่ส่งผลกระทบไปยังคนไทยทั่วประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้จัดการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งคลัสเตอร์เหล่านี้ก็ยังขาดจิตสำนึกไม่มีความรับผิดชอบที่จะแสดงออกมาแต่ประการใดเพราะรู้ดีว่าสังคมไทยจะประณามสิ่งเลวร้ายที่เป็นจุดแพร่กระจายของโรคระบาด Covid-19 ซึ่งหากไม่มีการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยจะยังคงเกิดแหล่งคลัสเตอร์อยู่เรื่อยๆ และส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างหนักหน่วงต่อไป

พฤติกรรมภาพสะท้อนสังคมไทยเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงแหล่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมายแต่ผู้มีอำนาจก็ละเลยที่จะเข้าไปจัดการให้ถูกต้องซึ่งแนวคิดทาง

พระพุทธศาสนาเห็นว่า สถานที่เหล่านี้เป็นแหล่งอบายมุขที่สะสมความเลวร้าย เรียกว่า แหล่งอโคจร ชาวพุทธไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องอันส่งผลต่อการลดคุณความดีที่ไม่สามารถสร้างความเจริญแห่งจิตใจได้ หากชาวพุทธผู้นั้นเข้าไปสถานที่ดังกล่าวจะได้ชื่อว่า ตั้งอยู่ในความประมาทในการดำรงชีวิต (ที.ม.(ไทย) 10/218/166) ขัดกับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จึงทรงห้ามผู้ที่หวังความเจริญไม่ให้ไปแหล่งอบายเหล่านั้น และห้ามผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายเพื่อต้องการก่อกำเนิดคุณธรรมต่อไป เพราะฉะนั้น สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธที่ต้องมีความเข้าใจต่อภาพที่เกิดขึ้นเหล่านี้ให้มีความเข้าใจมากที่สุดเพื่อการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง พร้อมกับมุ่งหวังความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

ผลกระทบจาก Crystal Club

“คริสตัลคลับ” ในย่านทองหล่อจะมีจำพวก ผับ บาร์ ไนต์คลับ และคาเฟ่ เป็นต้น เป็นสถานที่ดึงดูดกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงให้เข้าไปใช้บริการเป็นจำนวนมากเพื่อพบปะสังสรรค์หรือมาเพื่อผ่อนคลายความเครียดหลังจากเสร็จภารกิจ เสน่ห์ของธุรกิจประเภทนี้อยู่ที่บรรยากาศในการดื่มสุรา ดนตรีเพราะความสนุกสนานกับพบปะสังสรรค์ กับเพื่อนฝูง (ชัยนาม นักไร่, 2545) แต่เนื่องจากการที่เป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมจึงมีผับและสถานบันเทิงล้อมรอบชุมชนและมหาวิทยาลัย จากผลการศึกษาการกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งร้านประเภทนี้สามารถทำผลประโยชน์ของกิจการสถานบันเทิงที่สามารถทำกำไรให้แก่ผู้ลงทุนได้เป็นจำนวนมากจึงทำให้ธุรกิจประเภทนี้เติบโตมาทุกยุคสมัย (จุฑาทิพย์ พรมวงศ์และคณะ, 2561)

“คริสตัลคลับ” ผับหรูย่านทองหล่อ หนึ่งในต้นตอทำโควิด-19 ระบาดระลอก 4 ซึ่งว่ากันว่าเป็นอัครสถานบันเทิงใหญ่ใจกลางกรุง แหล่งดึงดูดกลุ่มลูกค้าเกรดพรีเมียม ทั้งไฮโซ นักธุรกิจ เจ้าของกิจการรวยระดับพันล้าน หมื่นล้าน แม้แต่คนใหญ่คนโตระดับรัฐมนตรีบางคนก็มาเที่ยวด้วย จุดเด่นของ “คริสตัล คลับ” ว่ากันว่า สาย EN ใครต่อใครต้องมาเที่ยวก็เพราะเป็นแหล่งรวม “พริตตี้” และ “โคโยตี้” สาวสวยจำนวนมาก ที่ในมุมของคนทำมาหากินในอาชีพนี้แม้จะเสี่ยงสูงแต่ด้วยรายได้ที่สูง จ่ายกันวันต่อวัน การันตีตั้งแต่วันละ 3,000-10,000 บาท ไม่นับดื่มดริ้งละ 300-340 บาทอีกต่างหาก นอกจากนี้ “คริสตัล คลับ” เป็นสถานบันเทิง ระดับหรู หรือเลานจ์ ประกอบด้วย ห้องจัดเลี้ยง ห้อง คาราโอเกะ มีวงดนตรี และดีเจโชว์ทั้งคืน มีคอนเสิร์ตศิลปินชื่อดังหมุนเวียนมาโชว์ทุกสัปดาห์ มีพนักงาน PR, โคโยตี้ และพริตตี้สาวสวย กว่า 200 คน ส่วนลูกค้านั้นมีทั้งแบบสมาชิก เริ่มต้น 20,000 บาท และลูกค้าขาจรจ่ายค่าห้อง VIP 2,500-4,500 บาท ทุนจดทะเบียน 4 ล้านบาท ในปี 2561 มีรายได้รวม 91 ล้านบาท และปี 2562 มีรายได้รวม 146 ล้านบาท (ผู้จัดการออนไลน์, 2564)

จากการเปิดเผยของอธิบดีกรมควบคุมโรค กล่าวว่า สถานบันเทิงกทม.และปริมณฑลพบผู้ติดเชื้อ 70 ราย กลุ่มที่ติดเชื้อมีความเชื่อมโยงกัน คาดว่าเริ่มต้นจากสถานบันเทิงในต่างจังหวัดไปยังคริสตัลคลับ ทองหล่อ, และร้านอื่นๆ อื่นที่มีลักษณะเดียวกัน เนื่องจากนักเที่ยว

นำเชื้อมาติดพนักงานและนักเที่ยวคนอื่น และนำไปติดคนในครอบครัว (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) จนกลายจุดเริ่มต้นที่แพร่กระจายไปทั่วประเทศไทยทั้ง 77 จังหวัด ดังแผนภาพสถิติการเพิ่มจำนวนของผู้ติดเชื้อโรคโควิด-19 อย่างรวดเร็ว ดังนี้

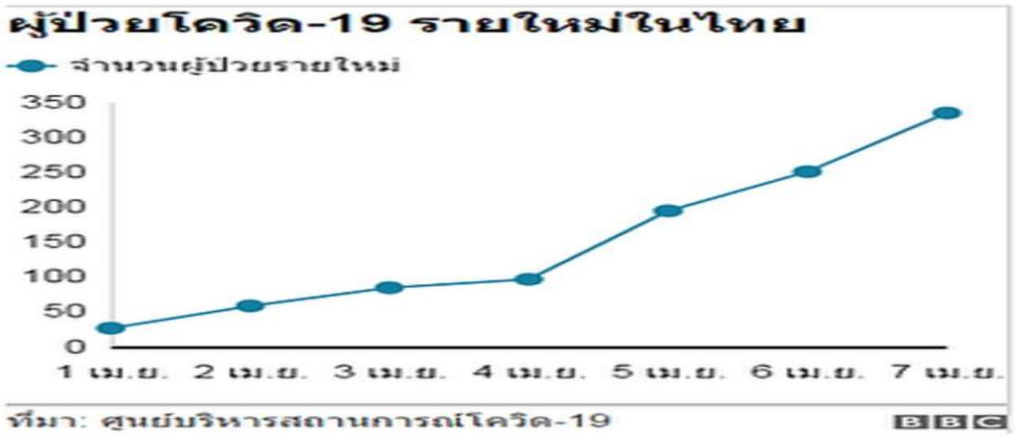

ภาพที่ 1 ยอดผู้ป่วยโควิด-19

ล่าสุดวันนี้ กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 (บก.น.5) ได้ดำเนินการในการควบคุมยับยั้งการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยได้มีการดำเนินคดีกับร้านคริสตัลคลับ ทองหล่อ 25 และร้านเอมเมอร์รัลด์ ตามพระราชบัญญัติสถานบริการ และการฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามประกาศในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยได้ดำเนินคดีกับผู้จัดการร้านทั้ง 2 ร้าน และส่งฟ้องศาลแขวงพระนครใต้ ซึ่งศาลมีคำพิพากษาจำคุกผู้จัดการร้านทั้ง 2 ราย เป็นเวลา 2 เดือนโดยไม่รอลงอาญา นอกจากนี้ทางตำรวจจะเสนอปิดหากเข้าเงื่อนไขตามข้อกำหนดของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็จะมีโทษปิดเป็นระยะเวลา 5 ปี อีกทั้งจากการตรวจสอบพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาล (สน.) ทองหล่อ ที่ติดเชื้อ เป็นเจ้าหน้าที่ในสายปฏิบัติการทั้งสิ้น 18 นาย ไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยการหรือธุรการที่ติดเชื้อ และทราบจากแพทย์ว่าตำรวจที่ติดเชื้อเหล่านี้ที่ไปตรวจตามสถานบริการ ถึงแม้จะมีการใส่หน้ากากอนามัยป้องกัน ก็อาจมีความเป็นไปได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สวมใส่ถุงมือขณะปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งลักษณะของผับและร้านอื่นๆ เหล่านี้ส่วนมากมักจะตั้งอยู่ใกล้กับสถานที่สำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดจนส่งผลกระทบให้ผู้ประกอบการรายอื่นในย่านทองหล่อ ที่ประกอบการถูกต้องตามกฎหมาย ได้รับความเดือดร้อน หลังเพิ่งกลับมาเปิดบริการได้เพียงไม่กี่วัน ซึ่งหลังจากนี้จะมีการเชิญผู้ประกอบการย่านทองหล่อเข้ามาหารือ เพื่อเตรียมหาทางเยียวยาและให้ความช่วยเหลือต่อไป (สนธิ ลิ้มทองกุล, 2564)

นอกจากผลกระทบจากการผิดสถานบันเทิง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ ตลาด และอื่นๆ แล้ว ล่าสุดส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอย่างต่อเนื่องโดยองค์กรตลาดหุ้นไทยเปิดเผยเมื่อวันจันทร์ที่ 5 เมษายน 2564 ปรับลงสวนทางกับตลาดหุ้นในภูมิภาค ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในประเทศมีความกังวลในประเด็นคลัสเตอร์โควิด-19 ในสถาน

บันเทิงกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยมีความเชื่อมโยงกันจากจุดเริ่มต้นในสถานบันเทิงจังหวัดปทุมธานีไปยังคริสตัลคลับ ทองหล่อร้านบลาบลาบาร์และเบียร์เฮาส์เอกมัยเป็นลูกโซ่ ในขณะที่จำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศล่าสุดพุ่งขึ้นไปมากกว่าแตะระดับ 250 ราย โดยเป็นการติดเชื้อในประเทศ ส่วนใหญ่เชื่อมโยงสถานบันเทิงผับ บาร์ที่เป็นต้นตอของคลัสเตอร์ในสถานบันเทิง (ทองหล่อ) มีการกระจายในหลายจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครปฐม ปทุมธานี นนทบุรี เลย ชลบุรี สระแก้ว ลำปาง เชียงใหม่ ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และเรือนจำในจังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ประกาศให้พื้นที่ 5 จังหวัดเป็นสีแดง ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ และนครปฐม สั่งให้ร้านอาหารปิด 3 ทุ่ม งดขายเหล้า และปิดสถานบันเทิงอาบอบนวด ผับ บาร์ คาราโอเกะ ใน 3 เขตในกรุงเทพมหานคร (วัฒนา คลองเตย และบางแค) ส่วนเขตอื่น ๆ ให้ปิดเฉพาะร้านที่พบผู้ติดเชื้อ ในขณะเดียวกันกระทรวงสาธารณสุขเตรียมกระจายฉีดวัคซีนในจังหวัดที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือพื้นที่สีแดงและสีส้ม (Tachochavalit, 2564)

ผลกระทบดังกล่าวมิใช่เพียงแค่ระบบเศรษฐกิจเท่านั้นแต่ยังส่งผลไปยังกิจกรรมอื่น ๆ ทางสังคมอีกมากมายทำให้ตลาดมีความกังวลมากขึ้น สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ต้องหยุดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ห้างร้านและผู้ประกอบการทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กต้องหยุดการทำงาน เจ้าของกิจการต่างๆ พลอยได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้าถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องก็ยังถูกมองว่าเป็นผลมาจากของผู้มีอิทธิพลในย่านนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามสถานบันเทิงเหล่านี้มิได้จำกัดอยู่ที่ในเมืองหลวงเท่านั้นยังมีอีกมากมายที่ผุดขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อผู้พฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างหนาแน่นทุกมุมเมืองของประเทศไทยอันเป็นแหล่งสะสมอบายมุขต่างๆ ทั้งการพนัน การค้าประเวณี การดื่มแอลกอฮอล์ ยาเสพติด รวมไปถึงแหล่งผิดกฎหมายอื่นๆ ที่ยังคงรอผู้มีอำนาจของรัฐเข้ามาช่วยคลี่คลายและแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรมที่ควรจะเป็นที่สามารถทำให้สังคมไทยมีความขาวสะอาด และชื่อเสียงในทางที่ดีต่อสายตาของชาวโลก

หลักคิดและข้อปฏิบัติเพื่อการดำรงตนของชาวพุทธ

ปัจจัยเชิงพื้นที่ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติธรรมซึ่งส่งผลต่อการเจริญรุดหน้าของคุณธรรมให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น หากอยู่ไม่ถูกที่การปฏิบัติธรรมก็อาจจะไม่คืบหน้าอีกทั้งสามารถรบกวนสภาพจิตใจของบุคคลให้เกิดความกังวลได้ เช่น พื้นที่ที่สู้รบกันในสงครามต่างๆ พื้นที่ต่างศาสนา พื้นที่ที่มีเสียงดังมากๆ หรือพื้นที่ที่เป็นชุมชนของประชาชน เป็นต้น พื้นที่เหล่านี้ย่อมไม่สามารถจะพัฒนาคุณธรรมได้รวดเร็วนัก ดังนั้น หลักคิดและข้อปฏิบัติเพื่อการดำรงตนของชาวพุทธ อาจจะต้องทำความเข้าใจแม้ว่าจะไม่สามารถสละทางโลกได้แต่เนื่องด้วยชาวพุทธที่มีหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เหล่านี้ แต่ถึงอย่างไรก็

ตาม พระพุทธองค์กรทรงแนะนำให้กับผู้เริ่มปฏิบัติธรรมหรือชาวพุทธรุ่นใหม่ให้สละละแหล่งพื้นที่เหล่านี้เพื่อการเติมเต็มคุณธรรมให้เกิดการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องดังต่อไปนี้

Crystal Club พื้นที่แหล่งอบายมุข ประชาชนทั่วไปจะเข้าใจในความหมายที่แตกต่างไปจากนัยยะทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ แหล่งการพนันจำพวกบ่อนต่างๆ แหล่งการขายสุรายาเสพติด แหล่งโสเภณี เป็นต้น ซึ่งก็ถูกต้องถูกตามความเข้าใจ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากจะมองถึงหลักคิดทางพระพุทธศาสนามองว่า พื้นที่อบายมุขเป็นหนทางแห่งความเสื่อมหรือหนทางแห่งความหายนะ เป็นที่มาของการสูญเสียทรัพย์สินเงินทองและตั้งอยู่ในความประมาท ได้แก่ การเกี่ยวข้องกับสุราและเมรัย การเที่ยวยามค่ำคืน การดูมหรสพต่างๆ การเล่นการพนัน การคบคนชั่ว และความเกียจคร้าน (ที.ปา. (ไทย) 11/247/202) เช่น การเกี่ยวข้องกับสุราและเมรัยจะส่งทำให้คนรวมกลุ่มกันมากขึ้นและจะส่งผลกระทบใน 4 เรื่องใหญ่ ได้แก่ ผลกระทบด้านอุบัติเหตุ ผลกระทบด้านความรุนแรง ผลกระทบด้านปัญหาทางเพศ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (พระมหาบุญส่ง สิริภทโท (ธูปจันทร์), 2559) เป็นต้น ที่สำคัญเป็นจุดแพร่กระจายของโรคระบาดโควิด-2019 ส่งผลกระทบต่อการสูญเสียชีวิตของประชาชนในภายหลัง อีกทั้งผลกระทบที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ทางสังคมต่อความกลัวที่เกิดขึ้น อีกทั้งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่หยุดการทำงานเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่กระจายของโรคระบาดดังกล่าวด้วยแต่ถึงอย่างไรก็ตามในสังคมไทยที่มีแหล่งสถานบริการเหล่านี้มากมายก็เพราะคำกล่าวอ้างว่า แหล่งอบายมุขเหล่านี้อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานนั่นก็แปลว่า สังคมไทยยอมรับการใช้ชีวิตที่ก่อให้เกิดการตกต่ำทางจิตและไม่ก่อให้เกิดคุณธรรมหรืออาจจะมองในแง่ของรายได้ของประเทศที่มาจากแหล่งเหล่านี้กลับมาสู่การพัฒนาสังคมไทยซึ่งอาจจะมองผิดประเด็นไปในกรณีแหล่งอบายมุข เพราะแหล่งอบายมุขเหล่านี้จะสร้างความมืดบอดแห่งจิตใจที่ยากต่อการปฏิบัติธรรมตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา หรือไม่สอดคล้องกับแนวคิดหลักที่ถูกต้องนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายควรงดเว้นอย่างเด็ดเพื่อการเจริญในธรรมต่อไป

Crystal Club พื้นที่แหล่งอโคจร เป็นข้อห้ามในเชิงสถานที่ที่ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ควรเข้าไปอย่างเด็ดขาด และตัวบุคคลที่ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ควรเข้าไปคบหา สมาคม และคลุกคลีด้วยรวมถึงสถานบันเทิงเริงรมย์ต่างๆ เมื่อเข้าไปมีโทษทางวินัยเรียกว่า โลกวัชชะ คือ ชาวโลกติเตียน (พระธรรมกิตติวงศ์, (ทองดี สุรเตโช), 2548) แต่ถึงอย่างไรก็ตามสำหรับประชาชนทั่วไปสามารถจะเข้าพื้นที่แหล่งอโคจรได้เพราะกฎหมายมิได้ห้ามแต่ประการใดและเป็นพื้นที่ได้รับการเปิดอย่างถูกกฎหมายในระยะแรก แต่ในมุมมองหลักความเป็นจริงพื้นที่เหล่านั้นได้กลายเป็นพื้นที่ระดับอันตรายของผู้ที่หวังความเจริญหรือเป็นปฏิปักษ์สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมสำหรับพุทธศาสนา ซึ่งควรหลีกเลี่ยงอย่างเด็ดขาดเพราะฉะนั้น ชาวพุทธหรือบุคคลทั่วไปอาจต้องมองถึงบริบทหรือสภาวะของตนเองให้ได้ว่า สถานที่เหล่านั้นสามารถยกระดับการพัฒนาคุณธรรมของตนเองให้สูงขึ้นไปได้หรือไม่ อย่างไร หากสามารถหลีกเลี่ยงได้ก็ควรหลีกเลี่ยงอย่างเด็ดขาดอีกทั้งยังเป็นข้อห้ามสำหรับชาวพุทธทั้งหลาย และผู้หวังความเจริญในตนเองไม่ควรเข้าไปพื้นที่เหล่านั้น

Crystal Club พื้นที่แหล่งความประมาท ดังกล่าวที่แล้วข้างต้นไม่ว่าจะเป็นแหล่งอบายมุขหรือแหล่งอโคจรหากผู้ปฏิบัติธรรมเข้าไปในพื้นที่เหล่านั้นย่อมได้ชื่อว่า ตั้งอยู่ในความประมาทต่อการปฏิบัติธรรม เพราะถ้ามีความประมาทเสียแล้ว ชีวิตย่อมไร้ค่ากิจกรรมทั้งหลายย่อมไม่สำเร็จประโยชน์ตามความมุ่งหมาย ด้วยเหตุนี้ ความไม่ประมาท จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อตนเองและสังคมทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ดังนั้น อัปปมาทธรรม (ที.ม. (ไทย). 10/218/166) ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรมทุกระดับ และในหน้าที่การงานทุกอย่างซึ่งบรรดาธรรมทั้งหลายความไม่ประมาทถือได้ว่าเป็นกุศลธรรมที่เป็นธรรมมีอุปการะมาก ความไม่ประมาทในการทำบุญ ความไม่ประมาทในชีวิต ไม่ประมาทในวัย ไม่ประมาทในความไม่เจ็บป่วย (สุภีร์ ทุมทอง, 2559) เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องความไม่ประมาทไว้มากมายที่ชาวพุทธควรเสริมสร้างและพัฒนาตนเองให้มากขึ้น ยิ่งเป็นผู้ปฏิบัติธรรม ผู้แสวงหาธรรม รวมทั้งชาวพุทธทั้งหลายที่ผู้ดำเนินชีวิตตามรอยแห่งธรรมควรงดเว้นแหล่งที่ก่อให้เกิดการดำรงชีวิตด้วยความประมาท เพราะความไม่ประมาทเป็นหนทางไปสู่ความไม่ตายแห่งธรรม

Crystal Club พื้นที่แหล่งก่ออกุศล หากพูดถึงคำว่า อกุศลอาจจะมิใช่แหล่งหรือพื้นที่ในสถานที่นั้นแต่อาจหมายถึงแหล่งที่มาของการเกิดขึ้นของอกุศลตามมาอีกมามาย ซึ่ง Crystal Club เป็นแหล่งที่สามารถยั่วยวนความปรารถนาของประชาชนให้เข้าไปใช้บริการจนมองไม่เห็นต้นตอของอกุศลที่จะเกิดขึ้นไปตามอำนาจของกิเลสมนุษย์ในทัศนะทางพระพุทธศาสนามองว่าแหล่งอกุศลกรรม ประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักทรัพย์การเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่เต็มใจให้ การประพฤติผิดทางกาม การผิดลูกผิดเมียผู้อื่น การพูดเท็จ พูดโกหกหลอกลวง พูดไม่มีมูลความจริง พูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อ ความละโมบหรือความโลภ การคิดร้าย ปองร้ายต่อผู้อื่น และการเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม (ที.ปา. 11/359/284) สรุปง่ายๆ ว่า แหล่งอกุศกรรมมาจากการกระทำที่เกิดจากทางกาย ทางวาจาและทางใจ หรือ การกระทำที่แสดงออกถึงความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ เพราะฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมมักจะคุ้นเคยกับข้อปฏิบัติเหล่านี้อยู่แล้วแต่เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวในยามค่ำคืนหรือแหล่งอบายต่างๆ เหล่านั้นมักจะมองไม่เห็นภัยที่จะส่งผลกระทบมายังตนเองในปัจจุบันจึงไม่สามารถมองเห็นหรืองดพฤติกรรมเหล่านั้น ดังนั้น นักปฏิบัติธรรม ผู้ศึกษาธรรม และผู้เผยแผ่ธรรมแม้ว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับพื้นที่หรือแหล่งอกุศลกรรมเหล่านี้เพื่อการเรียนสิ่งที่ผิดเพื่อปกป้องและป้องกันความผิดพลาดในความชั่วทั้งหลาย มองเห็นเส้นทางที่ถูกต้อง

Crystal Club พื้นที่แหล่งรายได้ผิดธรรม แม้ว่าจะเปิดถูกต้องกฎหมายในเบื้องต้น แต่ระยะหลังก็ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสถานบริการ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการเปิดสถานบันเทิงในปัจจุบันมีให้เห็นกันมากมายเพราะรัฐได้เปิดโอกาสให้กระทำได้ที่มองเห็นถึงภาษีที่จะนำมาเข้าสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งแต่ละปีเป็นจำนวนเงินมิใช่น้อยจึงเป็น

แหล่งที่สร้างความร่ำรวยให้กับผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่รัฐบางกลุ่มที่เข้าไปแอบอิงเอาผลประโยชน์ในสถานที่นั้น แม้ว่ากิจกรรมกสรเปิดสถานบันเทิงจะถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม แต่หากมองในทัศนะทางพระพุทธศาสนาแล้ว สถานที่เหล่านั้นมักจะเปิดในยามค่ำคืนหรือเหมาะสมสำหรับผู้ที่ท่องเที่ยวในยามราตรีของประชาชนที่มองไม่เห็นคำสอนของพระพุทธองค์ว่า ผู้ปฏิบัติธรรมต้องงดเว้นจากการเที่ยวกลางคืนที่นำไปสู่ความเดือนร้อนภายหลังได้ เช่น มักจะหลงใหลสิ่งยั่วยวนจิตใจให้ลุ่มหลง เสียทรัพย์ เสียค่าใช้จ่าย มักถูกหลอกลวง การทะเลาะวิวาท ล่วงในกามได้ง่าย (ที.ปา. (ไทย) 11/247/202) ดังนั้น สถานบันเทิงทุกๆ แห่งต้องใช้จ่ายทรัพย์อย่างมาก เป็นแหล่งฟอกเงินของผู้กระทำผิดกฎหมาย เป็นแหล่งที่มิจฉาชีพประกอบอาชีพ เป็นแหล่งที่ผู้มีอิทธิพลมืด เป็นแหล่งหาเงินของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อการรับสินบนเพื่อละเลยต่อการดำเนินคดีตามกฎหมาย และมักจะได้รับการต้อนรับที่ดีจากเจ้าของสถานที่นั้นๆ รวมไปถึงเป็นแหล่งของผู้มีเงินนำไปใช้สำหรับการดื่มสุรา และสิ่งของมึนเมาต่างๆ และใช้เงินเพื่อความสุขของตนเอง เป็นต้น จึงถือได้ว่า Crystal Club แม้จะจ่ายภาษีให้กับรัฐตามกฎหมายก็ตามแต่ด้วยแหล่งพื้นที่เหล่านั้นมิได้มีความถูกต้องแห่งความชอบธรรมในทัศนะทางพระพุทธศาสนาแม้แต่น้อยทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมจำต้องละเว้นการเข้าไปสถานลักษณะดังกล่าวด้วย

สรุป

บทความเรื่อง Crystal Club : ภาพการสะท้อนและหลักคิดทางพระพุทธศาสนา เกิดจากสถานการณ์จุดกำเนิดแหล่งคลัสเตอร์ของเชื้อโรคระบาด Covid-19 รอบที่ 4 จนนำสังคมไทยไปสู่หายนะใหม่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตของชาวพุทธเป็นอันมากเพราะไม่รู้จักความรับผิดชอบชั่วดี แม้ว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตามแต่ก็ด้วยผู้ที่มีตำแหน่งและมีอำนาจคอยอุ้มชูกิจการจึงดำเนินกิจกรรมของสถานบันเทิงไปได้เพราะระดับรัฐมนตรีต่างๆ ผู้มีตำแหน่งระดับสูงของประเทศยังเข้าไปใช้บริการจนติดเชื้อ Covid-2019 และลุกลามไปทั่วประเทศโดยรวดเร็วแต่ถึงอย่างไรก็ตามสังคมไทยอาจจะตั้งคำถามไว้มากมายที่สืบเนื่องจากกรณีดังกล่าวว่า สังคมไทย สังคมพุทธเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยแหล่งอบายมุข เป็นพื้นที่แหล่งอโคจร พื้นที่แหล่งความประมาท พื้นที่แหล่งอบายมุข พื้นที่แหล่งก่ออกุศล และแหล่งรายได้ของผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายใดๆ จนกลายเป็นความเดือดร้อนคนทั่วไป ซึ่งหลายท่านก็เรียกว่า การระบาดของเชื้อ Covid-2019 รอบนี้ เป็น “การกระทำของคนรวย แต่ซวยคนจน” จนเป็นที่มาของความไม่เข้าใจและไม่พอใจหน่วยงานรัฐต่อการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

เพราะฉะนั้น Crystal Club เป็นสถานที่ต้องห้ามสำหรับ ผู้ปฏิบัติธรรม ผู้ที่ศึกษาธรรม ผู้ที่เผยแผ่ธรรม และผู้ปฏิบัติธรรมจึงควรละเว้นจากพื้นที่ต่างๆ เหล่านั้นให้ได้ เพราะเป็นต้นเหตุในพื้นที่แหล่งอโคจร พื้นที่แหล่งความประมาท พื้นที่แหล่งอบายมุข พื้นที่แหล่งก่ออกุศล และพื้นที่แหล่งรายได้ผิดธรรม ที่สามารถทำร้ายตนเอง ทำร้ายสังคม ทำร้ายประเทศ และทำลาย

ระบบคุณงามความดีทั้งหลายให้หมดสิ้นไปและไม่สอดคล้องกับคำสอนต่างๆ เช่น หลักความไม่ประมาท หลักการสร้างกุศลกรรม หลักศีลธรรม หลักการไม่คบคนพาล หลักการเว้นจากความชั่วทั้งปวง เป็นต้นที่ไม่ก่อให้เกิดคุณความดีต่อชาวพุทธในสังคมไทยเพราะเป็นสัญลักษณ์ทางความชั่วร้าย บั่นทอนชีวิตและทรัพย์สินต่างๆ มากมายจนกลายเป็นผู้ที่มีความประมาทไม่ปฏิบัติตามบนเส้นทางแห่งธรรมทั้งหลายจึงควรงดเว้นที่สถานที่เหล่านั้นเพื่อความงอกเงยของคุณธรรมที่ยังไม่เกิด จนพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ จึงเห็นว่า ภาพสะท้อน Crystal Club เป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิบัติธรรมที่ทำให้มุมมองบางส่วนในสังคมไทยจนกลายเป็นการยอมรับและทำให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างมากมายแต่ทัศนะทางพระพุทธศาสนามองว่าพื้นที่เหล่านั้นเป็นแหล่งก่ออกุศลได้ง่ายและควรหลีกเลี่ยงอย่างเด็ดขาด

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *สนามมวย-บ่อน-เลานจ์ บทเรียนสกัดคลัสเตอร์ใหม่.* สืบค้น 22 เมษายน 2564, จาก https://today.line.me/th/v2/article/oBZB96

จุฑาทิพย์ พรมวงศ์และคณะ. (2561). พฤติกรรมการใช้บริการผับและสถานบันเทิงรอบสถานศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 26.

ชัยนาม นักไร่. (2545). *อิทธิพลของผับต่อการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น : ศึกษากรณีวัยรุ่นที่เคยไปใช้บริการผับย่านถนนอาร์ ซี เอ.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *มารู้จัก "คริสตัลคลับ" ผับหรูย่านทองหล่อ หนึ่งในต้นตอทำโควิด-19 ระบาดระลอก 3*. สืบค้น 22 เมษายน 2564, จาก https://mgronline.com/onlinesection/ detail/9640000033680

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *คำวัด.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลี่ยงเซียงเพื่อพุทธศาสตร์.

พระมหาบุญส่ง สิริภทฺโท (ธูปจันทร์). (2559). บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง การจัดการเกี่ยวกับอบายมุขในสังคมไทยปัจจุบัน : แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเขียนโดย ชวโรฒน์ วัลยเมธี. *วารสารพุทธจิตวิทยา,* 1(1) 115.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สนธิ ลิ้มทองกุล. (2564). *ตร.ลงตรวจคริสตัลคลับ-เอมเมอรัลด์ผับ เก็บหลักฐานเพิ่มเติม.* สืบค้น 22 เมษายน 2564, จาก https://sondhitalk.com/detail/9640000036245

สุภีร์ ทุมทอง. (2559). *ความไม่ประมาท.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

Tachochavalit, S. (2564). *กดดันจากความกังวลคลัสเตอร์ทองหล่อ*. สืบค้น 22 เมษายน 2564, จาก https://www.th.rhbtradesmart.com/th/images/articles/research_center/download/dailydirection/pdf_th/2021/04/0407_market%20comments%20thailand.pdf

Covid-2019: เสียงเพรียกจากลมหายใจแห่งธรรม*

COVID-2019: THE CALL OF THE BREATH OF DHAMMA

พระครูสมุห์วัลลภ ฐิตสังวโร, ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา

Phrakrusamuhawunlop Thitasangvaro, Fongchan Sooksawat Na Ayudhya

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Bigjod3458@gmail.com

บทคัดย่อ

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า โรคระบาด Covid-2019 สามารถติดต่อกันได้ทางการไอ การจาม หรือการพูดทำให้การแพทย์จึงออกประกาศให้ประชาชนตื่นตัวด้วยการใส่แมสปิดปากและปิดจมูกที่ไม่ให้เชื้อเข้าไปสู่ร่างกาย ซึ่งการไอ การจาม หรือการพูดจำเป็นต้องใช้ลมเป็นแรงขับส่งผ่านอวัยวะต่างๆ ทั้งหายใจและการพูดออกไม่ว่าจะเป็นทางปากหรือทางจมูกก็ตามหากไม่มีเครื่องป้องกันหรือเกิดความประมาทการ์ดตกก็สามารถรับเชื้อไวรัสได้ ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญและได้กำหนดให้ชาวพุทธดูลมหายใจเข้าและลมหายใจออกที่เรียกว่า อานาปานสติที่เป็นได้ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นเครื่องป้องกันกิเลสตัณหาที่จะเกิดขึ้น เพราะชาวพุทธเชื่อว่า กิเลสที่ชั่วเมื่อมีอยู่ในผู้ใด ผู้นั้นย่อมรักษาให้หายขาดยาก แต่เชื้อไวรัสเมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้ว ย่อมรักษาให้หายได้ พระพุทธองค์จึงทรงตักเตือน พร่ำสอน แนะนำให้ชาวพุทธกำหนดลมหายใจเข้า-ออก พิจารณาลมหายใจให้ดี และยกระดับการลด ละ เลิกความชั่วทั้งปวงจนกลายเป็นอุปนิสัยที่สามารถกำจัดกิเลสให้หมดไปได้นั่นก็เป็นลมหายใจอันเป็นเสียงเรียกหาตามธรรมชาติที่มนุษย์ควรจะดำเนินกิจกรรมให้ถูกต้อง ช่วยลดผลกระทบอันเลวร้ายไปสู่ผู้อื่นอย่างหมดจดด้วยอำนาจแห่งธรรม

คำสำคัญ: การเรียกร้อง; ลมหายใจ; อานาปานสติ

---

*Received May 8, 2021; Revised September 19, 2021; Accepted September 19, 2021

Abstract

It cannot be denied that the Covid-2019 outbreak, the virus can be transmitted through coughing, sneezing or speaking. Therefore, the medical profession issued an announcement for the people to be alert by wearing a mask for covering the mouth and the nose in order not to allow it to enter the body. The coughing, sneezing or speaking must use the wind as the drive through the various organs both breathing and speaking out whether it is the mouth, or the nose. There is no protection or if we are careless and drop our guards, we will be able to receive the virus. The Buddhism emphasizes and advise the Buddhists to observe the breath in and out that called **Ā**nāpānasati which can be both concentration meditation and insight meditation as a protection against passion's occurrence, because the Buddhists believe that desire when it is with anyone that person cannot be cured, but the virus enters the body it can be cured. The Buddha warned, taught and advised the Buddhists in observing the breath in and out, considering the breath and raising level of reducing, refraining and quitting all evils until it becomes the habit that can get rid of passion which is the breath of natural call. Human beings should carry out their activities properly, helping to purely reduce the adverse impact on others with the Dhamma power.

Keywords: Request; Breath; **Ā**nāpānasati

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 สามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้โดยติดต่อผ่านทาง ละอองฝอย ที่มีเชื้อไวรัสโคโรนา จากการไอ หรือจาม รดกัน แล้วหายใจเอาเชื้อเข้าสู่ปอด รวมไปถึงการสัมผัส สารคัดหลั่งของผู้ติดเชื้อ โดยที่มือสัมผัสกับน้ำมูก น้ำลาย หรือสัมผัสสิ่งของที่ปนเปื้อนเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 เช่น ธนบัตร โทรศัพท์ กลอนประตู สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น แต่หากประชาชน ในชุมชนขาดความรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงไม่ได้รับข้อมูล อย่างทั่วถึง จะส่งผลต่อความตระหนักในการดูแล ตนเองและครอบครัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อได้ จะทำให้การแพร่ระบาดขยายตัวเพิ่มมากขึ้นได้เนื่องจากการ ติดต่อในระบบทางเดินหายใจเป็นการติดต่อที่ง่าย หาก ไม่ป้องกัน ซึ่งสร้างความวิตกกังวลและตระหนก หวาดกลัวต่อประชาชนเป็นอย่างมาก (ธานี กล่อมใจและคณะ, 2563)

เพราะฉะนั้นโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นโรคระบาดที่ติดเชื้อทางเดินหายใจ จากสารคัดหลั่งซึ่งมาจากการไอ การจาม การพูดในระยะใกล้ๆ หรือทำความเข้าใจง่ายๆ ก็คือ การที่มนุษย์จะติดเชื้อได้ก็ด้วยเชื้อนั้นไปสู่ร่างกายทางปาก ทางจมูก และทาง

ตาโดยสัดส่วนก็คือ การติดเชื้อทางลมหายใจและทางปากอันเป็นช่องทางมนุษย์ใช้ในการหายใจ อันเป็นสมบัติเพื่อความคงอยู่ของชีวิตทำให้เกิดการป้องกันด้วยการใส่หน้ากากอนามัยหรือผ้าแมสที่ปิดปากและปิดจมูกแม้ว่าจะมีรณรงค์ให้ประชาชนล้างมือด้วยแอลกอฮอล์หรือสบู่ก็เพราะมนุษย์ชอบเอามือของตนเองไปเคาะจมูกและเอามือเข้าปากเสมอ ๆ ทำให้สามารถรับเชื้อได้ เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวพุทธดูเรื่องเหล่านี้ให้มากด้วยการปิดปากเสียบ้าง ปิดตาเสียบ้าง และปิดจมูกเสียบ้าง เพื่อลดตัวของปัญหาที่จะเกิดกับชีวิตของตนเองหากสามารถปฏิบัติได้ และการเปิดใจเพื่อการเรียนรู้ธรรมโดยเฉพาะหลักอานาปานสติ

อานาปานสติเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ทรงสอนเรื่องลมหายใจ หลวงพ่อพุทธทาส กล่าว อานาปานสติภาวนา เป็นการกำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ทั้งอาการหายใจสั้นก็รู้ หายใจยาวก็รู้ตามอาการที่ปรากฏ ซึ่งสามารถทำที่ไหนก็ได้: ทำที่บ้านก็ได้ทำในป่าก็ได้ ถ้าทำที่บ้าน ก็ทำบ้านให้เป็นป่าไปในตัว จะนั่ง จะนอน จะยืน จะเดิน ก็ทำได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2552) ซึ่งเป็นวิธีเจริญสมาธิ ที่ปฏิบัติได้สะดวกยิ่ง เพราะใช้ลมหายใจซึ่งเนื่องอยู่กับตัวของทุกคน ใช้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ ในทันทีที่ต้องการ... พอเริ่มลงมือปฏิบัติก็ได้รับผลเป็นประโยชน์ทันที ตั้งแต่ต้นเรื่อยไป ไม่ต้องรอจนเกิดสมาธิที่เป็นขั้นตอนชัดเจน กล่าวคือ กายใจผ่อน คลายได้พักจิตสงบ สบายลึกซึ้ง ลงไปเรื่อย ๆ ทำให้อกุศลกรรมระงับ และส่งเสริมให้กุศลธรรมเกิดขึ้น การบำเพ็ญอานาปานสติทำให้กายใจสุขสงบ จนลมหายใจละเอียด ประณีตลงไปเรื่อย ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) เพราะฉะนั้น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 จึงเป็นเสียงเพรียกจากลมหายใจของมวลมนุษย์ต้องทบทวนความจริงของชีวิตในการดูลมหายใจเพื่อเฝ้าระวังจิตใจไม่ให้หลงใหลไปสู่ความชั่วร้ายของสันดานความเป็นมนุษย์ก่อนที่จะสายเกินไป ทรงตรัสเตือนชาวพุทธทั้งหลายให้ตระหนักถึงพิษภัยและโทษหลายประการที่ส่งผลกระทบไปยังผู้ที่ละเลยและขาดการป้องกันจากระบบทางเดินหายใจหรือลมหายใจอันเป็นเสียงเรียกหาตามธรรมชาติที่มนุษย์ควรจะดำเนินกิจกรรมให้ถูกต้อง ถูกธรรมตามครรลองที่มนุษย์ควรจะเรียกหามากที่สุด

รูปแบบการแพร่เชื้อของโรคระบาด Covid-2019

เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นตระกูลของไวรัสที่ก่อให้อาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก เช่น โรคระบบทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS-CoV) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV) เป็นต้น ซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคนและสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ โดยเชื้อไวรัสนี้พบครั้งแรกในการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2019 (กรมควบคุมโรค, 2564) ไวรัสโคโรน่าถูกแบ่งเป็น 4 ยีนัสคือ Alphacoronavirus, Betacoronavirus, Gammacoronavirus และ Deltacoronavirus โดยไวรัสโคโรน่าที่ก่อโรคในคนที่ทำให้มีอาการของระบบทางเดินหายใจที่ไม่

รุนแรง และมักมีการติดเชื้อแบบไม่มีอาการ จัดอยู่ในยีนัส Alphacoronavirus ส่วนไวรัสโคโรน่าที่ก่อโรครุนแรงในคนและข้ามสปีชีส์มาจากสัตว์ เช่น SARS-CoV และ MERS-CoV จัดอยู่ในยีนัส Betacoronavirus ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสารพันธุกรรมของไวรัสโคโรนาจากคนและสัตว์ต่างๆ จำนวน 271 สายพันธุ์ โดยเฉพาะเชื้อ 2019-nCoV เป็นไวรัสที่เกิดจากการผสมสารพันธุกรรมระหว่างไวรัสโคโรน่าของค้างคาวกับไวรัสโคโรน่าของงูเห่า (Chinese cobra, Naja Atra) จึงทำให้ไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 นี้แพร่เชื้อข้ามสปีชีส์จากงูเห่ามายังคนได้ โดยเริ่มแรกจากคนงานและลูกค้าในตลาดเริ่มติดเชื้อก่อน และต่อมาเชื้อมีการกลายพันธุ์มากขึ้น (ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มปป) เพราะฉะนั้น เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ที่มีรูปแบบแพร่กระจายจากสัตว์ไปสู่สัตว์อื่น ๆ สามารถข้ามสายพันธุ์ได้ จากสัตว์ไปสู่มนุษย์และจากมนุษย์ไปสู่มนุษย์ทำให้ ดังภาพต่อไปนี้

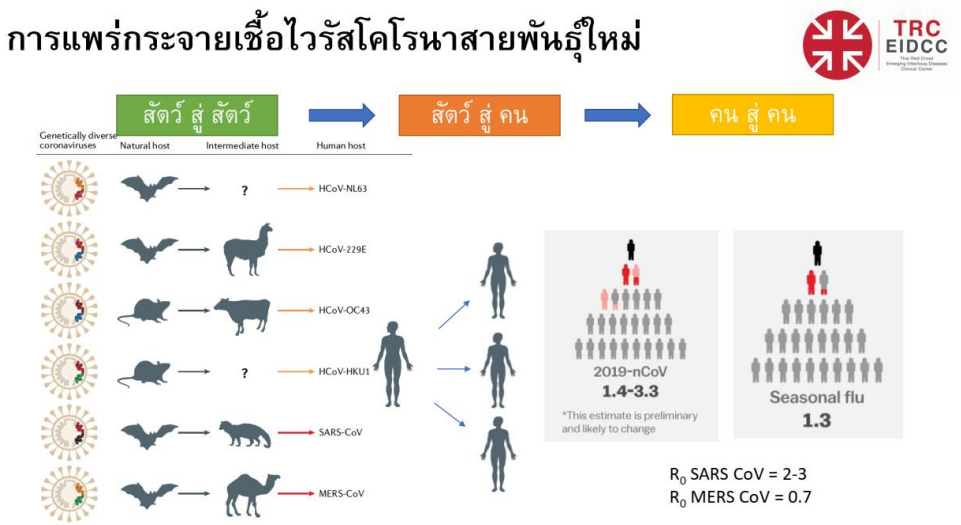

ภาพที่ 1 รูปแบบการแพรกระจายเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (Covid-2019)
ที่มา: วรรษมน จันทรเบญจกุล (2563)

จากภาพดังกล่าวทำให้เห็นว่า พัฒนาการของเชื้อไวรัสทุกสายพันธุ์มีลักษณะการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วเพราะการรวมกลุ่มของสัตว์หลายชนิดที่มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ ทำให้สามารถแพร่กระจายได้ง่าย แต่ถึงอย่างไรก็ตามความกังวลของประชากรโลกที่มีต่อการกลายพันธุ์จากสัตว์มาสู่มนุษย์โดยเฉพาะมีการคาดการณ์น่าจะมาจากค้างคาว เป็นต้น จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากเพราะมนุษย์กับสัตว์ก็มีความใกล้ชิดด้วยลักษณะต่าง ๆ จึงทำให้การติดต่อจึงเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ถึงอย่างนั้น จากการศึกษาลำดับนิวคลิโอไทด์ในสายจีโนมของเชื้อไวรัส พบว่าเชื้อชนิดนี้น่าจะมีต้นกำเนิดมาจากค้างคาว แต่สัตว์ตัวกลางในการรับเชื้อและถ่ายทอดสู่คนนั้นยัง

ไม่ทราบแน่ชัด โดยใช้วิธีการตรวจหาสารพันธุกรรมด้วยวิธี real-time polymerase chain reaction (PCR) (สุรัยยา หมานมานะ, และคณะ, 2563) เพราะฉะนั้น เชื้อไวรัสดังกล่าวสามารถก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจหลังติดเชื้ออาจไม่มีอาการหรืออาจมีอาการตั้งแต่ไม่รุนแรง คือ คล้ายกับไข้หวัดธรรมดา หรืออาจก่อให้เกิดอาการรุนแรงเป็นปอดอักเสบและเสียชีวิตได้ในลักษณะ 3 ช่องทาง ดังภาพ

ภาพที่ 2 การแพร่กระจายโควิด-2019 สามารถติดต่อได้จาก 3 รู
ที่มา: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563)

จากภาพแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการแพร่เชื้อของโรคระบาด Covid-2019 สามารถแพร่กระจายในลักษณะ 3 ช่องทางประกอบด้วย รูน้ำตา รู้จมูก รูน้ำปาก จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมทางการแพทย์จึงต้องบังคับให้ประชาชนต้องสวมหน้ากากอนามัยเพื่อปิดรูจมูกและรูปาก ส่วนรูตามีโอกาสติดต่อได้เช่นกันแต่มีก็ส่วนน้อยมากเมื่อเทียบรู้ปากและรูจมูก เพราะฉะนั้น มนุษย์สามารถป้องกันตนเองไม่ให้ได้รับเชื้อมากกว่าร้อย 90 รวมไปถึงข้อเสนอแนะในการหมั่นล้างมือบ่อยๆ เพราะสามารถติดเชื้อไวรัสจากการจับสิ่งของหรือสัมผัสกับจุดเสี่ยงบริเวณที่มีเชื้อด้วยการล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์ที่สามารถฆ่าเชื้อก่อนที่มนุษย์จะเอามือไปลูบหรือไปแคะรูจมูกและปาก นอกจากนี้ยังมีวิธีป้องกันในลักษณะอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ใส่หน้ากากอนามัย การทำความสะอาดพื้นที่ต่างๆ ไม่ใช้สิ่งของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่น ควรอยู่ห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 2 เมตร และหลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น นอกจากนี้ หากไม่สามารถป้องกันด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตามทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ความประมาทในการป้องกันตนเอง หรือทางการบริหารจัดการภาครัฐเรียกว่า การ์ดตก หรือทางการแพทย์เรียกว่า มีความเสี่ยงหรือจะเรียกว่าอย่างไร หากติดเชื้อแล้วมักจะมีอาการดังภาพต่อไปนี้

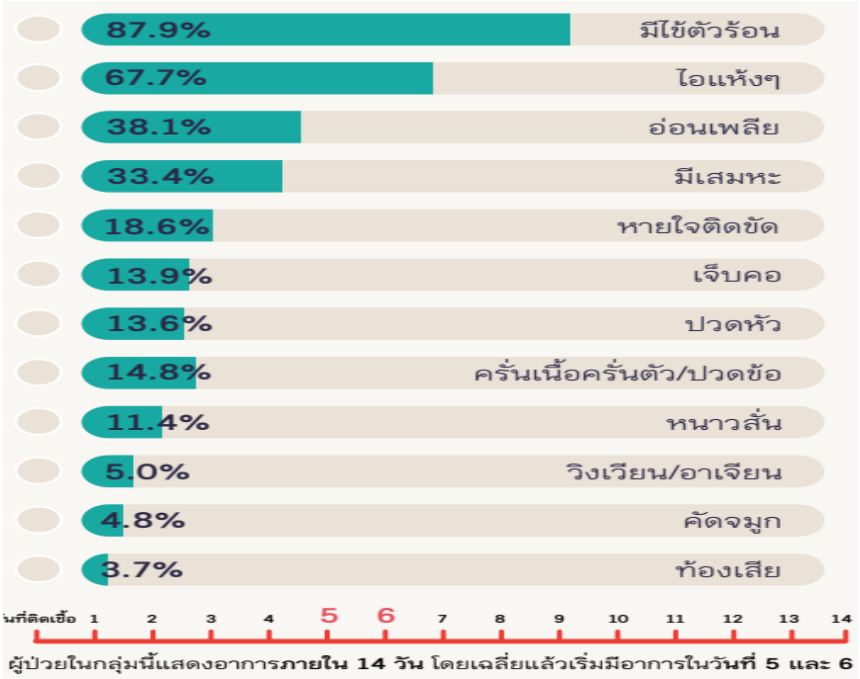

ภาพที่ 3 Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019
ที่มา: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563)

จากภาพแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอาการของผู้ที่ติดเชื้อไวรัสอาจจะแสดงอาการหรือไม่แสดงอาการก็ขึ้นอยู่ภูมิคุ้มกันของมนุษย์ที่มีไม่เท่ากันและอาจเข้าใจสับสนว่าอาจจะเป็นไข้หวัดธรรมดาก็ได้ซึ่งหากก่อให้เกิดความชัดเจนทางการแพทย์ระบุว่า การตรวจวินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การตรวจหาสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (SARS-CoV-2) ด้วย เทคนิค real time RT-PCR เทคนิค Isothermal Nucleic Acid Amplification เทคนิค Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats (CRISPR Assay) เทคนิค Microarray - Nucleic Acid Hybridization เทคนิค Droplet Digital PCR (ddPCR) 2) การตรวจหาแอนติเจนของเชื้อโคโรนา 2019 (SARS-CoV-2) จะให้ผลตรวจที่รวดเร็ว โดยเฉพาะชุดตรวจแบบรวดเร็ว antigen rapid test เป็นแผ่นทดสอบที่หยดตัวอย่างลงบนแผ่นไนโตร เซลลูโลส น้ำยาและแอนติบอดีที่ติดฉลากบนกระดาษจะจับโปรตีนของไวรัสที่มีอยู่ในตัวอย่างผู้ป่วยอย่างจำเพาะ และ3) การตรวจหาภูมิคุ้มกันต่อเชื้อโคโรนา 2019 (SARS-CoV-2) ด้วยวิธีการตรวจหาแอนติบอดีด้วยวิธี Immunoassay ชุดตรวจแบบรวดเร็ว หรือ antibody rapid test เทคนิค Enzyme Linked Immunosorbent Assay (ELISA) และการตรวจหาแอนติบอดีด้วยวิธี Antibody Neutralizing Assay (มาลินี จิตตกานต์พิชย์, 2563)

เพราะฉะนั้น รูปแบบการแพร่เชื้อของโรคระบาด Covid-2019 ไม่ว่าจะเป็นการแพร่จากสัตว์สู่สัตว์ด้วยกัน หรือจากสัตว์มาสู่มนุษย์ และจากมนุษย์มาสู่มนุษย์ด้วยกันผ่านละอองฝอย

และสารคัดหลั่งต่างๆ ในขณะที่มีหายใจและพูดคุยระหว่างกันผ่านการรับเชื้อในลักษณะ 3 รู ได้แก่ รูปาก รูจมูก และรูตา สำหรับรูปากและรูจมูกนั้นมีโอกาสได้รับเชื้อมากที่สุดทางการแพทย์แนะนำและออมาตรการให้ประชาชนสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาเพราะสามารถป้องกันการรับเชื้อทางปากและทางจมูกได้ ก็ลดโอกาสการรับเชื้อมากกว่า 90% ส่วนรูตานั้นมีโอกาสรับเชื้อได้แต่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปากและจมูกซึ่งมนุษย์สามารถป้องกันได้ หากมีมนุษย์รับเชื้อแล้วมักจะอาการไข้ขึ้นสูงมากกว่า 37.5 องศาและขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับเชื้อโคโรนา 2019 สายพันธุ์ใหม่ที่มนุษย์ควรจะรับรู้และปฏิบัติตามของแพทย์อย่างเคร่งครัดเพื่อลดโอกาสการรับเชื้อและดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาทด้วยการป้องกันลมหายใจของตนเองให้ดีที่สุด

เสียงเรียกร้องของอานาปานสติต่อชาวพุทธในยุคปัจจุบัน

การดูแล การป้องกัน และการเฝ้าระวังภัยจากลมหายใจเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อการเจริญมรรคผลในการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธอันเป็นเสียงเรียกหาจากธรรมชาติที่มนุษย์ทุกควรจะเข้าใจและศึกษาเรียนรู้วิธีการจากธรรมชาติเพื่อการยกตนเองไปสู่ความเป็นอริยบุคคลตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ต้องการให้มนุษย์ค้นพบกับความจริง ดังนั้น คำสอนต่างๆ มากมายมีวิธีการในตัวเองที่สามารถจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติชีวิตดังที่พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องอานาปานสติ อันเป็นเสียงแห่งการเรียกหาชาวพุทธให้ช่วยกันค้นหาคำตอบในความหมายและความเข้าใจที่สามารถป้องกันและดูแลตนเองให้ห่างไกลจากการรับเชื้อโคโรนา 2019 ได้ด้วยการปฏิบัติธรรมตามหลักอานาปานสติ

อานาปานสติเป็นหลักการปฏิบัติที่มีการระลึกถึงเนืองๆ ซึ่งลมหายใจเข้า ลมหายใจออก (อภิ.วิ. (ไทย) 35/642/426) หรือมีสติพิจารณาลมหายใจเข้าออก หรือสติกำหนดที่ธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก (พุทธทาสภิกขุ, 2552) เช่น ตื่นนอน ออกกำลังกาย อาบน้ำ ให้จิตอยู่ที่ลมหายใจ ฝึกที่จะรู้ตัวให้มากขึ้นว่ากำรลังหายใจอยู่ อย่างมีความสุข ฝึกให้มีลมหายใจที่อ่อนโยน ฝึกให้มีลมหายใจที่มีความสุขอยู่ ทุกขณะ ลมหายใจเป็นอาวุธอันศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นเมื่อหายใจเข้าก็ให้มีความเมตตา มีความรัก มีความเข้าใจต่อชีวิตที่มีอยู่ เมื่อหายใจออก ควรมีความกรุณาต่อตนเองอย่างไม่มีอคติจึงจะมีความกรุณาต่อคนข้างหน้าได้ทุกรูปแบบ เพราะเรามีความกรุณาที่ประกอบไปด้วยปัญญาอยู่ในใจ ดังนั้น การที่ชาวพุทธเลือกเอาวิธีการของอานาปานสติมาใช้ในการปฏิบัติเพราะเป็นวิธีเจริญสมาธิที่ปฏิบัติได้สะดวกยิ่ง เพราะใช้ลมหายใจซึ่งเนื่องอยู่กับตัวของทุกคน ใช้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ในทันทีที่ต้องการ จะทำให้กายใจผ่อนคลายได้พักจิตสงบสบายลึกซึ้งลงไปเรื่อย ๆ ทำให้อกุศลกรรมระงับ และส่งเสริมให้ กุศลธรรมเกิดขึ้น การบำเพ็ญอานาปานสติทำให้กายใจสุขสงบ จนลมหายใจละเอียด ประณีตลงไปเรื่อย ๆ ยิ่งกว่านั้นอีก จนถึงขั้นที่แทบจับไม่ได้เลยว่ามีลมหายใจ ใน เวลานั้นร่างกายดำรงอยู่ได้ดีโดยใช้พลังงาน

น้อยที่สุด เตรียมความสดชื่นไว้ให้แก่การทำกิจในเวลาถัดไป และช่วยให้แก่ช้าลง หรือช่วยให้ทำงานได้มากขึ้น พร้อมกับสามารถพักผ่อนน้อยลง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) ดังนั้น คำสอนที่เกี่ยวข้องลมหายใจจึงเป็นหลักที่สำคัญในการปฏิบัติตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ทุกคนสามารถปฏิบัติแม้ขณะนั้นอยู่ในปัจจุบันด้วยการกำหนดและพิจารณาลมหายใจเข้า-ออกอย่างเท่าทัน

นอกจากนี้แล้วยังพบเอกสารมากมายจำพวกงานวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่นักวิชาการ นักวิจัยนำไปศึกษาหลักอานาปานสติในกิจกรรมต่างๆ ในดำเนินชีวิต เช่น อานาปานสติกับความสามารถในการยิงประตูโทษบาสเกตบอล ซึ่งผลพบว่า การยิงประตูโทษบาสเกตบอลดีกว่าก่อนการฝึก (สุธาศินี เวชพราหมณ์และคณะ, 2555) หรือการนำไปศึกษาเกี่ยวกับเรียนการเปรียบเทียบการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติกับแบบปกติ พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติและนักศึกษาที่เรียนตามปกติ มีการเรียนรู้อย่างมีความสุขแตกต่างกัน (วรวุฒิ อินทนนท์, 2554) หรือการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานบัญชี พบว่า ความเครียดในการทำงานของพนักงานบัญชีที่ไม่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติมีมากกว่าพนักงานบัญชีที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติในระยะหลังการทดลอง (ธัชกร โบว์แดง และคณะ, 2558) และยังมีนักวิจัยอีกมากมายได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอานาปานสติในกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้น ความหมายและความนิยมของนักวิจัยที่มุ่งสู่การประยุกต์เอาหลักธรรมไปเพื่อการพัฒนากิจกรรมของมนุษย์ให้ได้รับการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลในภาคการปฏิบัติเหล่านั้น และเป็นการยืนยันถึงหลักการทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้ได้และหากความนิยมดังกล่าวถึงขีดสุดของการนำไปใช้ได้ก็จะส่งผลให้ชาวพุทธเกิดการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การปฏิบัติตามหลักอานาปานสติเป็นกระบวนการพัฒนาจิตที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นกรรมฐานที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติมากที่สุด ทรงเป็นประจำตลอดเวลา แม้ในคืนตรัสรู้พระองค์ก็ทรงเจริญกรรมฐานนี้เป็นบาทฐานให้ได้บรรลุญาณขั้นต่างๆ (สมเด็จพระพุทธชินวงศ์, 2555) เรียกว่า อานาปานสติปัฏฐาน (สำ.มหา. (ไทย) 19/977454-455) ประกอบด้วย 16 ขั้น แบ่งเป็น 4 ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อหายใจเข้ายาว-ออกยาว ก็รู้ว่า เราหายใจเข้ายาว-ออกยาว
ขั้นที่ 2 เมื่อหายใจเข้าสั้น-ออกสั้น ก็รู้ว่า เราหายใจเข้าสั้น-ออกสั้น
ขั้นที่ 3 สำเหนียก รู้ชัดว่ากองลมทั้งปวงหายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 4 สำเหนียก รู้ชัดว่ากายสังขารให้ระงับ หายใจเข้า-ออก

ระดับเวทนานุปัสสนาสติกัมมัฏฐาน 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 5 กำหนดรู้ปีติ หายใจเข้า-ออก

ขั้นที่ 6 กำหนดรู้สุข หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 7 กำหนดรู้สังขาร หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 8 ทำจิตสังขารให้ระงับ หายใจเข้า-ออก

ระดับจิตตานุปัสสนาสติกัมมัฏฐาน 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 9 กำหนดรู้จิต หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 10 ทำจิตให้ปราโมทย์ หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 11 ทำจิตให้ตั้งมั่น หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 12 ทำจิตให้คลาย หายใจเข้า-ออก

ระดับธัมมาปัสสนาสติกัมมัฏฐาน 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 13 พิจารณาตามเห็นอนิจจังด้วยความไม่เที่ยง หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 14 พิจารณาตามเห็นวิราคะด้วยความจางคลาย (คลายติด) หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 15 พิจารณาตามเห็นนิโรธด้วยความดับโดยไม่มีเหลือ(ดับสนิท)หายใจเข้า-ออก
ขั้นที่ 16 พิจารณาตามเป็นปฏินิสสัคคะด้วยความสละคืน (ปล่อยวาง)หายใจเข้า-ออก

อานาปานสติกรรมฐานทั้ง 16 ขั้นที่กล่าวมา ถือว่ามีความสำคัญมากเพราะพระพุทธเจ้าทรงสนับสนุนให้พระภิกษุทั้งหลายเจริญอานาปานสติภาวนาด้วยเหตุว่าเป็นกรรมฐานที่ไม่ทำให้กายลำบากตนลำบาก "หากภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้พึงหวังว่า แม้กายของเราไม่พึงลำบาก จักษุของเราไม่พึงลำบาก และจิตของเราพึงหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น ก็พึงมนสิการอานาปานสติสมาธินี้ให้ดี (สำ.ม.(ไทย) 19/984/461)ทรงสรรเสริญภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 5 ประการในการเจริญอานาปานสติภาวนาว่า ย่อมเป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอดในธรรมที่ไม่กำเริบต่อกาล ธรรม 5 ประการคือ 1) เป็นผู้มีกิจธุระน้อย เลี้ยงง่าย ยินดีในบริขารแห่งชีวิต 2) เป็นผู้ไม่เห็นแก่ปาก ท้อง 3) เป็นผู้ประกอบความเพียรเป็นเครื่องตื่นอยู่ 4) เป็นพหูสูต เป็นผู้สดับมาก ทรงจำไว้มาก 5) เป็นผู้พิจารณาจิตตามที่หลุดพ้นแล้ว (องฺ.ปญฺจก.(ไทย) 22/96/166) ดังนั้น การพัฒนาหรือการฝึกฝนตนเองตามหลักอานาปานสติกัมมัฏฐาน จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กันอย่างแท้จริง ก็อยู่ลมหายใจอันเป็นเสียงแห่งตามกฎธรรมชาติที่มนุษย์มีอยู่และรู้จักที่จะใช้ลมหายใจอย่างมีประโยชน์ต่อเองให้มากที่สุด อีกทั้งการทำความเข้าใจและทบทวนบทบาทของลมหายใจนับได้ว่ามีคุณค่ามหาศาล นอกจากนี้ได้ปฏิบัติธรรมยังสามารถที่ก่อให้เกิดความประมาทในการดำรงชีวิตในการทำบุญ ในการสร้างกุศลกรรม ในอายุของตนเองรวมถึงได้ชื่อว่า ไม่ประมาทในการปฏิบัติ เพราะพระพุทธองค์ทรงสอนให้ระลึกถึงความตายทุกลมหายเข้า ลมหายใจออกในทุกขณะที่สามารถจะระลึกถึงได้ก็ด้วยสติที่เกิดจากการพัฒนาและฝึกฝนอบรมตามหลักอานาปานสติกัมมัฏฐานนั้นเอง

การพัฒนาและฝึกฝนอบรมหลักอานาปานสติกัมมัฏฐานกลายเป็นการตอบรับเสียงเรียกร้องของอานาปานสติตามธรรมของชาวพุทธในสังคมไทยที่เกิดจากการเห็นคุณค่าในตัวเองอย่างเข้มแข็งจนกลายเป็นอุปนิสัยติดตัวเพราะการฝึกฝนอบรมนั้น มิใช่เพียงระยะสั้นๆ แล้วจะเกิดแต่ด้วยอาศัยระยะเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามของชาวพุทธนั้นๆ ที่มีความปรารถนาที่จะเข้าถึงความเป็นอริยบุคคลได้หรือไม่ ดังนั้น คำว่า การพิจารณาลมหายใจเข้าและลมหายใจออกจึงเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างมากต่อปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่สามารถติดต่อกันด้วยลมหายใจระหว่างมนุษย์กับมนุษย์อันมีละอองฝอยจาการหายใจ การจาม การไอ และสารคัดหลั่งต่างๆ จนกลายเป็นปัญหาในระดับโลกที่ประเทศต่างๆ พยายามแก้ไขด้วยการชี้แจงความรู้ให้กับประชากรก่อให้เกิดความระมัดระวังให้มากที่สุด เพราะชีวิตนี้สั้นนักหากดำรงชีวิตด้วยความประมาทแม้ว่าจะมีตายในขณะนั้น แต่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า ผู้นั้นได้กลายเป็นผู้ได้ตายไปเสียแล้วจากคุณธรรมทั้งหลายหรือไม่สามารถก่อคุณธรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ในปัจจุบันชาติ ดังนั้น ชาวพุทธทั้งหลายในสังคมไทยอาจจะต้องปรับตัวเองเพื่อหันชีวิตไปสู่การพิจารณาลมหายใจให้มากขึ้นและได้ชื่อว่า ตอบรับคำเสียงเรียกร้องของอานาปานสติอย่างกล้าหาญ

สรุป

เสียงเพรียกจากลมหายใจแห่งธรรมเป็นมองเชิงความย้ำเตือนให้กับชาวพุทธในสังคมได้ระลึกถึงบทบาทของตนเองในการปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์โลกปัจจุบันในยุคการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ให้หันกลับมามองถึงลมหายใจที่เป็นเสาหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแบบพระพุทธศาสนา รู้จักการป้องกันและการดูแลตนเองให้เกิดความปลอดภัยด้วยความไม่ประมาทจากการใช้ชีวิตได้มาก ซึ่งรูปแบบการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวเป็นโรคทางเดินหายใจที่สามารถผ่านช่องทาง 3 ทางด้วยกัน ได้แก่ รูน้ำตา รู้จมูก รูน้ำปาก ทำให้ทางแพทย์และหน่วยงานรัฐต่างต้องออกแจ้งข่าวและออกมาตรการป้องกันให้กับประชาชนทั่วประเทศด้วยการรณรงค์และปรับโทษแก่ผู้ที่ไม่สวมหน้ากากอนามัย รวมถึงการให้เว้นระยะห่างกันอย่างน้อย 2 เมตร เพราะการพูดคุยระหว่างกันจะทำให้เกิดละอองฝอยที่สามารถติดต่อกันได้ และมาตรการอื่นๆ อีกจำนวนเพื่อป้องกันการควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019

เสียงเพรียกจากลมหายใจแห่งธรรมยังได้ร้องหาให้คนทั่วไปมุ่งไปสู่การปฏิบัติธรรมตามเหตุปัจจัยให้มากขึ้นด้วยการพิจารณาลมหายใจเข้าและลมหายใจออกอยู่ตลอดเวลา ทั้งทางเกิดและดับของกองสังขารธรรมที่เรียกเป็นภาษาหลักธรรมว่า อานาปานสติปัฏฐาน ประกอบด้วย กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน 4 ขั้น เวทนานุปัสสนาสติกัมมัฏฐาน 4 ขั้น จิตตานุปัสสนาสติกัมมัฏฐาน 4 ขั้น และธัมมาปัสสนาสติกัมมัฏฐาน 4 ขั้น รวมทั้งหมด 16 ขั้นอันเป็นหลักการใหญ่ที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ชาวพุทธได้รู้จักวิธีการพัฒนาตนเองตามขั้นตอนที่เป็นจริงตาม

ธรรมชาติของมนุษย์เพื่อค้นหาและค้นพบกับความสงบอย่างแท้จริง ดังนั้น ชาวพุทธทั้งหลายอาจต้องกลับมาทำความเข้าใจในหลักการของอานาปานสติให้มากขึ้นผ่านการดูและป้องกันสิ่งที่จะเกิดในชีวิตจากลมหายใจด้วยความสะอาดปราศจากเชื้อโรค สามารถมองเห็นสัจจะความจริงและเกิดพลังใจในการปฏิบัติธรรมน้อมนำพิจารณากายในกาย พิจารณาเวทนาในเวทนา พิจารณาจิตในจิต และพิจารณาธรรมในธรรม ที่ธรรมชาติคอยเรียกหาอย่างเหนื่อยล้าต่อชาวพุทธทั้งหลายให้เกิดการลด ละ เลิกความชั่วทั้งปวงจนกลายเป็นอุปนิสัยต่อการดำรงชีวิตที่ปราศจากโทษภัยในวัฏฏะสงสาร

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ?*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2564, จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php

ธัชกร โบว์แดง และคณะ. (2558). การฝึกสมาธิแบบอานาปานสติที่มีผลต่อความเครียดในการทำ งานของพนักงานบัญชี. *วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์ประยุกต์*, 8(2), 91.

ธานี กล่อมใจและคณะ. (2563). ความรู้และพฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา*, 21(2), 32.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9), กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2552). *คู่มืออานาปานสติภาวนา อย่างสมบูรณ์แบบ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. (มปป). ไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มาลินี จิตตกานต์พิชย์. (2563). การตรวจวินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. กรุงเทพฯ: กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.

วรรษมน จันทรเบญจกุล. (2563). *การป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. กรุงเทพฯ: ศูนย์โรคอุบัติใหม่ด้านคลินิก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์.

วรวุฒิ อินทนนท์. (2554). การเปรียบเทียบการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ และนักศึกษาที่เรียนตามปกติของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม,* 1(1), 21.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). *สู้ ! โควิด-19 ไปด้วยกันคู่มือดูแลตัวเองสำหรับประชาชน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สุธาศินี เวชพราหมณ์และคณะ. (2555). ผลของการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติและการจินตภาพที่มีผลต่อความสามารถในการยิงประตูโทษบาสเกตบอล. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 13(3), 21.

สุรัยยา หมานมานะและคณะ. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *วารสารสถาบันบำราศนราดูร*, 14(2), 124.

คิดแบบฆราวาสธรรมกับอาชญากรรมเชิ้ตขาว*

THINIKING IN SECULAR WAYS WITH WHITE-COLLAR CRIME

อาภาพร กลิ่นเทศ
Apaporn Klinted
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: 1308apaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการชีวิตที่ดีที่พร้อมสมบูรณ์ ปรารถนาความสุขความสบาย ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทุกชีวิตจึงเชื่อว่าการแสวงหาทางด้านวัตถุ คือมีเงินทองทรัพย์สินต่าง ๆ มากเท่าที่จะมากได้ด้วยเข้าใจว่าสามารถบันดาลความสุขได้ ดังนั้น จึงคิดค้นวิธีการ การแสวงหาเงินทองทรัพย์สิน ด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง จึงเป็นที่มาของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า “อาชญากรรมเชิ้ตขาว” ที่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจในวงกว้าง สิ่งที่มายับยั้งการกระทำนี้ ทางโลกมีนักบัญชีนิติวิทยาที่มาแกะรอย เพื่อค้นหาความจริงและเปิดเผยความไม่ถูกต้องนี้ ทางธรรมมีหลักธรรมที่จะช่วยในการยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องที่นำมาปรับใช้คือ ฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ที่จะส่งผลทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและครอบครัว หลักธรรมนี้จะเหนี่ยวนำให้มีคนรัก มีคนเมตตา ส่งผลให้เกิดความสุข ความสมหวังในการดำเนินชีวิต ซึ่งโดยรวมก็คือ เมื่อมีสัจจะ ย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง มีผู้คนเชื่อมั่น เมื่อมีทมะ ย่อมได้รับปัญญา ควบคุมอารมณ์ได้ เมื่อมีขันติ ย่อมเกิดทรัพย์และความสำเร็จที่ตั้งใจไว้ และเมื่อมีจาคะ ย่อมเกิดมิตรที่ดี เกิดคนรักใคร่ ทำให้มีพรรคพวกที่ดีในสังคม ซึ่งนั่นคือ วิถีแห่งการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีเกียรติยศชื่อเสียง และมีทรัพย์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อาชญากรรมเชิ้ตขาว; นักบัญชีนิติวิทยา; ฆราวาสธรรม 4

Abstract

Every human being wants a perfect and good life with desire for happiness, comfort and success in life. All lives believe that the pursuit of material things. That is, having as much money and assets as possible with the understanding that it can bring happiness the pursuit of wealth in the wrong way. Therefore, it is the origin of economic crimes known as "White shirt crime" causing widespread economic damage. What is the way to prevents this action? The world has a

*Received June 5, 2021; Revised July 4, 2021; Accepted July 7, 2021

forensic accountant to follow, to find the truth and reveal these inaccuracies. In the Dharma, there are dharma principles that will help stop wrong behavior that can be applied, namely Gharavasa-dharma 4 , which are dharma principles in laity life that will result in success in life and family This principle will induce people to love, have mercy on them, resulting in happiness. hope in life. By overall, when there is truth, there will be honor and reputation. There are people who believe that when there is a dharma, wisdom is obtained and control emotions. When there is tolerance, there will be wealth and success that are intended, and when there is sharing, there will make good friends with love and kindness causing a good group of people in society, which is a way of living a happy life, reputation and sustainable wealth.

Keywords: White Shirt Crime; forensic accountant; Gharavasa-dharma 4

บทนำ

มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการชีวิตที่ดีที่พร้อมสมบูรณ์ ปรารถนาความสุขความสบาย ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทุกชีวิตที่เกิดมาในโลกนี้จึงแสวงหาความสุขด้วยกันทั้งสิ้น และ มีความเชื่อว่า การแสวงหาทางด้านวัตถุ เป็นหนทางเดียวที่จะสร้างทรัพย์สินเงินทองได้ ต่างเชื่อว่าเงินสามารถบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างที่ก่อให้เป็นความสุขแก่ตนได้ ความเชื่อนี้ทวีความรุนแรงมากขึ้นๆ จนเกิดวิธีการแสวงหาเงินและทรัพย์สิน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้อง อันเป็นที่มาของอาชญากรรมเศรษฐกิจ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดจากบุคคลที่มีฐานะยากจนเสมอไป บุคคลที่มีฐานะทางสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่มีความต้องการแบบไม่สิ้นสุด ย่อมสามารถประกอบอาชญากรรมนี้ได้อย่างแนบเนียน จึงเกิด “อาชญากรรมเชิ้ตขาว” จากบางกลุ่มบางบุคคลที่มีภูมิหลังดี มีความเฉลียวฉลาด เป็นผู้มีความรู้มีความเชี่ยวชาญ มีบุคลิกภูมิฐานเป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ จึงอาศัยคุณลักษณะที่ดีนี้ เพื่อกระทำความผิด บางคนใช้เทคนิคที่ซับซ้อนในการกระทำความผิด มีวิธีการปกปิดและพยายามทำลายหลักฐานเพื่อไม่ให้หลักฐานผูกมัดตน ยากต่อการสืบสวนจับกุมและดำเนินคดี หรือใช้วิธีการหลอกลวงหรือฉ้อโกงทรัพย์สินของเหยื่อ แทนการใช้กำลังข่มขู่คุกคามโดยตรง อาชญากรรมเศรษฐกิจนี้จึงไม่มีลักษณะเขย่าขวัญประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นอย่างรุนแรงต่อผู้เสียหาย บางครั้งผู้เสียหายไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม แต่ในที่สุดนักบัญชีนิติวิทยาที่มาแกะรอย เพื่อค้นหาความจริงและเปิดเผยความไม่ถูกต้องนี้ ดังนั้นเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย บุคคลในสังคมควรแสวงหาวัตถุในทางที่ถูกต้องดีงาม จึงต้องมีธรรมในการครองตน มีธรรมช่วยชำระใจของตน ตามฆราวาสธรรม 4 คือ วิถีแห่งการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีเกียรติยศชื่อเสียง และมีทรัพย์อย่างยั่งยืน (เชาว์ ศรีอนันต์, 2563; ณัฐกานต์ บุญแนบ, 2562; พระปลัดชุมพล อาภทฺธโรและคณะ, 2561; พระมหาวิเศษ

กนฺตธมฺโม, 2562; พระมหาโสภณ กิตฺติโสภโณ, 2562; พระสุคนธ์ ญาณาวุโธและคณะ, 2563; พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร); 2563; สมชาย ลำภู, 2563; สุจิต กิ่งเกล้าและคณะ, 2562; สุมนภัค วรภัทรทรัพย์, 2563; สุวรรณ์ แก้วนะ, 2562)

นิยามและความหมาย

ฆราวาสธรรม ประกอบด้วย 2 คำ "ฆราวาส" แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก, ผู้ครองเรือน และ "ธรรม" แปลว่า ความถูกต้อง, ความดีงาม, นิสัยที่ดีงาม, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ

ฆราวาสธรรม แปลว่า คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือ

1. สัจจะ แปลว่า จริง ตรง แท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน

2. ทมะ แปลว่า ฝึกตน ข่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสัจจะ

3. ขันติ แปลว่า อดทน ไม่ใช่แพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส

4. จาคะ แปลว่า เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั้นคือสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่กับตน ละนิสัยไม่ดีต่าง ๆ

ความสำคัญของหลักธรรม 4 ประการ ที่มีต่อการสร้างตัวนี้ พระพุทธองค์ถึงกับท้าให้ไปถามผู้รู้ท่านอื่น ๆ ว่า มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างเกียรติยศ และความเคารพจากผู้อื่น ให้คนเราได้เท่ากับการมี "สัจจะ" หรือไม่ มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างปัญญาให้คนเราได้เท่ากับการมี "ทมะ" หรือไม่ มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างทรัพย์สมบัติให้คนเราได้เท่ากับการมี "ขันติ" หรือไม่ มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างหมู่มิตรให้คนเราได้เท่ากับการมี "จาคะ" หรือไม่

การที่พระพุทธองค์ทรงท้าให้ไปถามผู้รู้อื่น ๆ อย่างนี้ก็หมายความว่า ไม่มีธรรมะใด ๆ ที่จะใช้สร้างตัวให้ประสบความสำเร็จได้ยิ่งกว่าการสร้างสัจจะ ทมะ ขันติ จาคะให้เกิดขึ้นในตนอีกแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คนที่ จะยืนหยัดผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ในโลกนี้ไปจนกระทั่งพบความสำเร็จได้นั้น เขาต้องสร้าง "ฆราวาสธรรม" ให้เป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตนก่อนนั่นเอง เพราะฉะนั้น ความหมายที่แท้จริงของ ฆราวาสธรรม คือ คุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน

อานิสงส์ของการสร้างตัวให้มีฆราวาสธรรม

อานิสงส์ของการมีสัจจะ ปลูกนิสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว เป็นคนหนักแน่นมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้าในการประกอบหน้าที่การงาน ได้รับการเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือและยำเกรง ครอบครัวมีความมั่นคง ได้รับเกียรติยศชื่อเสียง

อานิสงส์ของการมีทมะ ปลูกฝังนิสัยรักการฝึกฝนตนให้เกิดขึ้นในตัว ทำให้เป็นคนมีความสามารถในการทำงาน ไม่มีเวรกับใคร ยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิดได้ สามารถตั้งตัวได้ มีปัญญาเป็นเลิศ

อานิสงส์ของการมีขันติ ปลูกฝังนิสัยการอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ทำงานได้ผลดี สามารถเป็นหลักในครอบครัวได้ สามารถเป็นหลักให้กับบริวารได้ - ไม่มีเรื่องวิวาทกับคนอื่น ไม่หลงผิดไปทำความชั่วได้ ทำให้ได้ทรัพย์มา

อานิสงส์ของการมีจาคะ ปลูกฝังการมีอารมณ์ผ่องใสและนิสัยเสียสละให้เกิดขึ้นในตัว เป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ตนเอง เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป ครอบครัวและสังคมเป็นสุข มีกัลยาณมิตรรอบตัว

ดังนั้นคุณของการมีฆราวาสธรรมโดยรวม ก็คือ เมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง เมื่อมีทมะย่อมได้รับปัญญา เมื่อมีขันติย่อมเกิดทรัพย์ในบ้าน และเมื่อมีจาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในสังคม

โทษของการไม่สร้างตัวให้มีฆราวาสธรรม

โทษของการขาดสัจจะ ปลูกนิสัยขาดความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว เป็นคนเหลาะแหละ พบแต่ความตกต่ำ มีแต่คนดูถูก ไม่มีคนเชื่อถือ ไม่สามารถรองรับความเจริญต่าง ๆ ได้ ไร้เกียรติยศชื่อเสียง

โทษของการขาดทมะ ขาดนิสัยรักการฝึกฝนตนเอง ทำให้ขาดความสามารถในการทำงาน สามารถหลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย จะเกิดการทะเลาะวิวาทได้ง่าย จะจมอยู่กับอบายมุข ครอบครัวเดือดร้อน ไม่สามารถตั้งตัวได้ เป็นคนโง่เขลา

โทษของการขาดขันติ ไม่สามารถอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ เป็นคนจับจดทำงานคั่งค้าง ไม่สามารถเป็นหลักให้ครอบครัวได้ หลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย ไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น เต็มไปด้วยศัตรู ขาดความเจริญก้าวหน้า ทำให้เสื่อมจากทรัพย์

โทษของการขาดจาคะ ปลูกฝังความตระหนี่ให้เกิดขึ้นในใจ ได้รับคำครหาติเตียน เป็นทุกข์ใจ ไม่มีใครอยากเข้าใกล้

ดังนั้นโทษของการขาดฆราวาสธรรมโดยรวมก็คือ เมื่อขาดสัจจะย่อมเกิดปัญหา ถูกหวาดระแวง เมื่อขาดทมะย่อมเกิดปัญหาความโง่เขลา เมื่อขาดขันติย่อมเกิดปัญหาความยากจน และเมื่อขาดจาคะย่อมเกิดปัญหาความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นในสังคม (วิกิพีเดีย, 2563)

พระบรมราโชวาท เรื่อง คุณธรรม 4 ประการ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาล ที่ 9 มีกระบวนการ หรือขั้นตอนที่สอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม 4 ความว่า “คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือ การรักษาความสัจความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจ สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดย ทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็นและมีโอกาสที่จะปรับปรุง พัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป (วรพล หนูนุ่น, 2564)

ทัตตชีโว ภิกขุ ได้กล่าวว่า ฆราวาสธรรมเป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นฆราวาสที่ศักดิ์สิทธิ์มีคุณธรรม และยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของฆราวาสธรรมแต่ละข้อดังนี้

ข้อที่ 1 สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ

แบ่งตามศัพท์ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. มีความจริง คือ ไม่เล่น 2. มีความตรง คือ ความประพฤติทางกาย วาจาตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง 3. มีความแท้แท้ คือ ไม่เหลวไหล ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้ว ทุ่มหมดตัว

แบ่งในทางปฏิบัติ จะแบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ 1. จริงต่อหน้าที่ คือ ไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร ก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด 2. จริงต่อการงาน คือ ถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรมาก็ตามที ก็ตั้งใจทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่างานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตามที 3. จริงใจกับเวลา หมายถึง ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่ามากที่สุด 4. จริงต่อบุคคล หมายถึง คบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์ 5. ตรงต่อความดี หมายถึง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม จะต้องมีคุณธรรมคอยกำกับอยู่เสมอไม่ทำให้คนอื่นได้รับความเดือนร้อน

ข้อที่ 2 ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อย ๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ 3 ขันติ คือ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งทางจิตใจขันติมี 4 ลักษณะ คือ 1. อดทนต่อความลำบากตรากตรำได้แก่อดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิประเทศที่ทุรกันดาร สามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ 2. อดทนต่อความทุกขเวทนาคืออดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย 3. อดทนต่อความเจ็บใจคืออดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรยการทำให้เจ็บอกเจ็บใจ 4. อดทนต่ออำนาจกิเลสคือการไม่เอาแต่ใจตนเองไม่ยอมสบายต่อความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ 4 จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือ ความเสียสละ มี 2 นัย คือ 1. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้ รวมทั้งการทำบุญให้ทาน 2. สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท

การฝึกคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัว (ทัตตชีโว ภิกขุ, 2529)

สรุปการฝึกตนให้มีสัจจะ เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ มีทมะย่อมได้รับปัญญา อดทนอดกลั้นต่อการบีบบังคับของ กิเลส ไม่ไหลลงที่ต่ำไปทำความชั่ว เกิดขันติย่อมเกิดทรัพย์ในบ้าน และเมื่อเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง จาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในสังคม การฝึกธรรมทั้งสี่นี้สม่ำเสมอทำให้เป็นผู้มีจิตใจผ่องใส ส่งผลต่อบุคลิกหน้าตามีความสดใสตาม ผลทำให้เป็นคนศักดิ์สิทธิ์ในตัวอย่างยั่งยืน

อาชญากรรมเชิ้ตขาว

ที่มาของอาชญากรรมเชิ้ตขาว

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม สังคมการเมือง และเศรษฐกิจ ทำให้เกิดรูปแบบการประกอบอาชญากรรมได้เปลี่ยนไปจากอาชญากรรมทั่วไป (Street crimes) เช่น ลัก วิ่ง ชิง ปล้น การฆาตกรรม หรือการข่มขืนกระทำชำเราที่ก่อให้เกิดความเสียหายเฉพาะบุคคล กลายมาเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic crimes) หรือที่รู้จักกันในนาม “White collar crimes” ภายหลัง “อาชญากรรมเศรษฐกิจ” ได้มีชื่อเรียกในหลายรูปแบบ เช่น อาชญากรรมคอปกขาว (White collar crimes) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial crimes) อาชญากรรมซึ่งกระทำโดยห้างหุ้นส่วนบริษัท (Corporate crimes) อาชญากรรมธุรกิจ (Business crimes) อาชญากรรมที่อาศัยโอกาสจากตำแหน่งหน้าที่การงานในการกระทำความผิด (Occupational crimes) ในแต่ละประเทศอาจเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น ในฝรั่งเศส เรียก “Crime en col blanc” ในอิตาลี เรียก “Criminalita in colletti bianchi” และในเยอรมัน เรียก “Weisse-Kragen-Kriminalital” ซึ่งไม่ว่าจะมีการใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน

ลักษณะของอาชญากรรมเชิ้ตขาว

ลักษณะของอาชญากรรมก็พอจะสรุปการดำเนินการยังคงเป็นไปในทำนองเดียวกันโดยมี 5 ลักษณะ ดังนี้

1. อาชญากรรมเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยบุคคลที่มีฐานะยากจนเสมอไปบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็สามารถประกอบอาชญากรรมได้จึงเรียกว่า อาชญากรรมเชิ้ตขาว

2. อาชญากรมักมีภูมิหลังดี มีความเฉลียวฉลาด เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญมีบุคลิกภูมิฐานเป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจจึงอาศัยคุณลักษณะเพื่อกระทำความผิด

3. อาชญากรใช้เทคนิคที่ซับซ้อนในการกระทำความผิด มีวิธีการปกปิดและพยายามทำลายหลักฐานเพื่อไม่ให้หลักฐานผูกมัดตน ยากต่อการสืบสวนจับกุมและดำเนินคดี

4. อาชญากรจะใช้วิธีการหลอกลวงหรือฉ้อโกงทรัพย์สินของเหยื่อแทนการใช้กำลังข่มขู่คุกคามโดยตรง จึงไม่มีลักษณะเขย่าขวัญประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นอย่างรุนแรงต่อผู้เสียหาย บางครั้งผู้เสียหายไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

5. อาชญากรรมเศรษฐกิจมุ่งหวังผลตอบแทนทางด้านทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ส่วนตัวซึ่งส่วนใหญ่มักมีมูลค่าทางทรัพย์สินสูงอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ระบบเศรษฐกิจ และประเทศชาติ (Nansnun, 2563)

บุคคลแห่งอาชญากรรมเชิ้ตขาว

ตามลักษณะของอาชญากรรมก็พอจะโยงเป็นลักษณะบุคคลที่ก่อเกิดอาชญากรรมนี้ คือ

1. บุคคลที่ถูกมองว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดูดี ทำตัวหรูหรา โอ้อวด มีความโลภ ก็สามารถหลอกล่อคนที่โลภเหมือนกันให้มาติดกับอาชญากรรมได้

2. เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญมีบุคลิกภูมิฐานเป็นที่น่าเชื่อถือ มีความยับยั้งชั่งใจต่ำ จึงอาศัยคุณลักษณะเพื่อกระทำความผิด

3. บุคคลที่คิดหาทางปกปิดและพยายามทำลายหลักฐานเพื่อไม่ให้หลักฐานผูกมัดตน หลงคิดว่าตนเองฉลาดสามารถทำลายหลักฐานได้แนบเนียน ยากต่อการสืบสวนจับกุมและดำเนินคดี ทำให้เกิดพฤติกรรมทำซ้ำแต่ก็ไม่สามารถทำได้แนบเนียนทุกครั้ง

4. บุคคลที่ใช้วิธีการหลอกลวงหรือฉ้อโกงทรัพย์สินของเหยื่อแทนการใช้กำลังข่มขู่คุกคามโดยตรงบางครั้งผู้เสียหายไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและเหยื่อมารู้ในภายหลัง

นักบัญชีนิติวิทยา

ดังนั้นจึงเกิดนักบัญชีนิติวิทยา หรือนักบัญชีสืบสวน มาแกะรอย เพื่อค้นหาความจริงและเปิดเผยความไม่ถูกต้องนี้ วิชาบัญชีนิติวิทยาเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านบัญชี และนิติศาสตร์ และประยุกต์ศาสตร์แขนงอื่น เช่น เศรษฐ์ศาสตร์ สารสนเทศ การตลาด สถิติ จิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ เทคนิคการสอบสวน สื่อสารสิ่งที่ค้นพบจากการวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ต่อการให้บริการด้านกระบวนยุติธรรม (สมชาย ศุภธาดา, 2564)

บัญชีนิติวิทยา มีแนวทางสังเขปดังนี้

1) เป็นการใช้หลักคิดที่อนุมานว่า ไม่ได้เป็นการมองโลกในแง่ดี กล่าวคือมองว่ามีการทุจริต โดยต้องคิดให้เหมือนผู้กระทำการทุจริตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ คือควรจะคิดแบบคนโกงให้เป็นเพื่อสามารถจินตนาการว่าผู้ทุจริตควรจะกระทำการอย่างไรในการทุจริต

2) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นส่วนใหญ่แทนที่จะเรียนรู้จากตำราหรือกระดาษทำการในปีก่อน ๆ โดยให้พิจารณามูลเหตุจูงใจ โอกาส ประโยชน์และสภาพแวดล้อมในการกระทำทุจริต

3) การกระทำทุจริตสำหรับพนักงานและผู้บริหารในแต่ละระดับ มีลักษณะไม่เหมือนกันทั้งในด้านประเภทของการทุจริต และจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้น

4) การทุจริตทางการบัญชีมักจะค้นพบโดยความบังเอิญ และส่วนใหญ่ของการทุจริตทางการเงิน มักตรวจสอบพบโดยอาศัยเทคนิควิธีการอื่นเป็นหลัก ไม่ใช่ตรวจสอบพบโดยวิธีการตรวจสอบที่ใช้ทั่วไป

5) นักบัญชีนิติวิทยาจะไม่มีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน แต่ต้องเป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบ ที่จะสังเกตสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยจะไม่ยึดติดกับกรอบที่เป็นมาตรฐาน เนื่องจากการทุจริตนั้นไม่มีรูปแบบที่ตายตัว และมักจะมีลักษณะพิเศษที่พัฒนาขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ ตามแต่โอกาสและสถานการณ์ที่จะอำนวยของผู้กระทำความผิด

6) นักบัญชีนิติวิทยาจะติดตามหาทางตรวจสอบการทุจริตนั้น ต้องเป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต มีความรอบรู้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีความรู้ในด้านภาษีอากรเป็นอย่างดี

7) มีความสามารถในการวิเคราะห์งบการเงิน โดยต้องทำการเปรียบเทียบและเก็บข้อมูลจากงบการเงินมาเปรียบเทียบย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี จนถึงปีที่เกิดเหตุการณ์การฉ้อฉล จนถึงปัจจุบัน วิเคราะห์งบการเงินในกลุ่มบริษัทที่มีการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สิน ต้องสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวเลขในแต่ละปีบริษัทแม่ และในบริษัทของกลุ่มผู้กระทำความผิดได้

8) นอกจากการเชื่อมโยงตัวเลขทางการเงินของกลุ่มแล้ว ยังต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกรรมการ และผู้ถือหุ้นกันในระหว่างกลุ่ม

9) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสืบสวนหาข้อเท็จจริง มีทักษะตั้งประเด็นในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้พยานหลักฐาน พยานเอกสารว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และได้ประโยชน์อะไรไป เพื่อให้ครบองค์ประกอบความผิดตามกฎหมาย มีทักษะในการตั้งคำถามและสื่อสารที่สามารถซักถามและรวบรวมพยานหลักฐานมาประกอบกัน เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องได้

10) มีทักษะในการให้การต่อพนักงานสอบสวนในรายละเอียดของพยานเอกสารหลักฐานที่ได้ เพื่อให้เห็นองค์ประกอบความผิด

สรุป การก่ออาชญากรรมมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป จากอาชญากรรมทั่วไป เป็นอาชญากรรมเชิ้ตขาว แต่อาชญากรรมแบบทั่วไปก็ยังคงมีอยู่และสร้างผลกระทบรุนแรงทางด้านร่างกาย ขวัญและกำลังใจของประชาชน ส่วนอาชญากรรมเชิ้ตขาวผู้เสียหายไม่ได้รับผลกระทบร่างกาย แต่กระทบทางจิตใจ ทำให้ไม่กระทบขวัญและกำลังใจของประชาชนในทันที แต่เกิด

ผลเสียในทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล อย่างไรก็ตามมีอาญชากรรมเชิ้ตขาวก็ต้องมีผู้พิทักษ์ความถูกต้องแกะรอยที่เรียกว่านักบัญชีนิติวิทยา เพื่อค้นหาความจริง

แนวคิดฆราวาสธรรมกับอาชญากรรมเชิ้ตขาว

บุคคลที่ถูกมองว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำตัวหรูหรา เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญมีบุคลิกภูมิฐาน เป็นที่น่าเชื่อถือ บุคคลนั้นก็จะสามารถทำให้คนเกิดความเลื่อมใส แต่การฝึกตนให้มีสัจจะ เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ การขาดสัจจะย่อมเกิดปัญหา ถูกหวาดระแวง ดังนั้นเมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียงโดยไม่ต้องทำตัวหรูหราก็จะมีคนให้ความเชื่อถือเคารพ

นอกจากนี้บุคคลที่คิดหาทางในการทำการทุจริต แล้วปกปิดและพยายามทำลายหลักฐานเพื่อไม่ให้หลักฐานผูกมัดตน หลงคิดว่าตนเองฉลาดสามารถทำลายหลักฐานได้แนบเนียน ไม่ทิ้งร่องรอยไว้ ยากต่อการสืบสวนจับกุมและดำเนินคดี ทำให้เกิดพฤติกรรมทำซ้ำในความจริงก็ไม่สามารถทำได้แนบเนียนทุกครั้ง ดังนั้นการขาด ทมะ ย่อมเกิดปัญหาความโง่เขลาคิดในทางต่ำ ดังนั้นการปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อย ๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ส่วนเมื่อบุคคลขาด ขันติ ย่อมเกิดปัญหาความยากจน คือ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ อดทนต่ออำนาจกิเลส คือการไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมสบายต่อความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด จะเห็นว่าการใช้ปัญญาในการปกปิดทำลายหลักฐาน กับการใช้ปัญญาในการปรับปรุงตัวเอง จะทำให้เกิดทรัพย์ในบ้านเท่ากัน แต่การใช้ปัญญาในทางที่ถูกย่อมเกิดทรัพย์ในบ้านที่ยั่งยืนกว่า

นอกจากนี้อาชญากรจะใช้วิธีการหลอกลวงหรือฉ้อโกงทรัพย์สินของเหยื่อ แทนการใช้กำลังข่มขู่คุกคามโดยตรง จึงไม่มีลักษณะเขย่าขวัญประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นอย่างรุนแรงต่อผู้เสียหาย บางครั้งผู้เสียหายไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ในบางกรณีมีมูลค่าความเสียหายทางทรัพย์สินสูงอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ระบบเศรษฐกิจ และประเทศชาติ ดังนั้น จาคะ คือ ความเสียสละ สละวัตถุ มีการแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้ รวมทั้งการทำบุญให้ทาน ไม่อยากได้ของผู้อื่น

การฝึกธรรมทั้งสี่นี้สม่ำเสมอทำให้เป็นผู้มีจิตใจผ่องใส ส่งผลต่อบุคลิกหน้าตามีความสดใสตาม ผลทำให้เป็นคนศักดิ์สิทธิ์ในตัวอย่างยั่งยืน

กรณีที่เราไม่สามารถฝึกตนให้มีธรรมทั้งสี่นี้ได้ ก็จะมีบุคคลที่เรียกว่า นักบัญชีนิติวิทยาจะมาแกะรอย เพื่อค้นหาความจริงและเปิดเผยความไม่ถูกต้องนี้ ซึ่งนักบัญชีนิติวิทยาจะคอยเตือนสติไม่ให้บุคคลไหลลงต่ำ หรือฝึกตนในทางต่ำ หรือแม้มีการฝึกตนไหลลงต่ำ ก็จะไม่สามารถ

รอดพ้นสายตาของนักบัญชีนิติวิทยาไปได้ เนื่องจากนักบัญชีนิติวิทยา จะมีลักษณะพิเศษคือคิดแบบคนที่คิดจะโกงเพื่อสามารถจินตนาการว่าผู้ทุจริตควรจะกระทำการอย่างไรในการทุจริต นักบัญชีนิติวิทยาจะไม่มีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน แต่ต้องเป็นผู้มีความละเอียด รอบคอบที่จะสังเกตสิ่งต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสืบสวนหาข้อเท็จจริง มีทักษะตั้งประเด็นในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้พยานหลักฐาน พยานเอกสารว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และได้ประโยชน์อะไรไป เพื่อให้ครบองค์ประกอบความผิดตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีทักษะในการตั้งคำถามและสื่อสารที่สามารถซักถามและรวบรวมพยานหลักฐานมาประกอบกันเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องได้ ซึ่งเป็นบุคคลที่คอยติดตามคอยป้องกันไม่ให้ทำผิดหรือทำผิดก็จะไม่ผิดซ้ำคือคอยลดกรรมไม่ดีให้

สรุป

การได้ทรัพย์มาโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องโดยการหลอกลวงผู้อื่นด้วยวิธีใดก็ตาม เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน ดังนั้นเริ่มที่ตัวเราต้องมีธรรม ซึ่งธรรมที่ประยุกต์ใช้ได้ คือ ฆราวาสธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นฆราวาสที่ศักดิ์สิทธิ์ แม้เราไม่สามารถปฏิบัติธรรมในข้อนี้ได้ เรายังคงปฏิบัติตนในทางไหลลงต่ำ ก็จะมีบุคคลที่เรียกว่า นักบัญชีนิติวิทย์ มาแกะรอย เพื่อค้นหาความจริงและเปิดเผยความไม่ถูกต้องนี้ ทำให้สามารถยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ดีได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นเพื่อให้เรามีชีวิตที่ดีงามเราควรน้อมนำธรรมข้อนี้มาปฏิบัติตั้งแต่วันนี้ เพราะเวลาที่ผ่านไปเราไม่สามารถย้อนกลับมาได้ และเพื่อผลที่งอกงามทั้งด้านทรัพย์สิน และด้านจิตใจที่ยั่งยืนกว่าสิ่งอื่นใดที่เรียกว่า อริยทรัพย์

เอกสารอ้างอิง

เชาว์ ศรีอนันต์. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาทธรรมของเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(2), 4-58.

ณัฐกานต์ บุญแนบ. (2562). การนำหลักพุทธธรรมมาปลูกฝังให้กับต้นกล้าที่เป็นเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(2), 55-64.

ทัตตชีโว ภิกขุ. (2529) *ฆราวาสธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นิวไวเต็ก.

พระปลัดชุมพล อาภทฺธโรและคณะ. (2561). การสร้างแรงจูงใจตามหลักพุทธธรรมให้แก่ประชาชนในการทำบุญของวัดพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 1(2), 1-10.

พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม. (2562). การจัดการความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 32-38.

พระมหาโสภณ กิตฺติโสภโณ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 22-31.

พระสุคนธ์ ญาณาวุโธและคณะ. (2563). การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักฆราวาสธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(2), 25-39.

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร). (2563). การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 3(2), 60-66.

วรพล หนูนุ่น. (2564). *พระราชดำรัส "คุณธรรม 4 ประการ"*. สืบค้น 3 เมษายน 2564, จาก https://www.gotoknow.org/posts/23792

วิกิพีเดีย. (2563). *ฆราวาสธรรม 4*. สืบค้น 21 มีนาคม 2564, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%86%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1_4

สมชาย ลำภู. (2563). การพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาในตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(2), 59-67.

สมชาย ศุภธาดา. (2564). การบรรยายเรื่อง บัญชีนิติวิทย์. สืบค้น วันที่ 21 มีนาคม 2564, จาก https://zoom.us/

สุจิต กิ่งเกล้าและคณะ. (2562). การบูรณาการหลักปาปณิกธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(2), 34-43.

สุมนภัค วรภัทรทรัพย์. (2563). การอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์แก่นักเรียนโรงเรียนบางแพปฐมพิทยา จังหวัดราชบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ,* 3(2), 33-43.

สุวรรณ์ แก้วนะ. (2562). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 2(1), 39-45.

Nansnun. (2563). *5 ลักษณะ: อาชญากรรมเศรษฐกิจ.* สืบค้น 24 มีนาคม 2564, จาก https://cities.trueid.net

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1				
2		ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3	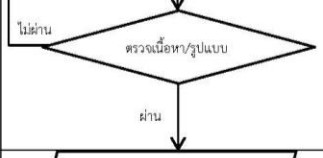	3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4		1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5	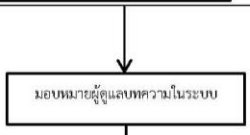	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6	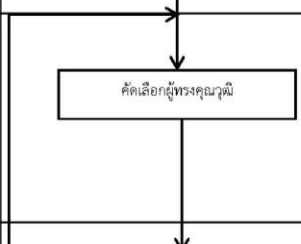	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณาโดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7		1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8	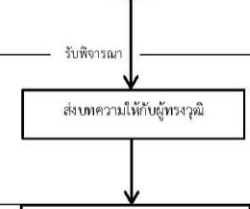	1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลบชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail,Line,Facefook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9	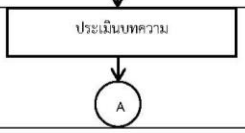	15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
10	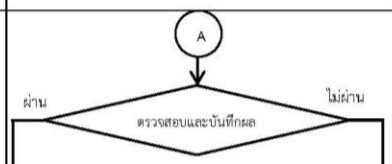	1 วัน	ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการบันทึกลงในระบบ - ถ้าบทความผ่าน ไปขั้นตอนที่ 11 เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ทรงวุฒิ - ถ้าบทความไม่ผ่าน ไปขั้นตอนที่ 11 เพื่อกองบรรณาธิการพิจารณาต่อไป	- ผู้ดูแลบทความ
11		7 วัน	- รวบรวมผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ **กรณีบทความผ่านการประเมิน** - แสกนไฟล์ต้นฉบับผลการพิจารณาจากผู้ทรงวุฒิจัดเก็บในฐานข้อมูล **กรณีบทความไม่ผ่านการประเมิน** - ส่งบทความให้กองบรรณาธิการพิจารณา	- ผู้ดูแลบทความ
12	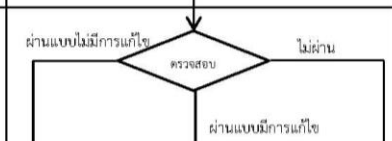	1 วัน	ตรวจสอบความถูกต้องและเรียบร้อยของบทความ - ถ้าผ่านแบบไม่มีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 16 - ถ้าผ่านแบบมีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 13 - ถ้าไม่ผ่าน ไปขั้นตอนที่ 22	- ผู้ดูแลบทความ
13		7 วัน	- ส่งไฟล์ข้อคิดเห็นของผู้ทรงวุฒิให้ผู้เขียนได้ดำเนินการแก้ไขบทความ	- ผู้ดูแลบทความ
14	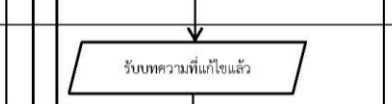	1-5 วัน	- ผู้เขียนแก้ไขบทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งกลับให้กองบรรณาธิการผ่านระบบ	- ผู้ดูแลบทความ
15	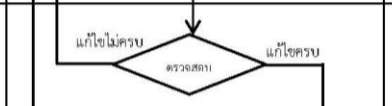	1 วัน	- ตรวจสอบความถูกต้อง - ถ้าแก้ไขไม่ครบตามผู้ทรงคุณวุฒิ ไปขั้นตอนที่ 13 - ถ้าแก้ไขครบตามผู้ทรงคุณวุฒิ ไปขั้นตอนที่ 16	- ผู้ดูแลบทความ
16	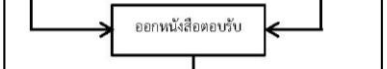	1-2 วัน	- ออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เพื่อยืนยันการรับตีพิมพ์ โดยมีเงื่อนไขการออกหนังสือตอบรับต้องหลังจากชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
17	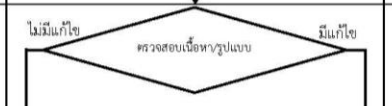	1 วัน	- กองบรรณาธิการตรวจสอบความควบถ้วนของการแก้ไข - ถ้ามีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 18 - ถ้าไม่มีการแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19	- ผู้ดูแลบทความ
18	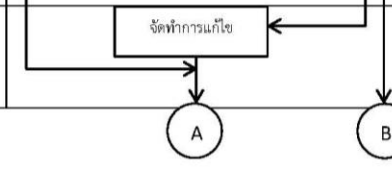	1 วัน	กองบรรณาธิการทำการแก้ไขเนื้อหาและรูปแบบของบทความให้ควบถ้วน	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19	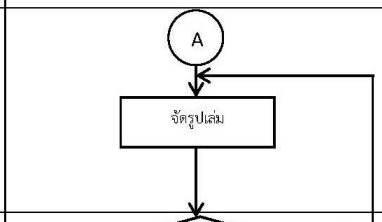	3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20	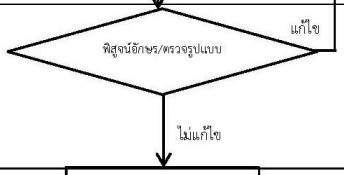	2 วัน	ตรวจอ่านบทความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21	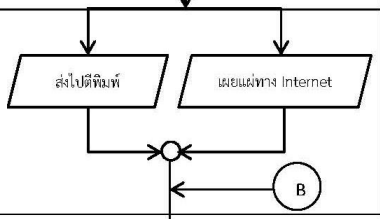	1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัพบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปเล่ม
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณียกเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thaijo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thaijo (Auto)
23	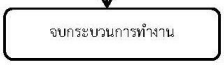			

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).*//ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.//*สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).*//ชื่อหนังสือ//*(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง.//(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.*//ชื่อวารสาร,//*ปีที่(ฉบับที่),//เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/*ชื่อสารานุกรม*//(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,//เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อวิทยานิพนธ์*//(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง*//(รายงานผลการวิจัย).//สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).//ตำแหน่ง//[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//*ชื่อเรื่อง*.//สืบค้น วัน เดือน ปี,//จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhist centre.com/text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. ..... 2. ..... and 3. ..... Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis, Statistics used for data analysis. Findings were as follows: (present only the most interesting research findings) .....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions .....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation .....

.....

.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....
.....
.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า.....ฉายา.....นามสกุล.....
ที่อยู่.....
.....
.....
โทรศัพท์.....E-mail.....
มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ ( ) บทความวิจัย ( ) บทความวิชาการ เรื่อง :
(ภาษาไทย).....
.....
.....
(ภาษาอังกฤษ).....
.....
.....
เพื่อลงตีพิมพ์ใน**วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์** ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้นิพนธ์ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา
สาขา/ปริญญา.....ชื่อสถาบัน.....
ปีการศึกษา.....หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก.....
เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้นและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย √) (ระบุได้มากกว่า 1)

( ) เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
( ) เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง
( ) บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมากก่อน
( ) บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

( ) บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท
( ) บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป. โท – เอก ๕,๐๐๐ บาท
( ) บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้ายินยอมไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้นิพนธ์บทความ